

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De disciplina scholarium

Pseudo-Boethius, Anicius Manlius Severinus

[Deventer], 18. Aug. 1500

[urn:nbn:de:bsz:31-299697](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-299697)



+ DM 401

von

T
24.

AN 759

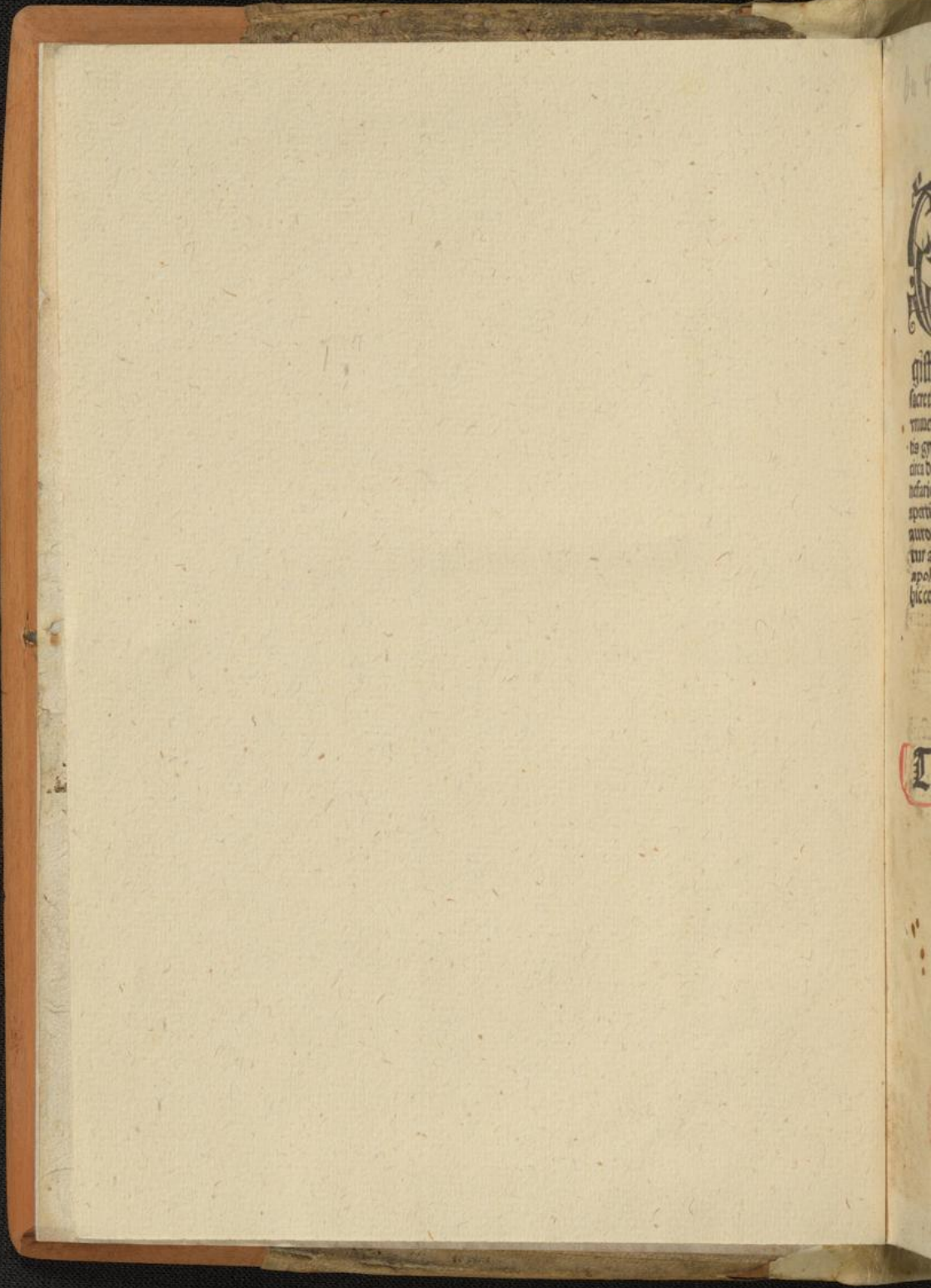
AN 760

AN 76A

IP, +10546.

GW 2795 (II) (2 an Du 401)

GW 4607 (7 an Du 401)



giff
facre
vnde
te ge
cra d
ndari
spati
auro
tur a
apol
pice

T

Handwritten notes at the top left of the page, including the name 'Boetius' and some illegible scribbles.

78

**Boeti⁹ de disciplina scho
larium cū notabili p̄mēto.**

[Leuenter: 1500]

[G. W. 4604]

8

260

Prohemium

Osculetur me osculo o

ris sui. Verba ista scribuntur. Anticoꝝ pmo. Quorum ma-
teria et intellectus fm aliquos est talis. Salomon voluit de-
sponsari cum filia Pharaonis. et misit nuncios ad eam. Qui
bus venientibus sponsa quesivit. quis est dominus vester. Et illi dixerunt
dominus noster est rex regum. dominus dominantium. rex glorie. rex pa-
cis. Et illa est etiam pulcher. L. ui nūcij. pulchritudinem eius mirantur solz
luna. Et illa est etiam diues. L. ui nūcij. gloria et diuitie in domo eius. Et
illa est etiam potens. L. ui nūcij. Potestas eius a mari vsq; ad mare. His
auditis sponsa dixit. Osculetur dominus vester et osculetur me osculo oris sui
Et talia verba taliter qualiter introducta ad nostrum possunt. ppositi sic
applicari. q; ipsa regina seu scientia pre diues queret de quolibet studēte lo-
quens ad ipm sub hac forma. Osculetur me etc. Et anteq; hoc faciat que-
rit pmo. Quis est dominus vester. id est quis est studens. vtrum bonus
vel malus. Si bonus veniat ad me et osculetur me. et ducam eum in cellas
vinariam. Si vero malus fuerit. elongetur a me. q; in maliuolam animam
non introibit sapientia. Ultra querit. Et est etiam diues et potens. vel pau-
per et impotens. Si potens et diues veniat ad me. si pauper et impotens e-
longetur a me quia melius est pauperem ducari q; philosophari. Querit
vltia. Et est etiam pulcher. id est vtrum studens sit formosus et bene dispositus
vel deformis. Si formosus veniat ad me. si deformis recedat a me. Sicut
et Boetius persuadet in textu infra de filio Thimothei. qui fuit loripes.
castratus. gibbosus etc. vt infra patebit. ¶ Istis sic deductis notandum p-
mo fm p̄m primo posteriorum. q; scire est rem per causas cognoscere. So-
li ergo illi scientias docent qui causas de ipsis dicunt. Causas igitur p̄sen-
tis libri videamus. Unde fm p̄m secūdo physicoꝝ quattuor sunt cau-
se. et designantur per hos verius. Quattuor vt fantur multi cause recitant.
Forma q; finalis faciens et materialis. Unde causa materialis dicitur de
seminata dispositio discipuli capientis doctrinam a magistro. vel potest
dici disciplina scholarium. Causa efficiens dicitur fuisse duplex. scz mouens
et mota. Causa mouens erat Pharcianus quidā episcopus Boetio mul-
tum dilectus. Sed causa efficiens mota fuit venerabilis dominus Boeti-
us. Causa formalis assignatur hic duplex sicut alibi. scz forma tractandi.
et forma tractatus. Forma tractandi dicitur modus procedendi. et est pro-
satus hic. Sed forma tractatus consistit in diuisione presentis libri. vt in
fra patebit. Causa vero finalis est vt scholares disponantur ad recipiēdū
doctrinam a magistro. Et ergo solet dici q; causa finalis est duplex. scz in-
trinseca et extrinseca. Intrinseca est cognitio eorum que traduntur in pre-
senti libro. Sed extrinseca est vt scitis his que hic traduntur scholares me-
lius disponi possint ad scientiam moralis philosophie.
¶ Item notandum q; ex quo summum solacium consistit in veritatis cog-
nitione. igitur homo naturali desiderio inclinatur ad veritatis cognitionem

¶ ¶

Prohemium

Unde Aristoteles primo methaphisice ait. q. omnes homines natura scire desiderant. hoc est naturali desiderio siue appetitu. Quod comentator tribus probat rationibus. Quam primam est. vnumquodque ens imperfectum appetit suam perfectionem quae diu imperfectum est. vt materia formam. Res enim perfecta pulchra est. imperfecta homo difformis. Verbi gratia domus quae diu stat sub imperfectione est difformis. cum autem perfecta est forma tunc efficitur pulchra. sed homo forma intellectum est imperfectus. eiusque perfectio est scientia. ergo omnis homo forma intellectum qui est eius forma impletiva scire desiderat. Vnde patet. quod illud est rei perfectio quod est actus ad quem res prius erat in potentia. homo autem prius erat in potentia ad sciendum omnia. ergo dum actus perfectus est intelligit. Hoc est quod dicit Aristoteles tercio de anima. In intellectu ante actuale intelligere est in potentia omnia. quandoque igitur est actus. videlicet quando omnes species actu recipit. tunc perfectus est per eas. ¶ Secunda ratio. vnumquodque desiderat cognitionem sibi determinatam et naturalem nam operationes procedunt a virtutum potentia. Hanc autem summum bonum est naturalis operatio. sicut summum bonum est oculi quod videat. et auris quod audiat. et intellectus quod intelligat. Vnumquodque igitur appetit operationem sibi debitam. sed operatio conaturalis intellectus est scire et intelligere. ergo forma intellectum homo naturaliter scire desiderat. ¶ Tercia ratio est. quia vnumquodque appetit statum suum excellentem. hunc autem acquirit ex eo quod coniunctum est et simile suo principio. Verbi gratia domus statum habet excellentem cum assimilatur cause efficienti forma formam et figuram quam mente preconcepit. sed per scire et intelligere homo coniungitur et assimilatur quodammodo prime cause. ex eo quod scire est species rerum intelligibilium in intellectu recipere. ergo cum homo recipit in intellectu sunt quodammodo omnia. Sed prima causa est in qua vt in fonte effectiuo formali et finali sunt omnia. ergo per scire homo assimilatur primo principio. Concludendum est igitur quod omnes homines naturali desiderio in intellectu possibili radicato scire desiderant. ¶ Notandum quod presens liber est utilis omnibus hominibus. quia in eo docetur quomodo homo debet seipsum regere in moribus modo scientia consistit in bono regimine. iuxta dictum philosophi tercio politicorum. Melius est ciuitatem regi optimo viro quam optima lege. Et idem dicit. Felix est ciuitas cuius precesores sunt philosophi. Lui concordat Seneca ad Lucillum dicens Turpe est senem viuere sine moribus. Et idem. quid est melius quam rerum peritia. ¶ Item notandum quod magnum et paruum non proprie attribuuntur intellectui. ex quo non est corporeus sed similitudinane. Unde ille intellectus dicitur magnus qui pluribus intelligibilibus est informatus. Per oppositum autem ille intellectus dicitur paruus qui paruis siue paucis speciebus intelligibilibus est informatus.

plina scholarium.

Ste p̄s liber diuiditur in duas partes p̄ncipales. scz in p̄hemi
aloz & executiuam. Pars executiua ibi (Lum indiscreti) Ziduc
p̄ma diuiditur in quinq;. In p̄ma ponit intentum suum. In se
cunda narrat ea quib; fuit impeditus. quare p̄abus Martiani potuit cō
tradixisse. ibi (Licet duplici genere) Quid aut faciet in alijs patebit in lo
cis suis ¶ Dicit igitur p̄mo sic. O martiane pater mi & domine dilectissi
me vestra pia intendit voluntas. vt compendiosum scriberem tractatū de
disciplina scholastica. Utinam ad hoc esset sufficiens. Tentabo tamen

**Extra nouit iuentio
de disciplina scholari
um cōpendiosum po
pulare tractatū. Uti
nam compendiosum**

**aspis mei paruitate. prout facultas
suppetit & ingenij decliuitas. erūnarū
q; tenacitas. amicis vestris precibus
o Martiane tentabo acquiescere.**

**Licet duplici genere cōmentozum
sum impeditus. non tamē omnino di
uersozū. In quosdā Aristotelis & alio**

sa materialis. ¶ Prius auctor premisit intentionem suam sub modo peti
tionis. & cum hoc posuit auersionem petitionis. Hic ponit impedimenta
siue occasiones pro quibus potuisset contradicere petitionibus Martiani.
ni. vt per hoc ostendat petitionem huiusmodi esse difficilem. Et dicit sic. o
Martiane preces vestras exaudiui. licet sim impeditus duplici genere cō
mentozum. non tamen omnino diuersozum. quia forsitan vnā tangunt ma
teriam. Et licet sim etiam impeditus in editionib; quorundam librorum.
scz Aristotelis & aliorum p̄hōz. Et licet sim attenuatus p̄prio studio. et
licet sim impeditus cruciatu regis gothozum. quasi diceret. volo tamen ex
audire preces Martiani.

¶ Notandum hic primo q; si mirando aliquis hic peteret. quare auctor
hic diuinum non inuocat auxilium. cum tamen ad quolibet pertineat
artificem in operis sui exoz. no diuinam implorare subuentionem. Iuxta
illud poete Omnibus in factis peragendis siue petactis. Debet p̄ciponi
deus humane rationi. Dicendum q; per hoc q; dicit. Utinam compendio
sum diuinum implorat auxilium. Quia enim ipse dicere q; dominus det si
bi gratiam vt compendiosum posset perficere tractatum.

¶ Notandū secūdo q; in lrā p̄senti tanguntur quattuor impedimēta q;
bus decenter Boetius potuisset petitiōibus martiani cōtradixisse. Prīmū
q; tunc t̄pis impeditus erat sup cōmentis isagogarū ac p̄dicamentozum
Aristotelis. Hec aut cōmenta nō sunt omnino diuersa qm̄ in p̄dicabili

amicis vestris acquiesce
re p̄cibus pro q̄to mea
sufficit facultas. & mise
riarum diuersitas hoc p̄
miserit. ¶ Notandum
hic q; in p̄ncipio p̄tis li
bri quattuor tanguntur
caus. de quibus supra.

Per hoc q; dicit. Dar
tiane tangit causa effici
ens mouens. Et p̄ hoc
q; dicitur. tentabo. tangit
tur causa efficiens moza
Et per hoc q; dicit. (scho
larium) tangitur causa fi
nalis. Et per hoc q; dicit
(disciplina) tangitur cau

plina scholarium.

progressione debita cognitio. et quid est lucidius q̄ virium intelligentie gradualis exhibitio

Eloquentie est partes decenti naturalium et artificialium processu et perspicua intelligentie comprehensione nouimus stabiliri

In primis prima puerorum oblectamenta sunt prelibanda. **S**ecundo. secunda videlicet qualiter adula-

te modū pcedendi. **N**otandū sc̄bo. q̄ tres dicte scientie ideo dicuntur scientie. quia sunt de eloquentia seu de sermone. Grammatica quidem est de sermone congruo vel incogruo. Logica vero de sermone vero vel falso. Rhetorica at̄ de sermone ornato vel inornato. Verum est tamen q̄ grammatica maxime dicitur sermo cinalis. quia considerat sermonem significatiuū tanquā subiectum. Taliter autem logica et rhetorica ipsum non considerat.

Item notandum tercio. q̄ tres pdicte scientie cōmunit̄ dicuntur triuiales. quia sunt tres vie in vnū finem tendentes. Hoc tamen minus videtur. habent enī huiusmodi finem diuersum. Finis enī gr̄matice est expressio conceptus mentis. Finis logicę est rectificatio actuum intellectus. Sed finis rhetorice est persuasio in bonis et in malis. Alia igitur de causa triuiales dicuntur. qui a sunt tres vie considerantes vnum diuersimode considerant enī sermonem significatiuum q̄runt ad diuersas eius passiones. In primis prima puerorum. etc.

Hic ponit ordinem dicendorū. Dicit enī q̄ p̄mo vult ponere quedam facilia documenta quibus pueri primo debent imbui. Secundo docebit qualiter superbia scholarium sit subijcienda magistro et scholasticis iungenda. Tercio docebit qualiter magister resisteret superbie magnozū scholarium. apponendo exempla. Quarto qualiter scholares prudentem facient prouisionē. Et qualiter gradatim ad scientiarum culmina ascēdēt. Quinto qualiter boni scholares ad gradum magistralem sunt promouēdi. Sexto qualiter se habebit magister erga scholares suos instruendo ipsos fm̄ modum bonum. **N**otandū p̄mo q̄ ex ordine dicendorum appet̄ q̄ ne dum in p̄senti libro agitur de aptitudinē recipiendi doctrinaz a docente. verum etiam quomodo scholares ad magistralem dignitatem sunt promouēdi. et etiam qualiter se regent magistri circa discipulos.

Notandum secundo. q̄ per ordinem dicendorum hic traditum audiet̄ res redduntur doctores. Hoc enī fit quando aliqua eis proponuntur sub via lucida qualiter auctor facit in proposito.

Notandū tercio. q̄ scholares p̄mo sunt imbuedi documentis facilibus. Habent enī iuuenes cerebrum valde fluxibile. quare nō possunt scientias et differentias sensibiliū distincte et certitudinaliter recipere. s̄ cerebro paulatim

ratione tā in ordine naturali q̄ artificiali. dicens q̄ hoc apparet in p̄senti seu scientijs eloquentie. Huiusmodi enī per debiti ordinē acquiruntur.

Notandū hic p̄mo. q̄ auctor sp̄cālē facit mentionē de scientijs eloquentie. que sunt gr̄matica. logica et rhetorica. q̄ tales primo acquiruntur.

Quare opus est precipue circa eas debiti sci-

¶ uig

Boetius de disci

sim explicato cognitio eadem certior efficitur et distinctior. Pars istud quod
nam pueri primo vocant omnes viros patres. et omnes mulieres matres.
Pater idem exemplo. Avicenne de homine a loquinquis veniente. pro enim ap
prehenditur quod sit corpus. deinde quod sit animal progressivum. deinde quod sit ho
mo. et tandem quod sit soz
tes vel plato. Pari mo
do innata est nobis via
procedendi a communi
bus et confusioribus ad
propria. Et pariformi
ter pueri. quod ad faciliora
documenta scilicet ad grama
ticalia primo sunt apti.
igitur in illis primo sunt
erudendi. Item nota
dum quod oblectamentum
venit ab oblecto oblec
tas oblectare. quod est
compositum a prepositi
one ob. et lacto as. are. p
mutatorem. in e. Unde
oblectare proprie est lacte
nutrire. Et sicut lac est ci
bus pueris bene conveni
ens quod est facilis digestio. sic grammatice quod facilia. ideo iuvenibus sunt
magis congruentia.

Hic probat formam tractandi eius esse facilem et exemplarem. Et p
batur ratione sic. Omnis sermo ad radii informacionem erit facilis et exempla
ris. sed iste est huiusmodi. qui rudes ingenia levare non possunt ad subtilia et dis
tincta. quod opus est eos primo per facilem sermonem et exemplarem informa
ri. Et taliter pronuntiat se Boetius facturum. Dicit enim se nunquam fuisse vsu
tam facili stilo. Unde dicit quod triplex est stilo dicendi suus. copulandi. scilicet
summus. mediocris et infimus. Primo utitur Tullius in epistolis suis. et Bo
etius in de consolacione philosophica. Secundo utitur idem in hoc libello de di
sciplina scholastica. Et tercio communiter utuntur quicumque mentis conce
ptum exprimentes idiomate latino. Processit autem Boetius ordine de
bito. Quoniam intellectus iuvenium propter cerebrum fluidum est non po
tens recipere difficulta scilicet autem ascendit. Primo enim facilius in
huitur. deinde mediocribus. Et tandem perfectioribus et difficultioribus co
foratus. ad altissimorum cognitionem se potest erigere. Ad que quidem
altissima humanus intellectus se habet sicut oculus noctue ad lumen so
lis. unde Seneca. Sermo plurimum proficit paulatim in animo. recep
t. Et boetius in libro predicamentorum. Scientia festinata marcescit. medi
ocriter vero suscepta augmentatur et crescit. Item notandum quod hoc no
men stilo capitur multis modis. unde. Lausula materia scribens et offic
um sit. Ac instrumentum dicitur esse stilo.

plina scholarium

rudibus informādis est exequutio et
tanto dilucidandi leuior transactio

De dispositione instruendorum.

Um indiscreti et impotentis sepe
tenuis infantia ducitur ad imbu
endum. Videndum est ne membrorum
indecens sit dispositio: utpote integra
lium: ut manuum et pedum et aeris in
temperies: utpote constringentis hy
emis obtusitas. vel comburentis esta
tis profunditas periculi generet incre
mentum.

¶ Ex prima parte pro
mali. ponit Boetius p
tem exequutiua que di
uidit in duas pres. Pri
mo enim ponit impedimē
ta impedientia aptita /
dine seu habitate red
piendi doctrinā a magi
stro. Secundo ostendit
quō pueri in scholis no
uiter appositi sunt infor
mādi. ibi (In primis si /
gurarum elementa) Ad
huc prima in duas p m q
sunt duo impedimēta. p
mum ex parte corporis. se

cundū ex parte cibi potus et vestis. secūda ibi (L. abanoy aut) Adhuc prima
in duas pmo facit quod dem est. secūdo declarat p exempla. ibi Legitur enim
Thimothēi filiū) Et dicit pmo sic. quando puer septē annorum apponen
dus est scholis cauendum est ne in tali puero sit indecens membrorum dispo
sicio. Vbi notandum quod principalium cuiusmodi sunt manus caput et pe
des. ita qd ppter corporis indispositōem aia non impediatur opando. ¶ Itē
cauendū est etiam ne sit acris intēperies ne actus anime inhabilis reddat
et generet incrementū periculi. ¶ Notandum hic qd infans in scholis manci
pandus tria in se habebit. videlicet corporis sanitatē. membrorum saltē p n
cipalium integritatē et victus cōpetentiam et vestitus. Indigenti enim me
lius est dari qd philosophari. Indiget homo cibo et potu et reliquo famu
lari pro corporis sustentatōe. Insuper habebit discretōem. quoniam sicut
sanctas regit corpus. ita discretio regit aiam. Disponuntur enim pueri ad
scientias tripliciter. primo ex natura. secundo ex disciplina. t ergo ex sola
consuetudine. Non enim modicū refert iuuenem sic vel sic assuescere. Com
paratur enim animus ad corpus cū sit motū eius. sicut artes ad instrumēta
ideo sicut diuerse artes diuersa hnt instrumēta. Nō enim eisdem utit instru
mētis ars fabrilis et carpētoria. Consimiliter nec qlibet aia eisdē utitur
mēbris. Lū igitur corpus et eius pres sint instrumēta aie. per quod suas ex
erect opatōes. Ideo auctor docet remouere nocūta circa corpus contin
gentia. ut anima suas operationes prompte exerceat per corpus tanq̄ p
instrumentum. Ideo auctor dicit (Lū indiscreti etc.) Et est indiscretio refe
renda ad mentem. impotentia autē ad corpus. Et p m p m in p n c p m
physionomie sine aie sequant corpora. Ideo si corpus fuerit habile. tūc aia
reddit subtilis ad exercendum prias opationes. etiam aeris intēperies im
pedit aiam in exercatio naturalium opationū. qd p m philosophū in libro
de longitudo et breuitate vite. vita consistit in calore naturali et humido
radicali. Sed per nimū calorem humidum radicale dissoluitur. et p frīz
intensum calor naturalis extinguitur. Ideo tempore medio modo se hnt
vntē pueri ad imbuendum sunt mancipandi.

Boetius de disci

Certis auctor posuit quedam impedimenta. hic declarat ea per exem-
pla. Et diuidit hec pars in duas fm q duo ponit exempla. secunda ibi (Si
militar ptozis) Et dicit sic. Legitur de Thimotheo qui habuit filium q
erat castratus lepra incumbente. Et fuit male dispositus in partibus inte-
gralibus. scz in capite manu z pede. z ille fuit scholis appositus. Et quia in
ordinatam habuit corporis dispositionem. factus est abiectio plebis. ita
q erat positus in derisionem omnium suorum sociorum. z per consequens
nihil profecit. Et est signum q mala corporis dispositio magnum est im-
pedimentum in acquisi-
tione scientiarum.

Notandū hie q Thimotheus habebat filium
leprosum. que p silio me-
dicorū fecit castratū spe
sanitatis. q castratū non
bene fuit curatū. Et fuit
idem loripes z gibbosus
qui ad scholas postus
plebis erat abiectio z so-
ciorum derisio. vñ meli-
fuisse ipm nō mācipari
ad doctrinandum. **I**tem
notandū q lepra ē qdaz
infirmas ex nimio calo-
re. puenies. In coherici
vt frequētet sunt leprosi
propter nūmū calor em.

Et fm **A**licenā duplx
est remedium contra lepram. Primo dum iuuenis pcepit lepram diuidere
debet vesperitilonem. z mēbro leproso superponere. Secundo debet remo-
uere testiculos. in illis em concurrunt omnes vene corporis. Quare in eis
est calor intensissimus qui tepescat testicularis abiectis. **H**inc est q castrati
non barbescunt. **N**ota loripes dicitur ille qui habet pedem tortuosum
seu pedes tortuosos. ita q vnus p̄endeat circa alium cum corrigia. Et dicitur
loripes a nomine lorum vel a nomine lora re. quod est corrigia pendēs
in collo equi. Et dicitur loripes quasi habens pedem ligatum cum lora
Item gibbus gibbi dicitur tortuositas quā habet aliquis in dorso. q
causatur ex materia terrestri. z ex aliquo superfluo. Et de hoc nihil ad pro-
positum. Similiter ptozis suburbani zc.

Hic ponit exemplum de secundo impedimento. scz q pueri nō sunt
litteris apponendi in aeris temperie. Et dicit sic. Quidam ptozis erat ro-
me habens filium quem in diebus canicularibus litteris apposuit. Et cū
ille non poterat ire ad loca vmbrosa. sicut romani solēt facere ne nimia ca-
litate grauentur. in diebus illis incidit in hicticiam. Et ita primo debili-
tatus in spiritibus vitalibus moriebatur hydropticus. **T**unc vltra factū
do exclamabat dicens. **Q**uantam difficultatem inuenit illis pueris mēbro

Legitur autē Thimothei filium
lepra incumbente castratum loripedē
gibbo tumentē doctrine mancipatū
plebeiam extitisse abiectioē. sociorū
q detractionem ridiculosam

Sil r ptozis suburbani filiolum
cunicula instigatē lris vidim mācipa-
tū. **L**uz aut solita nō gauderet vmbra
cula ppria p̄tate destituit hicticrie pe-
na pmollitus. z vitalibus tandē spiri-
tibus attenuatus lymphaticis mor-
bis occubuit. **E**cce quātum difficult-
tatis mēbroz indecēs dispō z aeris
inhabilitas puerili cōtulerūt ingenio

plina scholasticum

num indispositio et aeris intemperies. ¶ Notandum hic quod pretoria fuit pro me dignitas quedam. Et qui illam habebat dignitatem dicebatur pretor non quod fuit pater alius torquens sed magis alijs precipiens. Dec huguio.

¶ Item hicticia dicitur quidam morbus proueniens ex nimia caliditate epatis per quem homo redditur glaucus et crocei coloris. Et dicitur me dici quod post conualescentiam illius sequitur hydropisis. Unde hicticus dicitur ille qui patitur talem infirmitatem. Et denuatur a nomine hictrix hicticis. quod est nomen auis glauci coloris. Item canicula dicitur quedam stella appars in fronte leonis. Et igitur sole in tali signo existente viget calor multum intensus. quia tunc sol est in propria sua domo. Et a tali stella dies vocantur caniculares. et tunc tempora sunt multum morbidosa. quia corpora morbo afficiuntur. Et medici prohibent tunc minuere sanguinem et etiam facere coitum cum mulieribus illo tempore. Nam tunc omnia cito putrescunt. ¶ Item spiritus vitales sunt qui solent venire in venis corporis. et faciunt motum sanguinis. qui spiritus per modum fumi exhalant. Libariorum autem etc.

¶ Prius posuit Boetius quedam impedimenta ex parte corporis vitanda. hic remouet quedam impedimenta corpori adiacentia. sicut cibi potus et vestis. Et dicit sic. Pueri litteris appposito debet esse facultas cibi mediocris similiter et potus. Vestium autem penuria id est inopia absit sibi longa.

¶ Notandum hic quod ea de causa puero scholis appposito mediocris est facultas abanorum. Quia cum pueri ventur supfluitate abanorum. tunc fit in eis pulsus quidam seu motus ad cerebrum. et per consequens discretio impeditur in eis. ita quod virtus cogitativa. et sicut memoria in ipsis impeditur. Quando autem quod

Libariorum antequam mediocris sit facultas. potus autem tenuis eiusdemque paruitas. vestium simul absit penuria
De ordine procedendi

est perturbatum eo quod fuerit multi motus intellectus discretioem impeditores. In circo pueris mediocris erit copia abanorum. Et tunc alia est ratio quod pueri forte non habent calorem valere digerere forte nutrimenti. Et idem est in pueris quod post praedictum vel tunc obliuiscuntur lectionum. et de mane cum mediocriter fuerit purgata eiusdem recordantur. ¶ Item notandum quod potus pueri scholis appositus eadem de causa erit tenuis. Nam si fortem biberit potum destrueretur in ipso iudicium seu discretio intellectus. eo quod ex potu tali multi fuerit vapores grossi ascendentes ad cerebrum. unde cerebrum perturbaretur. ¶ Item notandum quod vestium penuria abest puero scholis appposito ea de causa quia tempore hyemali indiget vestibus. ne frigus excellens corrumpat proportionem calidam cum humido. Sicut et tempore estiuo ne excellens calor ipsam distemperet. In primis etc.

¶ Primo auctor posuit quedam impedimenta ad suum propositum valentia. Hic prosequitur suum intentum. Et diuiditur haec pars in duas. primo enim ostendit qualiter pueri sunt informandi in scientijs facilibus. Secundo qualiter in scientijs subtilibus. Item completo auctore. Prima adhuc di

em fuit motus isti in cerebro. tunc spiritus praedicti debilitantur. et ab istis partibus dependet discretio intellectus. ut patet plane ex tercio de vita. Et ratio non est alia nisi quod cerebrum

Boetius de disci

videtur in quatuor. Primo enim ostendit qualiter pueri sunt informandi in orthographia. Secundo qualiter in scientia que est de significatis vocabulorum ibi (Laboriosi) Tercio quod in scientia poetica ibi (Seneca autem aditio) Quarto quod in scientia rhetorica ibi (Leteroz aut) Dicit primo sic pueri in primo debet procedere ad orthographiam que est scientia de coniunctioe litterarum et syllabarum. Et quod diu non est immorandum illi nec etiam cito ab ea recedendum sed mediocriter sibi est insistendum. Et si hec scientia reperiat in aliquibus bene dispositis ad scientias erit in eis processus habilior promptior et facillior. ¶ Notandum hic primo quod elementa sumi sur vno modo improprie. et sic conuenit materie proprie. Unde dicitur elementa que ipsa eleuari sustentat quasque formas generabiles et corruptibiles. Sumunt etiam magis improprie. et sic conuenit que maior primis corporibus cuius modi sunt ignis aer aqua et terra. Et tertio sumunt maxime improprie. pro illo quod est primum in compositione et vltimum in resolutione. et hoc modo sumunt in proposito. Et hoc meta phorice. pro littera que littere sunt prima principia primum orationis et vltima.

¶ Item notandum quod pueri gratiose sunt tractandi quasi primo apponunt litteras. Tunc enim propter inobsequium valde sunt atterenda. Et ergo tedium ab eis remoueat cum delectatione sunt informandi. Delectatio enim operante tenet in opere. ¶ Item notandum quod auctor congrue de de tempore quo insistendum est orthographice quoniam scia per exercitiam et maximos labores acquiritur ad huiusmodi autem temporis longitudo requiritur. ¶ Tunc ibi (Secundum laboriosi) Ostendit primo gradu informatiois iuuenum hic consequenter ponit secundum gradum informatiois iuuenum. Secundo ostendit quod tempore immorandum sit fundamento de quo ad prius ibi (Fundamenti autem tenacitas) Et primo dicit sic. Pueri post litterarum et syllabarum cognitionem sunt informandi in scientia Improbis et Didimi. quasi dicat Pueri sunt informandi in scientia que tractat de significatis vocabulorum. et debet verbatenus exponi. ¶ Notandum hic primo quod scientia de significatis terminorum congrue dicitur laboriosa. quia significata deorum sunt multa. immo quasi infinita. Quod de infinitis facere certificationem difficile est et valde laboriosum. ¶ Item notandum quod Improbis et Didimis fuerit duo magistri. a libris quosdam fecerunt iuuenibus congrue

¶ A primis figurarum elementa representantium est imprimenda dilectio coniugendarumque non parum artificiosa coniunctio. Nec tali laborioso certamini multum insistendum est nec cito ut Senio placet abeundum. Quod si est in multis promptior et habilior inuenietur vsus. ¶ Secundum laboriosum certaminis exorat edificium Improbis Didimi gratitudinibus. necnon aliorum philosophorum quos venerabilis commendat auctoritas. Vltima advertendum est autem in huiusmodi: ut fidei resolutioni subiacent latina traditio. et in discantis idiomate verbatenus explicata.

plina scholarium

os postq̄ cognouerint lrās ⁊ eas inuicē cōiungere. ⁊ de illis loq̄tur auctor
in lrā ¶ Itē notandū. q̄ instructio fienda iuuentib; in significatis terminor;
cōgrue ē edificii. q̄ pueri tēdere nō possent sine tali fundamento ad apī/
cem sciārum. ¶ Itē sciendū. q̄ puer p̄mo facilib; est imbuēdus. q̄ declinūm
habet intellectū ⁊ debilem quare de facilib; gradatim ad d. fficialia. p̄cedet.
¶ Itē nota circa hoc q̄ in lrā d; (latina traditio) q̄ oportet vt significata
vocalulor; debite exponantur id est fm̄ idiomatis exigentiā. Et em̄ in co/
gnitōe sermōnis significatiui omnis doctrine p̄ncipiū. Et hoc patet testio
uo phi p̄mo posterior; volētis qd̄ nois ēē p̄ncipiū ois doctrine

¶ Hic auctor ostendit q̄ diu sit immorandū um secundo gradui scientie
dicens sic. Non est immorandū seu insistentū scdo gradui sciētie p̄ vni mē
sem sine p̄ cursum solis. hoc est p̄ vni annūm Sed quouisc; mercurius cur/
sum suum cōpleuerit hoc est p̄ duos aut tres annos. q̄ in vocalulor; cog/
nitione oportet ponere fundamentum. Et fiat hoc cum diligentia q̄ obta/
stas opis mitigat p̄ diligentiam. ¶ Notandū hic p̄mo q̄ auctor congrue
dicit In significatis vocalulorū finniū oportet statuere fundamentū q̄ si

Fundamenti autem tenacitatem o
portet constituere. Nec mēstruoso sal
tu p̄hebes abeundū est Nec solari cur
su tantū confirmandum. Sed exple/
to mercurij interuallo. eodēq; fere du
plicato diligenter immorandum est.
Diligentia em̄ cuiuslibet operis obtu
stas permollitur.

cut se habet fundamen/
tum in edificatio. sic se ha/
bet cognitio vocalulor;
in disciplinatōe edificati
aut habet sese respectu
fundamēti sui q̄ sine ip/
so esse nō pot. sic eodem
mō hic immo sciā ac/
quirere volens necario
imbui habet in termino
rū cognitōne. Dicit em̄
phis in p̄mo elenchorū

Ignorātes virtutes vocalulorū de facili palosant id est decipiunt. Et
ad lrām p̄ns exemplū est. in qua d; (Fundamēti em̄ tenacitate oportet in
his cōstituere) Et autē necessariū duplex. scz simpliciter dēn; ⁊ ex suppositi/
tione. Quorū hic est intelligendū de necessario ex suppositōe. qm̄ suppositi/
tō q̄ quis sciā acquirere intendat. oportet vt significata terminor; cogno/
scat eiusdem ¶ Itē notandū circa hoc q̄ d; in textu (Nec mēstruoso sal/
tu p̄hebes) q̄ mēstruū a quo mēstruosus a um. significat infirmitatē quā
patiūtur mulieres semel in mense. ¶ Mēstruosum potest significare etiā
tum rei in plurib; mensib; vel in singulis. Sed mēstruum pprie d; colle/
ctio sanguinis in matrice mulieris vnde nutritur fetus in vtero mris. Et ē
talis nature. q̄ si fundat sup radicem arboris alicuius. arbor amplius non
crecet. Quia ergo puer tam vili nutritiōe impotētor est in iuuentu/
te q̄ in senio ¶ Itē nota q̄ p̄ hoc qd̄ dicitur in lrā (Interuallo mercuri/
ri cōpleto) innuit auctor duos annos vel modico minus. Puer em̄ habet
insistere tanto tempore vocalulor; expositioni. ¶ Itē per hoc qd̄ dicit
in lrā (Diligentia cuiuslibet operis) vult auctor ostendere q̄ nullus raz ob/
stus esse potest quo ad ingenium. quin possit acquirere scientiam. qu om̄
sū volenti proficere nihil est difficile.

Boetius de disci

Hic auctor ostendit quomodo pueri sunt informandi in doctrina poetica. hoc est in libris poetarum hic notatum scriptorum. ut exinde capiatur notitiam metrorum et diuersorum vocabulorum dicere. quod in scriptis Senecae Lucani et ceterorum poetarum insinuat auctorum sunt iuuenes imbuendi quantum ad primum gradum scientie et sunt huiusmodi indaganda id est inquirenda siue addiscenda et cellule memoriali commendanda. **Notandum** quod Boetius hic intendit iuuenes effici rhetores et erudiri in moribus quod summe est oportunum iuxta illud Senecae in de forma vite de quodam iuvene. **Lunaticus** esto benignus paucis familiaris omnibus equus ad miserandum pius ad iram tardus in aduersis firmus in prospis cautus. **Item** legitur ibidem de eodem. **Esto** fugax vitiorum tuorum aliorum vero non scrutator. **Item** iuuenes primo instruendi sunt in dictis Senecae qui multas bonas consilii epistolas in quibus iuuenes exemplari ter sunt instructi. **Secundo** instruendi sunt in dictis Lucani ipse enim describit bella romanorum que cum Hannibale habuerat sed morte preuentus non compleuit ea. **Et** ad hoc innuendum dicitur in textu Lucani in expletio id est imperfectio.

Tercio informandi sunt in dictis Virgilii qui multa et plura consilii uitae de bello troiano et alijs diuersis. **Quarto** imbuendi sunt in dictis Statii qui libri quendam composuit de ritu et facie quod inuuit in textu cum dicitur (Statii urbanitas) id est moralitas. **Quinto** sunt erudiendi in doctrina Flactii qui alio nomine dicitur Horatius ut in textu dicitur (dura Flactii translatio) Horatius enim transtulit epistolas in quibus referuntur natura geminorum contra socium suum qui filiam suam ipsi promiserat attamen alteri eam copulauerat. **Sexto** docendi sunt in dictis Persii qui libros quosdam composuit reprehensorios tam bonorum quam malorum quare dicitur in textu (durior Persii editio). **Septimo** debent informari in doctrinis Martiani qui etiam libros composuit reprehensorios malorum quare dicitur in textu (Martiani non indigna lesio) id est digna reprehensio. **Octavo** instruendi sunt in dictis Nasonis qui libros multos composuit. **Et** licet propter nasi deformitatem dicebatur Naso proprio tamen nomine vocabatur Ouidius. **Item** circa hoc quod dicitur in textu (Et memoriali cellule commendanda) **Notandum** est quod in capite hominis tres sunt cellule. In prima que est in anteriori parte capitis viget sensus communis et phantasia. In secunda viget virtus cogitativa seu imaginaria. In tertia que est in posteriori parte capitis ubi referantur species sensibiles viget virtus memorativa seu memoria. **Tunc** ibi (Ceterorum) **Dicitur** ostendit ad quam scientiam sit quarto procedendum. **Et** diuidit hec pars in duas. Nam primo ostendit quomodo pueri sunt

Senecae traditio. Lucani in expletio. Virgilii prolixitas. Statii urbanitas. dura Flactii translatio. durior Persii editio. Martiani non indigna lesio. Nasonis discretio. sunt indaganda. memorialisque cellule commendanda.

Ceterorum autem philosophorum pro

plina scholarium

informandi in rhetorica. Secundo ponit notabile ibi (Laudem est) Primum dicit sic. Scientia aliorum propter non est pretermittenda. sed studiose ad discenda quodam suffert habilitas intellectus. ut inde vigeat dictaminis serentitas et metrorum iocunditas. Et subdit dicens. Rhetorica Tullij summo est appetenda. ¶ Notandum hic primo quod duplex est rhetorica. scilicet per suauitatem quam tradit Aristoteles. que procedit probabiliter per duas species argumentationis. scilicet per exemplum et per enthymema. Et illa dicitur quedam per logicam nec discenda est nisi post logicam. Alia est rhetorica visualis. et tractatur de ornatu loquendi. et illa traditur in poetria noua et veteri in Laborin eto et in alijs libris pluribus. Et congrue recommendat hic auctor rhetoricam Tullij. quod sicut modicum valet viuere sine bene viuere. sic etiam modicum valet loqui sine bene et ornate loqui. ¶ Secundo notandum quod auctor hic

ut ingenij sufficit capacitas non sub silentio est pretereunda moralitas. Ut sic dictaminis sententiosa vigeat serenitas. et metrorum floreat iocunditas. De quo Tullij venerabilis facunditas summis desiderijs est collocanda

¶ Laudem est in huiusmodi ne ut Jocario contigit vobis contingat.

dum est) Hic ponit quoddam notabile circa predicta dicens. Non est in morandum diu nimis scientijs dictorum poetarum. ne contingat vobis vitium quod Jocario contingebat. Unde ipse triginta annis infudauerat dictis prefatorum poetarum. nec aduertentiam dederat vllan ad dicta aliorum. Cum autem debuerat preesse mediocribus querebatur sibi ab vno eorum cuius vxor esset Eneas. Et respondebat se nunquam inuenisse in libris. quos tamen attente studuit. Et onsimiliter et requisitus a quodam discipulo quoniam quanta esset prima syllaba istius dictionis. magister dixit quod acuto accentu deberet proferrri. Et licet enim absurdum quod prima syllaba tanti nominis deberet abbreviari. Postea vero de socio ad locum iuit petens ab eis informari.

¶ Et subdit auctor exclamando. Ecce quod tempus et laboris ille prodiderat. ¶ Notandum hic primo quod quidam sunt qui in veritatis cognitione non possunt informari. et sunt huiusmodi duplices. Quidam enim natura liter tales sunt. et quidam consuetudinaliter. Unde tales a natura habent cerebrum ineptum. ita quod habent intellectum depressum et minime eleuatum et illi non bene possunt cognoscere per se nota. Qui autem consuetudinaliter sunt taliter imbuti in vna scientia estimantes se in alia scientia non posse proficere. quod tamen minus est verum. quod si in quod prius dictum est. volenti proficere nihil est difficile. ¶ Item notandum quod Jocarius est prius nomen viri qui triginta annis infudabat dictis poetarum. Cum autem scholas regere tentaret dixit se dubitare cui vxor esset enecas. Erat enim rex troyanorum. imo dixit se non

omnes poetas appellat philosophos quod tamen improprie facit. quoniam philosophi rem considerant per causas poetarum solum. quod ad vsum

¶ Item notandum quod auctor per dictam intellegit carmen. pfaice scriptum per metrum vero intelligit carmen metrico descriptum

¶ Tunc ibi (Laudem est)

Boetius de disci

iuuenisse in serenitate emistigiorum Virgilij. Unde emistigium dicitur ab emi quod est dimidium. et stigos versus quasi dimidius versus. ¶ Itē nota pro illa littera (dure ceruicis) q̄ ceruix dicitur vena quę arḡ in collo p̄ cedens a cerebro. et terminatur in fine docti et dicitur quasi cerebri via siue vis et sumitur hic pro capite siue pro collo. A quo ceruicosus idem quod

superbus. ¶ Itē cōtin go vno modo idē est qđ rāngo. vt vnus asser cō tingit alterum. i. tangit. Alio modo est idē qđ euenio: ita sumitur hic.

¶ Itē triginta dī q̄ tragentos. In gentos significat centum quan do precedit n̄. Lū vero n̄ nō p̄cedit tunc significat decē. Ex amplū vbi n̄ nō p̄cedit. vt triginta. q̄ora ginta. vii. ¶ Si p̄cedat gentos centū sibi signifi eabit. Si nō p̄cedat decē tibi significabit.

¶ Hic Boetius ostē dit quō scholares infor mati puerilibz sunt in a lijs sciētijs. scz in logica informandi. Et diuidit

hec pars in duas. Primo recommendat logicam. secundo ostendit quō or dine sit procedendum ad eam. ibi (Ad huius autem) Adhuc prima pars di uidit in duas partes. p̄mo em̄ ponit intentum p̄ modum continuationis. Et cū hōc recommendat logicam. Secōdo subiungit causam talis recomē dationis. ibi (Quid autē in cognitione vniuersaliū) dicens sic. Postq̄ scho laris p̄fecte est eruditus in doctrinis faciliōribz. tunc procedendum ē ad scientiam. q̄ maioris eget inquisitionis. videlicet ad logicam que est scalaris domina. et veri falliqz indagari. et que quidem titulo subtilitatis aliarum scientiarum obstat subiecta p̄bens virtutum incrementa. ad ceterarū principia scientiarum. ¶ Notandum hic primo. q̄ ex lrā trahi p̄ triplex recomēdatio logice. Primo em̄ recomēdatur ex singulari veritatis inq̄ sitione. cum dī Inquisitionis. Secōdo ab habitus dignitate seu habitus cō munitate ampliori. cum dicitur (Scientie maioris). Tercio ex subali mo do procedendi cum dicitur (Quo penetranti vestium natura). ¶ Itē nota q̄ scientia p̄dicta. scz de lingua. de lrīs poeti. sermōnis ornatu. dicit in dumentum. quia cōuenit rudibus et nouis scholaribus in lumina procede re intendentibus. ¶ Vbi notandum q̄ logica et alia quelibet scientia dicitur lumen intellectus. qui illuminatur per scientiam. Intellectus em̄ igno rans est sicut oculus in tenebris positus. Scientia em̄ est perfectio intelle

Ipse vero triginta annis ignorantiaz suā predictorū philosophorum gym nasia tradidit imbuedū. Lū at dies vt p̄fesset mediocribz aduenisset. se cuius esset eneas vxor diutius dubital se asserbat. qđ nō in emistigior. virgi li serenitate inuenisset. Requisitus at a suorū quodam p̄ima magistri qua liter versu verti posset. Respondit ab surdum est tanti nominis p̄mā breui ari. sed acuto accentu pronounciari. Ec ce quantū dure ceruicis obtusitas tē poris perdidit et expense.

Completo autem non huiusmo di indebite gymnasiū rudimēto ad maioris inquisitionis sciētie lumina

plina scholarium.

etus. Et ideo auctor dicit in textu (lumina) Quidam tamen textus habet
lumina. ¶ Ubi notandū q̄ principia congrue dicuntur lumina. Sicut enim
ingreditur ad domum per lumina. nec sine eis fieri posset ingressio. sic nulla
aggredi pot̄ scia sine p̄ncipijs. Uñ p̄hs sc̄do metaphysice d̄t. In foribz q̄s
delinquet. ¶ Item notandū q̄ logica cōgrue d̄t scia maioris acq̄sitiōis. Ip̄
sa enī lumme est difficilis cū sit de entibz rōnis. que sunt cognitionis difficil
lime. Itē cum in trā d̄t logica est indagatrix veri et falsi. non est intelligēdū
q̄ in alijs sciētis nō sint veritas et falsitas. immo in qualibet sciētia sunt p̄n
cipia et cōclusiones ex quibz veritas seq̄tur et falsitas. ¶ Itē notandum q̄
logica congrue dicitur obstupare subiecta scientiarum. q̄ rectificat ea. Ip̄
sa enī viam habet ad quarūlibet scientiāz p̄ncipia. ¶ Item notandū q̄ cō
grue d̄t domina scalaris. Dñā q̄dem quia dñā subtilius viro emollic. Luz
igitur logica subtilis sit inuestigationis merito vocatur domina. Scala/
ris aut̄ dñā vocatur. q̄ p̄ scalā continuus fit ascensus et descensus. taliter e
tiam fit in logica. Primo enī ascenditur ad terminos. sc̄do ad eorum com/
positionem in p̄positiones. et tercio ad syllogismos cōstituendos p̄ cōposi/
tionem eorū p̄ceditur. ¶ Item nota q̄ logica simul est vesti. Sicut enim
vestis hoies circūdans tegit occulta in ipso. q̄ celat membrorū dispositōez
et si difformen. Sic et logica celat occulta. videmus enī maiore celare con
clusionē. q̄m maiore posita nō statim seq̄tur conclusio. Uñ dicit p̄hs p̄mo
posteriorū. q̄ maior antecedit cōclusionē tempore. Sed minore posita seq̄
tur statim conclusio. Maior igit̄ p̄positio celat conclusionem. ¶ Item lo
gica d̄t penetratiua. nam sicut lignū q̄p̄ durū penetratur acutum p̄ cultel
lum aut securim. ita et si aliqd fuerit difficile p̄ logicā peperat. ¶ Itē logica

procedendum est. Scientie inq̄. quā
solam veri falsiq̄ nouimus indagari
cem. Solam quoq̄ scientiam scienti
arum titulo subtilitatis obstupantem
subiecta. Hec est enī scalaris domina
que penetranti vestium natura ad sci
entiarū quarūlibet fastigia prebet
incrementa virtutum

¶ Quid enī cognitione vniuersalium
lucidius. que triualiiū est magistra q̄/
druualium potentia. collateraliiū au/
tem virtutum plenitudo.

virtutū ad principia aliarū scientiarum. Lūius ratio est. q̄ nihil est. glari/
us cognitōe q̄nc̄ vniuersaliū que est magistra sciārū triualiiū. et potentia q̄/
druualiiū. et plenitudo virtutum collateralium. ¶ Notandum hic. q̄ vniuer
salium cognitōe id est mō sciendi vniuersali ois sciētie nihil est vtilius et lu
cidius. huiusmodi autēz modum tradit nobis logica. Quāuis enī logica

stabilis p̄ncipia aliarū
sciētiarū. Sed hoc ali/
quis improparz sic. Sh
iecta sciāz sunt p̄cogni/
ta p̄mo posteriorū. igit̄
nō p̄nt stabiliri. Rñdet
q̄ subiecta sciāz nō p̄nt
stabiliri p̄ eā sciām cui
sunt subiecta. cū bñ p̄ sci
entiā cōez q̄lis ē logicaz
metaphysca. ¶ Tūc ibi.
(Quid enī) Posita reco
mendatione logice sub/
iūgat Boet̄. cam huiōi
recomendatōis dicēs sic
Dicitum est prius logi/
cam prebere incremēta

Boetius de disci

fit per se et primo scientia specialis. communis em̄ vt sic esse nō potest. q̄a non est de omni ente. sed solummodo de entibus rōnis. Qui tamen actus rationis ad omnia entia sunt applicabiles. Igitur logica ex consequenti dicitur esse scientia cōmunis. Dicitur autē logica magistra scientiarum triuialium. potentia quadruuialium plenitudo virtutum collateralium. Quo/niam in logica est considerare tria. scz q̄ ipsa est scientia iudicatiua opatiua et inuentiua. **¶** Ipsa sit iudicatiua patet per qd̄ nouit vnusquisq̄ sui sciti assignare rationem. per hoc nouit eōuerso certus esse in suo scito. Aliquē vero certum esse in suo scito est ipsum iudicare suum scitum. cum igitur potest quis dare rationem sui sciti per logicam. patet q̄ logica sit scientia iudicatiua. **¶** etiam sit opatiua patet. q̄ ipsa docet actus rationis scz diuide re definire. arguere. et sic de alijs. Sed fm̄ actum rationis omnes scientie. pcedunt Igitur logica in omnibus scientijs est operatiua. Est etiam inuentiua docet em̄ qualiter per notum deueniatur ad ignoti noticiam. Proce/dere autē per notum ad ignoti noticiam est ignoti noticiam inuenire. ergo logica est aliaz scientiaz inuentiua. **¶** Insuper sciendum q̄ licet logica in sum/gulis scientijs doceat iudicare inuenire et opari efficacius tamen et pncipalius se habet ad vnum q̄ ad aliud. Vn̄ fm̄ iudicium p̄ prius comparitur triuialibus. scz grāmaticē et rhetorice q̄ alijs scientijs. Patet hoc. quoniam per illud sumitur iudicium per quod accipitur rei certitudo. sed per logicā accipitur rei certitudo in rebz grāmaticalibus. quia per ipsam in grāmatica et rhetorica reddere possumus sciti nostri causam. Ergo logica est triuialium grāmaticē. scz rhetorice et sui sui iudicatiua. Ipsa autē est potentia ad est pncipiū opatiuum quadruuialium. q̄ fm̄ potentiam opatiuam habet se logica per prius ad quadruuiales. Loq̄tur autē hic de potentia actiua que est pncipium opationis et transmūtandi alterum in q̄tum alteruz. et non de potentia passiua que est pncipium transmūtandi ab altero. Est igitur logica quadruuialium scientiarum opatiua potentia. nam potentia operatiua deferuit ad duo. scz ad formā et instrumentū. Scdm̄ em̄ ista duo dicimur opari. Sed cū ita est q̄ logica doceat instrumentum. scz actus rationis p̄ quos reddūtur oēs sciētie quadruuiales. Igitur qum̄ instrumenta in quadruuialibus scientijs sint a logico et potētia operatiua reducti habeat ad instrumentū. sequitur q̄ logica est quadruuialium scientiarum opatiua. Est etia collateralium scientiarum plenitudo q̄ est scia inuentiua docēs pcedere p̄ notuz ad noticiā ignoti. Et quia sic inuenit ignoti. igitur logica est inuentiua. vt scie subalternate inueniuntur subalternatibus inuentis. Subalternate em̄ posteriores sunt. Intellegamus autē logicam per subalternantem. sed per subalternatas sciēcias collaterales. **¶** Tunc ibi (Quod huiusmodi autem) **¶** Hic ostendit quo ordine sit procedendum in logica dicens sic. In logica procedendum est hoc modo. Prmo acquirenda est intrinseca cognitio terminorum. vt scz sciatur que possunt esse subiecta et predicata. Deinde sciendum est quomodo huiōi possunt ordinari in ppositiones. et consequenter quō ppositiones ordinari p̄nt in syllogismos. Deinde diligens fiat inquisitio circa determinationes terminorum. cuiusmodi sunt syncategoremata. huiōi em̄ multū deferuit scie logicali. put̄ deducit auctori exemplariter de rebratio q̄ licet in alijs sciētijs fuerat peritus. nō tamen in illis sufficiat

plina scholarium.

enter imbutus. immo dixit arte sophisticā vix relatu dignam. Quare vi-
ce quadam disputationis a quodam suorum scholarium in ea confundeba-
tur. & ergo a suorum sociozum consortio sequestrabatur id est dimittebatur
sui & repellabatur. Quo facto quod prius spreuit postea sociatim mendica-
bat. **¶** Notandum hic. q̄ determinatū p̄cessum facere volens in logica pri-
mo studebit cognoscere terminos logicales puta subiectum & predicatū. Nā
sicut littera est p̄mum in gr̄matica. sic subiectum & predicatum in logica
prima sunt mensura. Deinde debet scire qualiter sunt huiusmodi ad inui-
cem componendi ad propositionum cōbinationes. Deinceps qualiter p̄o-
positiones in formam syllogisticam possunt inuicem combinari. Ampli-

¶ Quod huiusmodi autem imperia-
lis domine apicem hoc ordine scāden-
dum est. In p̄limis terminorū intrin-
seca cognitio. Eorumq; in propositio-
ne non latens copulatio. p̄positionum
q̄ nō indigna connexio sunt opranda.
Terminorum autem determinatōes.
quas syncategorematica appellam⁹
memorialiter sunt menti imprimen-
de. utpote que sophisticē nō parum de-
seruiūt phantasie. Horū autē noticiāz
meminimus. Lebratiū virū pruden-
tem. sed nō in hoc peritū quasi indig-
nam scire relatu sub silentio preterisse
die autē cōflictus adueniente eundem
miserrime sophisticatione ab his veni-
ente detentū. & a suoz collegio seque-
stratū. Quid vltius pudoris angu-
stia cōfusus. id q̄d prius indignū asse-
rebat sociatim mendicabat.

nō em̄ quelibet p̄positio cōponi potest cū qualibet. Quinimo scire oportet
quid sit vniuersale. q̄d subalternū. q̄d subalternū. q̄d accēs. q̄d substantia
¶ Itē opus ē scire syncategoremata. vt sunt ois nullus. & c̄ij. Istoz em̄
ratione multe sūt deceptiones. Ignorātes em̄ stutes vocabuloz de facili
paralogantur. **¶** Tunc ibi (Huius autem &c.)

¶ Sic ostendit quomodo procedendum sit ad arte sophisticā. Et diuidit
in tres. nam p̄mo facit q̄d dictum est. secundo ponit notabile. ibi. Ad isto-
rum tertio remouet dubium. ibi. (Si vero bone scientie) Primo dicit sic.
Post predictas scientias procedendum est ad sciētā sophisticam. quoniam

us diligēter studebit ha-
bere noticiam determina-
tam terminorū. vt sunt
syncategoremata que
in partib; logicalibus.
videlicet in suppositioni-
bus & in alijs tractatib;
Petri hespani habētur.

¶ Itē auctor congrue
dicit noticiam termino-
rum ad discendum. no-
tans per hoc perfectam
terminorū cognitionem
ne in p̄mo logicalis pro-
cessus occurru cōtingat
oberrare. quoniam mo-
dicus error in principio
fit maxim⁹ in fine.

¶ Item dicit q̄ termi-
norū copulatio in pro-
positione nō erit latens.
immo manifesta. quoni-
as in logica diuersa sub-
iecta & predicata inuicēz
copulātur. **¶** Item di-
cit debite componendas
in formā syllogisticam.

B U

Boetius de disci

ipsa est locata in extremitatibus logice. Et ipsa pcedit aīo petulanti et est fūco mulieris p̄fusa respicitq; alias nationes oblique. quā Alexander et nos commentati sumus. In Boetius de se istam scientiā de greco in latinū trāstulisse. Et est magna cū diligentia appetenda. ¶ Notandum hic q; sophistica in logice extremitate dī posita. Ipsa em̄ sedet in logice extremitatibus cum sit scientia apparēs et nō existens. sophistica em̄ copiosa est scia apparenti et nō existenti. p̄pterea sophistica cōpatur ad argumentatōem verā. sicut p̄t uatio ad habitum et sic obliquitas ad rectitudinem. Sicut ergo puatio est posterior habitu. ita sophistica sequitur logicam. Itatur dicitur esse situata in fimbrijs logice. Est aut̄ sophistica cōfusa aīo inordinato seu petulanti ad modum meretricis petulantis. In petulari s̄bum deponentale significat actum uenerum exercere. Et s̄m hoc dicit Aristo. quarto metaphysice. q; logica et sophistica s̄stantur circa idem. differūt t̄j desiderio uite. Dialecticus em̄ ordinat uitā suā ad uitatis inquisitionē. sophisticus uero ad apparentiā. ¶ Item notandū q; sophistica dī p̄fusa eulogio nugatorie loquacitatis. Quā sophiste arguūt s̄baliter et garrulāt verā nō curātes sciaz qm̄ solū apparere desiderāt p̄mo elenchorū. Et dī eulogiū ab eu qd̄ est bonuz et logos sermo quasi bonus sermo. Itē sophistica dī p̄fusa fūco id est colore deceptiuo suppositū p̄tati celande. Quā sophistica ueris nititur decipere reducendo ad metham. p̄pter vanam gloriā acquirendam. In fūcus est color artificialis supadditus colori naturali quo mulieres deformes perungunt uultus ut uideantur speciose. Est aut̄ similitudo. qm̄ sicut talis color uerū tegit colorē et naturalem. Sic sophistica ueritatem tegit ostendens eē quod nō est. ¶ Item sciendum q; sophistica summa cum diligentia est ad piscenda qm̄ sophistica docens uera est scientia. Discimus em̄ eaz ut no bis cauere ualeamus p̄ ipsam ne decipiamur a sophistice arguentibus.

¶ Tūc tibi (Ad istoz)

¶ Hic ponit qd̄dā notabile dicens Quicūq; acquire uult aliquā scientiā triplici ueretur recordatione. Quā p̄ma uocat uocalis que scz gnosce re docet uoces et dōnes in se. non aut̄ uocum significata docet intelligere. Secūda uocatur mē

talis. que scz docet rem cognoscere sicut est. Siue que docet cognoscere dī etionum significata. Notis em̄ uocibus addiscere debet scholaris earum significata. Tercia uocatur cōmunis. scz quando habita uocā significatō ne et earum expositione fit ipsarū ad inuicem applicatio. Subdit cōsequēter q; uocalis recordatio tantūmodo suāt scholarē apparētes. Multas em̄

¶ Huius aut̄ impialis here fimbrijs dotata sophistica petulanti aīo confusa nugatorieq; loquacitatis eulogio p̄fusa fūco mulieris p̄fusa barbaras nationes obliquo sidere respiciebat. quā cōmentarijs Alexandri et nostris nouimus decoratas et translatione cōfectam summo pere curandam.

¶ Ad istozum et ceterozum perfectio nem triplici solemus uti recordatione. Quarum prima uocalis. secunda mē talis. tertia communis. Uocalis so //

plina scholarium

proferendo voces fit scholaris apparenter sciens licet nō existat. Sed mē-
talis recordatio facit iudicem. id est veracem siue veraciter doctū. Cōmu-
nis autē tam vocalis q̄ mentalis facit intelligentem. Et talis si continuata
fuerit perfectum facit scholarē. Itē vocalis recordatio quandam gene-
rat cecitatem. Per huiōi em̄ homo nō videt intelligēdo. quāvis aptitudinēz
habeat ad intelligendum sed mentalis veram generat scientiā. Et cōmu-
nis sc̄z vocalis et mentalis simul vsum generat et promptitudinēz. Et per hu-
iusmodi scholaris tandē redditur dignus magisterio. Quā sicut sc̄ia sine p-
tutum operatione parum p̄dest aut nihil. Est em̄ melius vnam agere vir-
tutem vt iusticiam seu aliam q̄ omnes sc̄ire virtutes et fm nullam opera-
t̄ virtuose. fm p̄m̄ p̄mo ethicorum Sic sciētia pariformiter sine eius ap-
plicatione ad vsum vel saltem in prompto habitu nihil p̄dest aut paruz
Op̄ari autē p̄fectē et indefinētē q̄si nō deficeret sc̄ia p̄dest multū absq̄ sc̄ia
¶ Notandū hic p̄mo. q̄ recordatio vocalis facit hōiem apparētē sc̄ire re-
cordatio fm vocū significaciones facit in dictis certitudinem. recordatio at
fm significatōes vocum earundēq̄ v̄sitatōem facit p̄fectionem. ¶ Itē no-
tandum. q̄ prudentia in presenti textu nō accipitur vt est vna p̄tutum car-
dinalium. que est recta ratio rerum agibilium. Sic em̄ omnes p̄tutes mo-

phisticum facit. mentalis iudicē. Cō-
munis si continuata fuerit perfectum
facit. Vocalis cecitatem. mentalis sci-
entiam. communis vsum. v̄sus autēz
magistrum parare festinat Sicut em̄
prudentia sine iusticia parum vel ni-
hil p̄dest. Iusticia vero sine pruden-
tia multum Sic scientia sine v̄su pa-
rum vel nihil p̄dest. V̄sus autem si-
ne scientia multum.

¶ Si vero bonē scientie tyrunculus
seriatim totam nequeat complectere

¶ Item in p̄posito per vsum intelligitur actus multotiens iteratus. Quā
em̄ sciētia sine v̄su parum p̄dest. Verbi gr̄a. sc̄ire gr̄maticā nō aut loqui
gr̄maticē parū aut nihil valet. Loqui aut gr̄maticē v̄sualiter. et gr̄ma-
ticam tamen ignorādo valet multum Generaliter ergo scientia sine v̄su va-
let parum. v̄sus autē sine sc̄ia multum. V̄sus etem̄ quēlibet in sua facultate
te offiat potentē. Quāobrem hū dixit Victorinus. Natura facit habiles
ars facilem. v̄sus vero potentem ¶ Tūc ibi (Si vero bone)

¶ Posito quodam documento remouet dubium dicens sic. Dictuz est q̄
ad p̄fectionem scientiarum p̄dictariū triplici oportet vti recordatione. Dice-
ret ergo aliq̄s. quō hec oīa poterūt cognosci cū sint difficilissima ad p̄gnosce-
dū. R̄ndet auctor dicens sic. Licet tyrunculus. i. ignarus siue rudis neq̄at in-

rales prudentia dicuntur
Sed accipitur h̄c pro
rei iuste scientia. Unde
vult hic Boetius scien-
tiam rei iuste parum va-
lere sine iusticia. Sicut
em̄ medicina parum va-
let sine corporis regimi-
ne bono. Corpis autēz
regimen bonū adq̄z me-
dicina. multum. Sic eti-
am scientia rei iuste par-
ualet sine iusticia. Iusti-
cia autē absq̄ scientia rei
iuste multum. Quomā
fm p̄m̄. multi opantur
iuste sine tñ sc̄ia iusticie.

Boetius de disci

principio omnia apprehendere debet tamen gradatim ascendere. Ita vide licet q̄ primo vocalem cognitionem acquirere debet. postea mentalem. et tunc ulterius comunem. Et tandem ex his vnum debet facere continuum.

¶ Notandum hic q̄ orō in proposito sumit pro scientia. et nō vt est dictionū ordinatio. Et nō est hic aliud oratio nisi doctrina seu scientia. que est habitus firmus et verus per demonstrationem acquisitus. ¶ Item notandum q̄ Boetius in textu dicit (gradatim) ad denotandum q̄ scientia successiue acquisita non est tam labilis sicut scientia cito acquisita. Et causa huius naturalis est hec. quia facilis apprehensio prouenit ex humiditate organo rum vtriusq̄ cerebri. impressio em̄ cito fit in humido. vt notum est. talis ta men multum est labilis. Tarda autem alicuius rei apprehensio et difficulter fit impressio figure sigilli. difficulter tamen huius remouetur. vt ver moueri. in cera. molli cito imprimatur figura sigilli. etiam et cito potest re bi gratia. Pariformiter homines habentes cerebrum humidum et organa humida. cuiusmodi sunt sanguinei et flegmatici cito apprehendunt et cito obliuiscuntur. Homines vero sicca habentes organa valde difficulter ap prehendunt. sed nō cito obliuiscuntur. Et hec est causa quare melancolici vrin

¶ Quā licet rem ali quā difficulter appren dant. non tamen postq̄ apprehensa fuerit de fa cili obliuiscuntur

¶ Tunc ibi (Istis au tem) Ostenso modo ac quirēdi grāmaticā. poe trīā. r̄. Rhetoricam vsuales et logicā in generali. con sequenter ostendit Boe tius modum et ordinem acquirēdi logicā in spe ciali. Et diuiditur in du as. Nā primo facit quod dictum est. secūdo respō det tacite questioni. ibi. (Secūm hec genuntur) Adhuc prima in duas. nam primo facit quod dcm̄ est. sc̄do in spēali declarat cām sui intenti. ibi. (Ostēum vtilitatis) Dicit igit̄ primo sic. Postq̄ sufficiēter visum fuerit de acquisitione grāmatice. poe trīe. etiā et de mō acq̄rendi logicā in generali videndum est de modo et ordine acq̄rendi logicā in spēali. Et est ordo iste. Postq̄ puer fuerit sufficiēter informatus in p̄dictis documētis. ulterius in formabit spēaliter in logica. Et p̄mo audiet libz̄ Porphyrii. in quo habet materia q̄nq̄ vniuersaliū et eoz̄ noticia. Deinde audiet libz̄ p̄dicamento r̄ū Aristō. Et rō est. q̄ liber. quinq̄ vniuersaliū. que ab Aristō vocantur

orationem saltem primam capiat p̄ nunciationē. donec gradatim ascēden do cōtinuū. p̄ducere possit effectum.

¶ De his que sunt ad cathedrias ne cessaria.

Istis aut̄ scientiis leuitatuz de speculatione Porphyriana sci licet quinq̄ vniuersalium que ab Aristotele monstra vocātur. atten dendum est. ad ipsiū cathedrias ne cessaria que luce expositōnis in cōmē tariis bis patefecimus. O quātū vni lirat̄is haberetur si in eis intrinseca co gnoscatur noticia.

plina scholarum

monstra introductorius est ad categorias predicamentorum que Boetius hic dicit se sibi in commentariis patefecisse. ¶ Notandum hic quod Aristoteles primo posterriorum vocat vniuersalia monstra derisionem ad Platonem. et hoc congrue quoniam Plato posuit ipsa esse ideas sine re et ratione separatas a singularibus. Posuit enim speciem humanam in aere vel in stella sibi comparari. Illud autem monstrum vocatur quod non generatur ad similitudinem sue speciei vel quod extra naturam nascitur. et per consequens vniuersalia cum sint perpetua oportet ipsa esse alterius speciei a singularibus. huiusmodi enim sunt corruptibilia. incorruptibile autem simpliciter differt specie a corruptibili. ¶ Item notandum quod monstrum secundum physicorum dicitur illud quod indeterminate se habet ad sui speciei dispositionem. ut si homo sex habeat digitos in una manu. vel si homo sit gibbosus seu biceps dicitur esse monstrum.

¶ Tunc ibi (¶ Nonne litteralis) ¶ Hic in speciali resumit seu declarat causam sui intenti. Et dividitur in duas partes. primo enim facit quod dictum est. secundo remouet dubium ibi (¶ Nonne litteralis) ¶ Dat ergo causam quare liber Porphyrii est audiendus ante librum predicamentorum et alios libros logicales. Unde sine noticia quinquaginta vniuersalium nulla scientia perfecte scitur. quoniam scientia est habitus conclusionis in qua quidem conclusio ne proprium concluditur de specie per definitionem ex genere et differentia integratam. Cum ergo prout habetur in prohemio quinquaginta vniuersalium Porphyrii scientia vniuersalium sit multum utilis. immo necessaria ad definitionem. diuisionem. et demonstrationem. sequitur quod acquirenda est ne dum ante predicamentorum noticiam. quinimo etiam ante alias quaslibet scientias. ¶ Notandum quod auctor signanter dicit (si intrinseca) ad excludendum noticiam vocalem qualem habuit Suffronicus de quinquaginta vniuersalibus. talis enim non sufficit. Sed mentalis et communis eorum noticia dumtaxat est sufficiens.

¶ Nonne litteralis suffronici facultas in vicio est notanda. Est inquam. nostra quoque voluminis stili scemate decorata. non sunt omittenda Aristotelis enim tota succincta breuitas. vocelicer tediosa sit. non tamen est infructuosa

¶ Valui vero fideli seruire translatiōi quā arrogantie deprehendi teme-

¶ Quereret ergo aliquis. cum diuersi ordinauerint diuersa. et conscripserunt diuersimode circa predicabilia Porphyrii et predicamenta Aristoteles. cuius ergo illorum opinioni stabit scholaris. Hoc dubium remouens dicit. quod scholaris imperforandus in logica non cōdescedet dictis Suffronici. sunt enim huiusmodi inutilia et vicio notanda. Cuius causa est. quod Suffronicus tamen vocalem habuit noticiam predicabilium. Sed stabit scholaris dictis nostris. et proprie dictis ipsius Aristoteles. licet enim illa voce sint tediosa. sententia tamen sunt utilissima.

¶ Tunc ibi (¶ Nonne litteralis) ¶ Hic remouet vnum dubium. dictum est enim prius quod postquam scholaris sufficienter fuerit informatus in grammatica. informatus est in logica. Et tamen dicitur est quod scholaris primo audire debet Porphyrium et deinde librum predicamentorum Aristoteles.

Boetius de disci

Tunc ibi (Valui vero) **Hic** respondet tacte questioni. Et diuiditur ista ps in duas ptes. pmo facit hoc qd deū est. scdo. ponit quoddā notabile ibi (Nedum hec gerūtur) Primo dicit sic dictū est doctrinā Aristotelis fore obscuram. diceret ergo aliquis. **Boeti** trāslator: fuisse Aristotelis de greco in latinū. quare nō fecisti doctrinā eius satis planā Respondet dicens ego malui seruire fideli translationi q̄ aliquid noui apponendo temeritate arrogantie forsan reprehendi. Unde boetius transtulit doctrinam Aristotelis sicut eam inuenit. quare et sub cōsimilibus transtulit eandem. Et huius signum est. q̄ vbiq̄ nō poterat inuenire latinum grecos correspondens ibi posuit decem grecam. **Et** subdit. qd verius est et p̄clarus lucida veritate Aristotelis quasi diceret nihil. **Tunc ibi (Nec dum)** **Hic** ponit vnum notabile dicens sic. Scholaris tpe informationis sue in logica oculū semp̄ habebit ad grāmaticam ne ip̄as obliuiscatur qm̄ scientie cuiuslibet possessio p̄ eam cōmendat. Et iā rhetorica ad audiēda p̄dicta non ē omittenda. immo cōtinue acq̄renda. Et omnib; his acq̄sitis infundandum est scientiis quadruiualib; cuiusmodi sunt musica arithmetica geometria et astronomia. **Causa** est quia studij cōtinuitas in eis generat flores. et flos producit fructū. et hoc si dubitatio admixta fuerit tempestiua dicit em̄ p̄s in p̄dicamentis. **Dubitare** de singulis nō est inutile. **Horatius** hic. q̄ grāmaticę fructuositas ea de causa nō ē obliquēda. **Quā** grāmatica (vt Alanus dicit in anti claudiant) docet tenellos infantes loq̄. et ad loquēdum instruit. **Item** dicit idem. sicut logica dirigit intellectum ne aberret ratio cinando. sic grāmatica dirigit intellectus ne aberret sermo cinando. **Item** grāmatica docet significata vocabulorū exp̄mere. et sermonem prolatū intelligere. **Igitur** fructuositas eius nō est obliquenda. **Item** Seneca dicit de grāmatica. **Hec** est scia q̄ aperta omnes alie sciētie aperūtur. qua clausa oēs alie sciētie claudūtur. **Item** dicit Eusebius de eadē. **Qui** querit alias scias sine grāmatica querit terminū sine viā introitū domus sine ianua. puer sine matre. huiōi autē sunt impossibilia. quare et impossibile ē alias acq̄rere scias sine grāmatica. **Un̄** cōcluditur. q̄ eius fructuositas nullatenus ē obliquēda. **Item** Alphorabius dicit in de ortū scia; de grāmatica sic. **Grāmatica** est p̄fectiua vitatis et totius cognitionis ianua. oim; linguarū errantiū et metrorū mensura. **Item** notandum q̄ quinq; sunt ab inquisitione scientiarum nos retrahentia. **Primum** est vita voluptuosa cōsuetas in delectatōe s̄m gustū et tactū. **Secundum** em̄

ntare. **Quid** enim Aristotelis lucida veritate serenius!

Nec dum hec geruntur grāmaticę fructuositas est obliquenda aliquo modo. **Per** eam em̄ cuiuslibet scientie cōmendabilis redditur possessio. **Rhetorice** quidem lepos. quadruiualiu quoq; honos. studij acq̄sita cōparatione nō habent obmitti p̄ se. **In** his autē studij p̄teruitas flores generat. fructumq; parturit. si p̄mixta fuerit dubitatio et tempestiua

plina scholarium.

ensualibus nō dantes operā intellectualibus bestijs sunt cōformes. **¶** Hermes trimegistus antiquos idiotas vitam sensualē diligentes increpans vit. Tales em̄ nulli humanorū operam dederūt. sed more pecorū vitam suā ē penderunt. **¶** Sēcūm est vita civilis. q̄dam em̄ intantū se negotijs secularibus immiscēt q̄ ad studium penitus sunt inepti. **¶** Tercūz est defectus necessariorum. vñ phis. x. ethicorū dicit. Licet philosophari sit melius q̄ ditari simplr. nō tamē indigenti. Preterea alibi dicit idem q̄ acquisitis vite necessarijs antiqui sacerdotes egypti ppter ammirari incepterūt philosophari. Paucis em̄ phis indiget. paucis em̄ minimisq̄ natura cōtenta est. **¶** Quartū est negociatio. que maxime detestanda est. cum bonū anime peccat bonum corporis. Homines em̄ p bonis corporalibus maximos sufferūt labores. potius tamen pro bonis anime esset laborandum. Sicut em̄ aia nobilior est corpe. sic et bona aie bonis corporalibus sunt meliora et nobiliora. **¶** Quintum est desperatio de scientia cōsequenda. cū em̄ intellectus noster de sui natura sit imperfectus. eo q̄ se habeat a principio sue creationis tanq̄ tabula rasa in qua nihil est depictū. depingibilis tamē sciētis et virtutib. Uz ergo omne pfectibile naturaliter inclinatur ad suā perfectionem. huiusmodi autem inclinātionem nō frustrari firmiter tenendū est. nec quocūq̄ modo desperandum est de ea.

De subiectōe scholarii erga mgrōs.

¶ His scholarium rudimentis et fututum incrementis. Hunc de eorum subiectōe erga magistros breuiter est ordiendum. Quā qui se non novit subijci. se nō noscēt magistrari. **¶** Si serum em̄ esset eū fieri magistrū. qui nūq̄ se novit esse discipulū. Debet autē discipuli subiectio in tribus consistere. in attentōe. benivolentia et docilitate. **¶** Ut sit docilis ingenio. attentus in exercitio. benivolus in animo. Attentus in quā ad audiendum. docilis ad intelligendum. benivolus ad retinendum. **¶** Ista vero tria ad perfectionem concurrunt permutatim.

intenti qm̄ quisq̄ scholaris nō subiecerit se mgrō suo ille nunq̄ efficietur magister. **¶** Viserum em̄ esset cum fieri magistrum qui nunq̄ novit se esse discipulum. et subdit q̄ scholarii subiectio consistere debet in tribus. prout etiam vult Tullius sc̄bo rhetorice. videlicet in attentione. docilitate. et benivolentia. ut p̄ hec tria possit scholaris ad sciarum fructū pervenire. **De**

Abito modo acqui
redū sciam a discipu
lo. hic cōsequenter deter
minat Boetius de sub
iectione et obedientia di
scipulorū erga magistros
suos. Et dividit hec ps
in tres. In prima ponit
intentum. In sc̄da dicit
causam sui intenti. ibi.
(Quā quis se non novit)
In tertia ponit impedi
menta quib. impeditur
discipulus a studio. ibi
(Nō sit autē discipulus)
Primo dicit sic Debet
minato de modo recipi
endi sciam a magistro cō
sequēter determinandum
est de obedientia et subie
ctione scholarii ad ma
gistros. Et ponit eam sui

C i

Boetius de disci

bet igitur scholaris esse attentus in exercitio attendendo dicta magistri suum cum diligentia. Unde exercitium est actus multotiens iteratus vel exercitium habitum inducens. ¶ Erit etiam scholaris doctus. unde ille dicitur doctus. qui de facili recipere potest scientiam suae rei cognitionem. Et differt a doctibili. unde ille dicitur doctibilis quod cito potest doceri. ponit tamen unum pro altero. ut ibi (Erit omnes doctibiles dei) id est doctiles. Unde doctitas causat in discipulo quando sibi lucida et leuia proponitur. unde. Lucida cum beculis doctiles sunt reddere nata. ¶ Erit et scholaris beniuolus scilicet ad retinendum audita a suo magistro et intellecta. Quia in maliuolam animam non introbit sapientia. Et pro tanto continue studebit et attente. Sicut ei teste philosopho primo ethico rium una hirundo non facit verum nec una dies calida facit estatem. Ita nec una operatio fructuosa facit viuolum. Sic etiam unicum exercitium scho-larem non perducit ad fructum scientiarum. Et ob hoc dicitur philosophus alibi. Scien-tia festinata marcescit. medio ceterum aut sumpta augmentatur et crescit. In-sistat ergo scholaris diligenter studio suo et attente frequenter laborando. ¶ Erit etiam scholaris doctus ingenio. Unde ingenium dicitur quedam virtus anime qua defert se aliquis ad intelligibilia. Per tria enim promissa potest scholaris prouehi ad scientiarum culmina.

¶ Hoc ostendit quedam impedimenta debet tam subiecto erga magistros impedimenta. et sunt quattuor. scilicet discoloria. violentia. luxuria. et inconstantia. Primo docet de discoloria. secundo de violentia. ibi (Non sit etiam discipulus violentus. tertio de luxuria. i. ibi. (A luxurie seruoze) quarto de inconstantia. ibi (Cum autem discipulus). Primo ponit interpretationem discolori in greco. secundo ponit eius descriptionem. ibi (Discolorus autem est) et tertio ostendit per exemplum. i. ibi (Quodam vero tempore). Primo dicit sic Scholaris non sit discolorus. quia discolorus interpretatur quasi separatus a scholis. Et schola dicitur a scholan grece quod est vacatio. i. intentio latine. Dicit ergo discolorus quasi diuisus a vacatione

De impedimentibus discipulū a studio Et primo de discoloria.

¶ Non sit autem discipulus discolorus. Discolorus autem dicitur quasi a schola diuisus. Scholan grece dicitur vacatio latine. in dicitur discolorus quasi a vacatione diuisus. ¶ Discolorus autem est qui discurret per vicos et plateas. per tabernas et meretricum cellulas. per publica spectacula. per pompas et coenas. per comestiones. et per publicas cenas. et hoc oculis vagantibus. effrenataque lingua. petulanti animo. vulsu in composito. Omnibus istis schola postponitur. ¶ Quodam vero tempore cum causa sanitatis recuperandae ob aeris intemperiem. ritusque gallo-rum facetos. matronarumque pios affatus nos ad galliam transfuissimus multos discoloros ut meminimus visu per-

plina .scholarium.

scholastica id est sepatus a continuo labore z scholastico exercitio ¶ Tunc subdegs descriptioem discoli dt. Discolus est q discurret per vicos z plateas. per tabernas. p domunculas meretricum. p publica spectacula. per ludos. per supbas societates. p coreas. p comelationu frequeratores. p turpes z publicas societatis. z hoc vagabundis oculis. irrationabilis appetitu. effrenata lingua. luxurioso z incostanti aio. Ex qbus habitus schole postponitur. ¶ Tunc ibi (Quodam vero tempore) Hic declarat quod dixit per exemplum dicens sic. Eū causa sanitate recuperande transferim me ad franciam. ppter aeris intemperiem. Etia ppter facetiam gallicoz z pios affatus dñatum (vt recolo) videbā multos discolos. in ciuitate parisiensi. Etia in eadem ciuitate aliquos vidi scholare. diligētes sed paucos. Etia q non profecerunt ea de causa. quia non aderant fideliter eos instructos in philosophia. quia eorum magistri debiliter fuerunt fundati. Vidi etia aliquos flauos britones romam pergentes causa melius proficiendi. q magis incurerunt expensas z frustra. quibus grauitur condolui. Sciebam em q rome non tam valens erat studium. sicut parisius. licet studium athe-

cepimus in ciuitate Julij cesaris que parisius nuncupatur. multos autem artes medicare prosperimus. nullis eis pocula philosophie ministrantibus flauos vero britones studij p̄cio romam comēantes quibus grauitur condolui. urtheniensiu scintillulis minime pascebant. cū gallica facetia grecari incepterūt. Sed si aliud q̄ tortuosa Lucretij volumina in partibus suis inuenissent cōsilio nostro nō tantū p̄didissent t̄pis. Germanici furoris paucos insperimus intūlarari Magice autem illusionis hybernie magistrari multos vidimus. De nostris autem lippientibus pater z conuulsis. Sep̄ hec hactenus sufficiant de discolis.

De violentia.

¶ On sit etiam discipulus violentus cōtra magistrū. Violētē autē

etia Hic ponit scōm impedimentū determinate subiectōis scholarū erga magistros suos. dices sic. Scholaris nō debet inferre magistro suo obprobriū sicut fecit Albius filius. Albei qui multum erat dilectus a pa-

nense excellēbat studium Parisiense. ad quod tamen se transferunt. immo si tales propriis mansissent in partibus. et meo vti fuissent p̄silio. z dimississent inutilia Lucretij volumina. quia nō erant nisi fabule inuiles. non tantū temporis p̄didissent z expensae. Etiam in eadem ciuitate vidi paucos almagos titulo magisterij intūlarari. Etia vidi aliq̄s hybernos in sacris prohibitis magistrari. sed in nigromantia. geomantia. pyromantia. Idromantia. Etiam videbā ibidē in ciuitate romana postmodū aliquos de scholaribus lippientes z fluctes oculos habentibus. Sed q̄ dicta sunt de p̄dicto exemplo sufficiant.

¶ Tunc ibi (Non sit

Boetius de disci

rentibus suis potius tamen erat precursor iniquitatis. Cum enim magister
suis Brillius legeret balbutiendo iniecit ipsi manus violentas in caput e
ius venerabilem maculando canicem sedo id est turpi pedum suorum acces
su. Subdit causam huius. quod Albinus totum comprehendere non potuit
quod magister suus legebat. quod bona non habebat facundia. Concludendo di
cit. heu quantum dedecus. quantumque malignitatis accessus discipuli in caput sui
magistri. Gaudeat igitur Nero de tam scelerato herede sed Albinus
cuius de tam coinquinato gaudeat successore. Brillius gaudeat appetitu Se
nece cum Socrate. Subdit. ille non est dignus scientia. qui scientie offendit
preceptorem. ¶ Notandum hic. quod violentia que hic ponitur secundum imperi
mentum determinate subiectis defuiri non potest nisi per motum violentiam.
Est autem motus violentus recessus a quiete naturali. ut si lapis naturaliter
moueretur descendere de
orsum. Si vero sursum
propiciat recedit a quiete
naturali. et de talis pro
iectio motus violentus.
et in hoc violentia hic in
tenta potest sic describi.
Violentia est recessus
a determinata quiete. quod
quidem quies consistit in
determinata discipulorum
subiectione erga magistrum
Et ponit Boetius exem
plum violentie de Albi
no. put patet in littera.

¶ Item notandum. quod Al
binus fuit hebetis inge
nij. et magister suus Brillius
erat balbutiens. et sic Al
binus enim quandoque non
potuit intelligere in prima
prolatione. quare ipsum in
uasis venerabile eius con
culeando canicem. Et hoc
potest exponi dupliciter

uno modo quod Brillius autem erat sener et canis in criminibus. Alio modo. quod fuit
homo discretus sicut cani esse solent. ¶ Item notandum quod Nero (ut recitat
Boetius in tercio de consolatione philosophica) fuit homo nephadus et cri
minosus. Unde quadam vice in ignem cupiens videre ignem ciuitatem ro
manarum incendere fecit. Nec videre volebat locum in quo requieuerat in vite
ro mantris. quare et matrem suam fecerat interfici. Nec scire affectabat quantum
doloris pateretur mulieres tempore partus. ideo fecit vocari medicos ut eorum
consilio habere posset illius experientiam unde medici administrabant ipsi po
tione ex qua generabant rane. Et sic in ventre magnos patiebat dolores.

Albinus Albei filius in exemplis pro
deat. qui cum esset filius dilectioris magis
tamen iniquitatis precursor. magistro
suo Brillio quandoque balbutienti ma
nus iniecit violentas et sceleratas. ca
nam ac venerabilem eius canicem fe
do pedum maculauit accessu. Quarta
ti sceleris causa. quod ad primam acri im
pressionem totam nequitiam comprehendere con
stitutionem Proch dedecus. proch infe
licis discipuli in caput felicitatis excel
sus. Tam scelerato Nero gaudeat he
rede. Tam coinquinato suo Albinus
successore Brillius vero cum Socrate
Senecae gaudeat appetitu. Non est
ergo dignus scientia qui scientie insur
git preceptorum.

De vitiatione luxurie

adhibere
quibus
in p
entari
Quem
in car
in m
estud
la Soc
preve
entem
nem in
fuit am
L
lu
plic
Qua
tes co
gulo
bie fe
boate
pulis
lunt
in co
in d
fubie
causa
hob
filiu
autem
funt
lunt
lunt
Thom
proh
peris
tus et
cum
die
ver
lectan

plina scholarium.

a quibus tpe modico afflictus liberari voluit. quare medici ministrabant ei potionem vii ad vomitū prouocabat. et sic ranas euomit. Et in sciscitan ti vii. p̄misset ipsum ranas euomuisse. medici dixerūt q̄ fetus nondūz ad maturū tempus peruenisset. et sic natura produxit id quod melius potuit. ¶ Item occidit Senecaz magistru suū eo q̄ sepe corripiebat eū de vitijs. quada m̄ vice dixit sibi. elige tibi mortē quā subire malle. Seneca vero sciens se euadere nō posse eligebat disponi in balneo. et ibi fecit se m̄mū in mediana. et sic expirauit. Et ergo dicitur seneca quasi se necans. ¶ Item notandum q̄ Anicetus etiam erat homo malignus. vnde ipse erat discipulus Socratis viri christianissimum verum deum colentis. Ipse autem cogere volebat eum ad sacrificandum dijs. qd̄ dum recusabat. accusabat euz eozam regē. qui fecit eum vocari ad suam p̄festa m̄. et fecit eum bibere venenum in nomine dei sui. quod cum fecisset nihil sibi noccebat. Postea vero fecit eum bibere venenum in nomine idolorum. Quo facto intoxicatus expirauit.

a **Luxurie seruoze quiuis discipulus studeat se alienare. quam triplici diuiserunt satyrici partitione. Quandam in ornatu vestium dicentes consistere. aliam in coitu. tertiam gulositatis assistricem. Luiu sibi rabi fetulenta frequenter nouimus lahorare subiectos.**

pulus volens proficere in scientijs cauebit sibi a seruoze luxurie quā diuiserunt satyrici in tres species. Prima consistit in ornatu vestium. secunda in coitu. et tertia in superfluitatibus cibi et potus. Tunc reddit causam quare scholaris se abstinebit a luxuria dicens. Videmus enim nostros luxurie subiectos eadem incidere in rabiem. ¶ Notandum hic q̄ scholares ea de causa cauebunt sibi a luxuria. quia proficere volentes in scientijs quietam habebunt mentem. ita q̄ rationem habeant constantem. Et nam erunt absoluti a passionibus corporis. sicut sunt amor. timor. et odium. Luxurie autem insistentes animum habent inconstantem. et passionibus corporis sunt occupati. Huiusmodi autem corporis passiones cum luxuria mentē faciunt inquietam et animum inconstantem. quare scholaris proficere volens abstinebit se a luxuria. ¶ Item notandum. q̄ luxuria s̄m sanctum Thomam est ex immundis desiderijs proueniens lubrica mētis et carnis prostitutio. Vel aliter sic definitur. Luxuria est libidinose voluptatis appetitus. Appetitus quidem qui est ex consensu rationis. talis enim appetitus est peccatum mortale. dum ratio non cohibet huiusmodi appetitum. cum tamen possit cohibere. Sunt autem luxurie octo species sive differentie. Prima est fornicatio simplex et est soluti cum soluta. Secunda est metreticum. et illud sic dupliciter. scilicet aut per vanam libidinem euz diuersis sectando. aut cum publica concumbendo. Tercia est adulterium. quo con-

C 19

Boetius de disci

ingalis thorus violatur. Quarta est stuprum .quo virginalis integritas
corripit. Quinta est sacrilegiū .quo cōtinētia deo sacrata ledit. Sexta est in
cestus .quo vinculū cōsanguinitatis affinitatis vel cōpaternitatis corrūpit.
Septima est pctm cōtra naturā siue sodomia quo naturalis vsus cocum/
di puerit. Et at omē pctm cōtra naturā spēi. ¶ Un norandū .q pctōrū
aliud est cōtra naturā gnīs .aliud cōtra naturā spēi. Secōdo modo oē pctm
mortale est cōtra naturā. Quia in rōnali pte sinderis omni pctō remur/
murat .sed pmo mō pctm sodomie est cōtra naturā. Nō solū em in homie
sed etiā in bestijs sunt diuersi serus q in coitu cōueniūt . Et si alio mō cōtin
git .cōtra naturā generis est. Octaua spēs luxurie dī esse libidinosus coitus
cōiugalis .hic autē multipfr acapit. Quidā em est licitus .alius fragilis .ali
us impetuolus. Licitus est triplē .vz qm fit causa prolis ad cultū dei ¶ Un
causa reddendi debitum . ¶ Un causa fornicatōis vitande .nō in se .sed in cō
tuge . Primum est pietatis .scōs iusticie tercius vero cautele. Et is nullum
dicat esse pctm . Fragilis coitus cōiugalis est dū fit causa delectatōis .Et est
distinguedū .qz vel amor ipsius delectatōis pponit deo . et sic mortale pec/
catum est . Aut postponit deo . et sic veniale est . Sed impetuolus cōiugalis
est .q ex sola libidine pueniens methas honestatis et rōnis transcendit . Et
fit quinqz modis . Primum mō cum fit causa satiani libidine p meretricia
blandimēta . Secundo cum fit contra naturalem modū . Tercio cum fit
tempore prohibito . Quarto cum fit loco prohibito . Quinto cum accēdi
tur ad pregnantem vicinam partui .vel que est in fluxu menstrui . Sed vñ
auctor inuit in lra . ¶ Satyria hoc est reprehēsores vitiorum diuiserunt lu/
ruriam in tres partes . Quandam in coitu de qua dictum est . Quandam
in vestium ornatu . Et terciam in gulositate dicentes consistere . Unde sa/
tyricus dicitur a satyza . et est arbor quedam calida libidinis ericcatia . In
de satyricus id est libidinosus aut libidinosorum reprehēsor . Dec autem
luxuria pōd qualibet eius speciei seu parte est determinate subiectionis scho
larium erga suos magistros impeditiua . quare precipue a scholaribus est
vitanda . ¶ Item luxuria nocet corpori et anime . Hominem em debilitat
vires enervat . animum impedit . corporis consumit dispositiones bona ex
teriora annihilat . etiam nocet oculis . quoniam luxuriosi frequenter habēt
oculos rubicandos et lippientes . Et tanguntur pprietates predictae in his
metris . Femina corpus . opes . animam . vim . lumina . voces . Destruit an/
nihilat . necat . eripit . orbat . acerbat . Item ingenium . mores . animam . vim
sensus . honores . Tot perdit vere bona clericus in muliere . Item dicitur
in textu (fertulenta rabie) et conuenienter . quoniam fm medicos nimia lu/
ruria causat debilitatem cerebri . et sic homo debilitatur in capite . et sic qui
frequenter vtitur luxuria fiunt dementes et furebundi . quare a luxuria ab
stinendum est . Unde philosophus in quadam epistola ad Albinum sic in
quit . ¶ Deniens imperator non inclina te ad coitum . quia est proprietatis
porcorum et actus brutorum . Scio em q est corporis destructio . vite bīe
uatiō . virtutum corruptio . legis transgressio . malorum morum generatio .
Etiam per nimium coitum impeditur digestio nutrimenti . Etiam consē/
quitur inhabilitatio sine organorum indispositio . et principaliter cerebri .
Et luxuria bene dicitur proprietatis porcorum propter eius immundiciā .

plina scholarium.

quia si natura tantam non apposuisset delectationem ad actum luxurie, nullus tamen perficeret. ¶ Item notandum, quod ornatus vestium siue gulosis non dicitur actus luxurie formaliter vel essentialiter, sed causaliter et dispositiue. homo enim pulchra habens vestimenta, et singulis in membris dispositus citius ad luxuriam instigatur. Et mulieres in tali potius delectantur, quare et talem sepius alliciunt. Etiam gulosis disponit et causat luxuriam. Iuxta illud commune dictum, Luxuria raro non bene pasta caro. Et sic per oppositum homo crapulosus sepe comititur luxuriam.

¶ **C**ontumelioso coitus appetitu sanguineum Lactetij filium Zenonis discipulum omnis roma fleuit inuolutatum. Qui tam clarissimis ortus natalibus, quantitatatis proceri, qualitate sanguine, mire siquidem eloquentie, perspicacis ingenij. Sed quotidianis et ultra debitum nature nuptijs gaudebat, patre penam differente patrimonium parentumque census illicito consumebat. Lunctisq; zelotipijis imminebat, aleis autem et meretricum cellulis semper inhiabat, proprioque non destitutus pruritu postea a parentibus eiectus ab amicis, et consortibus destitutus. Creditoribus vndique fatigatus, notis et ignotis furtim studuit assistere, a crucis angustijs creberime a patre redemptus est. Ultimo cum parentis penuria redemi non potuit, eundem ad se lachrymis venire compellebat, osculumque ab eo voce querula petebat. Pietatis autem inuoluntate filij peticio patre erexit Erectis

lum, voce querula osculum a patre suo petebat. Et patre suo ex pietate inuoluntate paterna, osculumque prebente inuoluntate acutissimo secuit eius osculum in hec proumpens verba. Pater quare non correxisti me tempore errorum meorum puerilium. Quare me non permisisti documentis magistri mei obedire. Et quare te non prohibente socios meos contempserim, quare sic dicat. Nec omnia mihi prouenerunt ex quo non con correxisti me tene

¶ **C** iij

¶ **L**ucibi (et otumelioso) ¶ Hic per exemplum confirmat dictum suum quod scilicet nullus exerceat actum libidinis, dicens sic Tota ciuitas romana desecuit filium Lucretij qui fuit sanguineus, ortus de parentibus nobilibus, et habuit corpus bene dispositum, et erat factundus et ingeniosus.

¶ Timis enim inuoluntate luxurie consumendo bona parentum suorum, cum meretricibus et taxillis illicitate sic quod tandem a consortio suo destituebatur quando scilicet amplius expendere non valebat, et quondam vegebat a creditoribus suis, sedes vero non potens plura acquirere, furari incepit, immo pater suus ipsius a patibulo multotiens redemit. Patre vero eum totaliter depauperato per ipsum, et ex consequente per illum amplius redemi non potuit. Adducitur tandem ad patibulum

Boetius de disci

porē determinato. Ad dandum igitur alijs exemplum vt corrigant filios
excessiuos amputauit vobis nasum vestrum. Subdit auctor. necesse est pa-
trem intendere correctioni filiorum suorum. et magistrum suos discipulos
moribus bonis informare. ¶ Notandum hic. qd vt pater in textu necesse
est patrem intendere correctioni filiorum suoz. Ratio est. quia teste philo-
sopho non parum differt puerum sic vel sic assuesci. Pueri enī per corre-
ctionem a prauis moribus reuocati quendam sibi assumunt habitum bo-
ni. Incorrecti vero in vitia se dedinantes habitum acquirunt vitij. Quod
poeta attendens horta-
tur patres ad correctio-
nes filiorum hoc modo
Lucretij casum pater
horre. non sine natū In-
castigatum. si non vis p-
dere. nasum. Tunc ibi.
(Ecce qd detestabilis)
¶ Prius docuit auctor
fugam luxurie. Hic pro-
sequendo. intentum docet
fugam meretriciū dicens
sic. Ecce. quāta mala p-
ueniunt de meretriciū ac-
cessibus. Et describit me-
reticem sic. Meretrix
est nonaria. ianua infer-
ni. via iniquitatis. scorpiōnis
passus. viscariaū sceleris. et puteus interitus.
Addit auctōr. qd sit aliqua alia spēs luxurie. que scz nō est in coitu viri cum
muliere. sed solū in coitu viri cū viro. illa est deterior quolibet pctō. quod p
luxuriā fieri potest. Subdit qd no cumentū proueniens scholaribz a luxuria
que in coitu cōsistit. patet de Jacinctino et Jouino viris prudentissimis. q
potius volebant mori qd vitio p̄dicto succumbere. ¶ Notandum hic pmo
qd meretrix p tanto dicitur nonaria. qd antiquitus meretrix comparere non po-
tuit in loco cōmuni ante nonam. Item congrue meretrix dicitur ianua in-
ferni. qd cōuersans cū meretricibus bona negligit opera. Et ideo talis ad in-
fernū habet inclinationē per eandem. quare meretrix congrue dicitur via si-
ue ianua ducens ad infernum. Item dicitur via iniquitatis. quia nūqz sua
det ad bonum. sed potius ad mala quēnis peragenda. Item dicitur scorpi-
ōnis passus. Vñ scorpio dicitur quoddam animal ore lingens et cauda veneficis
pungēs. pariformiter et meretrix lingit id est dulcia profert verba. quibz se-
cum conuersantes decipiuntur. Pungit autē cum cauda. qd ducit homines
ad multa pericula. sic qd homo ne dum destruit corpus. verūctiam et totam
suam consumit substantiam. et cum hoc amittit honorem. Item congrue
dicitur puteus interitus. quia est fouea mortis. Unde cum meretricibus
cōtinue conuersantes cadunt frequenter ad foueam mortis. ne dum corpo-
ralis verūctiam et perpetue. ¶ Item notandum qd Jacinctinus et Jouis

plina scholarium

nus cogi non poterant ad actum luxurie. immo potius mori voluerunt. quod intelligi debet de actu luxurie sodomitice. Item fm alios Jacincti/ nus 2 Iouinus moriebantur quia non coherunt. Unde coitus quandoqz necessarius est vite. quia supfluitates per ipm remouentur

¶ Hic prosequitur de secunda specie luxurie. Et diuiditur hec pars in tres In prima ostendit quomodo prima 2 secunda species luxurie habent se ad inuicem correlatiue. In secunda remouet quoddam dubium ibi (Unum autem modice sumptum) In tertia facit exclamationem ad ebrietates ibi. (Que pestis consorte vinoso) Et dicit sic. secunda species luxurie consistens in diuersis crapule generibz gaudeat permutatim cum prima tanqz causa

ignominia qualibet alia grauior. scele reqz deterior. Interitus aut Jacincti/ nus cunctis patet 2 iouinus

De comelatioibz 2 ebrietatibz vitadis.

Comelationibus at 2 ebrietatibz scda spes luxurie dotata pmutati cu pdicta tanqz ca ad causatu gau/

det sustineri. Propter em coitu fit ebrietas relatiue. necno ceteroz vitioz ge

nera ¶ Vinu aut modice sumptuz acuit ingeniu. vel intellectui videt con

ferre acumen. No at modice sumptuz ratione pturbat. intellectui hebetat. me

moriam eneruat. obliuionem immittit. er

rorem infundit. 2 ignorantiay inducit

¶ Ubi em ebrietas ibi furor dominat.

¶ ubi furor ibi nulla sapientia. sed desi/

pientia puagatur. De huiodi vero quo

tidiana nobis patent exempla. 2 virtu

sum decrementa.

¶ notandum. qz duodecim sunt spes ebrietatis. vn.

¶ His sex credatis species sunt ebrietatis. Et st vilis pimus sapiens 2 alter optimus. Tertius multa vo

rat. quartus sua crimia plozat. Quintus luxurat. sextus p oia iurat. Sep

timus arte dicit. octauus singula vedir. Nonus nil celat. qd hz sub corde reue

lat. Soma denus amat. vnder turpia damat. Et cu sit plenus voritu pa

erat duodenus. ¶ Hic sic. pdicte spes alijs continent metris. Et brius atqz satur

his ecce mois variat. Hic canit. hic plozat. hic e blasphem. hic orat. Hic

est pacificus. hic e nulli amicus. Hic salcat letus. hic e sermone facer. Hic

loqz nescit. hic cespitat. alle pigre lat. Hic e damosus. hic est sbis vitiosus.

ad causatum. quoniam ebrietas fit relatiue propter coitum. Et etia propter variorum vitioz genera. ¶ Notandum hic qz comelatio dicitur vsus illicitus 2 imoderatus abozum 2 potuum ¶ Item notandum qz prima 2 secunda species luxurie pro tanto dicitur se habere sicut causa et causatu. quia ebrietas est propter coituz. 2 eco tra. Unde Simon ex postor dicit qz comelatio maximum adducit calorem. Ille autem calor dissoluit materiam que est in iuuentibus. seu dissoluit materiam qua inuicit Et illa materia sic dissoluta emittitur per coituz ita qz ebrietas est dispositio ad coitum. vt causa se habens ad coituz tanqz ad causatum. ¶ Item

Boetius de disci

Disparat hic ille currit p compita ville. Punc deciu iactat. socium ferien
doq; macat. Nunc seruit vnen. somno vult ipse teneri. Hic vomit. hices
vorat. sic bacchi turba laborat. Un dicit ipe met Bacchus loquens de p
prietate vini hec metra. Sum deus atq; color. na dum per guttura color.
Mutatur color. cedit a corde dolor. Vinu dat festum frigus conuertit in
estum. Letificat mestum. miserum quoq; reddit honestum. ¶ Tunc ibi.
(Vinu aut) Hic remouet quoddā dubiu. diceret em aliqs. an ne scholaris
possit sumere aliquē potū inebriatiuū. Hoc dubiu renouēs dicit. q scho
laris bene pōt sumere vinū qd solet inebriare dices sic vinū moderate sum/
ptū subtiliat ingenium. z intellectui cōfert acumen. Si pō sumat immo/
derate. cōfundit rōem. hebetat intellectū. eradicat memoriā. inducit obliu
onem. dat errozē. z ammissitrat ignorantiā. Et subdit cām dices. vbi est
ebrietas ibi p̄motio animi videt habere dominū. vbi cōmotio animi ibi nul
la discretio seu sapiētia sed potius r̄gnat ibi stulticia. Et concludit sic di
cens. q quotidiana exēpla huiōi ebrietatis z p̄tū dāna patēt. p qd exca
sat se de exēplo assignatōe. ¶ Notandū hic. q ea que in textu dicitur sup
rēcomendatione vini de bono vino sunt interpretāda s; subtili. grosius em
vinū z vile no cumēti inducit intellectū z rōni. quocūq; etiā modo suma
tur. vñ? Vinū subtile facit in sene cor iuuenile. Sed vinū vile dat cor iu
uēile sēntē. ¶ Item notandum q vinū mea de causa dicitur aciere inge
nium dummodo modice sumatur. q virtualiter est calidum. z exiccit spi
ritus subtiles seu vitales in homine apertens venas p quas mouentur spi
ritus z spēs intelligibiles ad intellectū. Unde vinū nō requiritur ppter in
tellectum. intellectus em in singulis hominibus est eque subtilis. q nō est
permixtus p̄mis q̄alitatibus. sed tm requiritur propter sensus z organa
eiusdem. qui possunt subtiliari. ¶ Item notandū. q vinū immodera
te sumptum ea de causa dicitur enervare memoriā. z intellectum hebet
tare. quia ḡssi vapores ex vino immoderate sumpto replent venas per
quas species intelligibiles deferri deberent ad memoriā. Unde intelle
ctus in sua operatione dependet a virtutibus inferioribus. cuiusmōi sunt
phantasia z virtus cogitativa. Et ille per immoderatam vini sumptōem
impediuntur. z per consequens intellectus in sua operatione. ¶ Item no
tandum q memoria residens in vltima capitis parte sicca est referuās spe
cies rerum sensibiliū. Unde quando illa nimium humectatur per gros
fos vapores cerebri humefactiuos z organoz sensitiuoz redditur ho
mo obliuofus. ¶ Item notandū. q vinū immoderate sumptū perturbat
rationem z memoriā hebetat. quod patet per similitudinem platonica; z
Unde plato assimilat humanū intellectum flamme viridum lignozum
ralis em est obscura z lucens minime. Per rarefactionem vero viridum li
gnozum z desiccationem eozundem flamma efficitur lucens z clara. Pati
modo intellectus humanus per nimiam potus resumptionem confusus ef
ficatur z obscurus. Comparat etiam idem intellectum hominis sobrii flam
me siccorum lignozum z rarefactorum prout ex p̄missis sufficienter po
test colligi.

Tunc ibi (Que pestis consorte rē.)

Hic Boetius facit exclamationem contra ebrietatem dicens. Que pe
stis est deterior q̄ socius ebrius. Nam si ipsamet non vult studere. alios a

plina scholarium

studij s im pedit z prouocat ad discordiam. Et si quandoq; pcutiatur pugnis ppter suam ebrietatem. rogat alios vt sibi assistant vindicando lesionē. Quia stulticia generatur etiam consorte ebrio. Quilibet igitur prudēs scholaris abstinebit se a consortio vinosorum. amouens ipsos vinosos ab integritate consortij. z hoc ordine irrefragabili z tempore determinato.

¶ Subdit q; hec secunda species luxurie quandoq; pcedit primaz. sicut causa causatum. z quandoq; sequitur terciam.

¶ Que pestis consorte vinoso deterior est. qui si nequeat sfindere. ceterosq; gymnasijs corrodit inhiare. vel horroremilitis consonat. vel pugnis cesus orem orat. Qualis permissio studentis et dissolutio. Eiciat ergo tales ab integritate consortij prudentuz discretio ordine irrefragabili z tempore determinato. Hec autem species secunda prime quandoq; pzeambula est posterioris autem pedissequa z appetitiua. Quis erroris immittit ebrietas in mentem. nisi freno sobrietatis castiget ad vnguem.

tempore dum inebriatus fuisset incepit ludere cum quodam militum suorum in ludo scacorum. z miles eum supauit. ita q; multa lucratus fuerat. Et tandem ad regem dixit. Dñe ego matto vos. Hñ rex valde commotus fuit z dixit. Quō posses eum supare quē totus mūdus nequit supare. Tūc dixit miles. Domine rex ego appello. Tunc rex magis commotus dixit. Si tu appellas tūc maiorē scis iudicem. cui tamen nullus sit super me. Tum autē miles deberet suspendi dixit iterum. Domine rex ego appello. Qui rex dixit ad quem appellas. Miles vero dixit. Dñe rex ego appello ab Alexandro ebrio ad Alexandriū non ebriū. Tunc rex motus fuit alia ratione z sibi iudicias vsq; in crastinū diem dedit. Tūc sequenti die venit miles ad regem. Et q; passioes fuerūt tūc cedate in rege. ipse insperit nullis sapientiam. z dimisit eū viuere. Hñ manifestū est q; homo sobrius nobilius est ebrio. ¶ Itē notandū. q; castigare ad vnguem est pfecte intrinsece seu viciate castigare. sicut faciunt lapide volētes hñ lapides planare iudicē p vnguē. z p h vidēt vtz sit ibi aliqua tortuositas vel nō. z rōsimiliter in pposito est faciendum. ¶ Itē notandū. q; ebrietas multiply potest remediari. Primo p somnū. qm̄ fm̄ naturales phos optimū est ebrijs remediū vt dormiāt. Sic em̄ supfluitates melius cōsumunt. in somno em̄ opri ma celebrat digestio. Secōdo p comestione. scz modicū comedēdo in q̄ agat potus. Tercio ponēdo testiculos ebrij ad aquam frigidam.

¶ Tunc exclamādo dicitur. Quis erroris immittit ebrietas. nisi freno sobrietatis ad plenus corrigatur. ¶ Notandū q; sobrietas maxime est desideranda. vñ. Sobrietas flos est. sua merces optima dos est. Et p consequens ebrietas est maxime fugienda. Hñ. z brietas frangit quicquid sapientia tangit. Unde dicit Simon exposito: in actibus Alexandri regis magni. q; eius natura fuit de facili inebriari. Quodam em̄

Boetius de disci

Xpedito de duabus speciebus luxurie. hic prosequitur de tertia. Et diuiditur hec pars in tres partes. Primo enim ostendit que sit tertia spes luxurie. Secundo per suas proprietates eam notificat. **H**ec autem spes luxurie consistit in concupiscentia. que intendit ornatum vestium. et est coniuncta progeniei potentum et diuitibus. pauperibus autem est aliena. licet pauperes sint inuiti. Unde non vult Boetius aliud in presentia nisi quod tertia species luxurie consistit in ornatu vestimentorum. **P**ostandandum hic quod tertia spes luxurie magnum facit impedimentum proficere volentibus in scientiis. quicunque enim affectant vestium diuersitatem et ornatum semper intendit causam placendi populo. Volentes autem habere cognitionem veritatis destruere debent omnes delectationes seculares. siue sint in cibariis siue in vestium ornatu. siue in coitu. vt dicit philosophus in libro de potentia. **T**unc ibi. **H**ec autem species

Hic notificat tertiay speciem luxurie per suas proprietates dicens. **H**ec gaudet frequenti variatione vestium et earum si gallatione de membro ad membrum. Gaudet etiam faciam perfunderere suo. gaudet etiam florum diuersitate. gaudet etiam continua rasura. gaudet etiam diuersis moribus et cingulis. parthorum. etiam gaudet vestium partes speciebus odoriferis adimplere solet. etiam incedere collo monilibus ornato. gaudet etiam incedere calceis rostratis ad modum regine. et incedere collo elato. gutture inflato. supelilio mutilato. oculo impudico. Gaudet etiam incedere semicirculariter. et solet seruientibus loqui. pterue. Solet vexare vicinos sibi contumeliosus. Et addit quod hec spes multum nocua est acquirere volentibus scientiam et doctrinam. Inhiatentes enim isti spiritum raro solet esse in scholis sed potius fugiunt a scholis. **T**unc boetius facit exclamationem contra istam speciem. **Q**uis et ista est mixtio vitiorum contingens ex ornatu vestium. **T**unc ibi. **H**ic declarat tertiay speciem luxurie per exemplum dicens sic. **E**t ipse quodam transulisset me athenis cum studij. vidi quendam qui vocabatur Ganimedes laborante omnibus conditionibus predictis tertiay speciei luxurie. Ipse enim quandoque incedit calceis limbatis. et quandoque caligis maculatis. et sibi cedentis. aliquid nudus propter vestium breuitatem incedere videbatur. vt videre/

plina scholarium

rostratis tabulatisq; calceis vt regina
incedere. collo elato. gutture iflato mu-
tulato fupellio. oculo ipudico fastidio-
foq; icellu femicirculariter procedere
gaudeat. Raris at parumq; modestis
fermonib; apullare. appofitifq; cibari-
is oia fastidire. litib; feruies. pbris. af-
fines ignotofq; cruciatibus affligere
Ultio raroq; schol' interee. paz. pdes/
fepmo. eisdemq; abee festinat. **Q**uis et
qsta vicioz e comictio **Q**uonoda
me atheis discodi ca recepiffem. **B**ani-
mede dicitatoris filiu i oib; pdictis la-
borante in fpecti. q qnq; pedulis limba-
tis. r qnq; caligis maculatis p horiaz
cedrinis tibijs elat? nud? pcellit **A**rio-
pagusq; vt f p stomachat? ipetijt. **L**au-
teq; sepiffime me. puidi. ne mihi infur-
geret qz alienigena era. **Q**uid plura di-
cam. **D**euenit in taram (licet inuit?) ino-
pnam. q ea q prius fastidico cote pfit
mendicus corrogado copofuit. fortu-
ne meatu pmutato. **S**ed hec hacten?
dicta fufficiant.

pulorum .videlicet. difcolia. violentia r luxuria. profectur Boetius de q
to sez incōstantia. **E**t dicitur hec ps in duas. **I**n pma docet auctor incō-
stantiam a scholarib; vitanda. **I**n fca ponit naturā incōstantie. **I**bi (Quid
in dilectionis opufculo) r tertio ponit exemplū de incōstantia. **I**bi (Lum in
gymnafijs) **D**icens primo sic. difcipulus pfectum facere volens pcellit r in-
ficientia r dicitur fieri pfectus debet esse cōftans sez tam diu vnam difcen-
do fciam donec funditus eam intellexerit. **T**unc ibi (Quid in dilectōis)
Hic ostendit naturā incōstantie dicens. **Q**uid clarus est r lucidus
cōftantia in opere dilectionis. immo a fcholare quolibet summe est atre-
denda. r per oppositum incōstantia est vitanda. **C**ōftantia em facit fcho-
larem intelligentē. incōstantia vero facit eum pus fcitorum obliuifca. **I**te
cōftantia facit proceffum in fcientia. incōstantia aut retroceffum. **f**acit et
obliuionem in eodem. **f**eam cōftantia colligit fructum fcientie. incōstan-
tia vero difpigit eundem. **N**otandū hic q auctor cōgrue dt. **L**um difci-
pulus teneatur ad pfectionez tendere effectiuā. **D**icit em ppheta. **v**e vobis

cur longas habere tibi-
as diuerfimo de ornatas
et dū intrauit ariopagū
habuit fe tanq; faturat?
extefo r irato aio pcedē/
do notos r ignotos vili
pendeo. **E**go igitur qz
erā alienigena cauebam
mihi a focietate fua ne
mihi infurgeret **S**ubdic
fic dices. **Q**uid plura di-
cam de ifto **B**animedē
postq; ipfe continuauit
fic pda p aliq; tps. ad
tantā deuenit (licet inuo-
luntarie) paupatez ppter
fuas dilapidationes q
ea que pus fupbieo cō-
tempfit. post locantz mē
dicitur rogabat fcitume
meatu pmutato. **L**ōse/
quenter **B**oetius fe ex-
cufat dices has fufficere
conditiones p exemplis
cum in gnatio pntas li/
bri pmiferat fe pcelluz
fub breuiloquio **L**ū
aut difcipulus rē.

Xpeditis tibi in-
pedimentis detenti-
nate fubiectionis dila-

Boetius de disci

qui de numero bestiarū
etis cōputati. hoc relin-
quentes diuinum quod
est in vobis scz scientiaz

Item notandum q
inconstancia cōgrue po-
nitur impedimentum de-
terminate subiectionis
discipuli quoniam vt su-
pra patuit discipuli sub-
iectio cōsistit in tribus.
videlicet attentione. be-
nivolentia z docilitate.
Inconstans aut schola-
ris nec attentus est ad au-
diendum. nec docilis ad
intelligendum. nec beni-
uolus ad retinendum.

Quare p inconstanciaz
determinata discipuli sub-
iectio impedit. Vbi con-
stantia vt hic accipitur ē
studij inchoati plena ad-
eptio. z inconstancia ē stu-
dij inchoati corruptio. z
alterius profectio.

Tunc ibi (Luz gym-
nastis insudare zc.)

Hic ponit Boetius
exempluz de inconstancia
dicens sic. Cum decreuis-
semus insudare studijs
causa acquirendi scienti-
as. postq̄ adeptus fue-
ram magistratū. direxit
ad me fortuna quendaꝝ

scholarem imbuendum qui sumā ppter sui inconstanciam. p̄ficere nō valu-
it. Vbi scholaris ille p̄ mensem studuit carmina satyrica. p̄ diē historias. p̄
annū libros elegiacos. z lamentabat de libris Aristot. de mō arguendi tra-
ctantibus. p̄ spacium vnius noctis scire nitēbatur oēs libros logicales. A-
risto. quasi p̄ tempus instantaneū studuit cōpilatōes duodecim tabellarū
in quibz rome scripte erant leges romanorum. de quibz omnibz breuiter fu-
it arguatus. z si p̄ horam se cōmendasset multos incepisse libros. nullum
tamen licet breuissimū finisset. tandem voluit esse mercator. z insistebat
navigio marino pro mercantia exercēda. p̄ma vero nocte ad nauicam pro-
uocatus ppter immundicias nauales. Et postea rēuens submergi horula

De inconstancia vitanda.
Vna aut discipulus ad perfectio-
nem tendere teneatur effectiuam
perfectionis causam vtpote continui-
tatis constantiaz prout facultas sup-
petit menti dinoscatur imprimere.

Quid in dilectionis opusculo hu-
cidius constantia. Quid inconstancia
nequius. prima parit. secunda parta
dissoluit. prima procedit. secunda re-
trocedit. prima colligit. secunda colle-
cta dispergit.

Cum gymnastis insudare decre-
uissemus. magistratus quosq̄ vicem
obtinere dignum duximus filium in-
constantie. vel vt verius dicam ipsam
inconstanciam fortuna nostris assig-
nabat preceptis imbuendum. Qui sa-
tyricis inhiabat atramentis mensur-
nus historiographis p̄sepediurnus e-
legiacis animus. ratione vero disserē-
di Aristotelis lamentabatur noctur-
nus editionibus philosophicis duos-
decim tabularum compilationibus.
quasi instantaneus omnibus siquidē
in breui extiterat fastiditus. Si vero
libelloꝝ inspectioni eorum scriptu-
re aliqui indulcisset q̄ plures p̄ horam

plina scholarium.

mus fieri volebat. legamine aut deficiente transtulit se ad militiam. Uisus
sunt hostium incurribus et insultibus primo cepit fugam. et voluit se viceversa
studij applicare et applicuit se studiis Cratonis. ibi enim erat magis tutus.
voluitque studere questionibus difficile scriptis in sede Cratonis rotunda ad
modum semicirculi multis depicta questionibus Latitudo enim superioris semi
circuli ad modum zodiaci disposita continebat in sua superficie septem questi
ones. Et in secundo circulo sedis eiusdem noue scripte erant questiones que
secundum ordinem in tertio oes patebunt. ¶ Tunc ibi (Prima vero litteralis)

incepisset. nullique licet breuissimo ma
nus imponere perficientes. Tandem
mercatorum incepit instare nauigio. h
mo vero noctis spacio in nauisehiatu
sentina cogente puocat. et deinde po
ti inuadantibus insultu pteritus. horru
lanus esse cupiebat. Deficiente vero legu
mine militie se transtulit exercitui. U
sis aut hostium incurribus fuge per
terga commendabat Cratonisque studiis tuti
us inhiabat Cuius semicirculi capaci
tas multis formidabat questionibus: supi
oris vero circuli latitudo formata zodi
aci planicie diuaginis armis septemplici
bus ¶ Prima vero litteralis protractio
questiuit. vtrum empyrei celi domina
tio aliqua terreitatis natura partici
pe posset obfuscgri

Hic Boetius enu
merat questiones scrip
tas in sede Cratonis. et
primo septem in superiori
descriptas circulo. scam
do nouem in medio circulo
descriptas ibi (Ultra
semicirculi) Prima igitur
questio est hec. an diuinitas
celi empyrei terreitatis
participare natura possit
offuscari. Ista questio po
test vno modo resolui. an
deus dominator celi em
pyrei terrenam naturam
videlicet humanam abs
que diuine nature inhabi
tatione possit assumere.
Et secundum hunc intellectum
respondet commentator
que naturaliter nequaquam
possibilibus enim esset ho
minem fieri aethum. quod
deum fieri hominem ni
si miraculose. Sed secundum

habetate et fide deum esse. et quod deus omnipotens omnia ei sunt possibilis que sicut non dero
gatur potest. Sed natura diuina et humana vni nullatenus derogant sicut potest.
Respondeo quod nihil aliud est diuina natura vni humane nature in vniuersitate suppositi
quam diuina persona que ab eterno fuit hypostasis respectu diuine nature esse hyposta
sim respectu diuine nature create in tempore. Hoc autem non est indecibile vel impo
tens quod per hoc circa diuinam personam nulla ponitur ignobilitas. licet ei deus sit sum
me bonum et fuit ab eterno. in nullo derogat boitati eius. quoniam est causa boitatis crea
te in tempore. licet hec boitas sit longe inferior boitate icreata. Sic conformiter cum
persona filij sit hypostasis icreata ab eterno. in nullo derogat si sit hyposta
sis icreata in tempore absque mutatione. Vel sicut deus de non create factus
ans nulla mutatione facta in se sed in creatura. sic persona que non erat hi
postasis humane nature facta est hypostasis eius nulla mutatione facta in
se. sed solummodo in natura assumpta. sicut etiam deus est in omnibus

Boetius de duici

creaturis absq; dependentia ad eas. quoniam creaturae dependent ab ipso
sic etiam cum deus sit in natura rationali p unionem hipostaticā nō depē
det et habet substantificari in hipostasi diuina. ergo hoc magis theologicē
questionem p̄mam intelligendo ex dictis patet responsio. Alter potest in
telligi seu p̄poni hec eadem questio prout est physice consideratōis. ytrum
scz intellectus diuinus ex eo q; intelligit ista inferiora ignobiliter. Que
stio enī rōnabilem habet causam. q; Aristoteles habet in de aia. q; dū ani
ma agit circa ylia vilescit. sed fm q; opatur circa sublimia extollit. Quia
igitur actus aie circa ylia facit eam vilescere. et actus aie, circa sublimia q;
sunt speculationis subtilis facit eam extolli. Ideo rationabiliter queritur
an hoc circa actōes dei contingat. cuius actio super omnia extēditur. Ad
quod dōm q; diuinus intellectus ex sp̄ibus intelligibilib; nec nobilitat nec
ignobiliter. Ratio est q; diuinus intellectus oia tā nobilia q; ignobilia
nō fm suas species sed fm p̄p̄iam essentiam intuetur. Videt enī diuinus
intellectus oia et se et alia a se p̄ p̄p̄iam eētiam. Nō sic est de intellectu an
gelico et humano. Intelligentia scit se per p̄p̄iam essentiam. alia vero a se
per species. nō quidem acquisitas. sed sibi concreatas. Sed humanus intelle
ctus scit se. et alia a se per species acquisitas. Nō igitur offuscat intellectus
diuinus actionibus vel cognitōibus. licet extendatur p̄ omnia quada; spi
rituali extensione. nulli tamen commiscetur tanq; essentia vel p̄ eētie rei.
¶ Notandum circa hoc quod dicitur celi Empyrei. q; fm theologos tota corpo
ralis machina cōsistit in duob; videlicet in natura celesti. et in natura elemp̄
tari. Elestis distinguit in tres celos p̄ncipales. scz in empyreum. cristalli
num et firmamentum. Infra firmamentū quod est celum stellarū. cōtinetur
septem orbēs septem planetarū. qui sunt. saturnus. iupiter. mars. sol.
uenus. mercurius. et luna. istorum orbium natura est q; omnes mouentur
excepto celo empyreo. qd est quietum. Sed natura elementatis in quattuor
or spheris p̄ncipales diuiditur. scz ignis aeris aque et terre. Sphera ignis
habet tria intersticia. sup̄mum vocatur igneum. medium ac infimum vo
catur olympus. Similiter aer tria habet intersticia. sup̄mum vocat ethe
reum. medium ac infimum vocatur aereum. In sup̄mo est calor et lux pro
pter solis p̄p̄nq̄tatem. Et similiter in infimo p̄pter rāp̄orum de terra rep
cussionem. Sed in medio intersticio. ad qd repercutit rāp̄orum p̄ngere
nō potest est frigiditas et obscuritas. in quo demones dicuntur habitare
detenti in hoc caliginoso aere. ¶ Item notandum quo ad hoc qd dicitur p̄
cipue. q; summum bonum a nulla creatura formaliter p̄cipari potest. sed
bene fm aliquā similitudinem. non tamen fm similitudinem generis vel
speciei p̄p̄inque. qm̄ ipm̄ summū bonum est speciei. ad quā nulla creatura
potest attingere. sed fm similitudinem p̄portionis creature possunt esse p̄
cipues p̄mi boni. quia ista bona secundana leges habent innatas a natura.
in quibus sunt p̄cepta p̄portionalia. et fm similitudinem p̄portionis si
milis. Et notatis patet duplex intellectus questionis. Tunc ibi (Se
cundo ytri spirituum) ¶ Secūda questio sedē et rationis in latitudine
superioris circuli insignita est. Vtrū spiritūū vitalis seruitus terrene fecis
ambitu queat nature subsidio demerari. Hec questio dupl̄r pōt intelligi.
Uno mō sic. an intelligentie et demones corpa possint assumere. Secūdo sic

plina scholarium.

intelligi potest an anime humane ex coniunctione earum cum corpore ob
umbrentur. Penes primum intellectum questionis dōm est q̄ intelligentia
sei angelus nō potest sibi assumere corpus. sic q̄ corpus sit principiu ma/
teriale angelus vero formale. Ratio quia illud est impossibile quo posito
sequitur impossibile. vt patet ex p̄mo p̄uozū. sed angelus habet naturā p̄se/
ctam. etiā est plenus sp̄bus intelligibilibz. Si aut̄ hoc modo corpus hu/
manū acciperet. tūc ignorans imperfectusq̄ p̄ficeret. sicut homo in p̄ncipio
natiuitatis. Sed hoc est falsum et impossibile. ergo et illud ex quo sequitur

¶ Secūdo dōm q̄ angelus nō potest suscipere corpus humanū. sic q̄ ex ange/
lo et corpore humano fiat vnū suppositū. Ratio est. q̄ ea que differat plus q̄
genere in vna sp̄e cōuenire et cōformari nō possunt. Sed angelus et homo
plus q̄ genere differunt. q̄ angelus est incorporealis et incorruptibilis. ho/
mo aut̄ corporealis et corruptibilis. et corruptibile v̄ro et incorruptibile plus
q̄ genere differunt. ergo et. Sed si intelligat angelum suscipere corpus hu/
manū ad suum officium explendum. illo aut̄ expleto corpus derelinquēdo.
sic quom̄ potest suscipere corpus. Ad hoc potest p̄mo assignari talis ratio.

¶ finis supponit ea que sunt ad finē ordinata. Angelus em̄ est nomē officij.
Vn̄ Gabriel fuit missus ad p̄ncipium Mariā salutandam dicēs. Que gra/
tia plena. Et similiter angelus Thobias visitauit. cuius in terram inedo/
rum deportauit. qd̄ facere nō potuisset nisi corpus humanū assumpsisset.

¶ Imaginandū igitur ē. q̄ sic se habet chyrotheca ad manū ratione fri/
goris remouēdi. sic angelus ad corpus aliquod officium exercendo. sed ma/
nus est habilis chyrothecā induere in frigidis expulsionē frigiditatis remota
chyrothecā exuere. Sic et angelus rōne officij potest corpus induere. illo
aut̄ expleto iterato corpus exuere. ¶ Quo ad scōm questionis intellectum
dissentio est inter philosophos p̄cipue inter Platonem Aristotelē. Vult
em̄ plato aiām humanā an corpus ingressum esse dispositā in comparibz
rellis. et scire oīa. ambiqz tanq̄ in p̄p̄is domicilijs residere. et p̄turbz relu/
cere. humanū aut̄ corp̄i

¶ Secūdo vtrum spirituum vita
lis seruitus. terrene fecis ambi. u que
at nature sub dōio denigrari

infusa inclinata est tra/
there lactes videlicet dul
cedie carnis. et exiū obli
ta totius celestis anno/
nie quā viderat in cōpa
ribz stellis. scz oīm p̄tutum et sciarum. Sed p̄ studiū et assuetudinem oīa
recolligere. et ad actum oīm p̄tingere. Vn̄ sicut lapis p̄ciosus luto inuolu/
tus nihil exeret naturalis bonitatis sed cū abstergat ab eo impur. tūc mi
cat puritas naturalis. Sic vult aiām p̄ studiū neqz exercitiū vel assuetud/
tine p̄tutes aut scias de nouo acquirere. sed potius impedimēta remouē/
re. ¶ Extra hoc v̄t Aristo. tercio de aia. Anima in p̄ncipio sue creatōnis
est quasi tabula rasa nō depicta. sed p̄turbz et scientijs depingibil. ¶ Ad
hoc etiam videtur Augustinus in libro suo de spiritu et aia dicens. q̄ ani/
ma increando corpori infundit et infundendo creat. ¶ Respondendū igit̄
est et tenendū cum Aristotele q̄ aia nō habuit aliqd̄ esse an̄ corp̄is cōiunc/
tionē. indiget tñ corpore quo ad sui inceptiōē. licet nō quo ad eius p̄manen
tiam. Et templū volens transire mare indiget nau. sed postq̄ mare p̄trāsi

D i

280 84

Boetius de disci

uerit in suo esse permanere ac subsistere potest nauis corrupta. Sic corpo-
re corrupto non oportet q̄ anima corrumpatur. Nec illud est intelligen-
dum sicut Pythagoras intellexit. uidelicet q̄ sicut nauis vnus multas po-
test intrare naues. & sic anima vna multa potest intrare corpora migrando
de corpore in corpus. Sed corpore cui anima vnita fuit corrupto nõ q̄dem
aliud corpus ingreditur. sed in proprio esse subsistit incorrupta. Et est em̄ ani-
ma in diuisione duorum mundorum. scz eternitatis & temporis. Eternitas q̄
dem a parte post. q̄ incorruptibilis finem non habens durationis. Ad hoc
est Aristoteles scdo de anima dicens. Separatur autem hoc ab hoc. scilicet
et anima a corpore tanq̄ perpetuum a corruptibili. Anima igitur primo
corpore infusa est in potentia ad intelligibilia. Et propter nimiam corpo-
ris ruditatem seu ineptitudinem ac imperfectionem statim intelligere non
potest. Sed quãto magis & minus corpus perficitur. tanto vis cognoscen-
di anime plus & plus maioratur.

Tercio an iudaice
¶ Tercia questio. verum tñ vnum sit celum sicut voluit Aristoteles an
sint tres. sicut iudei & egyptij voluit. Posuit em̄ Aristoteles vnum celũ vi-
delicet stellatũ. septẽ spheraz. celestiu ipsoꝝ. septẽ planetaz. contentiuũ. Ju-
dei autẽ & egyptij triplex celum posuere. uidelicet stellatũ qd̄ est stellatũ co-
tentiuũ. Et cristallinum. nõ quidem ab humiditate. sed a perspicuitate. Et
empyreum. id est igneum. nõ ignee & ardentis nature. sed resplendentis ad
modũ ignis. Theologi
vero diuisioni iudaice
sentiuũ quartũ celum &
immobile addetes. In
quo thronus veri Sa-
lomonis immobiliter co-
tinetur. Nam ad thronũ
veri Salomonis p̄ q̄n-
decim gradus ascendit
Primus est terre. secundus
aque. tertius aeris. quartus
ignis. quintus lune. sex-
tus mercurij. septimus veneris. octauus solis. nonus martis. decimus io-
uis. undecimus saturni. duodecimus celum stellatũ. tredecimus celum
cristallinum. decimusquartus celum empyreum. sup̄ quo celestis curia.

Tercio an iudaice
¶ Quarto si iudaice. an termini ex ip-
sis sint. vel in ipsis. an quodlibet sigil-
latim. Et si Aristotelice cum partes to-
tius localiter moueantur. quare non
totum.

¶ Notandum hic q̄ celum a beato Thoma sic describitur. Celum est cor-
pus primum natura simplicissimum. incorruptibile & solidissimum. qua-
ritate maximum. qualitate lucidum. diaphanitate perspicuum. materia pu-
rissimum. figura sphericam. locali situ sup̄ternum. amplitudine creatura-
rum omnium in se contentiuum. Iste proprietates tam celo empyreo q̄
primo mobili conueniunt. Sed preter has celum empyreum est beatorum
spirituum habitaculum & specialiter sedes dei nuncupatum. Sed primo
mobili specialiter conuenit q̄ est motu velocissimum. & in hoc inferiora fi-
tatis influxiuum. Voluit igitur Aristoteles mundum sensibilem termina-
ri ad firmamentum. ita q̄ ultima spherarum est sphaera stellarum fixarum.
Unde dicitur potest firmamentum cunctarum q̄ non est nisi vnum celum. quibus diuersi sunt.

plina scholarium.

Orbes. Sunt autem octo orbes seu sphaere celestes fm Aristotelem. vt patet in his versibus. Octo sunt sphaere quas sic poteris reperire. Et lum stel latum. Saturnus. iuppiter. mars. Sol. venus hic sequitur mercurius. vltima luna.

¶ Tunc ibi (Quarto si iudaice rē) Quarta questio incidēs ex tertia est. Dato q tres sint celi sicut iudaica vult opinio. an igit sint continui aut contigui. Sunt em cōtinua quorum vltima sunt vnum. id est non distant. S3 cōtigua sunt quoz vltima sunt simul. non tamen faciunt vniū sicut continua. Exemplum primi. sicut cutis z caro. Exemplum secundi. sicut cutis z camisia. Si vero cōsentiamus Aristo. ponenti vnum celum. tunc alia emergit questio. videlicet ex quo partes celi mouētur localiter. z ipm totū celum localiter moueat. tenendo opinionem iudaicam dici p̄t. q illi celi sunt contigui nō continui. Dicit tamē cōmentator de hoc ponere solutionem fore ridiculosam. Et cum ibidem p̄ uenerit celosq̄ inspererit. solutionem dubij seu questiois posituram. S3 quo ad secundā dubij partem. videlicet tenendo viam Aristo. vnicū celum ponendo. Lum partes illius mouentur localiter videtur totum celum eodē moueri motu.

¶ Quinto cum elementorum continua fiat transmutatio. an gades que primo an alia elementa consistant

¶ Sexto cum vnum contrariorum elementorum: vt aqua accidentales accipiat qualitatem: vt caliditatem Quare ignis non recipiat accidentalem qualitatem vt frigiditatem.

hanc partem dubij dicunt quidam q totum celum non mutat locum eo q extra celum non est locus. p̄mo celi. partes tamen celi locum mutare possunt. sicut videtur in motu lune z aliorum planetarum. Distingunt tamen hō duplex motum localem. Nam

quidam est motus fm locum. vt si quis procedat de vno loco in aliū locum contrarium. Alius est motus circa locum. vt si rota aliqua voluere/ tur circa aliquod rotundum. Dicunt igitur q licet celum non moueatur fm locum. scz de vno loco ad aliū locum contrarium. Mouetur tamē celum localiter motu circulari. quia circa locum fm quem motum localiter est sibi ipsi locus. **¶** Aliter responderi potest fm Averroem. q primum celum est in loco per accidens. quia centrum eius est in loco per se. et tamen mouetur in loco per se. Est enim motus primi mobilis ab intelligentia. vt anima nobili. z non a natura tanq̄ ab aliqua re mobili motum illum p̄ducente. Consequenter dicit Averrois. q omne q sic per accidens est in loco. sicut primum celum mouetur fm situm z formam. z non fm subiectum. Nam subiectum quod est substantia sphaere non exit a loco suo. Sed forma eius est dispositio ipsius quā ipsum habet circa conuexum centri quod est terra. Hec autem forma variatur omni hora de vno conuexo rotunditatis in aliud. Nam aliud conuexum rotunditatis habet ad polum aequilonis. z aliud ad polum austrum.

¶ Tunc ibi (Quinto cū elementorū.) Quinta litteralis protractio questiois. cū elementorū cōtinua fiat transmutatio. an igitur eadem sunt elementa que fuerūt primo in esse producta

¶ ¶

Boetius de disci

¶ Notandum hic primo quod Aristoteles in primo de generatione corruptione dicit elementa ad invicem agere et pati. et inter se generari et corrumpi. generatio enim unius est corruptio alterius. Est igitur questio an adhuc eadem sint elementa que in prima mundi fuerant creatione. Ubi considerandum quod duplex est actio. una scilicet quod pars agit in partem. Elementa igitur agunt inter se. et patiuntur non secundum actum totum in totum. sed per actum partem in parte. Ratio est. nam elementa agunt inter se secundum quod se contingunt. Sed non contingunt se nisi secundum suas superficies et secundum eas se transmutant. Et ideo eadem elementa sunt secundum substantiam licet aliquae partes eorum sint mutatae secundum formas. secundum substantiam dico precipue naturalem. Huius opinionis est Boetius in tertio de consolatione metro primo. Qui perpetua reuoluendo ratione gubernas etc. Et igitur videtur quod per subtilitatem continue ex terra generatur aqua. Et contra per condensationem ex aqua fit terra. Et sicut est de terra et aqua. ita est de alijs elementis. hoc dempto quod in habitibus symbolum facilior est transitus. Nam per rarefactionem et subtilitatem transmutando ex uno pugillo terre sunt decem aquae. et ex uno aquae decem aeris. et ex uno aeris decem ignis fiunt. Et per consequens ex uno pugillo terre mille ignis et centum aeris sunt. Sed per unum am condensationis ex mille pugillis ignis sunt centum aeris decem aquae unum terre pugillus. ¶ Tunc ibi (Sexto cum unum etc.) Sexta questio est. An unumquodque quatuor elementorum dupliciter habeat qualitatem. unam essentialem. aliam accidentalem. Verbi gratia frigiditas est qualitas essentialis aquae. humiditas autem est accidentalis qualitas ipsius. Similiter ignis duas habet qualitates. caliditas enim est qualitas eius essentialis. siccitas vero est qualitas accidentalis. Est igitur questio. Num aqua posset mutari a sua qualitate essentiali. quod potest calefieri. quare ignis non posset transmutari a sua qualitate essentiali ut posset frigeri. Videtur enim quod aliquid conuenit uni secundum qualitatem essentialem. quod et alteri conueniat. Si vero aqua quod frigida est naturaliter possit calefieri. videtur quod etiam ignis possit frigeri per naturam. ¶ Et circa quod notandum est. quod de caliditate respectu ignis diuersae sunt opiniones. Videtur enim velle Petrus hispanus caliditatem non esse in igne ut accidens in subiecto. immo secundum ipsum est in eo ut substantiale. ¶ Patet enim quod ignis non est subiectum caliditatis. sed materia ignis est subiectum ipsius. Est ergo caliditas in igne secundum ipsum essentialiter. Sed mirum videtur. cum forme substantiales corporum non habeant contraria. quare tunc ignis et aqua secundum caliditatem et frigiditatem possunt contrariari. ¶ Sed quidam doctor in quodam commentario ioannitij (ubi sunt an qualitates sint forme elementorum substantiales) hoc distinguit. Dupliciter conuenit loqui de elementis. uno modo quantum ad ipsorum substantiam et absolute. et sic qualitates elementorum non sunt forme substantiales ipsorum. Sed Albertus magnus in postpredicamentis dicit quod caliditas est accidens ignis. et est naturalis proprietas essentialis ignis. et per consequens nec est pars ignis. quod pars non potest esse id quod est conuersus perfectum et totum esse rei. ¶ Ad dubium igitur dominum est. putat dicit Aristoteles quarto meteororum. quod inter elementa solus ignis est formalis. et omnia alia elementa sunt alterius generis. Idcirco quod radicat in igne profundius radicitur alijs elementis. Idcirco ab alijs elementis precipue ab aqua et terra separantur suae qualitates secundum actum ipsius non manentibus in substantia. Sed

plina scholarium

remanent fm radices videlicet in potentia redeunte ad actum quando alterans cessat ab alteratione. Et ideo aqua calefacta cessante calefacte per seipam efficitur frigida Sed ex quo ignis est rarissimus. et ubiq; infrigidans nonem infrigidatis recipiens in pfundum sui. et e valde formale. statim cu infrigidatur inspissatur a sua substantia. et forma co rumpit. Et ita ppor nonabiliter dicendum e de aere Sed no e ita de terra et aqua qz illa elemēta spissa sunt: no ita in pfundū sui suscipiūt alteratōem eoz quib; mutatūtur Et iō aqua bene pōt calefieri. sed ignis nō pōt infrigidari manente eadem substantia. Et per hoc fundari potest hanc esse in materia naturali ignis e calidus hāc vero in materia cōtingenti. materia aque e frigida

¶ Tunc ibi (Septimo si alia zc) **¶** Septima questio fuit. An sit aliqua alia plaga nostra habitabilis. Et si sic. que p̄meua nativitas habitantium ibidem fuit. quis accessus. recessusq; a nostra ad illam. et eōtra. **¶** Florandum q; in sphaera quinq; distinguuntur circuli q; paralleli appellantur quorum unus est parallelus

¶ Septimo si alia zona a nostra sit habitabilis que sit habitantium p̄meua nativitas. quis accessus. quis quantusq; recessus p̄mutatur

arcticus. et est circa polum mundi supiorē. Alius est parallelus antarcticus qui est circa polum mundi inferiorē. Et sunt paralleli vocati tropici. q;

unus est hyemalis. alius vero estivalis. Inter quos duos parallelos mediat parallelus equinoctialis. et insup alius circulus zodiacus. que sol semper suo motu describit. et ille a ceteroꝝ p̄ seꝝ supiorū vltra equinoctiales eleuatur. in parte vero inferiori dep̄imit. Et ibi tāq; tropici hyemales superius vero estivalem tangit tropici Poli vero arcticus et antarcticus multum vltra zodiacū eleuati sunt. Plaga igitur terre circulo equinoctiali subiecta inhabitabilis est p̄pter nimium calorem. eo q; sol continue decurrat inter duos tropicos circa equinoctialem circulū. Plage etiam subiecte polis mundi. scz arcticis et antarcticis inhabitabiles sunt p̄pter nimiam frigiditatem qm̄ sicut zodiacus ab ipsis est remotus sic et sol q; zodiacum describit ab ipsis maxime remouetur. Sed iste due plage quarū vna mediat inter tropicum estivalem et circulum poli zodiaci arcticū. reliqua p̄o mediat inter tropicum hyemalem et circulum poli zodiaci antarctici habitabiles sunt qz sunt temperate calide et frigide. Zona vero torrida circulo equinoctiali subiecta q; inter duos tropicos mediat p̄pter nimium calorem inhabitabilis ē. **¶** Hoc notato querit questio. An aliqua alia regio a nostra sit habitabilis et e parte responsio optum est ex parte temperate caliditatis et frigiditatis nō esse repugnantiaz qz sicut plaga que est inter tropicū estivalem et circulū poli zodiaci arcticū est temperata calore et fūgore sic et plaga que est inter tropicū hyemalem et circulū poli zodiaci antarctici etiā est temperata frigore et calore. Un̄ qdam dicit ibidem hoies habitare vocantes eos antipodes ab anti grece qd̄ est cōtra latine. et pes pedis. qz pedes suos habet contra pedes nros. **¶** Quā aut̄ q̄ntur de p̄meua nativitate physice loquēdo nō videt habere locū. Ponit em̄ p̄s rex generatōem p̄cedere in infinitum. nec aliā que assignat p̄mū generatōrē. **¶** Quantitatē etiā accessus et recessus nullus

Boetius de disci

dūenſus eſt. eo q̄ non poteſt eſſe trāſitus ⁊ acceſſus a noſtra ad illam. nec econuerſo. eo q̄ zona torrida mediat que circulo equinoctiali ſubiecta eſt. que propter nimium calorem inhabitabilis eſt ⁊ intransibilis. Tranſitus autem a noſtra ad illam. ⁊ econuerſo. neceſſario fieri haberet per regionem equinoctiali ſubiectam. ¶ Tunc ibi (Circuli vero mappa ꝛc.)

¶ Prima queſtio ſecundi circuli non quidem per modum queſtionis ponitur. ſed per modum deſcriptionis. habet enī ſibi inſcriptam. latitudines zodiaci ſeu obliqui circuli modificantem: uenſurando ⁊ diſtinguendo ipſi qualificat autem diſpoſitionem caliditatis ⁊ frigiditatis ſim̄ exceſſum ⁊ defectum aut temperamentum reſpectu habitacionum circulis ſuppoſitarum. Vocatur etiam zodiacus circulus obliquus quia in vna parte ſalcet ſuperiori eleuatur ad uirtutem cancri. ⁊ ibi eſt magna caliditas. In alia uero parte ſc̄z inferiori deprimitur ad uirtutem capricorni. ⁊ ibidem uiget maxima frigiditas. Circulus uero equinoctialis medius eſt. Unde in plaga equinoctiali circulo ſuppoſita maxima ⁊ excellens uiget caliditas. Illam igitur qualitatem circuloꝝ ſim̄ exceſſum defectum uel tempera-

mentum caliditatis ⁊ frigiditatis continēbat prima deſcriptio inſpectiue. Inſupꝛ cōnebat terminos ſeu fines colorozum deſinitiue ſeu per deſinitionem. Et oluri nā q̄ deſiniuntur per ea q̄ bus determinantur. Sic autem duo colorum in celo uidelicet equinoctialis ⁊ ſolſticialis. Equinoctialis terminatur in capitibus arietis ⁊ uirgine. Solſticialis uero terminatur in capitibus cancri ⁊

capricorni. Sic igitur deſinitiones colorozum per ſuos fines detinebat etiam prima queſtio. Alterius etiam continēbat totum ambitum celeſtis ſphere progreſſiue. uidelicet progreſſionem ſolis a ſigno in ſignum. zodiaci enim totam ſpheram oblique circant. Diuiditur autem zodiacus in duodecim ſigna. quodlibet etiam ſignum triginta continet gradus. quodlibet gradus ſexaginta continet minuta. ⁊ quodlibet minutum ſexagintaſecunda tenet. ⁊ ſic de alijs fractionibus. Et ego iam ſcripta deſinitio continēbat meſuram ⁊ quantitatem totius ſphere quo ad progreſſum ſolis a ſigno in ſignum. ¶ Tunc ibi (Secundo an ſtelle fixe ꝛc.) ¶ Secunda deſcriptio querebat. An ſtelle fixe in octaua ſphera uide ſint illi in fixe. ita q̄ moueantur motu octauæ ſphere. An habeant proprios epycyclos ⁊ diſferentias quibus moueantur dubio proprio ſicut ſtelle errantes. Pro dubio notandum q̄ ſim̄ Ariſtotelem duplices diſtinguntur ſtelle. Quædam dicuntur fixe cuiuſmodi ſunt ille de quibus querit queſtio. Aliæ ſunt errantes.

¶ Circuli uero mappa ſecundi noueſnaria oculos intuentium detinebat inſpectione. Quarum prima zodiaci latitudinem modificantem circuloꝝ qualitatem inſpectione. colorozum terminos deſinitiue. totiuſq̄ forme quātitatem progreſſiue. ¶ Secundo an ſtelle fixe ſine in ſuo celo ſuperiori. An ſuis circulis proprijs commeanres planetarum adinſtar peruagari diſcernantur.

plina scholarium

rice quia habent proprios circulos in quibus mouentur qui dicuntur epi-
cycli. Dicendum ad questionem q. stelle fixe in octaua sphaera uise non p-
pilo magis sed motu orbis mouentur. Dicuntur enim fixe quia materiaz
habent fixam. et ideo mouentur fm motum octauae sphaere. Huius signus
est quia stelle fixe quandoq. faciunt quandam figuram. uidelicet figuram
crucis uel hominis uel alterius imaginis. Figura autem illa semper ma-
net incorrupta. quod designat ipsas percipias esse immotas. Si em̄ que
libet illarum per se moueretur in vno momento huiusmodi corrumpen-
tur figure. Sic autem non est de septem planetis nam vnus eorum veloci-
us alter uero tardus suum perficit cursum. Verbi gratia saturnus in tri-
ginta annis luna uero infra mensem iupiter in duodecim annis. sol uero
in vno anno. Quia igitur planete perficiunt nōdum tempore inequali. ex
hoc patet q. proprijs motibus mouentur et diuersis.

¶ Tunc ibi (Tercio an comete etc) Tercia questio est an comete
prodigialiter rubescerent moueantur circulariter cum ceteris planetis. ita
q. sint de natura celesti. an sint create destructiue et in suum cahos reuertan-

**¶ Tercio an comete prodigialiter ru-
bentes circulariter cum ceteris pcur-
rant stellis an destructiue create in su-
um cahos reuertantur nature permis-
sione naturantis. Quarto an
inferioris nature complexionata vir-
tutem siue eclipsim contrahant ex pla-
netis an ex p̄mis generantibus Si ex**

surata q. sint nature se-
parabilis generabilis et
corruptibilis. ¶ Pro-
dubio notandum est q.
de cometa varie fuerunt
opiniones. Una fuit q.
cometa fieret ex coniun-
ctione plurimum stellarū
uacuum in eodem ar-
cu licet non in eadem al-
titudine arcus Sed hec
opinio est falsa. quia co-

meta bene apparet sine planetarū coniunctōe. Sibi etiā planete bene sunt
coniuncti sine cometarū apparitione. Preterea planete nō tam qui manēt cō-
iuncti sicut comete apparent. ¶ Alij dixerunt q. cometa est qdam planeta
raro apparens. quia frequētius est in radijs solarib. Et dum radios sola-
res egreditur nobis apparet. Item hec opinio est falsa. quia tunc cometa
apparet sub figura spherica. Preterea tunc essent plures planete q̄ septē.
quod est contra astronomos. ¶ Tercia opinio fuit q. cometa sit quidam
planeta comam seu caudam a vaporibus sursum eleuatis accipiens. aut
saltem ab aere circumstante. Sed hec opinio iterum falsa est. q. tunc co-
meta sine cauda et coma appareret quādo nulli vapores essent eleuati. Pre-
terea nō uidet quō hec materia sic eleuata regulariter cū planeta possit mo-
ueri et continuari. Nec potest dici planetam habere comam ex parte aeris.
Inflammati. eo q. aer nimium distat a planeta. et ita cum eo continuari
non potest. Alij dicunt com. tam esse stellam de nouo in celo impressam
ad futura mala pronuntiandum. ut vitam nostram emendemus. Recitat
em̄ Albertus magnus fm Joannem damascenum et Senecam solum-
modo ex parte da. p̄cuture. et quedam futura designare presagia Sed quis
querimus causam naturalem ipsius comete. dicamus fm sententiā auicene

plina scholarium.

et absurdis huius philosophi obmissis dicendum est. q. hec inferiora cōple-
xionata suam cōplexionem ⁊ naturalem inclinātionem ad bona vel ad mala
opa ⁊ a planetis ⁊ a parētibus suscipiūt. Vbi natura producēs hec inferio-
ra p̄tūā generatiuā p̄mo planetis ⁊ superioribus corpibus cōmendat. Hec
vero ulterius p̄tutem formatiuā in hec inferiora trāsmittit seu insinuat.
Verbi grā patri ⁊ matri. q̄bus vtiūtur tanq̄ instrumentis. Simile huius
modi est. si vellem de ferro. p̄ducere cultellū. ad hoc vterer manu. Ad hoc autē
q. manus formā illam ab intellectu practico sibi insinuat ferro induceret
q. nō immediate posset explete ulterius p̄tutem opandi mallio cōmēdat.
Sic natura formatiuā p̄tutem ⁊ generatiuā p̄mo superioribus corpibus cōmē-
dat. sed superiora vt ipsam his inferioribus insinuat p̄mo in p̄tē ⁊ matrem
trāsfundunt. Joco scōo phicoꝝ scribit. q. homo generat hoīem ⁊ sol. Sol
quidem tanq̄ agens vniuersale ⁊ fo: male hoīis vero tanq̄ agens p̄tūa
re. ⁊ quodammodo instrumentale. Concedendū igitur est. q. generata s̄m as-
pectum planetarū ad ipsoꝝ natiuitatē accipiūt cōplexionē ⁊ p̄tutem ac vir-
tutis defectū. mores. formā. figurā. fortunā. colorem. ⁊ c̄is. ⁊ parentibus
etiā vel genitoribus aliq̄tūlū hec contrahūt. q. in semine a parētibus deoalo p̄-
tus formatiuā delectur. ⁊ hoc mō est in semine sicut forma in materia. vt
opinabatur phs dicēs semē esse puum aial a parētibus deoalum. Sed poti⁹
formatiuā p̄tus est in semine. sicut artifex in artificio. Si em̄ p̄tus for-
matiuā inuenient dispositōem in semine ad vnum sexum videlict masculi-
nū. tūc ex ipso. p̄ducat masculū. ⁊ si inuenient in ipso dispositōem ad sexū
feminē. p̄ducat femellā. Nā si in semine magis d̄natur caliditas. p̄ hoc di-
sponitur vt potius fiat masculus q̄ femella. Sed si p̄dominet frigiditas.
tūc magis dispositū est ad generatōem femelle. Masculus em̄ ⁊ femella
nō differūt s̄m sp̄m. sed s̄m materiā. Nam si semen d̄tūlum abūdet calo-
re. tūc dispositū est ad masculū generatōem. Si vero frigore. dispositus est
ad femellā generatōem ergo calidū ⁊ frigidū diuersitatē in materia faciūt.
Q̄ aut fetus quādoq. patri magis. quādoq. matri magis assimilaf. ad h̄
diuersitas spermatū viri ⁊ mulieris in modis ⁊ dispositōibus qualitatum
multam opatur. Habet autē sperma viri s̄m Constantin. sicut opatio
artifex ⁊ substantia radicaliū mēbrorū. Sperma vero mulieris se habet
tanq̄ abus aff̄nptus in supplementū. Vbi sperma viri coagulo. mulie-
ris vero sperma lactē cōparatur. Viri em̄ sperma oīa facit p̄ virtutem for-
matiuā in eo existentē. sed in mulieris spermate hec sūt tanq̄ in materia
apta ad recipiendū opatōes naturales spermatis viri. Unde hec duo sper-
mata recte se habent sicut sigillū ⁊ cera. Sperma nāq. viri calidū est ⁊ sic
cum vt moueat. exsiccat. mulieris autē sperma frigidū est ⁊ humidū. hūidū
q̄des vt recipiat. frigidum v̄tro ut retineat. Tūc ubi (Quinto que p̄por-
tio) Quinta questio q̄luit. q̄ sit p̄portio motus ad motū. ⁊ cōiunctio ip-
sorum planetarū adinuicem. Vbi notandū. q. saturnus suum complet
cursum in triginta annis. Juppiter vero in duodecim annis. Mars in du-
obus vel circiter. Sol in vno anno. Venus autē ⁊ mercurius min⁹ q̄ in
vno anno. Luna in mense. Planetas nāq. sic situauit Plato. nā infimū
dixit esse lunā. scōm dixit solem. Sed nō sunt sic ordinādi. scōs em̄ post lu-
nā est mercurius. ⁊ post mercuriū est venus deinde sol. in medio s̄s septem

Boetius de disci

planetarū cōsistens. tres habens planetas supra se et sub se. **Uñ.** Luna. mercurius venus et sol mars iuppiter saturnus. **Uel** in hoc metro. Post sum sum sequitur vltima luna subest. **Ubi** p quālibet lra in haz duaz di/cionū sum et sum vnus planetarum intelligendus est. scz. s. id est saturnus i. id est iuppiter. m. id est mars. s. id est sol. v. id est venus. m. id est mercurius. **Ex** quo patet ordo septem planetaz. Sed que sit pportio motuum tā vsum est p tempus quo quilibet eorum ppiam pficiat cursum. **Uñ** plane te pportionantur adinuicem in suis motibus recte. sicut numerus pportio natur numero. **ibi** grā. Saturnus et iuppiter habent se in pportione dupla sesquialtera. **Uñ** pportio sesquialtera est quādo maius semel continet minus et eius medietatem. vt tria et duo. sex et quattuor. Sed dupla sesqui altera est quando maius bis continet minus et eius medietatem. et sic est in pposito. nam tempus motus saturni. videlicet triginta annoz bis cōtinet tempus motus iouis. scz duodecim annoz. et medietatem eius scz sex annorum. **Iuppi** ter vero ad martem se habet in pportione septupla. **Et** sic de alijs planetis suo mō dicendū est.

Tūc ibi (Sexto cum saturnus et Venus quæstio querebat. cū saturnus sit planeta seuisimus. venus autē benignissimus. an malignitas ipsius saturni vneris benignitatem temperet. et eōuerso. benignitas vneris malignitate saturni retardet. **¶** Notandū q nullus planetaz malus est naturaliter quo ad suam naturam. Sed benedicuntur planete mali quo ad influxum et effectum. **¶** Luna igitur saturnus virtualiter sic frigidus et siccus. et p cōsequens horū in hec inferiora infus et aus. **¶** Hec autē duo contraria sunt vite que consistit in calido et humido. Sed venus est planeta paturaliter calidus et humidus caliditatis et humiditatis influxu cuius. que ad vitam saluandam. vnt necessarie. et ideo benignissimus dicitur. **¶** Concurfus autem duosam planetaz quo p vnus per influentiam est beniuolus. alter vero maliuolus. se mutuo quo ad influentiam in hec inferiora temperant et mitigant. Nam sicut ex calido et frigido concurfu et cōmixture fit medium temperatum vtputa tepidus sic ex concurfu planetarum beniuoli et maliuoli. maliuoli quidem malicia per benignitatem beniuoli obtemperatur. **¶** Contra benignitas beniuoli p malignitatem maliuoli retardatur. **¶** **Tūc** ibi (Septimo cum corus et septentrionem medians septentrioni ppropinquo. naturaliter sic frigidus et siccus. quare est dum ad nos peruenit. q appareat calidus et humidus. **Ad** hoc dicendum est. q licet naturaliter sic frigidus et siccus. quia tamen ad nostram habitationem non peruenit nisi prius zonam torridam pertranseat. ratione cuius frigus quod in ipso erat depellitur. et caliditas a.

plina scholarium.

loco originis imprimatur. Et tiam anteq̄ ad nos peruenit per maria inter locum sue originis et nostram habitationem interposita oportet q̄ pertrā feat exinde humiditatem suscipiens. Licet ergo corpus naturaliter sit frigidus et siccus a loco sue originis et a sua natura. tamen ratione locorum per que fiat humiditatem et caliditatem sibi contrahit. quod exprimitur in v̄s/ his contrarie dispositionis sibi. qui sunt humidi et calidi. Et oī q̄ pertranseunt regiones siccas. siccitas in eis regeneratur. Et quia pertranseunt mōtes frigidos perpetue frigidi apparent

¶ Tunc ibi (Octauo que 26.)

naturaliter sit frigidus et siccus. quare nobis contrarius appareat

¶ Octauo que sit elementorum con/ nexio proportionalis.

¶ Octaua questio est. que sit elementorum p/ portionabilis connercio

¶ Ubi notandū. q̄ elementū fm̄. Et onstātinū est simpla et minima pars corporis cōpositi. minima

quidem quo ad nos q̄ sensu nō percipit. Est em̄ p̄ticia minima et v̄tama in corporis resolutione sicut fuit p̄ma in compositōe. Dicit autē simpla. non q̄ simplex sit elementū sine aliqua cōpositōe. sed q̄ nō habet aliquas p̄tes cōponentes ip̄m sp̄e et numero differētes. sicut habet corpa mixta. sed est v̄num totū homogenū. cuius p̄tes idem sunt cū toto. q̄libet ps aeris ē aer et sic de alijs. Et de elementū quasi v̄mentū fm̄. Thidox ab yle grece qd̄ ē materia latine. eo q̄ omnium corporum est materia et quasi p̄mitiuū fundamentum. Secundum alios dicitur quasi eleuamentū suae alimentūz eo q̄ omnia alia corpora aluntur qualitatibus elementaribus et augmen/ tantur. Sunt autem quattuor qualitates elementares. quarum due sunt actiue. caliditas et frigiditas. et due passiue. scz humiditas et siccitas. Unde talis est elementorum connercio. q̄ semper duo elementa immediata in alē qua conueniunt qualitate et simbolo. que est vni elementorum essentialis et alteri accidentalis. Verbi gratia. ignis et aer conuertuntur et conueni/ unt in caliditate que est igni essentialis et aeri accidentalis. sed differunt in duabus alijs qualitatibus. scilicet humiditate et siccitate. quia aer est hu/ midus. ignis vero siccus. Similiter est de aere respectu aque. Conuertun/ tur enim in humiditate que est aeri naturalis vel essentialis. et aque accidē/ talis. Sed differunt ab inuicem in frigiditate et caliditate. sic etiam se ha/ bet aqua respectu terre. Conuertuntur enim in frigiditate. que est aque na/ turalis. terre vero accidentalis. sed differunt in siccitate et humiditate.

Terra enim est sicca. aqua vero frigida et humida. Elementum autem p̄/ mum et tertium. secundum et quartum in nulla qualitate conueniunt. sed in ambabus habent contrarietatem. Ut ignis in ambabus qualitati/ bus contrariatur aque. et aer terre. Inter hec autem quattuor elementa duo sunt melioris et purioris substantie ac etiam leuioris. Et ideo natura/ liter mouentur sursum. et trahunt nobilitatem suam quo ad operationem et substantiam suam ex vicinitate orbis celestis. a quo recipiunt influen/ tiam nobilitatis et virtutis. Nam virtus celestis primo influit super sphe/ ram ignis. et post ignem super aerem. Et ideo hec duo elementa sunt ceteris sublimiora quo ad situm. habiliora quo ad motum. subalio /

¶ ¶

Boetius de disci

ra quo ad subiectū. clariora et magis perspicua quo ad formā. magis vigorosa quo ad actū. Sed reliqua duo elementa. scilicet aqua et terra alijs sunt grauiora motū a circumferētia ad centrū habētia per aggregatiōem partium et compactiōem. spissa et obruta. alijs duobus grossiora et materialiora. plus habentia de materia quā de forma. quodlibet autē horum habet suū ornatum. Verbi gratia. ignis sidera. aer volatilia. aqua natalicia et terra gressibilia.

¶ Tūc ibi. Nono quis solis etc. **¶** Nona questio quesiuit meatū et effectum solis et lune. **¶** Ubi notandū quo ad motus planetarū. quod quilibet planeta duplici motu mouet. scilicet naturali et proprio. ab occidēte in oriens contra motū firmamētī. Et motu alieno scilicet ab oriēte in occidens ex raptu firmamētī. Cuius violentia singulis diebus ab ortu ad occasum rapiuntur. In motu autē naturali quo nititur contra firmamētum. quidā turdius. quodā se-

lerius. cursum suū perficiunt. Et hoc propter arcu-
lorū suorum dispositionē et
quātitatē. Nam iuxta ter-
moratur in quolibet si-

¶ Nono. quis solis luneque meatus sit et effectus.

gno per annum unum. Et sic in duodecim annis complet cursum suū. Mars moratur in quolibet signo quadraginta diebus. et perficit cursum suū in duobus annis. Saturnus moratur in quolibet signo per triginta menses. et complet cursum suū in triginta annis. Sol autem moratur in quolibet signo triginta diebus et decem horis et semisse. et perficit cursum suū in tricenis sexaginta. In quibus diebus et quadraginta. Mercurius moratur in quolibet signo septuaginta octo diebus. Venus moratur in quolibet signo viginti nouem diebus. et cōplet cursum suū in tricenis et quadraginta octo diebus. Luna moratur in quolibet signo duobus diebus et dimidio et sex horis et bisse unius. et complet cursum suum a puncto usque ad punctū in triginta septē diebus et octo horis. **¶** Secundo notandū. quod sol firmus est sicut quasi solus lucēs. eo quod sit fons totius luminis cuius radiatione superiora et inferiora illustrantur. Et sic autem sol firmus astrologos planeta fortunatus firmus se. Sed per cōiunctiōem aliquādo fit malus diurnus calidus siccus. et ceteris. Ubi sol omnia viuificat. et rebus omnibus vitam spiritus et formā amministrat. Sol autem omnibus luminaribus celi maior est quātitate dignitate et claritate. Et magis calcatur et expressi est luminis. et etiā maior est potestate et officij multiplicitate. ac motus uniformitate. Nam mouet se directo motu in circulo proprio sub zodiaco. apud eum semper tenens locū. trāsit enim recte arcibus suis per mediam lineā zodiaci. cuius methas et terminos non transcendit. Et ideo motus solis in circulo suo proprio est uniformis. quāuis in respectu aliorum dissimiliter mouere videatur. Circulus vero solis sicut etiā zodiacus describitur per duodecim spacia siue signa. quorum quodlibet consistit triginta gradus. et quilibet graduum sexaginta minuta. Ubi sol recedendo ab uno puncto. arcu sui. et reuertēdo ad eundem transit per duodecim signa. Et transitus illius arcu annus vocatur. Nec in die naturali profectē transit gradum unum. sed transit sexaginta nouem minuta et octo. ita quod de illis sexaginta nouem minuto remanēt duo signa impertransita. Intantum igitur transit in uno die naturalium non perficit gradū unum. Sol igitur motū suo ordi-

plina scholasticum.

nato et imperturbato cursu ordinat et perficit vniuersa. In Ambrosius sic virtutes solis describit. Sol est oculus mundi. iocunditas diei. pulchritudo celi. mensura temporum. virtus et vigor omnium nascentium. dominus planetarum. decor et perfectio omnium stellarum. Preterea sol est fons mentis. id est memorie. rationis principium. lucis et ignis nature. medius mundi. fulgur olympi. moderator fundamenti. Ideo enim mouetur contra motum firmamenti. ut moderet et temperet motum suum. Ideo dicitur splendor olympi quod dicit Macrobius in libro Liceronis. Definitio fuit Platonis. omnium spherarum lumen esse a sole. Dicit enim Plato in thymeo. Ingeniavit deus rem conditor lucem clarissimam quam solem vocamus. cuius splendore celum et omnia illustrant. ut numerus existat omnium animantium. Et Aristoteles in libro de elementis ait. Sol habet lumen proprium. stelle vero et luna lumen a sole acquisitum. Sicut quando candela speculum et oppositum illuminatur. Item notandum de luna. quod luna dicitur quasi luminis vna. id est principalis et maxima. Est enim corpori solari in magnitudine pulchritudine simillima. ut dicit Isidorus. Luna ut dicitur in exameron. mater totius humoris et ministra. dominatrix maris lumen a se non habens. sed a plenitudine solis mutans. Luna enim firmi appropinquationes vel elongationem a sole formam suscipit et figuram. L. arens igitur proprio lumine a punctuali plenitudine solis lumen recipit. Ut enim dicit Aristoteles in libro elementorum. luna semper mediate a sole illuminatur. lumen receptum reflectit in terram. Habet enim luna naturam similem speculo. quod proprio colore caret. et recipit colorem ab alio. Et quanto plus soli appropinquat tanto plus de lumine suo perdit ex parte terre. Sed claritatem quam perdit ex parte inferiori. nullatenus perdit ex parte celi. immo tanto plus ex parte superiori illuminatur. Unde quando soli coniungitur nihil luminis ad terram dirigit. Sed ex parte celi implens illuminatio permanet. et econuerso quando soli opponitur tota ad terram et non ad celum illuminatur. ut dicit Beda et Macrobius. Est luna inter planetas breuissimo tempore sui temporis impletiva breuissimum enim habet circulum. et ideo inter spacium viginti octo dierum per omnia signa zodiaci vagatur. ut dicit Ptholomeus. Est autem luna planeta frigidus cum excessu. femineus et nocturnus. Horatur autem in quolibet signo duobus diebus et sex horis et bisse. Inter omnes enim stellas erraticas luna est magis incerti et vagi motus. Nam propter breuitatem sui cursus. nunc sub sole. nunc supra. nunc ante. nunc retro euagatur. Nam cum sol circuit per circulos australes inferiores. et luna per agrat circulos boreales superiores. tunc luna suprema est. velut nauicula habens cornua. Et quando est sub sole tunc habet cornua versus terram. declinata. quando vero decreuit tunc est erecta. ut dicit ipse venerabilis Beda. ¶ Tunc ibi (Ultima semicirculi etc.)

¶ Prima questio vltimi semicirculi est. que sit causa terremotus. Ad dubium dicendum breuiter. quod terremotus ex eo causatur quod in terra vapores calidi sunt inclusi. Sol igitur per radios suorum reuerberationem ad terram superficiem terre calefacit. Vapores inclusi agitantibus viscera terre concutientes et petentes exitum. cum terra in superficie sit constricta resistit diuisioni vapores exire non permittens. vapor ergo inclusus. calidus

E III

Boëtius de disci

se tandem incensus fortiter terram agitat. et ex terre resistentia tremor qui-
dam causatur. qui tremor quādoq; maior est. quādoq; minor est. fm q; va-
pores inclusi ascendentes et exire volētes sunt plures aut pauciores. Et fm
etiā q; terra in sua superficie est magis vel minus cōtracta. ¶ Tunc ibi
(Lur concrepat aera) ¶ Secundaquestio est. que sit causa tonitru-

¶ Notandum q; tonitruum est impressio generata in nube aquea propter
vaporis calidi et sicci agitationem. huc et illuc fugiētis cōtrarium ab omni
parte coartati. et ex hoc inflāmati. sed tandem in nubee rtinguens et ipsam
rūpens. Vel generat tonitrus ex collectione nubii quādo a ventis cōtra-
rīs nubes agitate adinuicē colliditur. ex mutua em collisione ad inuicē
fit cōcussio in aere et strepitus. que ab antiquis tonitrus nominat. Dicit
autē tonitrus vel tonitruū a terrore. eo q; sonus terrae audientes. In in-
terorum tam grauitē percussit vt omnia discerpisse videat. Nec mirari super
hoc quis debet. cum vesica quīs sit parua tam magnū sonum efficit si ven-
to sit repleta et violēter fracta. Lū tonitrus frequēter simul fulgur emittit.
sed fulgur celerius videtur q; tonitruū auditur. Ratio quia sensus visus
subtilior est q; auditus. Unde prius homo videt ictū hominis arborem in-
cidētis. q; ipm sonū audiat. Unde phis dicit. tonitrus est strepitus ventoz
in sinu nubium receptus. qui virtute nobilitans sue quasi libet partes nu-
bis interrumpit. et fragorem tonitruū introducat. Unde fm Aristotelen in
libro meteorozū. toni-

truum nihil aliud est q;

extinctus ignis in nube.

Vapor em sicca eleua-

tus et calore aeris inflā-

matas. quando a nibe

aquea intercepto subito

extinguitur. ex qua extin-

ctione strepitū tonitruū

generat. Sicut quādo

extinguitur ferum ignitum fit sonitus et stridor

¶ Tunc ibi (Lur ma-

ris) ¶ Tercia questio est. Lur rabies maris exundet. Ubi sciendum q; lu-

na aquarum maris est attractiua. sicut adamas attrahit ferrum. sic luna

mouet et attrahit post se oceanum. Unde in ortu lune intumescit mare et

crestat ex parte orientali. sed decrestat ex parte occidentali. Et ideo quando

luna est in occasu tunc mare ex parte occidentis crestat. sed decrestat ex par-

te orientis. Scdm igitur q; luna plus vel minus proficit in suo lumine. sic

plus vel minus in suo lumine mare se extendit. vel ipsum mare retrahit.

vt Macrobius refert in libro Liceronis. Oceanus em in decremento

lune retinet istum modum. Nam primo die crescentis lune fit copiosior: so-

lito. et abundat in summo. sed secundo die minuitur. et sic descendit vsq; ad

septimum diem. Deinde iterum crescat per septem dies. ita q; in quarto de-

cimo die est iterum plenus in summo. Unde in nouilunio semper mare est

plenissimum. et etiam in plenilunio ¶ Tunc ibi (Bustulq; rē.)

¶ Quarta questio est. cur gustus malignus. hoc est que est causa sal-

sedinis maris. Ad hoc dicendum. q; duplex huius est causa. Una quia trā-

Ultima semicirculi planici
es proporebat. Lur tremor est

in terris.

¶ Lur concrepat aera fulgur

¶ Lur maris exundet rabies

¶ Bustulq; malignus

plina scholarium.

sit per loca calida. Et alidi autem sunt due operationes quantum ad possi-
tum sufficit. scilicet adurere et atterere. Et alidum igitur humores adurit. ex qua
adustione in ipsis amaritudo requiritur. hoc modo mare per diuersa loca
transiens amaritudinem recipere potest. Preterea cum mare sit valde la-
cum et diffusum virtute caloris solis dulcior et subtilior pars aquarum ma-
rinarum ab ipsis attrahi potest. et sic grossiores relinquuntur que cum sa-
caliter euaporari non possint calore solis aduruntur. quia adustionem ama-
ritudo sequitur.

¶ Tunc ibi (Que natura pennatorum etc.) **¶** Quin-
ta questio quesitum de natura auium. Et ut scilicet quedam aues tempore hye-
malis a nobis alienantur tempore vero estiuo redeunt. Ad quod dici po-
test quod hoc contingit propter diuersitatem temporum. quia non omne tempus ad
earum conseruationem est habile. et ideo recedendo et redeundo motu illo se-

¶ Que natura pennatorum estiuo **¶** **¶** **¶**
in hyeme deficientium et conuersim.

¶ Quid grandinis rotunditas **¶** **¶** **¶**
¶ Quid niuis prolixitas.

nituntur conseruare. **¶** **¶** **¶** **¶**
enim quedam pennata tam
modici caloris natural
quod propter frigus humale
in locis frigidis sustenta-
ri non possunt. Et ideo hye-
me adueniente quedam

eorum ad calidas regiones mundi transuolant. ut videmus in cyconis.
Quedam loca paludinosa petunt. ut hyridines. Quedam etiam plumis ca-
dentibus in aliqua cauernula terre vel in arbore cocaua in suis plumis se re-
cipiunt vsque ad tempus vernale. et tunc calore veris redeunte fortificatur eo-
rum calor naturalis. qui procreat in corpore plumas strato. et sic reuiuif-
cunt ad nos redeunt. ut cuculus.

¶ Tunc ibi (Quid grandinis rotunditas) **¶** **¶** **¶**
¶ Sexta questio quesitum quid est grandinis rotunditas. **¶** **¶** **¶** **¶**
¶ Ubi notan-
dum. quod ut dicit Aristoteles primo meteororum. grando est impressio ge-
nerata ex vapore humido et frigido a frigore fugato. et ab interioribus ni-
bis propter dominium calidi circumstantis. Generatur autem in nubibus a terra
longinquis. et ideo causa generationis eius est vapor frigidus et humidus
in concavitate nubis receptus. qui ex frigiditate aeris condensatur. Nam
partes humide et frigide fugientes calorem aeris se recipiunt in interioribus
nubis. et ibi inuenientes vapores partes eius aggregant et in substantiam
grandinis congelant. Unde vehemens calor estiuus grandinis generatio-
nem impedit. quia dissoluendo vaporem eius partes aggregatas pariter
non admittit. Similiter nimium frigus in hyeme. quia tunc non est calidi-
tas in aere quam fugiens frigus se recipit intra nubem. Et ergo dicit phi-
losophus. quod vniuersaliter fiunt grandines in temperatioribus locis. Bran-
do autem parua et rotunda descendit ex supremis locis. ut dicit Aristoteles
causatur autem paruitas et rotunditas ex mora eius in aere ex longo tem-
pore. Unde ex conuolutione diuturna rotundatur. et calore aeris partes ei-
us aquee resoluuntur et minorantur. Sed in grandine in locis vicinis ter-
re generata accidit contrarium ex causa contraria.

¶ Tunc ibi (Quid niuis prolixitas) **¶** **¶** **¶**
¶ Septima questio querebat. p-
ropter quid est niuis prolixitas **¶** **¶** **¶** **¶**
¶ Ubi notandum. quod nix est impressio ex
vapore frigido et humido generata. et in infima parte medijs intersticijs ae-

E iij

Boetius de disci

ris congelate a medio et frigido respectu pruine propter admixtionem caliditatis. que eodem caliditas inclusa in eius substantia. et non statim deuta a frigore circumstante rarefacit eius substantiam et qualitat ipsam. recipiens albedinem in colore propter victoriam frigoris in fine. atque propter expansionem et dispersionem partium nubis. seu propter frigus debilitatum a calore frangit in partes tantas ad modum lane carptae. Nix enim generatur in nube minus frigida quam est illa in qua grando congelatur. quod ut testatur mollicies caliditasque nix admixta nubibus prohibet partes eius comprimi ad invicem et vehementius aggregari. Nix ergo aqua est durior et sicior ex frigore circumstante. grandine tamen mollior est ex mixtione caloris in nube. De alba autem ex frigore in eius superficie dominante. et modico calore mixta in aquam resoluta. tam a duricie quam ab albedine de facili immutatur. ¶ Tunc ibi (Nebule potentia) ¶ Quarta questio est propter quod nebule potentia est. ¶ Ubi notandum quod nebula est impressio facta ex resolutione nubium in aquam pluuialem resolutoriam. ut dicit Ari- stoteles primo meteororum. Vapores enim sic resoluti per singulas particulas aeris diffusi nebulae gignunt et inducunt. que quanto terre est purior. tanto est obscurior. spissior et frigidior. A terra vero magis elevata magis est peruia minus frigida et obscura. Quando autem nebula a sole trahit sursum totaliter mouetur. et in materiam nubis redit. et ideo future pluuie est significatiua. Quando vero totaliter a radijs solis repercussa deorsum cadit et in suam redit originem deficit et euascescit. Unde purgato aere futuram prestat magis serenitatem. Aliquam corrumpitur in vapores ex quibus generatur. et tunc est multum nocua florum. Etiam est gemmantium vinearum corruptiua. et diuersarum infirmitatum animalibus inductiua. latronibus et maleficis est conueniens. quod insidiarum ipsorum est occultatiua itinerantium et peregrinantium impeditiua. quod magna nebulosa et obscura que est incognita et incerta radioz solarum aliarum stellarum est interceptiua. et ideo nauigantibus est periculosa et grauis. ut dicit Beda. quod dum nebule obscuritas maris superficiem occupat. ubi debeat nauis recte verti ignorat gubernator. ¶ Tunc ibi (An virtus lapidum) ¶ Nona questio est. an virtus lapidum procedat ex completionem forme cum materia. ¶ Vel ex forma tantum vel ex materia tantum. ¶ Pro quo notandum quod lapis est ens mixtum ex quattuor elementis in quo est tria considerare. scilicet materiam lapidis participat ista duo elementa. scilicet aquam terram et precipue terram. Huius signum est cum proprium sit terre substare aque et omne genus lapidis proiectum ad superficiem aque tendat ad fundum. Et ex quo apparet cum lignum ad superficiem aque positum non cadat ad fundum. sed remanet in superficie. quod non participat precise illud elementum quod substare aque. sed illud quod superest aque. videlicet aerem. ¶ Querit autem questio. an diuersae virtutes lapidum consequantur ipsos lapides ratione materie. ut dictum est. an ratio

¶ Nebule potentia ¶ An virtus lapidum ex completionem an ex natura
An adamantina attractio ex compositionibus simul. an ex vnius tantum.

¶ Quando autem nebula a sole trahit sursum totaliter mouetur. et in materiam nubis redit. et ideo future pluuie est significatiua. Quando vero totaliter a radijs solis repercussa deorsum cadit et in suam redit originem deficit et euascescit. Unde purgato aere futuram prestat magis serenitatem. Aliquam corrumpitur in vapores ex quibus generatur. et tunc est multum nocua florum. Etiam est gemmantium vinearum corruptiua. et diuersarum infirmitatum animalibus inductiua. latronibus et maleficis est conueniens. quod insidiarum ipsorum est occultatiua itinerantium et peregrinantium impeditiua. quod magna nebulosa et obscura que est incognita et incerta radioz solarum aliarum stellarum est interceptiua. et ideo nauigantibus est periculosa et grauis. ut dicit Beda. quod dum nebule obscuritas maris superficiem occupat. ubi debeat nauis recte verti ignorat gubernator. ¶ Tunc ibi (An virtus lapidum) ¶ Nona questio est. an virtus lapidum procedat ex completionem forme cum materia. ¶ Vel ex forma tantum vel ex materia tantum. ¶ Pro quo notandum quod lapis est ens mixtum ex quattuor elementis in quo est tria considerare. scilicet materiam lapidis participat ista duo elementa. scilicet aquam terram et precipue terram. Huius signum est cum proprium sit terre substare aque et omne genus lapidis proiectum ad superficiem aque tendat ad fundum. Et ex quo apparet cum lignum ad superficiem aque positum non cadat ad fundum. sed remanet in superficie. quod non participat precise illud elementum quod substare aque. sed illud quod superest aque. videlicet aerem. ¶ Querit autem questio. an diuersae virtutes lapidum consequantur ipsos lapides ratione materie. ut dictum est. an ratio

plina scholarium

ne forme. an ratione compositionis forme cum materia. Dicendum cum
Auzentis. q. virtus est sequela forme. ex parte em materie progredi nō po
test. q. cum omnes lapides eandem habeant naturam sequeretur q. omnes
haberent eandem virtutem. Verbi gratia. q. omnes fugarent venena. con
cordarent discordes. attraherent ferrū. & sic de alijs virtutibz lapidum De
quibz Albertus magnus in suis tractat mineralibus. Forma igitur q. est
natura principalis & per consequens principium motus & quietis est quaz
virtus lapidum consequitur. Unde forma substantialis lapidum est natu
ra mouens & inclinans eos ad pprias vtutes ad suas operationes exercen
das. Unde sicut forma hominis mouet ipsum ad virtutem operatiuam
eorum que non operatur asinus. Sic forma magnetis & adamantis mo
uet ipsos ad virtutem operatiuam eorum que non operatur cristallum vlt
margarita. Hec autem questio in generali proposita potest specificari hoc
modo. An virtus adamantina procedat ex parte materie tantum. vel ex p
te forme tantū. vel ex parte compositionis forme cum materia. Patet re
sponso. quia attractio sequitur virtutem adamantis. virtus autē consequit
formam & non materiam. ¶ Tunc ibi. (Quid pluuie dulcedo)

¶ Decima questio pponerat. que sit pluuie dulcedinis causa. ¶ Pro quo
notandum. q. calidum adueniens humido duo facit. vel ipsuz adurit. vt ca
liditas solis per continuam actionem in aquas maris ipsas adurit. & ex h

incursu. ¶ Quid pluuie dulcedo.

¶ Putei hyemalis caliditas. estiu
lis rigiditas. ¶ Visus triplex emissio

¶ Colorum concretio.

et decoctione dulcedo relinquitur. Et hoc modo aque pluuiales efficiuntur
dulces. Hinc est q. modica pars pluuialis aque humectans segetes plus
recreat suscitatur & fructificat. q. si multum aque fontalis aut fluuialis super
ipsas spergeretur aut funderetur. ¶ Tunc ibi. (Putei hyemalis)

¶ Undecima questio proponerat ppter quid fontes in hyeme sunt calidi
in estate vero frigidi. Videmus em fontes in hyeme fumare. talis autem fu
matio attestatur fontium calorem. Huius ratio est. quia frigus vehemens
et excellens tangens terre superficiem inuenit in ipsa caliditatem in estate
per poros terre receptam. agendo autem in ipsam caliditatem depellit eaz
ad interiora & ad terre viscera. in quibus est reueruata ipsa aqua ex qua fon
tes & fluuij generantur. Hec autem caliditas resistit actioni sui contrarij.
scz frigiditati. ex qua quidem resistentia ipsa caliditas fortificatur. Nam
contrarium. agens in suum contrarium si inueniat resistentiaz in ipso sua
virtus minoratur & virtus alterius contrarij fortificatur. Et hoc modo re
linquitur. caliditas in aquis fontium tempore hyemali. Huius simile est.
quia in hyeme dum manus vehementer est infrigidata. si apponatur igni
vehemens calor agit in vehemens frigus quod est in manibus. Frigus au
tem calido resistit. & per hoc q. magis resistit magis fortificatur. & hoc mo
do contingit manum pati maiorem punccionem. sed tamen per continuaz

Boetius de disci

ignis applicationem tandem frigus expellitur. Sed frigus in hyeme circū
dans toti terre calidum susceptum in terra depellit ad eius inferiora. Et
sic calidum resistens fortificatur per antiperistasisim. Preterea sicut alia
ratio esse potest. quia tempore hiemali pori terre constringuntur. ita q̄ ca
lor terre tantummodo per fontes valet evaporare. Sed tempore estivali
pori terre calore solis aperiunt quibus aperitis caliditas terre iclusa valet ex
alare et quia terra naturaliter est frigida. absente calido frige facit venas et
fontium meatus. Hinc etiam trahitur causa cur homines in hyeme sunt
celeriores digestionis q̄ in estate. ¶ Tunc ibi (Sicut triplex emissio)

¶ Duodecima questio querebat. Et ut sit triplex visus emissio. quod ē
intelligendum. Et quaedam animalia acute quaedam acutius. et quaedam de
biliter vident. Sed potius intelligendum est de diversis dispositionibus li
nearum ducentis visum super rem visibilem. Nam omnis visio fit per triplicem
lineam ad modum trianguli vel pyramidis constitutam. quarum due pro
cedunt ab oculo. et extenduntur super duas extremitates visibiles. Et ter
cia est per modum basis imaginande protense ab una extremitate visibi
lis ad aliam extremitatem eiusdem. Et onus enim illius figure imaginari de
bet in oculo. basis autem in re visa. Et si contra radios visuales continge
ret concurrere anteq̄ ad oculum possent pertingere. propter nimiam visi
bilis a visu distantiam. contingeret visibilia non videri. Et ad perfectam vi
sionem tria exiguntur. scilicet organum. Verbi gratia. pupillus oculi ut sit de
terminata dispositus. et q̄ medium sit illuminatum. et etiam q̄ obiectum sit
in determinata distantia situatum. alio enim visum circa visibile iudicando
contineret errare. Nam quanto obiectum visibile plus distat ab oculo.
tanto concursus radiorum siue linearum visualium constituit angulum a
cutiorem. et per consequens tanto res visa apparet minor. Hinc est q̄ sol
apparet parue cōticitatis. cum tamen sit maior tota terra. Et conuerso vero
quanto visibilis est propinquius oculo tanto concursus radiorum visuali
um constituit angulum obtusorem. Et per consequens tunc visibile ma
ius apparet. ¶ Tunc ibi (Colorum concretio) ¶ Ultima questio
proponebat. propter quid sit colorum discretio. ¶ Ubi notandum est. q̄ co
lor sicut Aristoteles in de sensu et sensato est extremitas perspicui in corpo
re terminato. Non enim dicit q̄ sit extremitas corporis simpliciter. sed poti
us extremitas perspicui. hoc autem dicit quandam corporis qualitatem.
Dicitur autem extremitas perspicui. quia color apparet in extremitate.
Et dicit in corpore terminato vel determinato. ad differentiam corporum
indeterminatorum. licet enim in corporibus indeterminatis aliquis est co
lor. ille tamen non est in eis ratione perspicuitatis. aut ratione pure trans
parentie. sed ratione alicuius terminationis. Fit autem in corporibus in
determinatis. Verbi gratia. in aqua vel in aere lumen dicitur actus corpo
rum indeterminatorum. tenebre vero dicuntur priuationes eius. sic quodam
modo nigrum dicit priuationem respectu albi. quia est minoris perfectio
nis. minusque de natura lucis participat. Generantur autem colores medijs
per extremorum colorum commixtionem. ita q̄ quelibet pars extremorum
commisceatur partibus alterius. De his autem ad librum de sensu et sen
sato tractare relinquatur. ¶ Tunc ibi (Lumen igitur)

plina scholarium

Hic Boetius enumerat is questionibus que descripte erant in se-
de Lratonis. ostendit quomodo fecit filius inconstantie. Et primo facit h
secundo concludit ibi (Quid de cetero faciam) dicens sic. Et cum filius inconstan-
tiae in questionibus enumeratis proficere non poterat. propter earum
difficultates studuit vxorari. Et cum viderat multitudinem virginum du-
ctus in tedium parentibus sic respondit. Improbo corruptas etc. vt patet
in textu. Et concludit se magis solari velle q̄ ducere vxorem. Et tandem
proposuit studere difficiles questiones Ptholomei. dicens se preceptis suis

Cū igit istar questionū difficil' so-
lutio aim mutarōis nō posset adiple-
re. vxori studuit p̄cis postpositis sub-
iugari. Vnde q̄ v̄ginib' in tediū
ductus parētib' sic respōdit. Impro-
bo corruptas. lectos detestor aniles.
Nil mihi cū seua v̄gine sol' ero. Spre-
tisq̄ p̄dictis. v̄spote solutōib' difficulti-
bus Ptholomei p̄ceptis inquit de ce-
tero insitā. S; signoz gradus plane-
tarūq̄ discursus sine turr̄is eleuatiōne
facili visu cōprehēdi nō p̄nt. Quid in-
quit de cetero faciā miser est me eē ho-
minē. vtinā humanitatē possez exuere
afineitatēq̄ induere. specie p̄mutata.

Sit ergo discipuli summa magi-
stratui subiectio. exercitij attentio. ani-
mi beniuolentia. ingenij docilitas. spe-
cierū luxurie euitatio. felicisq̄ constan-
tie debita p̄ofessio

is velle insistere. Et v̄ autem
vidit q̄ gradus sig-
norum et cursus planeta-
rum de facili non pote-
rant perpendi sine tur-
ris eleuatione. Dixit cō-
cludendo. quid faciā de
cetero. miser est me eē
se hominem. Et inam
possem exuere humani-
tatem. et induere asine-
tatem. specie p̄mutata

Tunc ibi (Sic er-
go). **Hic** recapitu-
lat seu epilogat recolligendo
prius dicta dicens
sic. Sit igitur summa
discipuli subiectio erga
magistrum. exercitij at-
tentio. animi beniuolen-
tia. ingenij docilitas. spe-
cierum luxurie euitatio
et felicitas constantie debi-
ta professio.

Explicit liber primus
Incipit liber secundus.

Incipit scōs liber et quartū caplin. in quo fm ordine in p̄mis p̄-
missum determinat Boetius de sagaci scholarū p̄uisione cū sint in
partib' alienis. Et diuiditur in tres p̄ces p̄ncipales. In p̄ma p̄mittit intē-
tum cum hoc declarando diuersitatē cōplexionū humane nature. In scōda
ostendit que requiruntur ad prouidentiam scholarum sagacem. ibi (Feli-
cis eunt discipuli) In tertia declarat requisita ad scholarum prouidenti-
am respectu corporis. ibi (Cum aut indiscrepans) Prima adhuc in dyas.
primo em̄ p̄mittit intentum. scōdo exēctur illud. ibi (Cum corporis huma-
ni conditio) dicens sic. Omnia in p̄cedenti libro expedita pro scholarū
informatione sunt composita. scz in quibus debent informari. Et quomo-
do se habebunt erga magistros suos. Hunc autem in p̄senti scōdo libro

Boetius de disci

de sagaci prouisione eorum est breuiter tractandum. ¶ Notandū hīc
q̄ ex quo dicebatur in precedentis libri principio q̄ eius subiectum est apti-
tudo discipuli cognitionem veritatis recipiendi a docente. Ideo ad hanc
aptitudinem omnia que in hoc libro determinantur applicantur sunt et re-
ducenda. quod in hac parte determinate sic reducendum est. Ostenso in
parte precedenti in quibus debita aptitudo discipuli doctrinam recipien-
tis consistit. quia in processu ad scientias ordinato. Et in debita subiectio-
ne respectu docentis. que in tribus consistit. videlicet doctitate. beniuolen-
tia et attentione. Nunc auctor pertractat de prouisione aptitudini predic-
te necessaria. que ad eam amminiculatur ipsamq̄ inducit. Quoniam sicut
Aristotelem natura humana est multipliciter ancilla. Propter eius em̄
nobilitatem et aptitudinem multis indiget. Recte sicut miles ad actū mi-
litie exercendum indiget

De complexionibus quattuor humani corporis.

Omnia siquidem supius ex-
posita ad scholarium in
formationem sunt affixa.

Nūc de eorum sagaci pro-
uisione breuiter est transcurrendum.

¶ Cum corporis humani conditio
fleuare sanguine. colera. melan
colia consistat suffulta. ab aliquo pre-
dictorum quemlibet necesse est elicere
preeminentiam

de aptitudine cognitionum veritatis recipiendi. etiam determinandum est
de completionē que ad ipsam amminiculatur. Complexiō autem indiget
nutrimento. Et si studium exercere debeat. indiget loco. q̄ studiū sapientie
est. puilegiatum vt loco solitario magis sit aptum. Alia vero studia sicut
militaris et architectonice et. q̄ in publico conuenientius exercentur. Au-
trimentū igitur et locus complexionī et studio organice obseruunt. Nam
sicut visus obseruatur in oculo. sic complexio in nutrimento. Unde simile
est in medicinis. Ipsa enim ex quo tractat de sanitate. primo ostendit in q̄
bus sanitas consistit. quia in humorem adaequatione adiuuicem postea de-
terminat de his que ad sanitatem amminiculantur. eamq̄ inducunt et con-
seruant. sicut sunt humorum euacuatio superfluoꝝum. dicta congrua. et a-
lia huiusmodi. Sic recte procedit Boetius. postq̄ determinauit de his in
quibus aptitudo discipuli consistit. iam tractat de illis que ad talem ammi-
niculatur. Et hec sunt conuenientia loci. studij et mēsurā alimentī culibz apta
¶ Tunc ibi (Cum corporis humani) hic Boetius exequitur interi-
tum ostendendo diuersitatem complexionū. Et diuiditur in duas. primo fa-
cit hoc in generali. sc̄o in speciali. ibi. (Delancolico vero) dicens primo

plina scholarium

sic cum natura humana composita sit ex quatuor humoribus. scz fleu-
mate sanguine. colera. z melancolia. necesse est quemlibet hoim habere p-
eminentiam in vno pōictōz. ¶ Notandum hic q̄ complexio humani cor-
poris q̄tuor humoribz. melancolia scz fleumate sanguinez colera sulca est
id est firmata siue sustērata. ¶ Un̄ necesse est quemlibet hoim ab aliquo pōi-
ctōzumi acapere peninētiam. scz vel in sanguine. vel in fleumate seu in alijs
duobz. Et est humor: ut hic sumitur corpus humidū in corpe aialis genera-
tum aptū natum nutrire corpus. z est quadruplex vt dñm est. Et quia s̄m
Aristotelē scō de generat. one. ex eisdem sumus z nutrimur. Ideo cessan-
te humore in corpore aialis sequit eius desiccatio. ¶ Scōo notandū q̄ cō-
plexio potest sic describi. Lōplexio est contextio seu cōmixtio s̄m magis z
minus dominās abcedēs z recedens ab extremis ad mediū nō simplr. sed
quo ad nos. ¶ Et sic. Lōplexio est dispositio extrinseca vel sup̄ficien-
parens significās causas intrinsecas cōsimiliter se habere. ¶ Et sic. Lōple-
xio est dispositio alicuius de q̄tuor humoribz resultantibz ex quatuor ele-
mentis adinuicē s̄m p̄portione ineq̄litaris. ¶ Tūc ibi (Melancolico s̄o)

Melancolico vero timor pigriceif
q̄ subiecto sub locis secretis z angulo-
sis. strepitusq̄ carētibz. lucisq̄ paz̄ reci-
piētibz studere ē oportunū. Saturita-
tēq̄ declinā. serāq̄ p̄chuerē cenā. poti-
busq̄ mediocribz gaudere ad nature
subsidium z prout studij desiccatio ex
igit plinaria potus receptione ad mē-

¶ Hic in speciali deter-
minat de complexionibz
bus. Et dividitur in q̄-
tuor s̄m q̄ quatuor sūt
complexiones. pres pa-
tebūt. Et p̄mo determi-
nat de melancolica. cōple-
xioe dicēs sic. Melan-
colico timori z tardita-
ti subiecto. necessariū est
studere in lgo secreto et
anguloso. vbi non fiunt

magni strepitus. vbi etiam nō est lux intensa. Et gaudebit modica saturi-
tate. cauendo sibi de serotina comestione. gaudebitq̄ potibz mediocribus
ad nature sue s̄bidū prout labor studij requirit. potest recipere potum ple-
nare z alia. z fouere ad mensurā ne nimia studij p̄teruitas generet in ipso
thymū z pectoris strictitudinē z anhelitus. ¶ Notandū hic q̄ complexio
melancolica est quādo mixtum ex quatuor elemētis cōponit seu humoribz
bus vbi humor terre s̄dominatur alijs humoribz in mixto ex istētibz. Et
ideo si ille humor est frigidus z siccus. sic talis cōplexio est frigida z sicca
terre allimilat. Sūt autē melancolica inferius grossi. sup̄ius autē apparēt ma-
celēti. eo q̄ melancolicus s̄m humorē melancolicū est complexionatus.
Melancolia vero est humor terreus z grossus naturā homis dep̄mēs in
naturā terrestē. Un̄ melancolis s̄nt terre compabiles. Terra autem inter
omnia elemēta est plus mater. alis p̄pter quod etiā d̄: sex oim elemētōz.
Ideo etiā melancolici maxie s̄nt grossi minime agiles. Et p̄p̄ta dicit
etiā subiecti pigriceif. Sūt etiā timoro s̄ timor. etiā opponitur audacie
Audacia vero est ira quedam accensa p̄ncipaliter p̄pter bonū. Ira etiā est
accensio sanguinis circa cor. Lū igitur melancolia s̄nt humoris grossi. eo
q̄ s̄nt naturaliter frigidi z siccī. ideo calor eozum nō habet p̄tutē accenden-

Boetius de disci

di sanguinem propter quod sunt timidi. Decet etiam eos studere in locis
secretis et angulosis. quia secundum Avicennam immunitas a materia reddit nos
intelligentes. Sed melancholici sunt maxime materia onerati. unde impeditur
circa sensus omnis virtus intelligendi. eo quod necesse est quicquid intelligitur
phantasmata speculari. ut patet per philosophum tertio de anima. ideo debet esse in locis
secretis. Vel etiam quia timidi sunt. ideo ad loca secreta fugiunt. Vel etiam
quia valde sunt materiales difficulter recipiunt impressionem aliam
cognoscibilis propter quod faculter possunt recipiunt impressionem aliam
quia se strepitum pati possunt. Debet etiam melancholicis precauere nimiam
saturitatem. quia cum sit grossius ex saturitate nimia grossi humores
pessimi possunt generari. sic fieret omnino inhabilis. Et tunc etiam natura
liter sit frigidus ne ex defectu caloris naturalis nimis abus maneat indi-
gestus. ut sic corpus referetur. Debet etiam precauere cenam tardam. quia per
somnia fit digestio et humorum congregatio. Ne igitur humor generatus
ex cibo abundanter excessive sicut in somnum ad cerebrum ascendit ipsum de-
struendo. ¶ Consequenter notandum quod melancholice complexionis signa sunt
Nam melancholicus est inuidiosus. infidelis. inconstans animi. tardus in o-
mnibus factis. inordinatus habens appetitum. diligit enim esse solus. est timidus
dum homines debet inspicere. ebrescit ingenio. plures habens carnes. mul-
tum bibens. quia est siccus naturaliter. parum comedit. quia non potest dige-
rere ratione frigiditatis. parum appetit coitus. Nilquid vel parum potest
quia frigidus est et siccus. Si vere vult appetere cibaria calida et humida
pulverosa. seu bene piperata sumat. bonumque vinum aut potum calidum
potest. aut esset brevioris vite. Sic enim ratione caloris in cibis et potibus
existentis calor natura-
lis augmentatur. Et ra-
tione humiditatis. nu-
trimentalis humidum ra-
diale incipit augmen-
tari. Et sic plus appetit et
plus potest quam sine his.
Et sunt hec signa in his
metris contenta. Inuidiosus
et tristis cupidus dextre
que tenacis. Non expers
fraudis timidus. luteique coloris ¶ Nota. thymis est consumptio corporis
naturaliter humectantis ex alteratione corporis proveniens. Unde thymi-
ci per fleumatis emissionem consumuntur sic quod vix cutem super ossa obrinet. Unde in loco
cibo potest vitam prolongare. Thorax est pectus vel lorica. ¶ Tunc ibi (Fleuma-
ticus) ¶ Hic ostendit proprietates fleumatici. Et vult quod fleumaticus potest
informari doctrinis in locis clamorosis et capacissimis lucis. Potestque so-
ueri multis potibus et nutriri diversis variisque cibariis. Et si liceat dicere po-
test semel in mense actum venereum exercere. ¶ Notandum hic quod fleuma-
ticus potest informari documentis studiis in locis clamorosis. quia frigi-
dus est et humidus. Notus autem est calor et siccitatis inductivus. Si
enim confricetur ad corpus calor generatur. Quia igitur frigidus est motus

suram confoueri. Ne nimium studii per-
teruitas thymum generet. anhelansque
thoracis strictitudinem.

Fleumaticus vero licet strepitu ru-
gentibus edibus lucis capacissimis
studii preceptis potest informari
ri. poculisque pleioribus potest sustentari.

¶ Nota. thymis est consumptio corporis
naturaliter humectantis ex alteratione corporis proveniens. Unde thymi-
ci per fleumatis emissionem consumuntur sic quod vix cutem super ossa obrinet. Unde in loco
cibo potest vitam prolongare. Thorax est pectus vel lorica. ¶ Tunc ibi (Fleuma-
ticus) ¶ Hic ostendit proprietates fleumatici. Et vult quod fleumaticus potest
informari doctrinis in locis clamorosis et capacissimis lucis. Potestque so-
ueri multis potibus et nutriri diversis variisque cibariis. Et si liceat dicere po-
test semel in mense actum venereum exercere. ¶ Notandum hic quod fleuma-
ticus potest informari documentis studiis in locis clamorosis. quia frigi-
dus est et humidus. Notus autem est calor et siccitatis inductivus. Si
enim confricetur ad corpus calor generatur. Quia igitur frigidus est motus

plina scholarium

qui est actus studendi difficilior est in maiori strepitu. qui sensum mouet et ita calor in eo intenditur. et quodammodo humor superfluus digeritur. Habet enim fleumaticus sanguine non ita nobile sicut colericus. Et ideo non facilius strepitum in actu studij impedit. Strepitus tamen non promouet. sed impedit speculationem intellectualem. Est autem fleumatica complexio quando aliquod mixtum componitur ex quattuor elementis siue quattuor humoribus naturam elementorum consequentibus. ita quod humor aqueus alijs predominantur humoribus. Huius fleumaticus est frigidus et humidus sicut aqua. Et naturaliter omnes mulieres fleumatice sunt complexionis. Signa autem per quae cognoscitur fleumaticus sunt haec. Est albi coloris. carnosus parua ossa respectu suae carnis habet. facie pinguis. non cito irascitur timidus et non letus ratione frigidi constringentis. multum comedit. minus bibit. tardus est in factis suis. capillos habet molles et rectos. multum continuare potest coitum quia humidus. parum tamen appetit quia frigidus. Si vero multum appetere velit bibit fortia uina. comedit cibaria calefactiua. sic confortabitur in eo calor naturalis. De signis et proprietatibus fleumatici dantur

cibarijsque omnigenis confoueri. uene reoque accessu si fas est dicere mensurans permolliri.

¶ **C**onsuetudo uero cuius complexio est fauorabilior pro pago est omnibus sitibus ac cibarijs praeadaptari. quae ueludo sepius grauissima questione nouimus confoueri quae si obliquantibus hircio parietes solus ocellaret. non tamen in hoc se est confidendum. Huius autem cibarijs omnigenis gratissimis. potibusque lenientibus decet hilarari.

inter ceteras studere se in omni loco. et sepe ludendo quaestiones in corpore grauissimas non tamen in hoc se est confidendum. Scia enim melius a quocumque accipi potest studendo quam ludendo. et debet delectabilibus uel cibarijs et potibus subtrahere. ¶ Notandum hic quod sanguinei sunt naturaliter calidi et humidus. quia facilius recipiunt et recepta retinent. quod propter aptissimum sunt ad disciplinam. Unde sanguinea complexio est quaedam mixtum aliquod ex quattuor componit elementis. Vbi aer et virtus eius predominat alijs elementis. Vbi uero sanguis nature aere alijs humoribus ab alijs discussis elementis in mixto predominat alijs elementis. ideo haec complexio est calida et humida aere comparabilis. Signa huius complexionis sunt sepius quod est letus. cantans. largus seu liberalis. amabilis. medio creter rubraque coloris. pius. constans. moderatus. ad virtutes naturaliter inclinatus. non multum loquens. nec nimis tacens. sepius facilius. non papirans facta. non habens appetitum inordinatum. multum comit.

hec metra. Hic somno lentus piger in sputamine multus. Et si huic sensus hebes. pinguis. facie solo. albus. Et ratione humiditatis cito addiscit. sed male retinet. et ratione frigiditatis tarde loquitur. Et uero ratione frigiditatis parum appetit coire. ratione autem humiditatis multum possunt. ¶ Tunc ubi sanguineus uero. Hic ponit proprietates sanguinei diuersae sic. Sanguineus cuius complexio est nobilior

plina scholarium.

etiam igitur. Quærois intelligitur de quantitate molis quia in omni mixto terra hoc modo prædominatur. Dixit enim debet esse firmum et non cito frangibile cuius causa est terra. Sed deum auctoris intelligitur de qualitate prædominio. Et aliquando qualitas terre prædominat alijs. aliquando qualitas et operatio ignis. et sic de alijs complexionibus. Hoc igitur modo complexionibus sunt spiritum et numerum. ¶ **L**osequenter notandum quod nunquam due complexionibus in ambabus proprietatibus oppositis simul esse possunt in eodem. ut fleuma cum colera. et melancolia cum sanguine nisi in gradu contracto. Et quod contraria simul eadem inesse non possunt. Et tamen esse remissum istius quattuor humores bene in yno congregantur. Et qui habent symbolum adinvicem facilius inuicem componi possunt. ut fleuma cum melancolia quod comunicat. Sed melancolia et sanguis adinvicem componi non possunt. quia in ambabus qualitatibus sed proprietatibus differunt. Et similiter colera cum fleumate facilius componi non potest. cum etiam in ambabus qualitatibus repugnet. Quia igitur quattuor complexionibus prætere raro pure et simplices repuntur. sed sepius permixte. adeo dinoscere eas complexionibus non est puerile. Que tamen complexio in ynoquoque genere prædomine tur capi potest aliquo modo per signa antedicta. ¶ **N**ota quod complexio sanguinea quod calida est et humida assimilatur aeri. veni vento australi. et inter planetas ioui ac inter etates hominis iuuentuti. Hec enim omnia calida sunt et humida. Fleumatica vero complexio assimilatur aque inter elementa. hyemi inter

partes anni. fauonio inter veteros. lune inter planetas. et etiam serui muliebri. Hec enim omnia frigida sunt et humida. Colera et complexio assimilatur igni. sub solano. estati. et etati virili. et inter planetas soli. Hec enim omnia calida sunt et siccata. Sed melancolica assimilatur terre. autumno boreæ seu ven

qualitatis assignate ignorans sic societas theoreticos consulat. sed sic cognoscat. pluribus vero mentibus intimatum est gnoto solitos. ¶ **D**e reuerentia discipuli erga magistrum et quibusdam alijs. ¶ **E**licis vero discipuli discretio magistratui subijci gandeat.

to septentrionali saturno. et deceptui. quoniam hec frigida sunt et siccata. ¶ **N**otandum quod triplex est colera. scilicet combusta temperata et melancolica. Et combusta viget in hominibus nigram habentibus faciem quasi a solaribus radijs combusta. Et tales sunt multum rebelles de facili ad iram commouentur. et cum in ebriant sunt turbidi. Temperata autem colera viget in hominibus pallida et aliquantulum rubra habentibus faciem. Et sunt tales discretiores in mente. et frequenter furiosi non multum regnes. Colera autem melancolica viget in hominibus lutulentam faciem habentibus. et sunt humidi semper tristes semper habentes varias imaginatioes phantasticas. Et de tali intelligitur littera.

¶ **T**unc ubi Felix ait discipuli etc. In hac secunda parte ponit quoddam præceptum generale. Et primo facit hoc. secundo deum suum magis restringit ibi. (Si autem discipulus) Adhuc prima diuidit in duas. primo ponit doctrinam. Secundo contra detractorem exclamat. ubi (Quid enim detractorem nequis) Primo dicit sic. Discretio felicitis discipuli gaudet se subijci magistratui et metue

Boetius de disci

do eum diligat. et in om-
nibus ei fidelis existat.
Non sub dilectione pic-
turata qualis Albinus
existat detrahendo. Et
sic exclamat detractores
dicēs Quid est nequus
detractor. dato quod nulle
essent. Fidelis etiam di-
scipuli discretio assurgat
inclinando loco et tem-
pore congruis magistro
suo veniente. Et si iusse-
rit ipsum sequatur. Et
si fieri potest inserat se
mansioni eius cohabi-

sando. ut si castigatus non solum remordeat se. sed cum lotus fuerit con-
fluat ad magistrum dubia inquirendo. Et illud magis specificat dicens. Si
discipulus scilicet quod necessarium est nequeat semper magistro suo exhibere pre-
sentiam interdum propter habitandis distantiam. et quicquid propter alterius rei causam.
tunc habeat dicticias cedulas lateri suo proscriptas. quibus diligenter impri-
mar quod sibi expressum fuerat a magistro. ¶ Notandum hic quod scilicet discipulus
gaudenter se magistro suo subiacere ipsumque timere debet. Nam qui non ti-
met non obedit. et si non obedit non est subiectus. Non autem sic debet timere
ipsum sicut fur patibulum. sed ut debitos honores sibi impedit. et eius man-
dato se subiciat. ipsum in nullo commouendo. Ipsum etiam diligere debet
quia si non diligat ipsum. precepta sua non custodit sed contemnit. Talis
autem contemptus subiectionem impedit. Debet autem discipulus debitam
exhibendo magistro reuerentiam tempore et loco assurgere. Non quidem
omni tempore. quia nondum studio est impeditus. nec omni loco. quia non
in scholis vel hinc studio. Et si potest discipulus commorabitur magistro
suo. ne solus in studio se remordeat. Tunc autem quis se remordere dicitur
in studio quando proprio intellectui ad aliquid acquirendum laborat. quod per
se inuestigare non sufficit. Discipulus enim quandoque magnos circa materi-
am aliquam facit labores super qua facilliter posset a magistro suo expedi-
ri. Si autem cum suo magistro moram habere non posset habeat dicticias in
quibus dubia emergentia conscribat tempore ut oportuno eorum solutio-
nem suo a magistro inquireat. ¶ Nota dicticia dicitur a dictamen et vocis
custodia. unde et licet dicticia lateri sit semper amica. Nam sine dicticia vir
retinebis ita. Item vox audita perit. littera scripta manet. Sed obijceret
quis hoc est contra commune proverbum scilicet cordi non carere. ¶
Dicitur ad hoc quod ista non opponuntur potest enim primo dubium noti-
ficari et dicticias inseribi et postmodum intellectui. Et sic non solum dicti-
cis est commendandum sed etiam intellectui.

¶ Postquam Boetius ostendebat preceptum quoddam observandum
in discipulis propter aptitudinem recipiendi cognitionem veteris a deo

plina scholarium.

cente. Hic in ista tertia parte ostendit quaedam alia precepta. Et diuisi-
tur hec pars in duas. nam primo ponit illa precepta. secundo declarat eor-
um causas ibi (De artocopi mucor.) Primo dicit sic. L. um igitur conuexio fru-
dentium seu scholarium fuerit concors. ita q̄ habeant propositum in simul

gener inquirendo. Si at̄ discipulus
magistro suo semper vt necessariū est
nequeat exhibere presentiam. tuz pro-
pter mansionis sue distantia. tum pro-
pter alterius rei causam. dicticas late-
ri suo sp̄ p̄mptiores habeat cedulas
ve quibz diligenter imp̄mat quod; cō-
scientie. p̄p̄riauerit intimatum eius/
q̄ implicite inquirat dubitarum.

Um autem indiscrepanis con-
ueniensq; affuerit commensa-
lium conuexio annua vel cite-
rior; fm̄ propositum com̄morandi vo-
luntas. Salis autem lignorumq; in
estate fragmenta. Autumni copiam
vindemie tritiram. capricorni con-

contra hat membra. et etiam quod peius est ne continua infirmitas sequa-
tur. ¶ Notandum hic. q̄ fm̄ philosophum in politicis. hom̄z viuens soli-
tarie aut est deus aut bestia. Ratio est. quia est a deo nudis q̄ de nullo cu-
ram gent. Et hic bestia nominatur. Non em̄ uiuit vt homo. eo q̄ vite intel-
lectuali non insudat aut est a deo perfectus felicitate mellicid̄ toria q̄ nul-
lo indiget. Et si deus. id est diuinus esse dicitur. vnde homo naturaliter ē
animal politicum et civile habitans inter alios homines. vt sic homines si-
bi mutuo suppleant defectus. Docet autem hic auctor qualiter scholares
sibi prouidebunt in diuersis variis eorum defectus suppleantibus. nam cō-
tracta societate congrua scholares provisionem facient in nutrimentis et a-
lijs ad vitam vite necessarijs. vt in sale lignis carbombus vino frumento.
et alijs huiusmodi corpus cōferuantibus. complexionem iuuantibus et
ad aptitudinem intentam amminiculantibus. ¶ Item notandum. q̄
vniuersisq; mensis sua pp̄ria habet exercitia. vt patet in his versibz a ianua-
rio consequenter enumerando. Porro ligna cremo. de vite superflua demo-
do gramen gratum mihi seruit hos mihi pratum. Desse inclino. sege-
tes tege vna propino. Semen humi tacto. mihi pasco. sues mihi iacto.
¶ Item pro vocabulis textus notetur primo q̄ artocopus dicitur ab ar-
tos grece quod est panis latine. et copos labor quasi panis cū labore factus
ad opus domini sui. Unde. Est artos panis quod probat artocopus.

morandi per tempus v/
dius ani aut circiter. tūc
conueniens est q̄ iuxta
eorum facultatem festi-
nent sibi procurare copi-
am salis frumenti ligno-
rum et copiam vnde /
mie. Sal quidem et li-
gna in estate. frumentar
vina in autūno. et in esp̄
cornu conuenient carnis
Hoc enim q̄artime cō-
sentaneum est sanitati.
Et assignat causam. Ne
mucor artocopi inficiat
anhelitum. et ne etiam vi-
num insipidūz cordis se-
creta confundat. et ne eti-
am sequatur rancor car-
nū. Et ne fetor triture in-
clusijs cornūpat intestia
et ne lignorum defectus

F H

plina scholarium

re-licet em ipsi indigeant mulieribus. non tamen eas debent attrahere. qz cū mulier naturaliter sic meretrici ne lotrix ad suū veniēs mancipiū ipm allicet endo mala sibi psuadeat quibus bona sua forsan dilapidaretur. ¶ Notandum circa vocabula textus. qz agō agōnis vel ago omis ēz locus belli. ab a quod est sine r gonus angulus quasi sine angulo. qz fieri solet sine angulo. qz in rotundis locis. Sed fm Huguitōem venit a sbo ango angis angere. In agonizare id est certare. In agonista id est pugil vel certator.

Lotricum autem vetularumqz re/motio qz summopere aprecianda est earumqz accessus quanto rarioz tanto salubrior. Necdum venerit aliquid suggerat inquinatum. vl a mancipio extrahat qd pmollitū. qm mancipioz raro reperitur clementia. rariozqz in agone cōstantia. Ut seducētū mancipio in quo confidit plenaria dominantis dilectio. quid tali sedius est. quid tanto grauius. Hospitiū mundū. supellex manda. thozal dealbatum. mancipij prudentia rerū exitūs. considerantis sedulitati dominice semp assistētis decenti vultu sunt componēda. Quid mancipio detrahenti crudelius est.

Lunctos terreat infelix climas ab elimādo dictus. nomen ex re contrahens. qui cum nycostrati munera suscepisset. primo ei vultu seruiuit blandiori oīa ad nutum amministrans fidelisqz per omnia existens. fideliozem se esse promittens. Quicquid vero nycostrati possidebat fidelisqz ipsius cō-

fideliozem. Et sic dñs suos oīa sua bona cōmiserit sibi disponēda. Quod vldens dictus climas dixit se in duplo plus expēdisse in rebz vsui humano ne cessarijs qz rei veritas habebat. Quo dñm suum in summā traxerat pauertatem. credito: umqz in exclamatoem diurnam. Nichilqz menti apparitus imprimi potest. Maxima autem penuria dñi sui serui in cognitionem eum pduxerat. Tandemqz eū sup suo errore increpabat. quod dictus climas dum audierat in sba prozispens cōrumeliosa. dñm suum interfecit.

¶ Item mancipiū idēz est quod famulus. r dicitur a manus r capio. qz seruus debet esse captus manibus. id est potestatribus sui domini. ita qz suis preceptis obediat. quod si nō fecerit verus nō existit serus. ¶ Tūc tibi (Hospitiū mundū rē) ¶ Hic declarat Boetius seruitium fidelis seruiorū declarando cū hoc exemplariter maliciam serui infidelis dicēs sic. Seruus fidelis hospitiū domini sui seruabit mundum r thozal dealbatū. Hec em sunt signa fidelis serui. Oppositus autē est rē mancipio detrahenti. ¶ Tūc tibi. (Lūctos frear.) ¶ Hic declarat exemplariter p dicta de quodam seruo qz vocabatur Elymas qui habebat dominum qui vocabat Nycostratus. Ille autē elymas primo intrās hospitiū domini sui exhibuit se fidelem. et promisit se i post adhuc

Boetius de disci

Corpusq; domini sui nycostrati canibus dimisit deuorandum Tunc Boetius exclamando dicit. **Q**uod detestabile factum proditoris impietas perpetrabat. ¶ Nota q; tria sunt genera seruorum fugiendorum. scz subtrahentium. Unde hic Boetius nos edocuit. Secundū est bilinguium. Unde Boetius satis recitat in textu proxime sequenti. ibi (Seruus autē bilinguis) Tertium est seruorum crudelium. vnde in textu immediate sequenti iam allegatum textum. ibi (Seruorum siquidem crudelitate)

¶ Tunc ibi (Seruus aut bilinguis etc) ¶ Hic Boetius reprobat secū dum genus seruorum vitandorum dicens sic Seruus bilinguis procul expellatur et nequitia ipsius instante statim deponatur et si consanguinitatis linea fuerit coniunctus. ¶ Tunc ibi (Seruorum siquidem)

¶ Tangendo secundum genus seruorum fugiendorum quo innuitur causa vitandis secundis generis pmissi seruorum fugiendorum. Dicit sic Pulcos incidere vidimas pericula p seruorum crudelitates ¶ Tunc ibi (Et re ditoribus at summa adhibent etc) ¶ Hic ostendit utilitatem credendi creditores. Et primo facit hoc scdo ostendit modum acq; redi socios. ibi (Pudentis vero scholaris) dicens primo sic. Summa dicti comendatio est credito:ibus exhibenda. Et tempore pfixo mutuatū restituendū pro posse. Declarat hoc dicens. multum dulcis est transactio creditoris. Et vicinorum suffragij exhibitio scholaris non multum in necessarijs abundanti. ¶ Notandum hic q; scholares suo pro posse creditoribus se exhibebūt veraces p eos em actio discantis crebro adiuuatur. Pisci enim scholaribus longinquis studentibus in partibus per creditores aliquotiens fieret subuentio. multū occuparent tps repatriando. et p consequens suis a studijs impediretur. quare congruum est. unmo summe conueniens ser-

missum est infidelitati. quid plura: cū nequissimi elymatis infelix providentia cuncta prouidisset sibi supeditari carniū alimenta. piscium fomenta. ceterarumq; rerū venalium commercia. omnia in duplo q̄ essent appreciata dominicis auribus intimabat Sicq; totius substantie hausit incrementa nycostratūq; in summā traxit egestatem et in creditorū diurnā exclamationē. Qua nihil amariū. imprimis ve creditoris infanie. maxima vero nycostrati penaria eū in mācipij erroris cognitōem pduxit. Tandē tarde cū elymatem super errore suo cōuenit Quo audito statim in cōtumeliosa p̄ba prorupit: dñiq; in visceribus mucronē se peliuit. et qd̄ p̄us omiserat secū asporauit. dñicūq; corpus canibus ad deuorandū reliquit. Ecce q̄ detestabile proditoris impietas scelus perpetravit. Seruus bilinguis procul expellatur et ip̄suis imminere nequitia statim deponat. licet cōsanguinitatis proximis

plina scholarum

uare fidem ¶ Tunc ubi (Prudentis vero scholaris) ¶ Hic ostendit modū acquirēdi socios fideles et eligēdi. Et pmo facit hoc. Secdo ostendit eius utilitatem. ibi ¶ Quid dulcius dicēs sic Quilibet scholaris prudens sp aliquo socio gaudebit cui ppiā detegere possit cōscientiā. Et si fortuna fuerit mibila inde possit cōsolari. Et si morbo pueniat ab eo in sibi necessarijs pōt iuari et si viā carnis vniuerse ingrediat. per eum facilitate supermanentes fideliter disponatur. Siqz ad corpis peruenit valitudinem. possit ab

ate cōiunctus existat. Seruoz siquidem crudelitate multos sociozum vidimus incurrere iacturam. Creditoribus aut summa adhibeatur dicti cōmendatio. dieqz pfixo debiti semper pro posse solutio. Scholari vero cui pleno cornu copia non arrisit. Quis dulcis est creditoris trāfactio affiniū qz suffragij exhibitio. Prudentis vero scholaris cōstantia sp alteruo cōsorte gaudeat spēali: cui possit ppiā detegere cōscientiā. q nubila existere fortuna diligenter subueniat. Morboqz in gruente se sedulū exhibeat. Et si terra mortis caligo affuerit supstitēs facultates disponat. si vero viuus euadat. ab eo possit sustentari. pasci. liniri cōsolari cubatum duci. diuersis etiā paratibus procurari. Vigente vero valitudine libellis gaudeant pmutati que stūculis certatim cōmēdabili etiā re cordatione gradatim castigatōis felicitate conuersim diuersis ac varijs sociozum generibus dulciter obsequēdo

na et mortale peccatū. ¶ Florādū hicqz prudēs scholaris cōsortiū imbit cū socio suo sibi fideli cui ppiā possit detegere cōsciām. Hoc em̄ tam ad corpus videlicet qz etiā ad sciām. Ad corpus qdem vt si fortuna fuerit nuyus prospa subueiat ei in tpalibz. Si pueniat egritudine manū sibi porr. gat adiutricē Siqz terra mortis affuerit caligo. vt supstitēs disponat facultates. Si pō cōualecat vt eū sustentet. pascat. liniatz psolet. Quo ad sciāz qdē. s. ut pmutari gaudeat libellis repentōe dubioz et errorū castigatōe tam in

eo nutiri cōsolari et cubatum duci. Si vero videat salitate p̄stina gaudeat cum eo pmutatim questionibus disputatiue. Etiam si opus fuerit in moribus ab eo dirigatur. Ac etiam tempore loco cōgruis iocōz generibus ab eo recreari. quo mutua dilectionis integritas inter eos videbit manere. Hōt etiam mō q pmo erit instillās scdo inundās. et vltimo inebrians ¶ Tunc ubi. ¶ Quid dulcius qd p̄clarus et melius. qz talis amicorū cōstantia nulla immo fidiōris adeprio tali potest cōmelior. Subdit si inter eos venerit invidia. s. in qd vt dicitur in discēdo. talis ē gratuita et bona. si vero simpliciter inter eos venerit hoc ē nulla rōnabili de causa tunc propriū corporis est cōsummati

Boetius de disci

moribus q̄ in scientijs. solatioſisq̄ etiā iocis ad honeſtatē ſpectantib; ſibi
inuiçē obſequātur. Debent em̄ ſolatioſis iocorū generibus honeſtate mu-
tuo obſequi. q̄ tranquilla reſes vite humane eſt neceſſaria. Per ipſam em̄
ſpūs qui vitā hoīs ducunt ⁊ vegeant recreantur. Nec autē reſes in iocis
quodāmodo coſiſtere videt. eo q̄ iocis quieti aſſimilatur. vt ait Zpocras.
Denus licentiā iocis ſicut damus licentiā quieti. Quies autē eſt neceſſa-
ria. curis q̄ ſtudium ſtatis ⁊ ſciētie impediūt. Per iocum igitur cure depel-
lūtur. Subdit Boetius in textu q̄ integritas ſocialis dilectōis manebit
ad modū roſis generata. vt roſ p̄mo noctis tpe inſtillat in medio inūdat
ſeu crefcit. in fine vero inebriat. Sic ſcholaris cū ſocio amicitia cōtrahens
paulatim eam auget. ⁊ vltimate inter eos. perfecte ſamicitie integritas
conſiſtat. nō em̄ cito debet generari ⁊ cito corripī. ſicut de ſtipula incenſa cū
eo ignis generat ⁊ cito deſicit. Sed paulatim debet generari. vt ſic p̄ma /
neat incorrupta. Amicis em̄ ſummo querēdus eſt ope. Nullus em̄ ſine a-
micis viuere eligeret. reliqua bona omnia habens. prout habetur octauo
ethicorum. Nichil em̄ tam aptum tanq̄ conueniens ad res ſecūdas ⁊ aduer-
ſas. Ideo dixit q̄bus quidam Amicitia eſt deſiderabile nomen refugū ſe-
licitatis miſerie releuatio. que eſt indeficiens ⁊c. ¶ Item notandū hic. q̄
duplex eſt inuidia. ſc̄z ſm̄ q̄ ⁊ ſimplex. Inuidia ſm̄ quid eſt q̄ venit legit-
mans p̄pter rationē. vt ſi quis ſcholaris plura ſciuit. ⁊ alius inuideret cogi-
tans ſe etiā velle tm̄ ad
discere ſicut ⁊ ille. talis
inuidia gratuita eſſet et
meritoria. Simplex at
inuidia eſt que nō venit
rationabile p̄pter cau-
ſam. Et verbi gratia. ſi
quis alteri inuideret pro-
pter bona eius opera ſeu
famā laudabilem. talis
inuidia proprium conſu-
mit auctorem. ⁊ eſt pec-
catum mortale

¶ Boetius oſtē-
dit exemplariter q̄
modo ſcholaris q̄
libet fidelem habebit ſo-

cium dicens ſic. ¶ Cum diſcretio parentum meorum miſerat me athenas cū
ſtudij promittens cōſolari eius colloq̄o pauca dieb; put fieri eſt cōſuetū
tūc inueniebā ibi ſociū vnū noīe fauoneū nō q̄dem a vento denominatum
ſed a fauore. q̄ multum erat fauorabilis. Qui cū me p̄mo inſperſiſſet iri-
re fatigatū diuerſa cōſiderantē ⁊ crebro ſuſpirantē queſiuit de qua gente
et patria eſſem. Duxitq̄ me ſecū cauſa cōſolandi ⁊ q̄ſiuit a me an ibi pro-
pter ſtudij veniſſem. q̄ſiuit etiā cuius rōnis ⁊ artis eſſem. Poſt tres ho di-
es oſtendit mihi noīa vico ⁊ dices ſic. hic florēt diuinarōes chaldeorū. hic
manifeſta viget gloria Ptholomei. hic clara vitas Ariſto. hic pbata Pla-

Sicq̄ inter eos mutue dilectione
maneat integritas: vt p̄m̄cui t̄pis roſ
inſtillās: in medio inūdans in fine ſo-
inebriās exiſtat. Quid dulci⁹. q̄ p̄cla-
rius. q̄d certe melius. Preſtātis em̄ a/
moris nulla fauoris eſt adeptio. Inui-
dia vero ſi ſecūdum quid euenerit ſc̄z
in diſcendo gratiſſima eſt. Simpliciter
autē p̄rij auctoris cōſumptiua eſt.
Am me parentis prouidentia
eius colloquio vt aſſolet dieb;
paucis permittens cōſolari athenas

plina scholarium.

tonis diuinitatis. hic zenonis discretio. rursus. ut patet in textu. ¶ Notandum hic quod fauoneus Boetium diuersis inuolutum curis crebro suspirante cuius esset professio vel secte curialiter interrogauit. Tunc enim ipse sicut adhuc sunt tres erat secte principales scilicet stoicorum quorum princeps erat socrates. Sed quod socrates non scripsit nisi de moribus. ideo platonis uoluit suscipere tractatum Alia erat secta peripatheticorum quorum princeps erat aristoteles. Tercia fuit epicureorum quorum princeps erat Leucippus. Quasi uero igitur fauoneus cuius secte erat Boetius. Et ponit ibi augustinus. Et uenit a nocte augustus et portus Delagias autem dicunt futurorum diuinationes. que ex coniunctioe seu concursu astrologorum cognoscuntur. in quibus chaldei studuerunt. erant autem apud eos inuenta Pytholomeus autem multum uiguit in astronomia. ideo dicitur gloria hoc est gloria scilicet astronomia ipsius Pytholomei. Aristoteles uero scilicet uocat sinceram ueritatem. eo quod falsitati est impurata. Unde commentator ait. quod recedit ab aristotele recedit a ueritate. Platonem autem attribuit comprobata diuinitas. Platonem enim per ceteris philosophantibus primo omnium in celestium intelligentiam. in prime cause cognitionem uidet se egressisse. Erat enim plato socratis discipulus qui moribus

ob causam studij me misisset. vni cuius vite mee inueni custodere nocte fauoneus. um homo a uero sed a fauore denotatum. Dic cum me primo insperasset itinere fatigatum. diuersa considerationem. creberrime suspirante quasi. cuius essem. secum quod me adduxit curialiter consolans breuiter in quod. si ob studij causam illuc uel

insudauit. Sed plato in celestium cognitionem intellectum erexit. Unde et socrates suppressendo se cognatum albi in sinu habere contempsit. quod de sinu suo euolando uolatum celum penetrauit. sep uolatum erigere. Socrates experientia nouit somnium illud aliofore plagium. Erto igitur tpe tractato quod phie inrens assiduis considerationibus subtilior extiterat. primo naturas rerum generabilium inquirendo. Deinceps in cognitionem corporum et bestium ingenium subleuauit. nec ibi sistebar sed naturam celi penetrando de prima causa ac intelligentis altissimas habebat contemplationes. ¶ Notandum ibi. Zenonis concretio quod primo geometer erat qui uoluit probare circulum posse quadrari. sicut recitat commentator et aristoteles. primo posteriorum arguebat enim sic. In quocumque genere contingit reperire magis et minus in eodem est reperire equale. illud est commune principium ad omnes scientias. Sicut etiam illud in quocumque genere contingit reperire extrema. in eodem contingit ex medium reperire. Hoc autem principium commune specialiter ad geometriam zenon applicabat per ipsum probando speciales conclusiones quod non est faciendum. Nam per principia communia conclusiones communes probari debent. Communi enim effectus communem requirit causas. Et speciales alicuius scientie conclusiones debent probari per specialia principia. Processit enim zenon sic minorem subsumendo. Sed contingit reperire circulum quadrato maiorem et etiam minorem. ergo contingit reperire circulum quadrato equalem. Dicitur ergo in tra zenonis concretio. hoc est principiorum communium ad conclusiones proprias coniunctio uel copulatio

Boetius de disci

tio. Unde concretio potest hic dici premissarū ad conclusionem intellectu
alis coniunctio vel copulatio. ¶ **U**terius dicitur hic in textu Peribonij dile-
ctio. quod peribonius de amicitia et dilectione librum quendam conscripsit. **A**
liqui tamen textus habent dilectio. quod est intelligendum quod peribonius
omnia principia deleuit. dixit enim quod non contingeret contradicere. Et quia
supra contradictionem aut affirmationem et negationem fundantur omnia
principia. ideo delendo contradictionem omnia principia deleuit. ¶ **U**terius di-
citur Pythagore promissio. Unde promissio eius fuit homines bene et vir-
tuose viuentes post exitum corpus corpora nobilia debere ingredi. Et per
talem transformationem deputari ut ad sedes celestes fierent habiles. Sed
hominibus male agentibus quandam promisit penam. scilicet post mortem co-
rpus transcorporari corpora ignobilium scilicet pecudum ingrediendo. et ad sedes si-
dereas habitarentur. Dixit enim animam comparari ad corpus sicut nauam ad
nauim. Naua enim potest ingredi diuersas naues. ergo anima etiam potest ingredi diuersa
corpora. Hoc autem reprobatur est ab Aristotele non enim est oino sile de naua et na-
ui. et de anima et corpore. Et sic autem bene simile quo ad hoc. quod sicut naua re-
git nauem. sic anima re-
git corpus. Dissimile ta-
men est in hoc. quia sicut
domificatio non potest
fieri per quecumque instru-
menta. nec etiam ars a-
liqua alia. Verbi gratia
non per fistulas et huius-
modi. Sic nec anima po-
test migrare et corpore
in corpus. Comparatur
namque anima ad corpus
velut artes ad instrumenta. sicut igitur non contingit vnamquamque artem
operari per vnumquodque instrumentum. Sic etiam non contingit ani-
mam que est corporis instrumentum quodlibet corpus instr. are. Deinceps
per (vlios homer) troiana historia ab homero descripta intelligitur. Per
anxiomata vero mychali regulas et propositiones difficiles quas Pytha-
lus supra musicam compilauit intelligimus. Has enim cum moteretur in
capsa eburnea depingi fecit. et easdem sepulcro suo imponi iussit que post lo-
ga tempora fuerunt inuenta. et anxiomata fuerunt appellata. ab anglo an-
gis angere. eo quod intellectum anxii auerunt seu impediuerunt studentium. Per
Pyocratis scrutina intelliguntur principia que per scrutando sunt viam
sensuum et experientia ab Pyocrate fuerunt inuenta. Unde Pyocras fuit me-
dicus peritissimus. Perscrutabatur enim omnes venas hominum. Ipse enim
fuit primus medicus qui corpus hominis fecit membratum dilamari sepa-
rando corpus a venis. ut peraperet meatus omnium venarum. Cum autem
tem dicitur (ypodromij) confusa gloria intelligendum est quod ypodromium e-
rat locus in quo exercitabantur cursus equorum. Unde ex velocitate cur-
sus vnius equi pre alio equitans confusam gloriam consequabatur. Dicitur

nissim. cuiusque professionis essem. cui-
usque facultatis. post triduum vicorum
nomina ostendendo. Augiporum
confragia dicens. Hic vigent chalde-
orum presagia. Ptholomei non latens
gloria Aristotelis sincera veritas
Platonis probata veritas. Zenonis
concretio. ¶ Peribonij dilectio.

velut artes ad instrumenta. sicut igitur non contingit vnamquamque artem
operari per vnumquodque instrumentum. Sic etiam non contingit ani-
mam que est corporis instrumentum quodlibet corpus instr. are. Deinceps
per (vlios homer) troiana historia ab homero descripta intelligitur. Per
anxiomata vero mychali regulas et propositiones difficiles quas Pytha-
lus supra musicam compilauit intelligimus. Has enim cum moteretur in
capsa eburnea depingi fecit. et easdem sepulcro suo imponi iussit que post lo-
ga tempora fuerunt inuenta. et anxiomata fuerunt appellata. ab anglo an-
gis angere. eo quod intellectum anxii auerunt seu impediuerunt studentium. Per
Pyocratis scrutina intelliguntur principia que per scrutando sunt viam
sensuum et experientia ab Pyocrate fuerunt inuenta. Unde Pyocras fuit me-
dicus peritissimus. Perscrutabatur enim omnes venas hominum. Ipse enim
fuit primus medicus qui corpus hominis fecit membratum dilamari sepa-
rando corpus a venis. ut peraperet meatus omnium venarum. Cum autem
tem dicitur (ypodromij) confusa gloria intelligendum est quod ypodromium e-
rat locus in quo exercitabantur cursus equorum. Unde ex velocitate cur-
sus vnius equi pre alio equitans confusam gloriam consequabatur. Dicitur

plina scholarium.

tur etiam (Daretis aporismata) Unde dares faciles propositiones et communes facilliter intelligibiles compilauit. Unde vocantur huiusmodi aporismata. hoc est apertiones. eo quod animum auditorum per eorum claritate aperiant. Item arcopagus dicitur ab ares quod est virtus et pagus vel la vel locus aut campus. quasi locus vel campus virtutis. Et sic vicus artheniensis vocabatur ubi philolophi studebant. Unde ariopagita magister illius vicus. Item palestra palestre dicitur ludus vel locus luctandi. Et dicitur a palum quod est motus vel mobilitas. Item missile media correpta dicitur sagitta a mitto tis cere. quia mittitur in hostes. ¶ Nota ibi (Euclidis theozemata) quod theos grece est timor vel deus latine. Unde theozo theozemata theozemata id est videre. quia deus omnia videt. vel est considerare diuina. Unde hoc theozemata theozematis id est elegans vel aperta verborum descriptio vel regula. Unde regule geometrice dicuntur theozemata quasi apertiones. quia mentem lectoris aperiant. Et hoc theozisma theozismatis pro eodem. Sed cum alios tamen theozemata dicuntur propositiones per se note.

¶ Ubi notandum quod Euclidis primo scientiam geometricam adinuenit.

Et premisit propositiones per se notas ex quibus speculantur conclusiones posteriores. Primum enim ostendit quid punctus. quid linea. et tales terminos notificat. Et ex illis colligit proprias propositiones illius scientie. et huiusmodi theozemata vocantur. Item circa hunc textum (Lozee conuentio)

¶ Notandum hic. quod corea dicitur circulus cuius centrum est diameter. Et etymologice satur quasi cor iens ad eternam damnationem.

Unde etiam beatus Augustinus sic inquit. Delus est fodere vel arare dominicis diebus quam coreas ducere.

Unde dicit Christus. Tu habes in capite ferrum de floribus. ego autem coronam spineam. tu chyrotoceas hies in manibus et ego clauos defixos. tu in albis vestibus tripudias. et ego denudus pro te ab herode ad pilatum missus sum. id est tu alba veste tu tripudias

¶ ¶

¶ Pythagore promissio.

¶ Homeri ylios. et labor theseos.

¶ Euclidis theozemata. Et Dichotomia axiomata Daretis aporismata

¶ Procratis scrutinia.

¶ Ariopagi efficacia. legum peritio.

¶ Hypodromii confusa gloria.

¶ Circi victoria.

¶ Palestre potentia.

¶ Cestus fulminatio.

¶ Dissidium telatio.

¶ Flautarum exclamatio inuente per uagatio. ¶ Lozee conuentio

Boetius de disci

salutando cum pedibus. et ego pedibus laboravi. Ego pro te extensa habui brachia in cruce. tu in corais brachia extendis ad modum crucis in obprobrium meum. Ego in cruce dolui. tu in cruce exultas. tu habes latus per crucis in signum inanis glorie et luxurie. et ego latus pro te habui perforatum. ¶ Tunc tibi. Cum ergo hec et alia. ¶ Sic ostendit Boetius documenta que dede-
rat sibi fauoneus dicens sic. Rostes ista et plura alia fauoneus mihi intima-
masset interrogauit que esse et facultas mihi et quibus sufficerem expetis. Et
cuius discipline mentis intentio esset prompior. Quibus omnibus per ordine
responsis instillauit auribus meis documentum memoria dignum. scilicet quod di-
ligenter insisterem parcitati pecunie ne inuolueret ipsa. dilapidata confusus
pudore cogere repatriare. Adhuc aliud mihi instillauit documentum. scilicet quod
si me inferere vellem doctrinis alicuius magistri diligenter inspicere deberes
si esset bene morigerat.

Et si artium liberalium
vbertate polleret. Et re-
mota negligentia suorum
scholarium promotioni
intenderet. quodque vide-
rem cuius esset profes-
sionis. Et sic cum dilige-
ter audirem. Et posito quod
esset bonus licet balbu-
tians non ab eo recederem
vel si apparentia tantum
in ipso fuerit que metes
stultorum assolet retine-
re sicque retrogradus effi-
ceret. Subiungit cau-
sam. Velius est enim
informari fructu habu-
entis. videlicet sediosa.
quam seducens dulco-
re ceccitatis gloriari.

Subdit dicens quod fide-
ter per dictum fauoneum plurimis instructus in secretis. mansi in studio
atheniensi octodecim annis semper anhelans ad superiora. et tunc etiam
mala expertus eram. Subiungit eam sic dicens. Non est dignus dulcoris id
est dulcedinis acumine qui amaritudinis grauius neque inuiscari. Sub-
iungit se semper discipline Aristotelis et herodiani insudasse. aliorumque san-
tillas phorum menti diligenter comendasse. ¶ Notandum hic. quod scientia est
arbor altissima. cuius radix amantissima. fructusque dulcissimus. cuius ama-
ritudinem qui abhorret. dulcedinem non gustabit. Ideo dicitur in textu. Non
est dignus ralicoris acumine qui amaritudinis nequit inuiscari grauius
Lui consonat illud metriste. Dulcia non meruit qui non gustauit amara
Et qui non student sunt illis gaudia rara. ¶ Secundo notandum. pudoreque co-
sentaneum est commissa stulte dilapidare vitio prodigalitate insistere. ¶ Et

¶ Cum ergo hec et alia multa fauonei
intimaasset liberalitas. que nam mihi esset
facultas quesivit. quatenus expete locu-
li mihi posses sufficere numerositas. Lu-
iusque discipline promptior esset metris
intentio. omnibus sibi per ordine responsis quod-
dam memorie dignum amicis auribus
instillauit quod scilicet parcitati pecunie
insisterem diligenter. quoniam pudori co-
sentaneum est stulte commissa dilapi-
dare. Cogentem pecunie necessitate
pudore confusum me repatriare. Aliud
etiam non a via rationis exorbitans pro-
pallauit. ut si alicuius discipline inse-
rerem. me prius diligenter inspicerem. si
bonis moribus obediret. liberaliusque ar-

plina scholarium.

prodigalitas est habitus inclinans ad superexcedendum seu superabundantiam in latioribus expensis et pecuniarum consumptibus vel in defectu exceptionis. ut custodes et retentiones. Unde prodigalitas non tantum liberalitati opponitur sed superabundantiam immo etiam et sed defectum. quia sicut est possibilitas excessus dationis et in consumptibus pecuniarum. ita potest esse defectus in retentionibus et custodia earum. Verum tamen prodigalitas magis respicit superabundantiam in donando quam defectum in retinendo. Recte sicut liberalitas principaliter et magis respicit dationem pecuniarum quam defectum retentionis earum. ut patet per Aristotelem in toto ethicorum in principio. Et secundum Eustacium triplex est modus prodigalitatis. quidam est prodig

tiū ubertate tutius polleret Remota /
et oīm negligētia suoz p̄mōtioni idul /
geret Lūiusq; p̄fessionis eēt vt per tri /
duū eū diligēter audirē. cūcta etiā p̄si /
derarē: vt si bonus licet balbutēs nō /
tū ab eo recederē. v̄l si nouerca cecitas /
subtilitatis simulacro stultozū aures /
detinuisset retrogradus. efficeret Ba /
lo siquidem balbutientis licet tedioso /
fructu deliniri. q̄ dulcore seducentis /
cecitatis gloriari. Fideliter autē his et /
alijs secretis instructus duobus an /
nis de viginti dēptis athenis p̄ualui /
Quicqd mali exptus eram ad boni fa /
stigia semp̄ anhelans. Non est autem /
diguus dulcoris acumine qui amari /
tydinis nequit inuisari grauamine. /
Herodiani Aristotelisq; discipline sp̄ /
adherens. aliozūq; scintillulas diligē /
ter menti commendaui.

nit vitium et malicia dici potest. per se tamē sumpta p̄t dici parū vitium nī /
si aliqd malū cū ea sit admixtū. Tūc ibi (De paupertate) Quisā sup̄ /
sagaci p̄uisione scholarium ostendit Boetius impedimenta que talem p̄o /
uisionem impediunt. Et cum hoc dat remedia contra huiusmodi impedi /
menta. Et diuiditur presens pars in tres. Nam primo facit hoc. secundo e /
numerat illa impedimenta. ibi (Lum scholaris egestas) et tercio dat caute /
las contra talia impedimenta. ibi (Parentuz detestabilis) Primo dicit sic /
Ne simplicitas presens libri obsit facultati paupertatis. et ne sua con /
fundat desperatio. et ne solacii priuatio affligat dignum duximus exanimi

rum. quidam est prodig /
gus qui debite accipit et /
recipit. indebite tamen et /
abundanter consumit. /
Alius est prodigijs qui /
non dat nisi quod oportet /
ret. ita q̄ non deficiat nisi /
in retentionibus Et qui /
liber istozum potest dici /
simul prodigijs. Sed a /
lius est. modus prodigo /
rum q̄ propter aliud ho /
norabile vel etiam dele /
ctabile p̄sequendū sua /
bona consumit Et talis /
prodigijs dicitur i textu /
¶ Notandum insuper /
q̄ prodigalitas est vitium /
et malicia. quia est habi /
tus inclinans ad excess /
sum et superabundanti /
am in sumptibus pecu /
nariū. In hanc enim /
acceptationem prodigali /
tatis consentiunt com /
muniter morales Unde /
quia ipsa ad vitia dispo /

Boetius de disci

committendum quid nature cunctorum commune sequitur. ¶ Tunc sibi
(Cum scholaris egestas etc.) ¶ Hic enumerat impedimenta. et potest pre-
sens pars diuidi in tot partes quot ponit impedimenta partes patebunt.
Dicit igitur primo sic. Cum paupertas scholarium multis proueniat mo-
dis aliquando propter parentum tenacitatem. aliquando ex paupertate. a-
liquando ex eorum morte. aliquando propter eorum absentiam. aliquan-
do propter vitrici et nouerce instantiam. quandoque ex militari incuria fra-
tris primogeniti. quandoque ex instantia sororis desponsande. quandoque ex
sinistra informacione. fa-

mulie. preterea dignum
duximus dare consiliuz
et remedium contra ra-
lem paupertate. ¶ Tunc
ibi (Parentu detestabil)

¶ Hic ponit remedia
contra predicta impedi-
menta. Et pot. est p[re]sens
pars diuidi in tot par-
tes quot ponit remedia.
partes patebunt. primo
dicit sic. Si patres fue-
rit nimis tenaces. i. dur
sive auari tunc filii s[er]u-
tediosis allocutionibus.
Si aut hoc no[n] suffic[er]e
tunc fletibus tempestiuis
aut falsis promissionib[us]
et acceptabilib[us] munu-
sculis debet eos delinire.
et perforatur adulatione
si tempestiua. i. coue-
niens fuerit. Si at ista
tenacitas adhuc nimis
fuerit solidata alioru[m] de-
bet p[re]cib[us] deliniri. Tunc
ibi (Inundantis p[re]cell)

¶ Hic ponit remedium
contra paupertatem que p[ro]-
uenit ex penuria paren-
tum. Et diuiditur hec
pars in tres. primo enim facit hoc. secundo reuocet dubium. tercio adducit
scientiam. partes patebunt. et legantur partes simul. Dicit sic. Si paren-
tes nimis fuerint depaupati tunc scholaris proprio v[er]o labore scribendo. laboran-
do. domos mudando. medicando. ad t[em]p[us] seruando. Si iste mod[us] scribendi non
fiat nimis deliciose ne licet syrenolum emeruet. et sic scribentes non debent
que scriptores raro inueniunt fideles ita que non sit gratia adulatoris. sic debet et

De paupertatis penuria moderanda.

Ex paupertatis facultate p[re]sentis
operis deroget simplicitas. co-
fundat desperatio. affligat desolatio.
Quid cunctoru[m] nature co[m]mune dignu[m] du-
ximus examini co[m]mittendu[m]. ¶ Cum scho-
laris egestas diuerso p[re]cedat intuitu.
Tum propter affinitu[m] tenacitatez. Tum
propter eorum inundatis p[re]cellenu[m] penu-
riam. Tum propter eorum mortem vel p[re]-
sentie carentia[m]. Tum propter alterius vel
vitrici vel nouerce inuicem obstantiaz.
Tum propter primogeniti fr[atr]is militie cu-
ria[m]. Tum propter germane nubilitantis in-
stantia[m]. Tum propter familiaris p[re]sencia[m] ad-
uersionis. generali scemate p[re]senti dignu[m]
duximus consulendu[m]. ¶ Parentu[m] de-
testabilis et adunca tenacitas p[re]cuz
instantia p[ro]mollitur. tediosisq[ue] affatib[us]
plerumq[ue] dissoluitur. fletibus rep[re]-
sentiuis delinunt. promissis fallacibus ex-
ecatur. adulatione si tempestiua fue-
rit p[ro]foratur. Si nimis solidatur ada-

plina scholarium.

Scripturā dilapidare acq̄sita Subdit exēplū quo declarat q̄ nimia scripto-
rū adulario socios defraudat dicēs sic. Flecia glebionis multa mihi inuit
incommoda. stutis decremēta sub herodiano dū studuerā. qm̄ deficiēte auri
lio paterno conabar ego Boeti mitigare paupertatem. Tutius enī no-
ui onus subire paupertatis q̄ repatriando longi itineris arripere inuitus
labores. Tumq̄ glebionis nequicia magis parentibus inuis intimaui
me pestiferis scriptorum scribis imbui. lucroq̄ seducenti diurnus gloriari

mantina licet tenacitas fuerit extem-
plari commonitu discutitur. Aliorū
q̄ rogatibus excitatur. ¶ Inundant
tis procelle penuria per laboris incre-
menta proprij obtemperanda est scri-
ptitando. trituras colendo. areas mū-
dando. ad tempus seruiendo. Si ta-
men ingeniosa scribendi facultas per
lucrum coegerit voluptarium necessi-
tatis stimulum inhibere. Lauendum
est autem ne deliciosus mentem ex-
cet. appetitus lucrum enervet syreno-
sum. cōmuniter scribentium prodiga-
raroq̄ fidelis defraudet adulatōne fa-
miliaris sinistraq̄ visu vel auditu ebi-
bebat quicquid scribentis dextera p-
mollitur Glebionis nequicia non ob-
stante parente gratia. Quātū discē-
di incūmopū virtutisq̄ detrimentum
mihi contulit sub herodiano militan-
ti deficientesq̄ plerūq̄ paterni census
cingulo more p̄parato. merore paup-
tatis cauti duxi mitigandū. Aliquid
imp̄mendo tutius ē degere q̄ longila

cōtra paup̄tatem ex p̄te sororis nubilis dicens sic. Succurrendū est sorori
dummodo apra est ad desp̄sādū. ne eius p̄gnitas polluat̄ur indigno pol-
lice. ¶ Subdit faciendo exclamationem. Q̄ sororis professio pudoris
est laudanda siue cōmendanda eiusq̄ cōtrarij cōmissio dolēda. ināno velut
pulpe amputatio pudore plena totam deturpat faciem. Declarat hoc ex-
emplariter de quodam dicto Symachus. qui fuit filius secundus The-
ophylasti qui sive subuenit sorori. quod sub silentio non est obmittendum.

§ iij

Lumi igitur patens in-
tentio ad malū prior sit
q̄ ad bonum paterno p-
uabar subsidio cōsuetō.
Donec exitus acta pro-
basset Nec etiā cessauit a-
mentia. Nec in vllō p̄fe-
tit p̄cum instātia. immo
traditoris nequicia vsq̄
post biennū durauit. nō
si remāsit inulta. Tūc
ibi (Obsecro interea)

¶ Hic remouet dubiū
dicēs sic. si paup̄ scholas-
tis nequeat sibi obtinere
fauore parentū p̄ p̄ba so-
cisa. p̄t quāoq̄ p̄ p̄ba
rginatoria suaz delinire
paup̄tate. vt fert iocūda
proculi trāfactio Tūc
ibi (Germanice) ¶ Sub-
dit remediū cōtra paup̄-
tate q̄ p̄uenit ex p̄te fris
militatis incuria dicens
sic. Fris militatis incuria.
i. negligētia deliniet
bono mediāte sermone
vel corrigat p̄ amicorū
suorū amonitōem. vt re-
primat recordia Tūc
ibi (Germanice nubilis)

¶ Hic docet remediū
dummodo apra est ad desp̄sādū. ne eius p̄gnitas polluat̄ur indigno pol-
lice. ¶ Subdit faciendo exclamationem. Q̄ sororis professio pudoris
est laudanda siue cōmendanda eiusq̄ cōtrarij cōmissio dolēda. ināno velut
pulpe amputatio pudore plena totam deturpat faciem. Declarat hoc ex-
emplariter de quodam dicto Symachus. qui fuit filius secundus The-
ophylasti qui sive subuenit sorori. quod sub silentio non est obmittendum.

Boetius de disci

qui quidem Symachus parentibus suis mortuis dedit sorori sue omnes substantiam hereditariam causa repellendi inconstantiam em inentis infamia eiusdem. sed commendavit fortune meatibus. Postquam auctora Lydia per naufragium suo priuabatur marito reddidit fratri suo parum vicem. deditque sibi bona plurima in multis sibi obsequendo. immo dum in post incidere in Symacho fratre suo in paupertatem propria deficiente facultate carnis illecebris secreta florem exponerat. Valuit enim vicio inuicem clam succubere quod se vix fraterne constantie sedus dirum pere. nec ab inceptis retrograda permansit. ad nec inchoata sine terminauerat idcirco ¶ Tunc tibi ¶ Tenacitatis etc.

Hic ostendit documentum contra egestatem que puenit ex coelisa pecunia. et primo facit hoc secundo declarat per exemplum tibi ¶ Quid de caluo milite dicens sic. Subueniendum est domesticæ dilectione documento sapienti. ne diligentia concessa pecunie iras generet. et ne postea alterius conflictus casum conferat. Et quicquid fiat sub his caute conferendum est ne modica rerum tenacitas vultum post obstupet rubore. Declarat per simile. Nam magna dinoscantur edificia ex scintilla ignis lesione sustinere ruinam ¶ Tunc tibi ¶ Quid de caluo milite ¶ Subdit declarando per exemplum quomodo contingerat cuiusdam qui altero concessit pecuniam dicens. Quid calua frons senserit in vitro lumine sapientie coronato cognoscatur per sequentia. Ipse enim faciendo aditum sue militie sumpsit secum amphoram pecunia plena quam sub re-

boris itinera repatriando inuitus arripere. affinitibus intimaui nequicia glubionis me pestiferis scriptorum sedibus imbui. lucroque seducenti diurno gloriar. Ad malum quippe plerumque parentum intentio prior igne intrinseco evaporauit. solitoque priuauit subsidio priusque exitus acta probasset non declinavit amicitia. per cuius in nullo prescit instatia. Post bimatum delatoris notoria traditio remansit. sed non inulta recessit. ¶ Obsequio interea si nequeat consolari facultas nimis derogetur tactuque tempestiuo perminat tenacitas. ut in cosa peculi tranfactio ¶ Germanice festinantis incuria exemplari debilitet eulogio. ipsiusque propinquitatis amonitu corrigatur versutia. vel reprimat amicitia. ¶ Germanice nubilibus annis affini quodam obtrahendum est. ne per incurie vitium rosa premula pollice carpat indigno ¶ Quod sororis commendanda est pudoris pressio: dolendaque pertrahit commissio. velut vultum deturpatis pudore plena pulpe refectio. Obtrahende germanitatis insignia secundi Theofrastrati Symachum filium Icomicum non sub silentio obmittendum est Qui utroque

plina scholarium

ste se cum portabat. Eamque fidelitati serui sui commiserat. ipso autem animo mutante dictam amphoram ab eo cui ipsam commisit postulabat. Locus vero siue seruus cui fuerat commissa indigne hoc sustinens percussit ebat caput domini sui cum amphora adeo quod ipsum leserat quod nullo modo potuit sanari. postea vero cum idem dominus edera debebat coronari inueniebatur in capite suo lesura per amphoram sibi facta. Unde tunc sibi totius progeniei eius consilio generabatur. ¶ Tunc ibi (Sic igitur)

¶ Hic Boetius consolatur paupertatem dicens sic paupertas erit tura modicis contenta sustinens audacter imputationes. Affectans semper ad alta ora. Obediens omnibus. tarda ad obloquendum prompta ad famulandum. fidelis in seruitio. fauorabilis in verbis. cordis timositate carens

parentū vniuersae carnis viā ingresso imminētis infamie germane incōstantiā dotis bñficio maritauit. Sequē aritū fortune obnixe cōmēdauit Elyzie marito naufragio surrepto Sy machū frēz suū soroz insequitur Elyzia in multis seruendo simulacra cuncta meritorū Symacho misstrabat. nā p/zie carnis illecebriis cū deesset facultas florē secreti^o exponebat. Valuit ei incurie vitio claz Elyzia succūbere cū fraterne sed^o p/stantie se viua dirūpere. nec ab inceptis retrograda p/mauit. q/ usq; inchoata sine terminauit idoneo ¶ De paupe scholari qualiter se habere re debet in obsequio prestando.

Enacitatis industrie rudimenta aduersioni domestice succurrendū ē ne mutuate pecunie diligētia bilē infundat. Alteri^o ve rei cōflicti^o casus cōferat. q̄cōd sub hīs fiat caute cōferēdū ē. ne pusilla rez. tenacitas vultū ruboris in postez. abstipit. Tabulata plerūq; fortia vni^o scintillule lesiōe

citur illiberalitas. et huiusmodi habitus est vitiosus. Quadruplex enim al signari potest modus circa istam materiam. Primo cōtingit errare in dando minus q̄ oportet. et in deficiendo in donationibus. Ex quo defectu seq̄

¶ Oppositum enim eius scilicet superbia in ea vituperatur. Subdit cautelaz circa priusdicta. quia dixit pri^o quod paupertas erit p/ptia in faulatu. q̄ subdit hic cautelam dicens. licet a multis retributio laboris destitatur ab aliquibus tamen vtiq; fauoris adeptio impetratur. Unde sepe vni^o die acquiritur. quod anni totius percursu perducere nequit. Et hoc adulationis officio cōsortioq; de tractoris p/loco et tempore exterminatis.

¶ Unde notandum circa textum expeditum. quod adunca tenacitas seu illiberalitas summo opere est vitanda. Quoniam sicut in diuitijs et pecuniis quantum ad expositionem donationem et consumptionem contingit deficere. Sic etiam q̄cū ad retentionem et acceptationem earum custodiam cōtingit excedere. Habitu vero ad hoc inclinat di

Boetius de disci

aut destructio amicitie. tales enim illiberales a cunctis odiuntur. liberales vero per contrarium maxime amantur. Ideo dicit Boetius quod liberalitas reddit homines maxime honoratos. Patet ergo quod maximus defectus et vitiosus est in donationibus per quas amicitia corrumpitur. Secundo illiberalitas quodammodo videtur esse deformis nature. et eius documentis contrariari. Nam in animalis nutritione cum natura habeat sufficientiam alimenti pro suis ipsius conservatione. ipsa ordinat superfluum ad generationem sibi similis. Illiberalis vero per contrarium facit. quia superflua que non sunt necessaria pro sui conservatione retinet et custodit indigentibus non communicando. Ideo illiberalitas non insequitur regulas et documenta nature. Preterea per defectum in donatione efficitur homo in civilis et incommunicatus. Hoc autem est contra naturam eius. quod homo naturaliter est animal politicum et civile si autem habet primo politice et in civilibus autem secundum materiam et formam. aut praveus est. aut melior homine. Patet quod ad civilem communicationem oportet habere aliquam congruentiam benivolentiam et amicitiam ad ipsos civis vel alios. Ista autem non possunt contingi vel conservari nisi per aliqualem bonorum suorum largitionem et communicationem. Errat etiam in defectu expensarum et expositione circa suam propriam sustentationem. Nam homo naturaliter tenetur ad sui ipsius dilectionem decet et prorsus honestam. Sed alii liberales deficiunt in expensis circa seipsum non audentes sibi de propriis pecuniis necessaria procurare. vel secundum necessitatem nature. Et hoc decem stat. Et in isto videtur maximus defectus et error. Est et error in defectu expensis in hoc quod homo frustratur pro fine quod desiderat et iterum et ita seipsum decipit. Nam per huiusmodi retentorem seu tenacitatem maxime serventer homo desiderat detari. Sed per tale defectum efficitur pauper. nam dives est ille qui super pecunias dominatur. et est vitiosus ad finem in quem sunt ordinata. Nam est dives magis plurimum in vitio quam in possessione. ut dicit Aristoteles et Seneca. Non quod pauper habet sed quod plura cupit pauper est. Sed homines in expensis deficiunt pecuniis subijciunt. nec habent divitias. Sed magis divitiam habent eos quod habere vult modo dicit quod ducere aliter secundum suum impetum et naturam. sicut febris febriatantem. Sic et divitiam ducit illiberalis secundum proprium impetum. Ideo illiberalis est servilis conditio. et etiam invidialis. Ratio quod virilis homo debet super omnia

renere dinoscunt. **Q**uid de caluo milite luce sapie pōito senserit caluities cognoscit. q̄ p̄meuo militie flore trāsī tū faciēdo āphorā quēdaz sub birthe latente secū detulit. mācipiūz grē cōmēdavit statuz leui p̄mutato alteri vice elegit cohortis. **O**lla q̄z fictili cocū p̄ueit rixē rācorūz freno dissoluto i digne coc? rācorē p̄ferēs caluiciā fictile icussit. q̄ licet postmodū edera decora nulli de cetero succi p̄nerio in p̄stinū potuit reuocare lesionē ex icussu fictilis sibi stirpiq̄z p̄bra cōtrahendo.

Sit igitur tuta paupertatis facultas. mūda. puoz p̄tēta. icussus viriliter p̄ferēs. ad summa sp̄ arthēas oibz obe q̄

scipos non audentes sibi de propriis pecuniis necessaria procurare. vel secundum necessitatem nature. Et hoc decem stat. Et in isto videtur maximus defectus et error. Est et error in defectu expensis in hoc quod homo frustratur pro fine quod desiderat et iterum et ita seipsum decipit. Nam per huiusmodi retentorem seu tenacitatem maxime serventer homo desiderat detari. Sed per tale defectum efficitur pauper. nam dives est ille qui super pecunias dominatur. et est vitiosus ad finem in quem sunt ordinata. Nam est dives magis plurimum in vitio quam in possessione. ut dicit Aristoteles et Seneca. Non quod pauper habet sed quod plura cupit pauper est. Sed homines in expensis deficiunt pecuniis subijciunt. nec habent divitias. Sed magis divitiam habent eos quod habere vult modo dicit quod ducere aliter secundum suum impetum et naturam. sicut febris febriatantem. Sic et divitiam ducit illiberalis secundum proprium impetum. Ideo illiberalis est servilis conditio. et etiam invidialis. Ratio quod virilis homo debet super omnia

plina scholarium

bona dominari. que sunt ordinata ad sibi subseruendū. Sed per illiberali-
tates homo seipsum. subijcit pecunijs. ideo tenax et illiberalis est vilissime
conditionis. Error etiam contingit in excessu acceptionis acquisitionis sci-
entiarum. Sunt enim aliqui ita acceptiui quod non curant vnde cumq; ve-
niant diuitie. Sumunt enim a pauperibus et indigentibus. quibus de-
berent de proprijs subuenire. Immo aliqui sunt ita acceptiui quod vilissi-
mis officijs pro pecuniarum acquisitione se exponunt. sicut tortores et la-
trinarum mundatores. Immo aliqui sunt ita acceptiui vt etiā contra ius-
ticiam aliena bona rapiunt et subripiunt modo quocūq;. Liusmodi sunt
raptores homicidæ fures symoniaci. et sic de alijs. Error etiam contingit

diensz pmptra famulatu. ad obloquē-
dum tarda. fidelis. obsequio integra.
dulcisq; in colloquio. cordis tumosi-
tate carens. qm̄ eius oppositum cum
ea morari semp̄ apreciatur. Licet effi-
a multis destitua laboris retributio
tñ ab aliquib; promerebit fauoris ad-
eptio. Vñ merito plerūq; tēporis ela-
psu contingit quod annuo nequiuit
produci curriculum ad iudicis officio
delatorisq; consortio pro loco negocio
q; tēporis determinatis

patet per doctrinam Salomonis dicentis. Diuitiarum appetus nullo
est termino prefinitus. sed crescit in infinitum. Et quia illiberalitas est vt
adamantina tenacitas adeo est detestabilis et nociua. ideo summo opere est
vitanda. Secundo notandum. quod identificando tenacitatem cum illibe-
ralitate queri possit. an illiberalitas etiam auaricie possit identificari. Ad
quod dicendum cum sancto Thoma in secunda secunde q. auaricia dupli-
citer considerari potest. Vno modo vt est habitus inclinans animam et af-
fectum ad multas diuitias siue pecunias possidendas. sic q. non preferat
earum amorem amori diuino. vt scilicet propter diuitias non velit aliquid
facere contra deum et proximum. Et illo modo auaricia est eadem cum il-
liberalitate et sic auaricia neq. est peccatum mortale. Secundo modo po-
test capi auaricia pro habitu inclinante animam et affectum hominis ad
abundantiam vtilium et bonorum exteriorum nō curando vnde cumq; ha-
beat. immo volendo aliena rapere vel detinere. Liusmodi est usurarius
et simoniacus. Et hoc modo auaricia opponitur iusticie. et est ex genere
suo peccatū mortale. Et licet ipsa hoc mō presupponat et comitetur illiberalitas
tēno tñ adequate cōtraria illiberalitati q. etiā p̄stat circa bona aliena. Istud
ergo mō nō est eadē cū illiberalitate. Unde in textu ponit nubo qd̄ oli erat
actiuum. vnde in euangelio. Nec nubent neq; nubentur. Mathei. xxiij. s.

in nimis custodiendo qz
per hoc proprio sine pe-
cunie priuantur. scilicet
vsu suo. Preterea. custo-
dia pecuniarū est mul-
tipliciter periculosa. ppter
fures. ppter rānos. ppter
reges tēporales. qui sepe
man. apponunt. Ideo
d̄ primo categorū q. pe-
cunie cū labore acquirū-
tur et cum metu custodi-
ūt. Illiberales vero etiā
ppter illiberalitatem tē-
dūt ad impossibile. ad sa-
tis diu appetitū diuitiarū
qui insatiabilis ē. Sicut

Boetius de disci

modo est neutrapassiuum proprie pertinens ad mulieres. vt nubo tibi id e
maritor tibi. Inde nubilis. Scena ris dicitur nobilitas honor dignitas
corona ornamentum ordo imaginum nobilium Vincus a um dicitur cui
uus ab vncio cas care. Sed hic vncus a est instrumentum cuius ad ali
quid rapiendum aptum. Tritura a tero dicitur messis. Unde triturare
grana dicitur paleas conterendo segregare. Syren id est tractus a quo sy
ren quoddam monstrum marinum. quod sui tantus dulcedine nautas at
trahit z submergi facit. Inde syrenicus a um. id est dulcis delectabilis vel
periculosus. Inde syrenosus id est plenus attractu z periculo. Saucio
as are dicitur vulnerare percutere. Inde dicitur saucitus a um per syro
pani. id est sauciatus vel etate consumptus. Bimatus us ui id est duorum
annorum spacium. Bimo as are dicitur duplicare. Bimus a um id e du
orum annorum. Hederare potest deriuari ab hereo es ere. quia arboribz
adheret. z sic debet aspirari. Vel dicitur ab hedus di. qz hedus ppter lactis
abundantiaz in ecaz a veteribus prebebat. Eulogium ab eu qz est bo
num z logos sermo dicit. Pulpa bz caro sine pinguedine. Et ponitur etiā
pro adulatione z delectatione. His visis consequenter de tenacitate seu
illiberalitate p comparationem ad prodigalitate considerandū est. qz illiberali
tas sumptu est peior prodigalitate. qz prodigalitas tribz modis facili curabi
lis z sanabilis est magis ipsa illiberalitate. Primus sumit ex pte egestatis
qz difficilis est ex nulla pte recipientem. z sic abundanter expendentem sua
temporalem substantiam ditari vel diuitem remanere. Statim em substā
tia temporalis ipsum derelinquit. z sic instigabit aut instigabitur a natu
ra ad magis z magis retinendum. eo qz ipsum de aliquo viuere oportet. Et
urgens necessitas siue paupertas ipsum punget z comouebit ad desistendū
a superfluis donationibus. z etiam ad aliquid detinendum z pro se retine
dum. Præterea cum ipse totum dederat non habebit quid dare vel expen
dere. ideo cessabit a tali datione. sed contrariū est de illiberali. Illiberalē
vero impossibile est quoddammodo depaupari cum cōtinue accipiat z custo
diat. Ideo ab egestate illiberalis nullo modo est curabilis. Patet etiā hoc
secundo ex parte senectutis. quia etas senectutis est pluribus commodis
subiecta. Ideo natura pungit z inducit hominē ad sibi prouidendum ne
substantia temporalis sibi deficiat. quia videt se impotentem. Hic est qz
de qui intro plus senescit de tanto plus cupit z inclinatur ad desistendum a
superfluis dationibus. Ideo illiberalitas augetur per ista motiua. Pro
digalitas vero de facili curatur. Communiter enim dicitur qz alijs vitijs
senescentibus sola auaricia iuuenescit. Tercio modo hoc idē patet ex par
te dicaminiis rationis. Nam prodigius directe appetit honestum. saltem
verum vel apparens. Sed appetitus illiberalis magis tendit ad bonum
vile. modo facilius sanatur appetitus tendens ad honestatem inordinate
quā tendens ad vile. Quia appetitus vtilis non est terminatus. sed cre
scit in habitum. Patet hoc idē secundo principaliter. quoniam illud vi
tium e peius quod habet ortum ex affectu vtilis qz quod procedit ex affe
ctu honestatis. Sed prodigalitas oritur ex affectu honestatis. Illiberali
tas vero ex affectu vtilis. ergo illiberalitas est peior prodigalitate. Alio
modo patet quia vitium peius est quod oritur ex maiori nocuo. Sed ho

plina scholarium

nestum est magis appetibile et facilius alliciat quam vile quod non habet rationem appetibilem sibi se. Honestum vero sua vi nos trahit. et sua dignitate nos alliciat. ut vult Tullius. Preterea vitium illud peius est quod magis contrariatur mediis virtutibus. sed illiberalitas magis contrariatur benignitati et liberalitati quam prodigalitas. quod illiberalitas contrariatur libertati in simpliciter non dando. Sed prodigalitas in non dando sicut oportet. ergo etc. Amplius illiberalitas producit hominem ad peiorem vitam quam prodigalitas. ergo est peior. Tenet consequentia. quod ex habitudine ad consequentiam possumus arguere aliquid actus malitiam. Ans patet. quod illiberalitas ducit ad omnes filias auaricie et iniusticie scilicet ad simoniam furtum et homicidium. cōdemnationem innocentium. Et pertinet ad idolatriam. et ad mechandum propter luxuriam. Sicut ergo illiberalitas est peior prodigalitate. sic etiam actus illiberalitatis est peior actus prodigalitate. Nam dare cui non oportet est minus malum vel melior operatio quam non dare quibus oportet. Probatur hoc Bernardus odonem primo quod non dare quibus oportet oritur ex appetitu inordinato peccamine leui boni vtilis. quo aliquid appetit pecunia propter se non audendo eam dare vel expendere. Iste autem appetitus est inordinatissimus et contra naturam vtilis. et vile non debet appeti propter se. sed propter usum. Sed dare cui non oportet oritur ex appetitu honestatis saltem apparentis. hinc ideo illa apparatus honestatis excusatur et minuit peccatum licet non totaliter auferat. Preterea illiberalis peccat in bonos. quod non dat bonis quibus dare oportet. Sed prodigalitas peccat in malos dando. scilicet quibus non oportet. ino primus est grauius quam secundum. Etiam prodigalitas multos ducit. Illiberalis autem nullum necque etiam seipsum cum non sit ausus que sibi sunt necessaria expendere. Notandum vltimo quod multis occasionibus quis moueri potest ad dandum. tenacitate vel illiberalitatem extirpando. Primo propter dationis honestatem. nam per dationem diuine honestatis et bonitatis noticia inest nobis. maxime per hoc scilicet quod deo dedit omnibus esse et viuere. licet his clarus. illis vero obscurus. ut habet primo celi. Nec diuine bonitati per dationem aliquid accrescit. Ideo non dat propter incrementum bonitatis. sed propter honestatem opis. Preterea dare videtur potissima operatio inter operationes nature. Sed natura nullum iniuri se opus operatur. quod dirigitur ab agente infallibili non potest errorem. ergo etc. Dicitur patet. quod generare sibi simile et communicare se est quodammodo dare. quod tamen est principalissima operatio nature. ut patet secundo de anima per hoc enim generas maxime assimilatur primo enti. Potest etiam quod occasione ad dandum propter aliquid delectabile acquirendum. sicut aliquid datur

De triplici statuum genere quos oportet discipulum cognoscere.

Am ad magistratus excellentiaz bone indolis iuuenis velit accedere dere necessarium est: ut tria genera statuum quos innuit Aristoteles insinuat. pbabilitatis diligenter intelligat. Sūt autem quidam vehemeter obtusi.

meretricibus. Vel propter complacentiam et delectationem in turpibus operibus in illis quibus datur. Sicut quis dat histrionibus adulatoribus catoribus. et sic de alijs.

plina scholarium

videtur omnibus aut pluribus vel sapientibus. et his vel omnibus etc. Et
triguntur obtusi per hoc quod dicitur omnibus. nam quod omnibus patet be
ne capiunt rudes. Mediocres tanguntur per hoc quod dicitur pluribus. Et ma
xime acuti per hoc tanguntur quod dicitur sapientibus. Vel sic definitur
secundum Boetium in topicis suis. Probabile est quod videtur omnibus vel plu
ribus vel maxime notis atque precipuis. vel vnicuique artificiali secundum eius facul
tatem. ut medico de medicina. naute de nauibus. Item notandum quod
statim hic appellatur gradus. habet autem gradus fieri in certo ordine. Et
ideo in statibus quendam oportet ponere ordinem. Sunt enim quidam ve
hementer acuti secundum aptitudinem ingenij et ingeniosi. alij mediocres. et alij
vehementer obtusi. Hanc est dispositio alicuius ad virtutem penetran
dam. et est accommodata ad intellectum vel ingenium. Quatum enim sufficit ad

gularium aridet cognitio. Nec triui
alium domina. quadriualium pote/
tia. Etq; felix est exhibitio.

Mediocris autem extrema par
ticio bonosq; perfectos sibi compara
uit quandoq; licet cum honore magi
stratus et sudore vitati sunt hore con/
sumpto iuuentutis.

Et a nature penetrat. Unde actio acuti est penetrare. et quod excellenter ingeni
osi sufficiunt penetrare ea que latitant in profunditate rerum. ex hoc dicitur
tur vehementer acuti. Qui autem non possunt penetrare naturas rerum et oc
culca indagare. sed solummodo superficialia. et sensibilia cognoscere dicuntur
vehementer obtusi. Mediocriter autem acuti dicitur qui in quibusdam
possunt penetrare rerum naturas speculando. In quibusdam vero defici
unt ita quod ad speculationem precipue entium diuinorum pertingere non pos
sunt. Consequenter notandum quod Albertus magnus capitulo ultimo
primi libri de intellectu et intelligibili secundum facultatem nature intellectualis
que est in hominibus quandam causam intellectus diuisionem. de qua etiam per
apud Aristoteles et Auenenna ac eorum sequaces faciunt mentionem. Sunt
enim quidam intellectus plus continuo tempore coniuncti. Et hi in formis ima
ginandis et sensui sunt immixti. Quidam vero sunt plus separati. et quidam
medio modo se habent. Quidam etiam vires imaginandi vel aliquid per
sensum percipiendi non habent. Et primi quidem intellectus sunt obscuri.
nil accipientes nisi cum magno labore. et oportet ut doceamur per exem
pla sensibilia. et tales aut sunt impossibiles. aut difficiles ad intellectum di
uinorum et per se manifestorum. que in prima philosophia traduntur. Et
vocantur mali ingenij a vulgo seu obtusi. Secundi autem aut per se aut
ex parua doctrina nati intelligere sunt omnia. intellectum agentem non
habent quasi efficientem per abstractionem. intellectiuam. sed habent e
am quasi pro forma per quam animus intelligibilis cuncta operatur. Et

Preiens talis est differen
tia inter sensum et intel
lectum. quod sensus stat in su
perficie rerum sensibiliu. re
flectit. nec potest peringe
re interiora rerum. Intelle
ctus autem non sic stat. sed
recognoscit interiora et
non solum exteriora seu su
perficialia. Propter hoc
dicitur habere virtutem
penetratiua qua oculi

Boetius de disci

hic vocatur ab Avicenna intellectus sanctus siue mūdus. Ab aristotele aut diuinus intellectus appellat. hic em̄ leui studio ad prophetias accipit illu-
minationē. et ad sup̄noz verā interpretatōem. Sedius aut intellectus est. q̄
faciliter inuatur studio et doctrina ad intelligendum tā prophetia q̄ diuina.
Sed tertius inuari nō potest aliqua rōne. eo q̄ neq̄ sepatus est. neq̄ ha-
bet instrumenta quibz inietur opibus aie sensibilis. Et hoc aliquādo con-
tingit ex vitio cōplexionis. aliquādo ex cōsuetudine non extollēdo se vltra
sensibilium acceptionem. ¶ Notandum cōsequēter q̄ moralis sciētia aut
est de bono hominis fm̄ se. aut est de bono eius respectu multitudinis. Si
primum. sic est monastica. que est ps sciētie moralis tractās de mō viuē-
di vnius fm̄ se. Et dicitur a monos qd̄ est vnum et icos custodia vel sciētia. q̄
si sciētia tractās de custodia vel regimine vnius pro se. Per antonomasi-
am. id est excellentiam monastica dca est ethica. Ethica em̄ idem est qd̄
moralis. et ethica idem est quod moralitas. Si est de bono hominis respec-
tu multitudinis. hoc est dupl̄. vel est respcū multitudinis domesticę. et sic est
iconomica. ¶ In iconomus vel economus penultima correpta dicitur tam pe-
cunia q̄ frugum. et generaliter oīm que possidetur dispēlator. Unde dicitur icon-
omica. Dicitur aut iconomica fm̄ quosdam ab icos qd̄ est custos vel sciē-
tia. et onos familia. quasi sciētia tractās de regimine familie. Vel dicitur ab
economō dispēlatore. Est em̄ iconomica dispēlatiua de familia. et de his q̄
ad domū p̄tinent. Si vtro est de bono hominis respectu multitudinis ci-
uilis. sic est politica. Dicitur aut politica a polis quod est ciuitas. vel a polis
quod est pluralitas. et icos custodia vel scia. quasi sciētia tractās de regi-
mine vel custodia ciuitatum et regionū. Est aut dicitur polis vrbis et plura-
litas dicitur vrbis. ¶ Urbis est dicta polis. dico ad plurima polis. Quo ad ipsas
iconomicam et politicam. ¶ Hic est sciendū q̄ naturale est homini viuere
in societate. q̄ homo natural̄ est aial politicū et civile. Primum patet
quadruplici via. Prima sumitur ex victu quo homo indiget. scdo ex vestitu
quo tegitur. tertia ex remotione prohibētium p̄ quam ab hostibz liberat̄.
quarta ex disciplina et sermone p̄ quem instruit̄. ¶ Cum em̄ viuere homini sit
naturale oia illa que faciūt bene viuere et sine q̄bus non potest sibi in vita
sufficere. sunt homini naturalia. Inter oia aut que faciunt ad sufficientiā
vite humane est societas. Naturaliter ergo homo est aial sociale. Patet h̄
primo ex victu quo homo indiget. Homo em̄ inter cetera aialia meliores
habet tactum et complexionē. ideo inter omnia aialia indiget cibo dilige-
tius et artificialius p̄parato. Natura em̄ alijs animalibz quasi sufficienter
nutrimentum amministrat. Verbi grā. animalibz non ex rapina viuētibz
bus. cuius modi sunt oues boues et cetera. ministrat herbas. q̄bus absq̄ alia p̄-
paratione sufficiunt ad nutrimentum. Animalibz vero ex rapina viuētibz
bus. vt lupis leonibz. et ceteris talibz ex alijs bestijs sufficienter nutritimē-
tum ministrat. Natura igitur in oibus alijs aialibus sufficienter nutritimē-
tum ministrat. q̄ non habent complexionem ita puram et ad mediū re-
ductam sicut homo. ideo non indigent cibo ita depurato sicut homo. Ali-
is ergo aialibus sufficienter cibaria prout sunt a natura p̄parata absq̄ ar-
tificiosa coctione et preparatiōe ministrantur. Et q̄ homo complexionem
habet puriorem indiget alimento p̄parato seu depurato. ¶ In frumētis

plina scholarium.

quod a natura producitur et si animalibus esset sufficiens nutrimentum
homini tamen non sufficeret in cibum nisi prepararetur et de puretur. Ideo ex
eo panis efficitur et coquitur ut congruus cibus efficiatur. Ad hec autem
vna sola parua non sufficit societas. Ideo ut homo victus ratione sibi suf-
ficiat in vita indiget societate. ut vnusquisque suppleat defectum. Et sicut
dictum est de frumento sic de alijs cibarijs est intelligendum. **S**ecunda
via ad idem sumitur ex parte indumentorum. quibus homo tegitur. Sicut
enim natura alijs animalibus prouidet in victu. sic et in vestitu. Bestie enim
et aues naturaliter videntur habere indumentum lanam videlicet et penas
homini autem natura non sufficienter prouidet in vestitu. Ex quo enim ho-
mo est nobilioris complexionis quam alia animalia a frigiditate et intemperie
magis habet offendi quam alia. Eum igitur nullus sufficit sibi ad victum et
vestitum congruus sine alterius societate. sequitur quod homo naturalem im-
petum habet ad hoc quod sit animal sociale. **T**ercia via ad idem sumitur ex
renotione prohibentium prout ab hostibus et inimicis defenduntur. Na-
tura enim aliquibus animalibus ad sui tuitionem dedit cornua. ut bobus.
quibusdam dentes. ut lupis canibus. aliquibus unguis. ut vris et leonibus
aliquibus corporis agilitatem. ut lepore et huiusmodi. Sed natura
non dedit homini tanquam excellentiori animali cornua vel unguis ad
sui tuitionem. sed dedit ei manum quiescendum. philosophum in de mori-
bus animalium et tertio de anima est organum organorum. Primum per ma-
num organa et quicquid facit ad defensionem valentius fabricare. Ergo si
naturale est hominum desiderare conseruationem vite. cum homo solitarius
non sufficiat sibi ad habendum victum et vestitum. ad fabricandum arma
sibi et organa per que a contrarijs defendatur. naturale est ei ut desideret vi-
uere in societate. **Q**uarta via sumitur ex disciplina per quam instrumur.
nam alia animalia sufficienter inclinatur ad opera sibi debita ex instinctu
nature absque instructione precedente. Sicut aranea debite spinam facit ex
instinctu nature. dato quod nunquam alias araneas vidisset tenuisse. Et sic de
hirundine respectu nidificationis. Non autem sic de homine. ille enim non
sufficienter est instructus a natura ad opera sibi debita. ob id natura homi-
ni dedit loquelam siue sermonem. ut per sermonem homines seuiuicem do-
ceant. ut vnus ad alio disciplinam recipiat. et quia hoc fieri non potest nisi
cum alijs viuamus. ideo naturale est homini cum alijs viuere et esse ani-
mal sociale. **Q**uis autem sit animal civile et politicum duplici via inue-
stigi potest. Prima sumitur ex parte sermonis. et est iam tacta. Alia ad
hoc idem sumitur via ex parte impetus naturalis. nam omnia animalia
naturaliter habent impetum ad seruandum ea que insunt sibi a natura qua
re natura etiam dedit homini naturalem impetum ad seruandum ea. per que
posset sibi in vita sufficere. Hoc autem contingit per communitatem ciui-
le eo quod ciuitas debet esse conuentio omnium que ad vitam sufficiunt.
Licet autem homo est animal naturaliter sociale et ciuile. eo quod quen-
dam habet impetum et appetitum ut ciuiler et socialiter viuat. tamen
philosophus primo politicorum triplicem tangit causam cur quosdam
contingit non ciuiler viuere. Prima est fortuna. secunda nimia prauitas
tercia nimia bonitas. Ex fortuna quidem quod nimirum sunt paupes. non potentes

H i

Boetius de disci

ciuilitate viuere. sed cogitur ciuitatem exire et agros colere. Scādam ppter
quod aliquis efficitur inciuilis nimia prauitas esse potest. eo q prauit appeti-
tium habent corruptū et uolūtatē puerſam. quare nequeūt ciuilitate uiue-
re. et ſin legem. ideo exēit ciuitatē uel expellūtur. Tercio aliqui non ciu-
liter uiuūt ppter nūtiā bonitatem. Vita em ciuilis et cōiugalīs eſt bona et
cōueniens homini. ut hō. Sūt autē qdam tante pfectōis ut eis nō ſufficit
uiuere ut homo. ſed cōiugū et ciuitatem rēnuentes. pfectiorē eliquit uitam
Licet em nubere et ciuilitate uiuere bonū ſit. tñ nō nubere et inciuilitate uiue-
re cauſa liberius uacandi cōtemplationi melius eſt. Sic ergo homo natu-
raliter eſt animal ciuile et ſociale. non obſtante q cōtingit aliquos non ciu-
liter uiuere. Quod em nō ciuilitate uiuūt aliquis. aut ex paupertate uel fori-
tuna ſibi hoc accidit. Quod niſi ſic fiat. uel eſt talis beſtia et ſcleratus ſi-
ne iugo nolens legem. nec potēs ſocietatem ſuſtentare. Uel eſt quaſi deus
ad eſt diuinus uitam eligens altiorē. Propter quod primo politicorum
ſcribitur. Nō potens alijs cōmunicari. nulla eſt pars ciuitatis. Sed uel eſt
beſtia uel eſt deus. Inter homines autē uirū diuinis ingenio acutiſſimis
cognitio ſingularium per experimētalem acceptionem vniuerſalium arri-
det. Et hic modus ut ſyllogizando cōtingit. ibi em vniuerſalia accipiūtur
tanq̄ nota. et proceditur ad cōcludēdum aliquod ignotū. uel etiam econ-
uerſo cognitio vniuerſalium arndet per experimētalem cognitionem par-
ticularium. Modus autē iſte cōtingit ex p̄miſſis. Nam cōcluſiones nō
eſtificantur per p̄miſſas. p̄miſſe autē ex principia et maximas. principia
autē et maxime per ſe note accipiūtur per ſenſum et per experimēta ſenſibi-
lia. Unde p experimēta ammirationes et mentis uiaſt p̄mō acceſſerūt ho-
mines ad indagandū phyſicam ueritatem. Ideo et philoſophus q ppter
amirari cepit atq̄ philoſophari. hos acutiſſimos quibz hec arndet cog-
nitio uocat. Ariſtoteles maxime notos ſm philoſophiā. eo q maxime ſunt
habiles ad aquirendā phyſicā cognitionē. mediocres tñ excellenter acutē
ſtudere habent in phyſica et ad altiores etiā pertingere poſſunt ſciētias. ſed
ſciētiae cōplētum nō tam cito attingūt ſicut excellentiſſime acuti. imo o-
portet eos diuiniſ laboribz ſtudij inſudare. et cōſumpto tpe iuuetutis ad
p̄fectionē illorū poſſunt p̄tingere. Unde Plato docuit q poſt quinquaginta
annos uirtutes ſenſitiue deficiūt. p̄tutes uero intellectuales uigore et ieremē-
tuz recipiūt. Unde Ariſtoteles p̄mo de aia dicit Si ſenex acciperet oca-
los iuuenis uideret utiqz ut iuuenis. Ania igit ſm ſe nō antiquat uel ſeneſ-
cit. aut i uirtibz naturalibz defecit. niſi p quāto ex ſeptitudine et imbecillitate
organoz p̄cedit. Accedēte autē ſenectute uirtutes intellectuales depurātuz
et illuſtrātuz. Hui⁹ exēpluz ponit Algazel de q̄s. Dū ſapiētē cōſilia inq̄re
re uolum⁹ ſenes ſapiētes et i multis expertos accedim⁹. Et i hoc q̄damodo
dinofci potēſt p̄tutes intellectuales et ſenſuales eſſe diuerſas. Nam ſi eſſent
eadem creſcente una creſceret et alia. Eius oppoſitum dictum eſt. Ergo
bene dicitur in t̄xtu. mediocres poſſe extolli ad magiſterium altioris ſci-
entiae q̄a phyſice. ſore iuuentutis cōſumpto et aliis. nō. quia tunc uirtutes
intellectuales fortificate in ſpeculādo ſūt uigoroſiores Ita etiā mediocribz
practica apothecariorū. Practica autē dī a p̄ax̄. gree q̄s e op̄ latine pra-

plina scholarium.

etici isti chyrurgici appellata chyrus qđ est mar² r ycos scia. qđ manualis scia eo qđ vulnerū curatio r alia huius de quibz tractat chyrurgia. cu manu ex ercēt. Sic excellēter acutis aridet yc on omica. qđ est dom² ac familie guber nativa. Proportionabiliter em sicut physica gaudet medio cribz. Et etiaz apothecarioz practica. Sic yconomica gaudet excellēter acutis. Vt he mēter aut obtusi vt dom² est ad oēm gran philosophice sciatas sunt inepti qđ mechanica seu manualis scia his gaudeat maritari. ¶ Tūc ibi (Istis si qđdem) ¶ Hic Boetius ponit quedā documēta pparamētū ad decorez status magistrī faciētia. Et diuidit hec ps in tot pres qđ auctor ponit documēta. pres patebūt. Adhuc pma in duas. Hā pmo ponit qđdam docu

¶ Istis siquidem hoc modo oriēdis, est primo vt sciat quisq; ad tantū qđ no minis ptenent reuerentiam vt quesita exprimere noscat. r ne scriptozum cōmissioni se totaliter cōmittat. vt Lucretius qui cuiuslibet questionis pposite sibi nodum inquirēdo dimisso cōmitatu seduloa ad libros confluebat.

¶ Secūdo vt libroz copiam sue acqrat exercitatio. vt cū opus fuerit eos cōsulat. nec omnino eis credat vt Aigrio qui mōtani sui magistrī dictis in tantum cōsilius est. qđ omne verbuluz ab ore ipsius pgressuz quaternis errabat. r tanqđ sacrum estimabat. Filis aliud magistrī vicem obtinens in scholis pcedēcabat. Unde multotiēs pudore cōsuluz abibat. quippe miserimi est ingenij semper vti inuentis et nunquaz inueniendis Stultiusq; est

do adducit commune proyerbiū. Partes patebunt. Dicit ergo sic. Volens promio ueri ad dignitatem magistrī acquirat sibi copiam librozum ad quos recursum habere possit dum potest. non tamen totam intentōem cōmitat libris. Et hoc dedarat exemplo dicens. qđ hoc accidit Aigrio qđ mōnitis sui magistrī intm confidebat qđ omne verbiū ab ore suo pgressum libro inscriberat. r tanqđ sacru estimabat. Et cū idem magistrī pcepit dēgnitacē. nihil aliud in scholis pdicabat qđ verba sui magistrī. Et sic multotiēs cōsuluz pudore abibat. Et tūc exclamat dicens sic Stultissimi qđ pe est ingenij semper vti inuētis. nunqđ aut inueniendis. Et adhuc stultius est

¶ ¶

Boetius de disci

omnino confidentiā habere in dictis magrō. Et potest discipulus credere do-
nec rōnabiliter melius sentiat. ¶ Tūc ibi (Tercio vt) ¶ Hic ponit ter-
ciū documentū circa statū magistrū dicens sic. Volens magistratū acquirere
dignitatē habebit in secreto aliquos socios quos edocebit. et libros eis legz
et p̄ cōsequēs alios documētis informet. vt illo mō sciat intellectū scitaz ex
primere et vsū cōpare. ¶ Usus hō parat magistrū. Nā docere alios est fa-
cultas pprie industrie. i. solertie. ¶ Tūc ibi (Quarto vt hos) ¶ Hic ponit
quartū documētū. Et
primo facit hoc. sed de
clarat p̄ exēplū. ibi (Et
flavius) Et dicit. volens
acquirere dignitatē ma-
gistratus et qui futurus
est rector. alliciet sibi so-
cios vt cū fuerit oportu-
nitas magistratū gaude-
re possit de intrinseco il-
lorum aspectu. Subdōc-
cām vt sic. Quid carpi-
est q̄ post tempus ince-
prios solus permane-
re s̄m q̄ flavius. Nā ip-
se ob generis sui ingiū et
gazę dominantis opulen-
tiā. i. abundantia estima-
uit sibi cūcta subiugari.
Sed tpe p̄mēti cōcur-
sus elapso. rare aliquę
repperit sodalem. Et sic
nimis eos cōstringere p̄-
ponebat. ¶ Tūc
ibi (Quinto vt quorum
et) ¶ Hic ponit quintū
documentum et est tale.
Volens magistrari per-
ambulabit. Peripatice.
scholas istorum a qui-
bus promoueri potest
Lurialiterq; dz oppo-
nere et remordere. p̄uenientes. Et etiā s̄m t̄pis exigentiā rōdere debet. Ne
si nimia affuerit taciturnitas sue imputet igno-
rantię vel arrogantię. Sub-
dit auctor. se multos vidisse cōfisos p̄pter p̄teritātē responsionū. Usi nō
est discere. incitare regentē p̄bris et affatib; cōturbatiōis. Reliqua clara
sunt in litera. ¶ Notandū hic q̄ diuersis de causis magister nō se totaliter
cōmittere debet libris. scz p̄pter libror; amissionē. ne scz libris amissis. scē-
tia totaliter amittat. Ne ergo cōtingat hoc. necessariū est sciam imp̄nere

magistratus orationibus omnino cō-
fidere. Sed primo est credendum do-
nec videatur quid magister sentiat. po-
tēta fingendum est eundem in docēdo
errasse vt sic forte reperire queat quod
cōmisit obijciat sedulitati. ¶ Tercio
vt quosdam habeat quos secrete edo-
ceat. librosq; legat. alijsq; rudimentis
informet. vt sic intellecta sciat. scitaz
exprimere disgat. in expeessione vsū
comparat. vsus autē magistrū p̄inet.
Alios namq; docere pprie facultas est
industrie. ¶ Quāto vt hos aliosq; si-
bi alliciat. vt cum magistrandi oportu-
nitas affuerit eorum intrinseco gau-
deat aspectu. Quid turpius est q̄ pri-
mo inceptionis tempore solus desti-
tuit. ¶ At flavius qui ob sui generis im-
perium gazęq; dominantis opulenti-
am. cunctos sibi credidit. subiugari.
Tempore vero concursus elapso ra-
ro repperit sodalē qui legi conductio-
nis adhesit. licet inuitus minas omni-
genas regaliter. apdendo generositati

plina scholarium

cordi. Unde Lordi nō carere tradas que noneris arte. Ut si carta cadit re/
cum sapientia vadit. Secūdo ppter cōfusione[m] tollendam. Nō enī magi
ster qualibet in argumentatōe seu respōsione libros accedere potest. Etiam
ex libris statim nō potest debite ad sensibilia mōdere. Tercio ppter opinio/
num nouitate[m] et diuersitate[m] nō est libris penitus cōfidendum

¶ Item notandum q[uod] volens ad magistralem pmoueri dignitate[m] prout
debet sibi de libris sue exercitacioni necessarijs. ea de causa q[uod] non omnia pnt
impmi. hoc est memorie viuaciter cōmōdari. Opus est ergo libroz habe
re copiam vt tempus cū affuerit eos valeat cōsulere. nō etiā p[ro]p[ri]o est semp
cōfidendū ingenio. Dicit enī Averrois tercio de celo. q[uod] nimia ingenij
cōfidentia frequēter fecit

cōsentaneū est propter duplicē affini/
tatis partitionē magistrantis saltē ad
tempus fouere p[re]sentia[m] ¶ Quinto vt
quozū gratia coronāus est et fauore
illozū scholas peripaterice obambu/
let: curialiterq[ue] opponat. p[er]uenientē/
q[ue] acriter remordeat. diligēt[er] usq[ue] pro
p[er]e respondeat. ne si muta fuerit volū/
tas ignozitatie imputetur cecitati v[el] ar
rogantie temeritate. ¶ Sexto siquidē
ob respōsionis p[er]tuitate[m] speculantiū
licet inuente audiui[m]us frui p[re]cipicio.
Nō enī discētis est p[ro]bris cōtume
liosusq[ue] affantibus regēre incitare. Nec
licet summa familiaritate cōiunctus
si fuerit docētis ipsius secretis nisi iul
sus debet inhiare. iustus vero inuente.
¶ Nōne Fotini p[ro]p[ri]etas zenocratis
scrinea apuit et p[ro]p[ri]a edocta publice in
sperert. leq[ue] magistrari credidit. si oēs

confidentia frequēter fecit
¶ Quicquid errare. imagi
natiōi etiā nō est credē
dū. q[ui]m impossibiliū est
vt d[icit] p[ro]p[ri]a de aia. Lō
muniter t[ame]n scētia p[ri]mo
acq[ui]ritur a libris studen
do ydoctrinā auditu p[er]
cipiendo a m[ag]istrō. Dis
enī doctrina intellectua
fit ex p[er]ficta p[er]gnitione
sensitiua vt habet in p[ri]
mo posterioz. Sapien
tia enī sine exp[er]imēto ha
beri nō p[otes]t. Vn[de] q[uod] iuue
nes caret exp[er]ientia. ideo
prudentes esse non p[otes]t.
Dicit enī Albertus ma
gnus q[uod] anteq[uam] aia fuerit i
cognitōib[us] p[ro]fundata. nō
accipit nisi p[re]sensum et i
maginationē. Lū vero
p[ro]fundata fuerit redit
ad habendū suis p[ro]p[ri]is et
aliam renū diuinarū
sciētiā nobilissimam

¶ Item notandū q[uod] mo
gistrāus quosdā habebit clari ab eo cōstruendos. p[ri]mo ppter habitus sci
entifici acq[ui]sitōem. sc[ilicet] p[ri]mo ad sciām p[re]cedendo. deinde ppter habitus acq[ui]si
ti radicātōem. et sic sp[iritus] studebit. Alioz[um] etē[m] info[rm]atio p[ro]p[ri]a est intellectus
eruditio. Prouerbialiter enī d[icitur]. Qui docet aliu[m] instruit seip[s]m. Ad magi
steriū enī p[re]cedendū p[re]mittendū est studiū. hoc est vehemēs animi applicatō
ad sciām acq[ui]rendam. p[ri]mo v[er]us studiū. sc[ilicet] alioz[um] info[rm]atio. Vn[de] q[uod]
discipulus studet ppter sciām adeptā ratificandā. ac disciplinā info[rm]andā
ideo exercitiū magistratū est necessariū. Exercitiū enī facit intellectū p[ro]p[ri]a
ratū seu p[ro]mōciare p[ro]p[ri]e sc[ilicet] intelligendo arguendo et respōdendo. Et ge

Boetius de disci

heraliter in omni actu studiose potentem iuxta illud victorini Platura fa-
cit habilis ars facilem vsus vero potentem. ¶ Item notandum q magi-
stratus allicer: studebit notos et ignotos. vt dum magistratus tempus affu-
erit eorum intrinseco gaudeat aspectu. Regimen em ciuitati erit copara-
bile. vnde ciuitas fm phm in yconomicis est domoꝝ pluralitas predijs et
possesionibus abundans ad bene viuendū ordinata. Sicut igitur ciuitas
hec regit. sic regimen sociorū multitudinē necessaria magistro pcurando
expostulat. Debet aut ad gradum magistrerij procedens socijs vti triplici
de causa. scz causa legēdi. causa opponēdi. et causa disputandi seu rēdēdi.

¶ Itē debet magistratō frequētare scholas et obambulare studia peripatice
quorū grā et fauore spe-
rat cōmendari. obseruā
do etiam singula que in
lra tangunt. opponat ei
et respōdebit modo peri-
patetico. ¶ In peripateti-
ci ad vtrāqꝫ partē cōtra-
dictionis arguere cōue-
uerit. Sic em de facili
veritas igneuit. Unde
Aristo peripateticorū
princeps ait. potentes v-
trāqꝫ cōtradictionis par-
tem de facili speculabi-
mur quid verū qd falsū
¶ In peripateticis dicit
a peri qd est circū. et po-
tos quod est calcans vel
ambulans. quasi circū
calcans vel ambulans.
quia Aristoteles deam-
bulans disputare soli-
tus erat.

¶ Itē Boetius po-
nit spēale documē-
tum. Et diuiditur
hec pars in tres. primo
em ponit documentū. secō
addit quandam cautelā. ibi. (Laure tñ) Tercō
declarat p exemplū. ibi. (Turpe em est) Sed legatur ptes simul. Et dicit sic.
cū fuerit dies pmoctōis maxime vt magistratus compēdioso gaudebit ser-
mone in collatōe sociorū. Et procedat ad incrementa magistralis honoris de-
centi ornatu festiuo apparatu. Et si facultas suppetat socijs pcurabit cō-
uiuuiū solēne. Et ponit cautelā circa cōuiuuiū dices q caute pspiciēdum
est. vt bona pmi anni sufficiant. Turpe est em medicare prima fronte fm
q accidit Scutonio. qui tertio die incepit medicare peractis venerabili-
ter singulis ad magistrerium pertinentibus. vnde iunqꝫ de cetero tanti no-

zenocratis abstulisset mineruā. Qua
ablata zenocrates desijt a magistrerio.
Fotinus ablati vti nescies. frenesi la-
borauit grandiori. pꝛioꝝ discipulus
confusus labori alieno nunqꝫ inuide-
bat honori.

¶ De cōpositione morum in accessu
ad magistrerium et postea.

¶ Am autem dies summe pmo-
tionis affuerit et ai scemate cō-
pendiosoqꝫ affatu veneranda
cōmendetur sociorū collectio. Sicqꝫ
ad honoris initialis incrementa intre-
pide procedendum est decēti ornatu.
festiuo apparatu. si facultas suppetit cū
ctis ad libitum pfectionis eiūdeꝫ splē-
dide pcuratis. Laute tōmē cōsideran-
dū. cautiusqꝫ inuestigandū est an ma-
gisterij elatōem: vt pꝛimi anni discer-
sus pꝛia si opus fuerit possit sustētari

plina scholarium

minis excellentiam audebat confiteri. Subdit ergo Boetius finaliter sic dicens. **Q**uod veneranda est felicitas exitus commendatio. **N**otandum hic quod magistrandus tante promotionis ad gradum magistratus scemate breui. **P**robo quod ornatu vni debet. Dicit enim philosophus in politica sua. quod talis debet esse sermo magistratus ad discipulos qualis erit distantia inter visum et visibile. Unde si visibile superponatur visui non videbitur. generaliter enim sensibile positum supra sensum non facit sensationem. Preterea si nimis remoueret a visu iterum non videret. eo quod contingeret radios visuales concurrere ante oculi contactum imaginatione prospectiuorum imitando. imaginando visionem fieri. sicut figura pyramidalis. cuius basis est res visa. conus vero in oculo. Relinquitur

ergo quod visibile ut debite videatur. nec debet nimis elongatum esse neque visui nimis coniunctum. sed medium est seruandum. Sic et sermo magistratus nec debet esse nimis prolixus ne reudio perturbet aures audientium. Nec etiam nimis breuis ne obscuritate seque contrahat. Breuitas ergo sermo nimis est seruanda que audientium delectat atque audientium intellectum illustrat.

De qualitate magistrorum.

Expeditis autem que ad scholarium eruditorem sunt digesta. dilucidandi moderatone obseruata. nec angelectore breuitate curamus nec dilatione confundere. nisi quod lucidiori leuoribus scemate perusi. Quam non solum discretis. verum etiam rudibus enigmati serie postposita commendat. **N**unc ad magistrorum veneranda maiestate perandum est

larium informationem. et hoc debito docendi modo obseruato. Non enim curamus rectorum confundere. b. Aulo quo. nec alique confundere curabimus sermone prolixo. Nunquam enim sermone faciliore sumus perusi. Subiungit causam quam liber iste nequam discretis sed etiam ignaris et rudibus est copulatus. Sunt igitur obscuritates hic post ponende. Tunc pro in priori capitulo ad venerabile magistrorum dignitate est accedendum quod se se regant cum iam fuerint promoti. et si de facto alios regerent. **T**unc ibi (Magistrorum talis) **H**ic exequitur antequam ponendo triplicem magistrorum diuisionem. Et primo facit h. scdo post quibus doctrinas a quibus rectoribus obseruandas. ibi (Taliu namque potes sic Triple est magistrorum diuiz

ergo quod visibile ut debite videatur. nec debet nimis elongatum esse neque visui nimis coniunctum. sed medium est seruandum. Sic et sermo magistratus nec debet esse nimis prolixus ne reudio perturbet aures audientium. Nec etiam nimis breuis ne obscuritate seque contrahat. Breuitas ergo sermo nimis est seruanda que audientium delectat atque audientium intellectum illustrat.

Postquam ostendit Boetius que ad magistratum sunt necessaria. hic prosequitur de his que conueniunt alicui scilicet ad gradum magistratus promotum. et primo premittit intentum. secundo illud exequitur. ibi (Magistrorum talis etc.) Et primo dicit sic. postquam expedita sunt que pertinet ad scho-

Boetius de disci

fio quidam enim habitant in duabus civitatibus magis excellentibus. ut sunt roma et athene. nunquam ulterius procedentes. sed quodam vixerint ibi perseverantes in quantum fortuna saltem eis succedit. et ibidem multum commendant. Sunt etiam et alij predicant in civitatibus homines dimittentes. qui post gradum magistrum adeptionem in civitatibus circumiacentibus lucra querunt. Tum propter egestatem scientie contraria. tum propter dulcoris patrie natalis. Item quidam magister gradum assumit magister propter denotationem ut scilicet magistri vocentur venerentur ab alijs. Alij ratione intelligentie. ne scilicet ignorantia confundant. Et alij subtilius explorant ut videlicet alius nominetur. et ut sciam acquirat.

Tunc ibi (Taliu nan) quicquid. **H**ic ponit quasdam doctrinas penitentes ad statum magistrum. Et dividit in duo. nam primo facit hoc in generalibus sed in speciali ibi (Hec aut) primo de. Quicquid magister adipiscitur assumptis honorabilibus incrementis. scilicet magistrum et obitu officij oportet quod varijs accipiat in moribus preclarus. Non sit sed medax et quod si rectus sine iustis in iudicio. circum spectus in consilio fidelis in committis. costas in facie. pius in alloquitio. virtutibus insignis et laudabilis in bonitate existat. Et si oppositum eueiat. hoc humane accidere solent fragilitati. Etiam bonus erit in conversatione.

Ratio quoniam nulla res discipulo est tam noxia sicut peruersa magistrum vita. Quia res infusa fetido vase statim corrumpitur ex tali vase. Pariformiter scientia infusa magistro vitiosa corrumpitur et vilescit. **T**unc ibi (Hec aut) Hic in speciali ponit doctrinas ad rectorem pertinentes. Et dividitur nam primo premittit intentum. secundo illud exequitur dicens sic. Jam scripta sunt

Magistroz talis habet diuisio tria. Quidam ratioz duabus urbibus ceteris fulgentioribus. roma scilicet et athenis morantes. vltimam nequam procedentes in quantum fortuna succedit alij venerant. Alij obmittentes predicant fastigia. opidoz adiacentium querunt emolumenta. Tum propter noverca discipule egestate. Tum propter natalis patrie dulcoris renitentem. Tum istorum quoque alioz quodam rone pulcre denotationis impium assumunt ut honorificentur. Alij rone intelligentie. ne ignorantia eorum confundat. Tercij subtili speculantes propter vtriusque rone incrementa magistralia contrahunt paludamenta. **T**aliu rone quoque quicquid venustatis assumptis debilitate officij velit emolumenta. postquam in honestate morum vniuersa oportet: ut polleat preclarus. ut scilicet in sermone sit verax. in iudicio iustus. in consilio prudens. in commisso fidelis. costas in virtute. pius in affatu. virtutibus insignis. bonitate laudabilis existat. Si quod vero contrarij accidentat humane fragilitatis appetitui solis accidere conuersatione etiam sit bonus. **R**ulla siquidem res magis perniciosa discipulo quam vita magistrum contumeliosa. **I**nfusa

plina scholarium.

posita ad docentis informationē quo ad seipm. Nunc autem dicere volu-
mus de alijs primarijs non primo primis. sed secundo primis. ¶ Tunc
ibi (Tenetur quoq) ¶ Hic exequit intentū ponendo proprietates quas re-
ctor respectu suorum scholarium habere tenet dicens sic Doctor primo tene-
tur esse peritus mansuetus rigidus senex nō negligēs nō superbus. Decla-
rat istas proprietates dicens Rector erit eruditus. oportet em̄ vt prius dis-
cat q̄ alios doceat. Etia tenetur esse expertus in arte triuali. Quonia est

sa em̄ sepissime corrumpi videmus ex
feto vase. quonia vas fetiduz corrū-
pit aquas. Sic scientia in vita magi-
stri vitiosa corrumpitur et vilescit.

¶ Hec autē pdicta ad aīne docētis in-
formationē digesta sunt. Nunc de ce-
teris primarijs videamus. Nō dico p̄-
mo q̄dem primis. sed de secūdo primis
differendū est. ¶ Tenet quoq̄ doctor
quisq̄ eruditus eē. mānsuetus. rigidus
antiquus. nō negligens nō arrogans.
Sic inq̄r̄ eruditus Pri^{us} em̄ oportet
q̄ discat q̄ doceat. Triuij em̄ cōparatōe
nouimus assistentem doctrine. Valde
em̄ absurdū est et iniquum vt imperiti
peritis. nouelli antiq̄s. rudes preferen-
tur emeritis. Mansuetus qm̄ discipu-
lorum elationē pati quādoq̄ oportu-
nū est. Magister franco immansuetu-
dinis p̄deat in exemplū. Qui ob disci-
puloz suoz nobilitate sua vtētū irre-
frenabile arrogantia laq̄o se suspēdit
Sapientius em̄ egisset si mansuetu-
dine vsus fuisset. Rigid^{us} sūl sit doctor

castiget. Et totam faciat determinationē dialecticā. Declarat quartuz di-
cens. q̄ magister erit senex. nō quidem in annis. sed p̄petua in scientia. si ta-
mē vtētū affuerit. scz q̄ tā in annis sit antiquus. et etiam in scientia tanto
sanior erit conditio regendi. ¶ Tunc ibi (Nō negligens) ¶ Hic declarat
quintum dicens. q̄ doctor non erit negligens. quoniam constantia magi-
stri est mater in omni opere. Negligentia vero nouerca est cuiuslibet doctri-
ne discipline. Opportunius em̄ esset scholarū mechanicis artibus senire

absurdum et iniquum in-
doctos preferri doctis.
Et nouellos in doctis
preferri antiquis et igno-
ros p̄ferri literatis. De-
clarat scdm̄ dices. Rec-
tor debet esse mitis qm̄
superbiam discipuloz
aliquotiens sustinere o-
portunum est. Declarat
exemplariter de quodā
magistro qui nominabat
franco. qui nō vtēbatur
mansuetudine. immo ip-
se suspendit se laqueo p̄-
pter irrefrenabilem suo-
rum scholarium supbia
eoz sua vtēlebant no-
bilitate. Velius tamē
ei fuisset. q̄ mansuetudie
vsus fuisset. Declarat se-
cundum dicens. q̄ magi-
ster debet esse rigidus in
scholarū aspectu. quia
rigore vtī iter scholares
est comodissimum. scz q̄
rector imponat erranti-
bus vindictā et q̄ soluat
lites sophistarum. re-
putatez ablatrantes et in-
surgentes in eū. Et q̄ p̄-
teruenientes atq̄ rebelles

Boetius de disci

¶ negligentis magistri iugo onerari. Deinde ponit sextum. scz q magister nō erit superbus quia ingenium pauperis scholaris licet subtile extinguitur per superbiam magistri regentis. voluntasq; discendi a diuinitibus sequestratur. Quoniam arrogantis magistri sedulitas frequentia siue assiduitas nūq; visa est aliquem instruere fideliter. Subdit declarando proprietates superbientium dicens sic. Hi sunt superbi qui spernunt docere humiliter quod prius didicerunt. Quodq; recte sapiunt non possunt recte ministrare. In altitudine em̄ positi discipulorum mentes despiciunt. nec causam scientie ipsorum referunt in deum. sed propriam in se respiciunt excellentiam. Hi etiam fimbrias dilarant. habitusq; magnificant magistrates. In publicis spectaculis eminentiora querunt sedilia. ab omnibus nomine rabbi. id est magistri querentes saluari. Tales siquidem a bonorum scholarium collegio religare debent.

¶ Nota duplex assignatur causa in textu. quare quidam magistrorum in studijs generalibus non perseverant. Una ē paupertas. indigentibus em̄ melius est ditari q̄ philosophari. Alia est dulcor natalis patrie. Itē triplici fine magistri regunt scholas. quidam ut pulcrum nomen. scz magisterij adipiscantur. Alij ut per continentium studium et exercitium proprium perficiant intellectum. Tertij propter vtriusq; videlicet ob magisterij dignitatem. et intelligentie perfectionem. Magistrandi ergo honorem magisterij et fructū consequi nolentes. sicut scientijs sic et honestis moribus debent efflorescere. Unde socrates dixit prius esse insudandum moribus. in quibus docetur qualiter enormes passionē refrenari possunt et sedari. ne regulam recte rationis impediunt. et consequenter intellectum alijs scientijs posse uiuari. Quorum enim ratio absorpta est in inferno. horum intellectus nō est clari luminis receptiuus. Sedantur igitur primo passionē. ut ipsis sedatis scientiarum contemplationi insistere valeamus. Magister constans in vultu et voluntate esse debet. Nam quicquid voluntas appetit seu intellectus concipit super hoc vultus quandam facit attestationem. Idem vultus

In scholarium enim amplexu rigore uti commodissimum est: ut scilicet errantibus vindictam imponat. sophistarū lites dissoluat. oblatrātes remordeat. ebloquentes reprimat. proteruientes castiget. totamq; determinationē dialecticam faciat. Antiquus em̄ non annis. sed perpetuus scientia. si vtrūq; affuerit sanior erit conditio regendi.

¶ Non negligens et in se actor. quoniam sicut in vnoquoq; opere mater inuenitur constantia. Ita vniuersa doctrine et discipline nouerca est inconstantia vel negligentia. Opportunius em̄ eet arti mechanice deservire q̄ negligentis iugo onerari. Non arrogans quoniam viuax pauperum scintilla extinguitur arrogantia magistrantis. valutasq; discendi a diuinitibus sequestrat

plina scholarium.

tas quoddam est signum anime. Unde phisonomi dicunt omnem phiso-
nomiam principaliter in vultu esse considerandam. Unde monstrum in
corpore frequenter est monstrum in anima. Unde eudroys. Omnis diuer-
sitas que est in corpore est propter diuersitatem potentiarum anime. Po-
nitur autem in littera paludamentum. et est vestis ex cocco et purpura quia
yrebatur rex vel imperator ad ostendendum manifestum bellum in proxi-
mo esse futurum. et ponitur pro indumento magistrali. quo vtuntur regen-
tes. Quicunq; autem magistro:um debite vult prosequi fructus magiste-
rii. in honestate motum vniuersa debet relucere. Vires autem hominum
sunt varij. quidam laudabiles et quidam vituperabiles existunt. Unde pri-
mo de moribus iuuenum tam laudabilis est vituperabilis est videndus
Deinceps de moribus senum tam laudabilis est vituperabilis tracta-
dum est compendiose.

Quoniam arrogantis magistri se-
dultitas vnq; fideliter neminem instru-
cit. Hi sunt qui id quod sciunt docere
humiliter contemnunt. et quod recte
sapiunt recte ministrare nequeunt.
Quoniam in fastigio positi merenti-
um. mentes despiciunt. Nec in dato-
rem scientie causam referunt. Sed p-
prium in se respiciunt. et excellentia. Hi
sunt qui simbrias dilatant. philateria
magnificant. In publicis spectaculis
eminentiora querunt sibi sedilia. ab om-
nibus rabbi nomine saluari deside-
rantes. Talis siquidem omnis hyno-
rum collectio iure sodalitatatis ablato
a se relegauit.

ptia industria vel labore acquisiuit. quia quod cum labore acquiritur di-
ligentius retinetur. Sunt etiam iuuenes bone spei. quod philosophus se-
cundo rhetorice triplici probat ratione. Primo. quia paucorum experti sunt non
in multis passi sunt repulsum. ideo omnia credunt obtinere. Sunt etiam
bone spei. quia in eis multum abundat calor. Cordis igitur et alijs membris
inflammatis ex calore in membris eorum existenti sunt bone spei et animo-
si. Rursum iuuenes parum vixerunt in preterito. et finem cursum naturalem
debent multum viuere in futuro. Cum igitur memoria sit respectu preteri-
torum. et spes respectu futurorum. parum viuunt memoria. multum autem
viuunt spe. Tercio contingit eos esse magnanimos. nam ex hoc aliquis est
magnanimus. quia dignificat se magnis. et ingerit se ad faciendum magna
Iuuenes ergo cum sint liberales animosi et bone spei non habent unde re-

Iuuenes autem pri-
mo sunt moris laudabi-
lis. quia sunt liberales.
secundo. quia animosi et
bone spei. Tercio. quia
sunt magnanimi. quatuor-
to. quia non sunt maligni
moris. quanto. quia sunt
misericordes. sexto quia
sunt verecundi. Sunt
autem iuuenes libera-
les. eo quod non sunt exper-
ti indigentie. et bona que
possident proprio labo-
re non acquisierunt.

Quilibet cum maiori
diligentia retinet suas
facultates. quando pro-
pter indigentiam mala
aliqua passus est. vel qua-
do illas facultates pro-

Boetius de disci

erabantur quin fiant magnanimi. Specialis ad hoc ratio est. quia iuvenes sunt calidi. sed calidi est supferri. ergo iuvenes semp volunt supferri et excellere. Inter cetera autem per que homo alijs videtur supferri et excellere est honor et gloria. Iuvenes ergo. quia sunt calidi cupiunt excellere. et maxie desiderant honore et gloriam. et per consequens sunt magnanimi. cuius proprie natura boni esse videt. Quarto iuvenes sunt laudabiles. quia non sunt maligni moris. Dicunt enim esse non maligni moris. quia non credunt alios esse malos. immo vt in plurimum credunt omnes homines esse bonos. Cuius ratio est. quia in experti de operibus aliorum iudicant de factis hominum ea que vident in seipsis. Ideo dicit secundo rhetorice. quod pueri sua innocentia alios mensurant. Sicut enim ipsi sunt innocentes. sic et alios innocentes esse credunt. Quinto. quia iuvenes sunt misericordes. Ex hoc enim maxime consurgit misericordia cum credimus aliquos indigni pati. quare si iuvenes sua innocentia alios mensurant credentes eos indigne pati de facili ad misericordiam commouentur. Sexto iuvenes sunt erubescituri verecundi. quilibet enim timet perdere quod nimis affectat. Erubescencia autem et verecundia est timor in gloriationis. cum ergo iuvenes (quia calidi sunt nimis) affectent excellere. timet etiam ingloriam. quare etiam de facili erubescunt. Et sicut iam nuper auimus sex mores iuuenum laudabiles. sic numerare possumus sex vituperabiles. quos etiam tangit philosophus secundo rhetorice. Primo enim iuvenes sunt passionum insequutores. secundo de facili sunt veritabiles. tercio sunt nimis credituri. quarto sunt nimis contumeliosi. quinto sunt mendaces omnia quodanmodo pertinaciter asserentes. sexto in argumentibus non habent modum. sed faciunt omnia valde immoderate. Sunt enim iuvenes primo passionum insequutores. et maxime insequuntur concupiscentias circa corpus. sunt enim incontinentes et venereorum insequutores. Quod duplici de causa contingat. nam cum iuvenes sunt calidi. corpore autem calefacto naturaliter sit venereorum appetitus. ideo corporis dispositio iuuenes incitat ad venereorum concupiscentias. Rursus hoc idem contingit. quia quasi in omnibus nostris actionibus vel sequimur passionem vel rationem. Et quanto minus ratio vigeat in nobis. tanto magis passio vigoratur. Iuvenes ergo quia sunt in experti. non vigentes intellectu et prudentia magis reguntur passione quam ratione. quare vt in plurimum passionum sunt insequutores. Secundo de facili sunt veritabiles. nam anima sequitur corporis complexionem. sicut ergo in corporibus iuuenum humores sunt in magno motu. sic iuvenes habent voluntates et concupiscentias valde veritabiles. Ideo secundo rhetorice dicitur quod iuvenes acute concupiscunt. sed cito saturantur vehementer volunt. sed de facili permittantur. Tercio iuvenes sunt nimis credituri quod duplici ratione potest contingere. primo quia non sunt maligni moris. Nam non putant alios esse malos. sed sua innocentia alios mensurant. Cum ergo naturale sit vt quis de facili credat quem nouit esse bonum. Iuvenes credentes homines innocentes esse de facili omnibus credunt. Rursus hoc idem ex in expertia contingit. nam iuvenes existentes in experti ad pauca respicientes de facili iudicant. Unde prouerbialiter dicitur. quod quod modica nouit cito iudicat. ergo iuvenes. quia non sunt multo experti statim cum eis aliquid negocium exponitur ad multa respicere non

plina scholarium.

voluit. eo q̄ sunt multoꝝ ignari. statim de illo negotio indicat. et sic esse cre-
dunt. ut eis proponitur. Quarto sunt contumeliosi. appetunt enim maxime excel-
lere. quia ergo videtur eis q̄ excellant contumelias inferunt. et de facili contu-
meliosi sunt. Quinto sunt medaces. et quodammodo omnia pertinaciter as-
serunt. quia enim sunt inexperti seipos ignorat. se omnia et scire putat. De
omnibus respondent. volunt videri scire. id eode facili mentiuntur. Post
q̄ mentiti sunt appetentes gloriam in mendacio sunt mendaces. Logitāt
enim se esse ingloriosos si appareat sic nō esse. ut asserunt. Sexto i suis actio-
nibus non hnt modū s; oia faciūt valde. odiūt valde. et generalr oia faciunt
valde. Unde p̄cipue irā et cōcupiscētā hnt vehemētes. Nā ira et cōcupiscen-
tia semp̄ vehemētes sunt nisi p̄ rationē moderet. ergo quia iuvenes magis
viuunt passione q̄ ratōne non habent concupiscētiā moderatā. sed om-
nia faciūt valde. Senum etiam mores quidam sunt laudabiles quidam
vituperabiles. Quatuor laudabiles numerare possumus. Primus est. se-
nes habent concupiscētiā remissas et moderatās. secundus est. sunt misse-
ratiui. tertius. dubia non pertinaciter asserūt. quartus nihil agunt valde.
Cōcupiscētia enim senū maxime circa venerea est moderata et temperata.
Nam corpore existente calido seu calefacto fit incitatio venereorū. ergo p̄
locum ubi oppositis. corpore infrigidato fit remissio concupiscētiarū. Lo-
stat enim q̄ cōcupiscens venerea per appetitum exēdit se in alia. sed appeti-
tū senis magis cōstringitur. in seipso. ergo senes ratione frigiditatis con-
stringūtur in seipsis. ut habeant concupiscētiā remissas et moderatās. Et
hoc etiam patet. quomodo senes sunt illiberales. Nam per illiberalitatem
dupliciter peccat. p̄dit. Primo si ultra q̄ dicat ratio teneat quod habet
secundo si preter rationem cōcupiscit habere que non habet. Senes autem
magis peccant per illiberalitatem in retinēdo ea que habent. q̄ in concu-
piscendo indebite ea que habent. quia per frigiditatem magis cōstringūtur
in seipsis q̄ extendūt se ad alia. Et igitur nulla sit actio anime in qua ani-
ma non utatur aliquo organo corporeo. sicut in opere artificiali. variato
organo variatio fit operis. Sicut autem in actionibus anime corpore trās-
mutato anime sequuntur corpore complexionem. Infrigidato autē cor-
pore anima per appetitum inclinatur. ut sequatur modum frigidit. Et q̄
frigidum constituitur et cōdensatur. et remittit in semetipso. Ideo senes
ratione frigiditatis concupiscētiā habent remissas. Secundo senes sunt
misericoordes. Sed (ut ait philosophus) non propter eandem causam senes
et iuvenes sunt miseratiui. Quia iuvenes propter amicitiam. senes autem
propter imbecillitatem. Quilibet enim misereatur super amico suo et super
eum quem indigneputat pati. Ergo iuvenes sunt amicitiarū amatores
sua innocentia mensurantes. Estimant enim omnes esse bonos. vel quia
amatiui amicitiarum. Preterea quilibet existens in imbecillitate vel in de-
fectu desiderat ut alij sibi cōpariantur et ei misereantur propter hoc de fa-
cili inclinatur ut illi misereatur. Et ita senes propter imbecillitatem. quia
vellent alios compati et eis miseri. de facili misereantur alijs. Tertio se-
nes nihil dubium pertinaciter affirmant. ut ait philosophus secundo r̄tho-
rice. Senes enim vixerunt multis annis. et vident se multotiens decipi.
Ideo non audent aliquid pertinaciter asserere timentes se decipi. Ideo

Boetius de disci

ait philosophus q̄ senes omnes dubij sententiam apponentes quasi nihil forte nihil fixe pronunciantes. Ideo senes nihil agunt valde Sed in operibus suis videntur esse temperati. Sicut enim iuvenes quia in eis abundant concupiscentie et passiones tendunt in extremū et agunt valde. Sic senes qui habent passiones et concupiscentias remissas vt uniplurimum agunt moderate. ¶ Possunt etiam numerari sex mores senum vituperabiles. Primo sunt nimis increduli. Secundo sunt valde suspiciosi. Tertio sunt timidi et pusillanimes. Quarto sunt illiberales. Quinto sunt difficilis spei. Sexto non verecundantur sed sunt inuerebescunt. Sunt enim senes primo increduli quod ob experientiam contingit. In multis namq̄ experti sunt cognoscentes homines in multis mentiri. ideo non de facili credunt estimantes alios esse peccatores Ideo secundo rhetorice dicitur quod senes multis annis vixerunt et in pluribus sunt decepti. ergo propter hanc experientiam contingit eos incredulos esse. Secundo senes sunt suspiciosi. Quicunq̄ enim vident vt in plurimum suspicantur mala. et in deteriorez partem inferunt. Videntur enim senes contrario dispositi iuuenibus. quia pueri sua innocentia alios mensurant. et omnia in meliorem partem referunt. credentes omnes homines esse bonos. Senes enim e conuerso. quia multis annis vixerunt. et in multis peccauerunt. facta aliorum secundum ea que fecerunt in seipsis mensurant. propter quod vt in plurimum credunt alios esse malos. in peiorem partem eorum referentes opera. Unde secundo rhetorice dicitur. quod senes quia vixerunt multis annis. esse non potest quin in multis peccauerunt. ideo sunt mali et suspiciosi. scilicet omnia in deterius referentes. Tertio senes sunt pusillanimes et timidi. Sicut enim in eis deficit humor et calor. ita deficit in eis cor et vita. Ideo sunt timidi et pusillanimes. Timidi quia in eis calor naturalis deficit. Quicunq̄ enim est naturaliter frigidus oportet quod sit naturaliter formidinosus. Quarto senes sunt illiberales. quod tripliciter contingit. primo ex defectu vite. secundo ob experientiam temporis. tertio quia non viuunt spe sed memoria. Unde anima vt in plurimum sequitur corporum complexionem. Sicut ergo senes in proprijs corporibus deficiunt in humoribus et in vita. sic videtur ipsis q̄ cura etiam deficiunt. Timentes ergo defectum pati. illiberales sunt. Rursus sunt illiberales propter experientiam temporis. Quia enim multis vixerunt annis. credibile est eos passos fuisse multas indigentias. Timentes igitur indigentiam pati illiberales sunt. Et contingit etiam eos illiberales esse. quia magis viuunt memoria q̄ spe. cogitant enim se multum vixisse in preterito. et parum victuros in futuro. Et q̄ memoria est preteritorum spes vero futuroz. ideo nō viuunt spe. nec confidunt de his que debent acquirere in futuro. sed viuunt memoria confidentes de his que acquisierunt in preterito. Funt igitur illiberales. acquirita nō de facili tribuentes. ¶ Quinto sunt male spei. nihil enim bene sperant. sed circa omnia se credunt deficere. Nam spes est futuroz. memoria preteritoz. Et quo ergo senes multum vixerunt in preterito. et parū se credunt victuros in futuro. ideo in sperando deficiunt. et modica se cogitant facturos. Nō enim viuunt ac delectantur in sper. ideo. sed magis memorando. ergo sunt difficilis spei. ¶ Sexto sunt inuerebescunt et inuerebescunt. Nam quia senes sunt illiberales. ma-

plina scholarium.

gis autem de utili q̄ de honesto. Et ita magis student ea que importans vtilitatem q̄ ea que requirit statū honoris. Lū q̄ fecūdia sit timor inhonorationis. non comperit senibus. quia ipsi magis cogitant de utili q̄ de honore. Unde causa quare quis est verecundus (vt dicit philosophus) est hec. quia petit haberi in honore et honestus reputari. Senes autem sicut deficiunt in vita. et in humoribus ac calore naturali. sic deficiunt animo non curantes reputari quare contingit eos esse inuerecundos. Posset etiam vna assignari causa que est communis ad omnia tacta. Senes enim sunt frigidī. Frigidī enim est constipare et constringere ergo senes ex frigiditate constipantur et retrahuntur in seipsis. et redduntur quasi immobiles vt nihil audeant. nihil credant. nihil sperent. non curent excellere neq̄ reputari.

¶ His tam moribus iuuenum q̄ senum. tam laudabilibus q̄ detestabilibus. de facili parent mores eorum qui sunt in statu. Sunt enim illi in statu qui mediant inter senes et iuuenes. Unde quicquid laudabilitatis in iuuenibus vel senibus reperitur. in eis qui in statu sunt esse potest. Nam non sunt nimis calidi vt iuuenes. nec nimis frigidi vt senes. sed tenent medium inter vtrosq̄. Ideo sunt timidi vbi timendum est. et audaces vbi audendum est. Similiter quia non omnium in experti vt iuuenes. nec in tot decepti vt sunt senes. Ideo nec omnibus credunt. vt faciunt iuuenes propter inexpertiam. nec omnino discredunt vt faciunt senes. eo q̄ in multis senes sunt decepti. sed medio modo se habent. Ideo secundo rhetorice dicitur q̄ qui sunt in statu. nec sunt omnibus credentes. nec omnibus discredentes sed magis se vt veritatem iudicant. Amplius non sunt intemperati vt iuuenes. nec formidolosi et inutiles vt senes. Sed vt dicitur secundo rhetorice sunt viriles in temperantia. et temperati in veritate. Vniuersaliter ergo dicamus q̄ quicquid laudabilitatis in senibus vel iuuenibus reperitur. in his qui sunt in statu potest reperiri. Et quicquid vituperabilitatis in senibus vel iuuenibus reperitur. ab his qui sunt in statu potest excludi. Sic igitur loquendum est de moribus hominum. non tamen hec omnino habent necessitatem. quia senes possunt esse liberales et magnanimi. Iuuenes etiam possunt esse temperati et stabiles. Sed hec intelligenda sunt secundum quendam pronitatem et inclinationem quo ad cursum et ordinem naturalem.

¶ Consequenter notandum q̄ magister in sermone verax esse debet. Unde veritas consistit in quadam adaequatione rei intellecte ad intellectum. dicens ergo plus quas sit in re. a veritate ratione superabundantie distcedit. Si vero ea que sunt neget et minora confitetur a veritate recedit ratione defectus. Lū igitur mendacium sit fugiendum. qui non sunt veraces nec ostendunt se tales quales sunt. reprehensibiles sunt. Nec magister ergo reprehensibilis existat. verax autem debet esse. A veritate autem aliqui deuiant per superabundantiam. ostendentes se verbis et factis maioris q̄ sunt. Et tales iactatores appellantur. Aliqui ab ea declinant per defectum fingentes de seipsis aliqua vilia. que ipsis non insunt. vel negantes de seipsis aliqua que tamen eis insunt. Et hi despectores vel irrisores possunt appellari. Veritas igitur mediat inter ironiam et despectionem. et iactantiam moderans. despectiones et reprimens iactantias. Magister igitur

¶ iij

Boetius de disci

debet esse verax. non enim debet fingere se benignitatem habere vel scientiam quā non habet. nec debet concedere sibi inesse malitiam quā sibi inesse non credit. Veritas tamen principaliter est circa reprobationem iactantiarū et ex consequenti circa moderationem et despectionem. Ideo philosophus secundo ethicozum capitulo de veritate ait. Declinare in aliquid minus. et dicere de seipso minora quā sunt non est prudentis.

¶ Notandum ibi (Sanctus) quod quia in passionibus ire et in appetendo punitiones et vindictas contingit superabundare et deficere. oportet ibi assignare virtutē aliquā reprimētē superabundantias et moderantē defectus. Et hec est mansuetudo. Sicut enim fortitudo mediat inter timores et audacias. sic mansuetudo mediat inter iram per quā cupimus vindictam. et inter irascibilitatem per quā condonamus mala nobis illata. Unde sicut fortitudo reprimunt timores et moderat audacias. sic mansuetudo reprimunt iram et moderat irascibilitates. licet autē mansuetudo esse habeat circa iras et irascibilitates. principaliter tamen est circa iras. Nam primo et principaliter intendit reprimere iras. Ex consequenti autē intendit moderare passiones oppositas ire. Est enim nobis naturalis ut ex malis nobis illatis vindictam appetamus. Et quia proprium malum vix potest esse ira modicum quā videat nobis multitudine affectionis ad nosmetipsos. Ideo non solum naturaliter inclinamur ut velimus punire mala nobis inferentes. sed etiam quoddammodo naturale est nobis appetere vindictam ultra condignū. Videtur enim nobis quod malum illatum sit maius quā est in rei veritate. et ita iniuriatores nostros plus puniri volumus. Quāvis in iusticiam puniendi sunt. Difficile est igitur reprimere iras. et non appetere punitiones iniuriarū ultra quā ratio dicitur. Plures igitur peccant in appetendo plus. Pauci vero in appetendo minus. Propter quod si virtus est principaliter circa magis difficile. sequitur quod mansuetudo principaliter opponatur ire. et intendat iras reprimere. Ex consequenti autē opponitur irascibilitati et intendit eam moderare. Quod patet ex vi nominis. Nam nomen mansuetudinis ire temperamentum nominat. Unde mansuetus dicitur quasi manu assuectus. **¶** Tunc ibi.

¶ De modo exercendi.
Cum autem bene inquisitionis et rolegendi causa scholas intrauit rigore extrinsecus assumpto. Cōsiderandū est ut aurore tempore continuo submissa voce incipiat. ore rotundo modicoriter ascendendo neminem nisi maxima vigeat necessitas expectando.

Quis quibusdam documentis generalibus circa actus et conditionis magistrorum. hic ponit quedam documenta magis specialia. Et dividitur hec pars in tres partes quot ponit documenta specialia. Partes patebunt. Adhuc prima dividit in tres. Nam primo ponit primum documentum. scilicet reddidit eam eiusdem ibi (Quā si magistratus) Tercio declarat documentum suū per exemplū ibi (Sed non ut assuectus) Et primo de sic. Quādo aliquis de nouo intrat scholas causa legendi. primo apparebit maturus facie et primo.

plina scholarium

incipiet lectionem tempore matutino incipiens submissa voce et expressa declaratione ascendens paulatim. neminem expectabit magna nisi vigeat oportunitas. ¶ Tunc ibi (Quia si magistratus) (Reddit enim sui dicti. sed quod magister neminem debet expectare tempore legendi dices sic. Si diligentia magistri aliquos expectare velit discipulos ultra debitam legendi horam. tunc presentes perturbabit discipulos rancore pigriciei. Et semetipsum destruet rancore iracundie. Cum autem discipulus dormitionis artifex non

¶ Quoniam si magistratus diligentia aliquos ultra debiti temporis spacium expectare presumpserit. hos siquidem rancore pigriciei rancore confundet neque rancore se comminuet. Cum autem pigriciei discipulus dormitionis artifex magistri non erit sedulitate aut maturius festinabit. aut pudore confusus in eius obprobrium dormitabit

¶ Sed non ut Assuerus poeta fecerat. que dormitionis costoris discipuli pigricies in ipsum nequiuit excitare. Eo vero more quotidiano usque ad primam stertentem unguibusque scabris. membratim musicum melos agentibus. oculisque lippientibus lucem explorantibus. An matutini exercitij laboris in scholis res pagit. Et sortibus aduersentibus sic aiebat. lucis diei rubore aurore rubor adhuc ne confundit. Istis itaque negantibus media partem diei creberrime somnolentus expleuit gratias deo agedo. Valuit enim sani capitis habere pigricie vel durigiem quam infani

gendo gratias deo. quod maluit sanum habere caput fatuum quam infanum et peritum. Et sic mendianis quandoque contingebat ei interesse disputationibus natiuum id est naturale nesciens excedere morem id est consuetudinem naso vigilante stertebat. Affinibus sociisque suis ob importuna coactione somnientia faciebat. Dum autem aliquando sua acciperet olera huius ore. id est apertis oculos somno commisit manus pro eius licet immunda in scutella aliquid capiebat. sed somnus ei multum erat nocuus dum cibaria quibusuit incarceratione. quod

uenit diligentiam magistri sui. aut tunc de cetero manus comparebit. aut pudore confusus sui magistri. in eius obprobrium dormitabit.

¶ Tunc ibi (Sed non ut assuerus poeta etc.)

¶ Hic declarat quod prius dixit per exemplum. dicens. Non est faciendum prout dicit Assuerus poeta. de quodam dormone. que nequit exatere in risum pigricia dormionis sui discipuli. Illo pro dormiente. consueto more usque ad primam unguibus scabris dulces faciendo cantium per membrata. et oculis lippientibus lucem explorantibus que fuit ne perageretur res matutini laboris in scholis. Item quesuit etiam ne rubor aurore confunderet rubore lucis diei. si est vix ne adhuc est dies. Socijs autem suis dicentibus que nodum esset dies expleuit media partem diei continue per somnium a

Boetius de disci

dum euigilauit nihil in sacella inuenit. q̄ per socios suos oīa fuerunt ex-
hausta. ¶ Concludēdo dicit Boetius de martiane socioꝝum charissime
ad quā creōditis hunc puenisse vestra hoc nouit dilectio. quasi dicit ad nul-
lum peruenerat fructum. ¶ Notandum hic. primo q̄ tyro omis dicitur no-
uus miles. nouiter electus ad militiam. et vsus iam inoleuit quēlibet digni-
tatem adeptum seu artem tyronem appellare. Et sumitur in pposito p no-
uo magistro. Tyro igitur bone inquisitionis tempore aurore submissa
voci. rotundo ore mediocriter ascendendo neminem nisi vigeat necessitas
expectando. suam inchoabit lectionem. Dicitur notanter tempore aurore
quia tunc virtutes sentitiue legentium et audientium magis sunt dispositi-

te. ac minus occupate ex-
terioribus. ergo illa ho-
ra tyro suam inchoabit
lectionem. Unde tem-
pus matutinum cuius sol
ortur aurore nominatur
Sol enī suo calore mul-
tos attraxit humores in
cōsumptos. quādoq̄
autē splēs. idē aliq̄ vide-
tur p humidū grossum
ips̄ apparet rubēū sicut
flāma viridiū lignozum
Ergo sole oriētē. q̄ hu-
mores mediant in. vi-
suz et solē apparet sol ru-
bicūdus. Debet etiā ty-
ro incipere rotundo ore
vt melius possit cōceptū
suum discipulis explica-
re. rotūda nāq̄ figura in-
ter. ceteras capacissima
est et pfectissima. vox enī
a magistro. clara ore ro-
tundo in aerē circulari-
ter recipit. et ergo circula-
riter acapitur ab auditu

Lam sonus suas spēs multiplicat p mundos cōcircularē recēsiat la-
pis. plectus in aquā. Ut ergo pfectius cōceptio mgri habeat. rotundo ore
ac remissa voce. ne p nimū strepitū discipulus impediatur. tyro suā inchoa-
bit lectionē. Hō debet etiā quemq̄ sine causa necessaria expectare. q̄ disci-
puli p̄tes p longa expectātes t̄pa arte daretur. et quodāmodo ad irā com-
mouerētur. ne ppter diurnā expectāōem ipsemet tyro possit perturbari
nec legendo duci in merorē. Et nā q̄ discipuli somnolēti pudore sunt cōsum-
bendi deridēdi. ac a suis socijs sublanādi. Et p cōsequēs aut maturius festi-
nabūt. aut saltem pudore cōfusi p̄riū dormitabūt in scandalum. ¶ No-

peritiam. Si vero meridiane adesset
plerumq̄s disputationi natiū mores
excedere nesciēs. Naso vigilante ster-
tebat. Affinibz socijsq̄s importune cō-
suetudinis ob strepitū fastidia p̄bebat.
Dū aliquādo olera secūdas eius deli-
cias hauriret ore huiusco somno lumi-
na commisit. Danus vero licet tur-
pida aliquid in vase predebat. Sed
sopor eius cor. oīa notitia erat dum
cibaria incarceratione quesiuit. Ad quez
fructū maturitatis Martiane socioꝝ
charissime creditis hunc euenire ve-
stra siquidem nouit discretio.

De modo disputandi soluendi
et dilucidandi.

Interdū causa cū doctor meridi-
anus adierit studium. precauē-
dum est ne sophisticō polleat appara-
tu. nec teris moueatur difficultatibz

plina scholarium

tandū in super q̄ scholares p̄ponentes multū studere siue discrete nō debent multū dormire. q̄ ex cōtinuo somno multa oriūtur vitia. Per somnū em̄ nullus reddif bonus vel malus. vt habet ex libro ethicorū. Felix em̄ nihil differt admīsero p̄ dūm dūm vites. s̄z p̄ tps somni. Somnus autē ordinat in refectionē spir. tuū sensitiuoz p̄ cōtinuos labores fatigatoz. Vñ somnus est ligamentū sensuū exteriorū. Sensibz em̄ exterioribz spiritibz sensitiuis depaup̄ aris somnus adest in eoz recreatōem. ¶ Itē notandū q̄ diuino elegit sibi ignorantā sani capitis potius q̄ sapientiā capitis insani. Scōm autē vitatē p̄tus z sapientiā quolibet bono corporis est p̄ferēda. Vñ melius ē ha bere aiām fulatā scīa q̄ corpus ornātū indumēto. Corpis em̄ ornāmē

sed studiosa p̄ meditatione omnibz armatus intrepidus inear lites. Easq̄ facili mēte cōponat. Et iā qd̄ quisq̄ obiecerit. ita memorie disponat vt detegendi tēpore a via ratōnis nō recepat. Sed ordine cōpetenti enumerato dilucidandi moderatōne assumpta explicite dissoluat. Si vero maxima discretorū mentibus vt assolet dubitatio disserēdo congigerit. studijs vt edū est deliberando. Et qd̄ naturalibz motibus mens exagitata dictauerit cōscientie in crastinū differendū est. Eodē q̄ mō si difficillimū qd̄ p̄meditat̄ q̄s fuerit. dissertatōi cōmendandū est. Facilius em̄ disserēdo plerūq̄ difficiltra tis scintilla repitur. q̄ si studiū obseruatōi cōmitteret. Quā nō in altero tm̄ vt d̄r Aristō. inq̄sio est veritatis.

¶ Animaduertendū est etiā q̄ tribus

ueat disputando. sed bene p̄meditabitur quid velit arguere. ita q̄ sit p̄mptus in soluendo. Et si quis aliquam mouerit instāciam commendabit eam taliter memorie ne soluendi tempore a via veritatis recepat. sed ordine cōpetenti posito z assumpta moderatōne manifestandi. dissoluat eam explicite. Sicq̄ difficilis intricatio disputando aduenit. ad quā p̄ tūc respondere nō sufficeret. dicat super hoc dubio deliberationem vsq̄ in crastinum habere volumus. vt tanto melius decidi valeat. Similiter si dubiū aliq̄s difficillimū disputando incidet. p̄positā nō tangēs questione. Nec difficultas specialiter tangit materiā. Sup̄ illa igitur spēalem habemus

ta auferri p̄nt aie. s̄z ornāmēta. cuiusmodi sunt virtutes z scientie diffi- culter auferri p̄nt. Hinc est q̄ Aristō. vitā contēplatiuā p̄tulit vite opatiue. Diuino p̄puz rogen est. vsus aut iam in dicit q̄ quilibet tardus et somnolentus taliter potest appellari. ¶ Tūc ibi. (Differēdo causa zc.)

Disito prius modo obseruando in legendo. Hic ponit modo in magistro obseruandum tempore disputandi. Et p̄m̄ facit hoc. secūdo ponit quoddam incidens. ibi. Animaduertendum est. Et dicit p̄m̄o sic. si quis doctor studiū inuenit causa disputatio nis meridiane cauebit si bi ne ipse sophistice arguat. nec tetras id est oblatras difficultates mo-

Boetius de disci

disputationē discretiores cōuocando quosamq; vt ipsa adeo melius diluc-
daret. Facilius em̄ differendo difficultatis scintilla plerūq; repit q̄ si stu-
dij obseruationi committeretur. Non em̄ (teste pho) in altero tantū verita-
tis est inquisitio. ¶ Tūc ibi (Animaduertendum est) ¶ Hic ponit q̄d
dam incidēs seu notabile. Et diuiditur in plures partes fmi q̄ plura ponit
notabilia. Et sic magri discreti tribi solēt vti mōis disputā di. Aliquē em̄
solēt pponere noua aliq̄ z iaudita q̄b glant. Scōo antiq̄ z cōia solent eis

renouare. Et tercio anti-
quoz deā q̄ ab vsu recel-
serūt solēt renouare. z di-
scipulos in ill' isformare.
Solētq; vti talib; q̄si
per seipos fuerit iūera.
Et si hos obseruando
modos notauerit recto-
res scholares in illis de-
lectari. instruant eos in
illis adeo diligentius q̄
mittendo ea archiscola-
ri hoc est magis intelli-
gēt iter suū scholares.
vt ipse iuxta serē sue re-
cordatōis fideliter eos in-
formet. Et si talis scho-
laris nō sufficiat totalr
cōmēdare memorie. rē
inscribent talia scedulis
vel cartis. Et subdit Ma-
gnū vero fomētū vtili-
tatis in his colligetur.

¶ Tūc ibi (U) ad hoz
¶ Hic ponit doctrinaz
que spectat ad scholares
ad magistratus apicean
spētes pūire dicēs sic
vt scholaris ad summi-
tate iuoi magisterij per-
uenit. qui in disputatio-
nibus q̄ consuetus ē ex-

ercitare sedulus immobilabitur studio. sitq; sollicitus prouidere sibi studi-
sui tēpore de loco solitario. Dato etiam q̄ sanguin ee eēt complexionis. ne
circumuentū clamore confundatur. ul' strepitu obambulantium impe-
diatur. neq; etiam spiritus sui vitales vili videant vinculis ppedici.

¶ Tūc ibi (Honestati ve) ¶ Hic ponit aliud doctū cōcernēs modū
magistratus dicēs sic. Multū ē honori cōsentaneū. vt magi volēs secreta
studere solitariū tēpore studiū exstat. ne filius neq; magistri vidēs con-

modis vti solet dissertatōib; discreto-
ruz cognitio. Nouis siquidē z inusita-
tis editōnib; glari. veterib; certisq; di-
scipulorū mentes palliare. vetustissi-
mis etiam z innouatis tanq; a prijs
riuis manantib; credentiū intelligēt
as exercitare. Et si quid horū triū di-
ctūm discipulorū sagacitatē oblec-
tauerit archiscolari iniungendū ē vt
eis recordatōis serie fideliter impmat
vel exarandi diligentia cōmēdet. Ma-
gnū siquidem vtilitatis fomentū in
his colliget. ¶ U) ad hoz
¶ Hic ponit doctrinaz
que spectat ad scholares
ad magistratus apicean
spētes pūire dicēs sic
vt scholaris ad summi-
tate iuoi magisterij per-
uenit. qui in disputatio-
nibus q̄ consuetus ē ex-

ercitare sedulus immobilabitur studio. sitq; sollicitus prouidere sibi studi-

plina scholarium

similitudine studedo aliqđ meditarecur nephas. Sic videlicet forte detrahens
do dices. Ecce qualis est magister noster nullā p̄t exprimere p̄ticulā nisi cōti-
nue suos cōsulat libros. ¶ Tūc ibi (Si vero p̄meuo) Hic ponit alia que
dam documenta a rectore seruāda dices sic Si magister p̄mo sui magiste-
rii tpe discentiū copiā non habuerit. non d̄z ob id tepescere. nec spe deponere

aspiciēs. qđ iquinatū meditarec̄ vtiq̄
¶ Si vero p̄meuo tpe magistrātis di-
ligentia copiā discentiū non habuerit.
idcirco non tepescat. ne spe deposita
evanescat. s̄z tanto acri⁹ studijs insistat.
Seq̄ in p̄fictu strēnue p̄bet. vt sic li-
cet cū pauciā honorē cōtinget. Pau-
corū em̄ cōsortio multos delinitos pro-
funditatis studio vigēte frequēter strē-
nue vidimus intitulari. Nōne Theo-
frastus subtilitatis artifex paucorū suf-
fultus ornatu spe defraudatus. regen-
di curā abiicit qđ n̄ incōsulte egit. cō-
sultr⁹ subes̄. s̄z studij obseruatiōni
cōmendabiles exhibuit. Muneribus
cū Leontini discretio multorū auditorū
sibi acq̄siuit cōsortiū. Pulcrius em̄
sic degere sensuit q̄ discentiūm cetū de-
stitui. ¶ Pietatis p̄o ambitu scholarium
rector delinit⁹ discipulorū corda pau-
p̄tate degentiū studiosq̄ discentiūm
mulcere tenet. Libarijs videlz calcis
vestib⁹ saltē tritis si facultas suppetit
Ceterisq̄ subueniat donatiōib⁹ cōsilio

ecos vestimenta ⁊ h̄mōi si facultas suppetit. Et nedum eis subueniet aucti-
lio. sed etiā cōsilio. Subdit causam. qm̄ nulla donatio dulcior est ⁊ honesti-
or q̄ veris q̄ sit scholarib⁹. Est em̄ honestius paup̄erē cōfouere scholarē q̄
rerū p̄ditay largitiōem lenonibus porrigere aut meretricibus. ¶ Tūc ibi
(Aubila licet) Ponit alia doctrinā dices sic. Licet fortuna rectoris in p̄i-
cipio sui regiminis sit obscura. non tñ ob hoc desperabit. sed vniūq̄ suffer-
te debet incurtus infortuniū finē expectando dulciorē. nec faciat sicut Lori-
andrus qui p̄mo infortunat⁹ sui desperādo regimē penitus dimisit. Hūc
depost⁹ regimini scholarium se inuoluerē intēdens. licet magnaz passus est

desperare. S̄z tāto diligen-
tius studio ihiabit. seq̄
strēnuū in cōsultu exhi-
bebit. vt se⁹ cum paucis
honorē cōtingere valeat
¶ Multi em̄ studio pau-
corū cōsortio p̄fundita-
tis delinit⁹ vlti sunt iti-
tulari frequēter. Declarat
exēplariter de Theofra-
sto q̄ art. fer subtilitatis
paucorū ornatu suffult⁹
sp̄q̄z defraudat⁹ regen-
di curā abiicit incōsul-
te. tñ imo cōsultr⁹ egisset
si studio inhe⁹. Mer̄ Seq̄
cōmendabile sic exhibu-
isset. Itē aliud ponit ex
ēplā de eodē dices. q̄ ma-
gister Leontinus inue-
nū multorū acq̄siuit con-
fortiū dices pulcr⁹ esse
degere multorū cōsortio
q̄ discentiūm cetū destitui
¶ Tūc ibi (Pietat⁹ ve-
ro) Hic ponit sc̄bz doc-
trinā seu aliud documē-
tū dices. q̄ magistri de-
bet suis scholarib⁹ pau-
perib⁹ diligētē sub. eis
militariibus q̄nq̄z mune-
ra largiri cibaria se⁹ cal-

Boetius de disci

paupertatem. ¶ Tunc ibi (Si autē ob festiui tps.) Hic ponit aliam doctrinā ostēdens qualiter se habebit magister in societate dicēs. q̄ rector scholariū ob festiui tps instant iam si loca deliciaꝝ visitare voluerit. tunc se cuiꝝ habere dō nobiliores sue societatis. formaꝝq̄ eminentiores. ne quasi destitutus solatio reputet nullus seu vili. Ne sibi cōtingat silit̄er sicut maroni bone cōuersionis magistro. Cui tpe quodā dñi spaciare intēdebat rusticū quōdā sup̄erat. vñ soliuagus q̄ tūc fuerat. idēct̄er multū cretabat. ¶ Tūc ibi (Licet in q̄ in scholis) Hic remouet Boetius quoddam dubiū. Dico enī prius q̄ magister in scholis vtet rigore. dubitaret quis vtrū etiam extra scholas rigorosum se exhibebit. Remouēs hoc dubiū b̄t Licet magister in scholis rigidus esse debeat. extra tñ scholas humilis erit et deuotus. quēlibet sc̄z salutando transmigratium. In cōdus sermone comes trāsmigrantibus. Eritq̄ fidelis sermone secum cōmōtātibz. Erit etiam cautus circa callitatem vicinis suis ne p̄ ipsos diffametur. ¶ Notandum hic primo. q̄ licet magister p̄mo magistratus sepo re scholarum copiā nō habuerit idcirco non debet tepescere. nec spe deposita euandere. sed tāto diligentius studijs debet ihare. Unde studium fm̄ Tullū est vehemens animi applicatio ad aliquo perficiendūz. Scdm̄ Macrobiū autem studium est cura et sollicitudo vñāquamq̄ rem ad sui finē deducēs optimum. nec spe desposita cadere debet in desperationem. Est autem spes certa expectatio future beatitudinis ex dei gratia et meritis proprijs proueniens. Unde in hac definitione non sumitur certitudo per demonstrationis certitudinem. Spes enim viatoris est cum certitudine opinionis et non demonstrationis. Causa vero principalis huiusmodi expectationis est dei gratia. sine meritis tamen proprijs aliqua sperare spes non est vt ait Gregorius. sed presumptio. In hac quidem definitione non describitur spes vt est virtus sed potius prout est motus spei et non virtus. Spes vero vt est virtus est audacia mentis de largitate concepta habendi vitam eternam per bona merita. Inter fidem autem et spem talis est differentia. Fides est de bonis et malis. spes vero de bonis tantum. Conueniunt insuper quia tam fides quam spes de inuisibilibus sunt. Fides autem est de bonis sibi et qui

q̄ ut decet cōcitato. Que s̄o p̄clarior natureq̄ suauior q̄ veris scholaribz erogatio. p̄clarior enī est scholarē cōfoueri in quibz minima est donātis exhibitio maxima vero. recipiētis p̄motio q̄ histriōnū meretricūq̄ incurisibz delinri detestabilibus. ¶ Rubila licet quāq̄ fortuna existat. nō tñ magistrantis cura despers. Sed vt p̄sonaliter se gerēdo et regēdo Incurisus viriliter p̄ferat. dulcius expectādo Proch Loriandi pericula trāfactio. ¶ Si autē ob festiui tps impulsū deliciarūq̄ loca visitare plucuerit sp̄ sui cetus nobiliores specieq̄ eminentiores docentis. secū habeat discretio. Ne q̄si destitūz

plina scholarium

buscunq; alijs. spes vero est de bonis sibi tantum.

I Secundo notandum q; in spe (vt communiter ponitur) quattuor sunt consideranda. ex quibus arguere possumus magistros scholarium rectores & generaliter reipublice gubernantes debere esse bone spei. Primum est spes est de bono & non de malo. de malis namq; timor est. non autem spes. Secundum est. spes de arduo. Nam licet circa quodcumq; bonum possit esse amor vel gaudium. aut desiderium. spes tamen non est nisi circa bonum arduum. Nullus enim sperare dicitur aliquid nisi videatur sibi bonum arduum & difficile. Tertium est. spes est circa bonum futurum de presentibus enim bonis non est spes. sed gaudium & delectatio esse possunt. Quartum est. spes habet esse

in bonum possibile.

quoniam nullus sperare

habet circa bonum im-

possibile. sed magis de-

sperare. Hec autem q̄t-

tuor. videlicet bonum.

arduum. futurum & pos-

sibile. competunt magi-

stris scholas regentibus

ac vniuersaliter rei pupl-

ce rectoribus. Debent

enim magistri bonuz sci-

re & virtutes suorum di-

scipulorum. ergo & bo-

num sperare debet. Rur-

sus bonuz quanto com-

munis tanto diuinus.

Cum igitur bonuz scho-

las regentium sit comu-

ne diuinum circa bona

excellencia & ardua. ideo

non soluz spectat ad ma-

gistros scholas regentes

sed etiam ad bonuz sci-

re. quod dammodo sedere debet

in bonum arduum. Quarto enim maior est charitas. tato plura ei contingere

possunt. ergo maior indiget prudentia ac maiori consilio. Quia ergo consilium

non sit nisi de rebus futuris. non quidem impossibilibus. quia de his nullus consiliat

sed de possibili. ergo decet magistros & vniuersaliter reipublice rectores consi-

derare bona. etiam illa non solum sunt ardua. sed etiam futura & vt sunt

possibilia. ¶ Tunc ibi (Extrema pietatis voluntatis est)

¶ Istud est vltimū capitulum presentis libri in quo ponit Boetius Adam

documenta ad status magistrorum pertinentia. Et diuidit hec pars in duas. primo enim

ponit modum procedendi magistrorum propter egestatem repellendam. Secundo

ostendit statum magistrum regentes in patria propria. ibi (Luz ob dulcoris) Adhuc

Boetius de disci

prima in quatuor. pmo ostendit de quibus vult docere. scdo exequit inten-
tum. ibi (Si ob egestatis) Tercio ponit quosdam documentus magistris ad
discipulos ibi (L. u. aut magistrans) Quarto ponit quandam doctrinam. ibi
(Animaduertendum est) pmo de sic. Finalis compilatio pntis libri est de ma-
gistris quos egestas liberalium disciplinarum nouerca fines inuadere copellet a-
liquo sub copedio est dom. ¶ Tunc ibi (Si ob egestatis) ¶ Dic subdit in-
tentu sui dices sic. L. u. qd ordine regedi acquiunt ea egestatis repellere. ser-
uabit sibi precepta q sequunt. Debet enim peccati insistere. qtu valuerit ma-
gistratus salte honore saluo. ¶ Vestib. etia inhiabit. medio tribu. Scholarii
regimini picipuis indul-
gebit Scholarii pmo
vultu ostendit benignum
¶ Partibus ipsorum affatus
benigniores. Doctores
aditu docebit benignissi-
mi. vt sic corda neou p/
molliat discipulorum. ¶ Veru
etia parentu acqrat pe-
cunia. fap. aq sic dilaty
Schole etia iura regalt
defendat. ordinemq do-
cendi pot edoctu inseqt
suisq scholarib aliqstia-
lum adultis se rigids ex-
hibeat. ¶ Quaq ipsorum ad
prius rec loquendum co-
ponat digite. qz eozu di-
sponat ad scribendum z
ad modu docendi totalr
eos informet rigore iusti-
cie. qz cocomitante vt sic
neou in doctis vetuetia
et in faceta erudiantur.
Lacedatqz eis tpe salte
cognio spacium ludedi
nullo etia casu docendi
subtrahat bnificium. Sicq
cortumace supbiat. qz ali-
que inter suos habue-
rit. dulciter ai corripit
exemplu moru ei pponendo.
quib sit reprimendus
nisi parentu assensu virgus
pautiatur vt sic ad vnguem
castigatus euadat. vel salte
despatu cofusione incidat in
perennem. ¶ Tunc ibi (L. u. aut ma-
gistrans) ¶ Dic ponit alia
doctrina qua obseruabit
magister circa schola-
res. scilicet o imparatos.
vagabundos supbos. z luxu-
riosos dices sic. Si magi-
ster scholariu rector habuerit
scholares senes duos z ista-
biles i suis scho-
lis. sic qz correctione icho-
lastica vti nequere. tunc
semitibus ardebit. duris
dolebit. z vagabundis dilectio-
nis apparctia cogaudet. ¶ Item
corriget cala-

quis odore dulcissimum. ¶ Considerandum est
saluo magistrat. honore peccati qstus
queat insistat. vestibusqz medicribus
inhiet. scholariu regimi pcipu. ¶ Proulge-
at. ¶ Puerisqz pmo vultu pbeat benigni-
nu. partibusqz eoz benigniores affatu
doctoresqz aditu spodeat benignissimu
vt sic no solli corda puerorum pmolliat.
veruetia parentu pecunia extrahat. fa-
masqz efferat peptiare. ¶ Schole vo iu-
ra regaliter defendat ordine docedi p/
us edocto peruat. Eiusde etia aliqstia-
lum adultis se rigidu exhibeat. ¶ Ipso-
rum ora ad recte loquendum coponat. Di-
gitos ad scribendum cstringat. Ad les-
gendu omnino informz rigore iusticie
cocomitate. ¶ Ut sic no solli in doctria
vetuetia in faceta eueniat. Ludens
diz spaciu tepetine ccedat. Doctoi
qz bnificia nullo casu subtrahat. Si ve-

plina scholarium.

misstratos id est illos qui capillos crispant mediā te tali instrumēto. fūco y /
fūfos lachrymis irrigare faciat. luxuriosos caure a scholis expellet. ne aliq /
scholares reatus eius de pncipes efficiant. ¶ Tūc ibi (Si aduertēdū ē arzē) /
¶ Hic post aliā doctrinā p modū notabilis dicēs sic. Rēcōr scholarū ent /
fidelis circa illos vñ capit amolūmēta. hoc est a q̄bō cōdignā accipit laborū /
recōpensam. Et si querat. quō sciri poterit q̄ ipse circa tales fidelis existat.

ro cōrumacē. sup̄būq̄ inueniat dulci /
ter eū castiget exēplac̄ mox. pponat q̄ /
bus rep̄mat. Alioq̄n parentū assensu /
virgis affligat. vt sic ad unguem casti /
gat euadat. vel desp̄at in ignominia /
cadat. ¶ Cū aut magistrātis dilectio e /
tate in frigidatos statuales ve plane /
tūstasq̄ scholastici itroit habuerit p̄ti /
cipēs si correctōis linea vti nequerit. /
senio cōfectis arridendū est. Statuali /
bus ingemiscēdū plarētistis. fauoris /
simulacro cōgaudēdū est. Lalamistra /
tos cirrē h̄i sup̄is purat. fūcoq̄ pfu /
fos lachrymis irrigātibō gulā perfun /
dat molles caute eijciat. ne mentis sue /
reatū aliq̄ cōmoti pncipēt. ¶ Si aduer /
tendū est at̄ q̄ quorū erogatōe laborio /
sum delinēt certamē. i illis doctriālis /
cōprobet effect̄. Rēz nāq̄ effect̄. ope /
ris exhibitōe declarat. Ordine at̄ cōpe /
tenti vicissim pueruli sunt conuocādi /
vt fideli scrutiniō pateat qd̄ submini /
strantiū labor diurn̄ erogauerit. Sb /
ministratiū at̄ cure sp̄ cōsidendū ē qm̄

vrputa vicinos suos et mulieres. Subdit cām ne ipsi secreta sua reuelent /
si qua viderit vt audierint. Et nā ne vetula reuelat hospitibō de mgr̄i paup /
tate. q̄ nihil est loquarius an̄ qua muliere. Nō etiā erit idem nimis tenax /
qm̄ nimia tenacitas bone cōtrariat fame. ¶ Tūc ibi (Laucēdū est) ¶ Hic /
ponit cautelā quā rector scholarū seruabit dicēs sic. Laucēdū est nec cōr /
scholarū p̄maneat alicubi laborioso in regimine scholastico vltra tres an /
nos si cet etiā copiā ibi scholarū hubuentis et lucri vel cōfederati amoris o /
pulentia. nisi salte vigeat p̄motio honoris in amore. vel facultatis illatio

Ridet Boetius q̄ per /
operis exhibitōem hoc /
porent dilcemi. Et si di /
cat quō sic ista opis ex /
hibitio Ridet q̄ in hoc /
fit vt mgr̄ cōuocet suos /
subiectos loco et tpe cō /
gruis vidēs an sublecto /
res eis fideliter intende /
rūt. Subdit in lra q̄ nō /
sp̄ est cōsidendū cure sub /
lectoz. ipsi enī q̄nc̄ per /
mollitūtur muneribō di /
scipulorū. q̄nc̄ tepel /
cū remuneratōis despe /
ratōe. Et q̄nc̄ se fingen /
do fideles nimū exercēt /
terrorē circa scholares et /
queratē. ¶ Tūc ibi. /
(Sicuti p̄o) ¶ Hic onit /
de honore magistr̄i scho /
larū rectoris. Et p̄mo /
facit hoc. sc̄do remouet /
dubiū. ibi (Laucēdū ē et /
az) ¶ Et de sic Si mgr̄o /
alicui cena fiat paupior. /
ita q̄ aliquantulū viuat /
in paup̄tate. tunc dūtax /
at sollicitus erit ad pau /
randū familie sue et sibi /
ipsi necēria. nō sez mul /
tos inuitando hospites.

Boetius de disci

in honore. Notandum. q. si magister rebelles habuerit scholares. z. mali-
ciosos. tales sunt castigandi ac morum exemplis corrigendi. Nam terribi-
lia exempla eis proponi debent vt sic terreatur. Bonaq. exempla q. pli-
centur. vt per ea ad bona alliciantur. Est autem socratis sententia quod eu-
plici de causa homines fieri bonos. Quosdam a natura. quosdam ex assue-
factione z. consuetudine. quosdam p. consolatione psuasua. alios vero p. pene
infectione. vii. Lausant esse boni physis mos suasio pene. In pueri ab in-
fantia ad bonos mores sunt instruendi. qd. via quadriplex venari potest.
Prima sumitur ex parte naturalis delectationis. Secunda ex defectu ra-
tionis. Tercia ex pronitate ad malum. Quarta ex vitiatione habitus op-
positi. Prima via sic patet. Nam fm phm in ethicis. Adeo naturale e no-
bis delectari. q. ab infantia del. ctari incipimus. Unde z. pueri statim dele-
ctantur cum mamas fugere incipiunt. Si igit nobis ab infantia accrescit
cōcupiscentia delectabilium. etiā ab infantia illi est resistendū. Statim igit
tur cum pueri sermonum sunt capaces. bonis moribz instruendi sunt. Se-
cunda via ad idem sumi-
tur ex rationis defectu.
Nam tanto magis aliq.
sunt cōmouendi ad bo-
nos mores q. eto magis
incitantur ad lasciuam.
et quāto magis sunt pas-
sionū infecutores. vt pa-
tet per phm in ethicis.
S; in etate iuuenli hoc
mies sunt maxime lasci-
ui z. passionū infecuto-
res. ergo tunc maxime e
subueniendum. vt p. mo-
nitiones debitas z. corre-
ptiones cōuenientes a la-
scijs retrahatur. Qua-
re cum ratione sic cōcupiscentias z. lasciuas refrenare debet. quanto quis
magis inclinatur vt sequatur passionem. tanto magis indiget dictamine re-
cte rationis. vt passionem refrenentur. ergo in etate iuuenli pueri sunt bo-
nis moribus instruendi. quia tunc magis ab vsu rationis deficiunt. z. ma-
gis passionum sunt infecutores. Tercia via sumitur ex pronitate ad ma-
lum. Nam cum aliquis est pronus ad malum. opōtet ipsum multum as-
suescere in contrarium. ne inclinetur ad illud. vt in plurimum enim homi-
nes fm mores se habēt q. si qdā hga ad tortuositate incliata. vii. z. Aresto.
in ethicis docet nos h. mō ad bonos mores dēdere nos dirigere. quo mō dē-
rigit z. rāst. at hga tortuosa. Volēs igit hga tortuosam rāficare vltra me-
diū rāitudinis in pte cōtrariā hz inclinare. q. sic incliata redit ad mediū z. re-
ctitudinē. Sic z. nos q. obliq. r. z. p. nitatē habemus ad malū z. ad dele-
ctatōes illicitas. debemus p. multū tps ab illicitis delectatōibz abstinere.
vt hāc p. nitatē ac malū valeamus deuitare. Immo sicut hga rectificanda

aut illor. cupiditas fractis assibz ple-
rūq. p. mollitur. aut spede fraudata te-
p. scit fidelitas. aut vt videat crudescit
ptās. Sicuti ho felici pauprati inife-
ricorditer differendū ē. sic nō min. ipi
eruditōi attēti. in h. p. edū ē. Tu at cena
affuerit paupior. z. melabilis ē erogan-
da facultas. familiaribz vicinitatisq.
cōplicitibz inuite epoz rigēda. ne famili-
aris vox reuellet sua secreta detrahēdo
vel ne multipliciter an. p. digā anui
promet aduētādo. Quid anu. p. scie fa-

plina scholarium.

ad partē cōtrariā ultra mediū trahit vt possit redire ad mediū. Sic et nos fugiendo delectabilia debemus nos ultra mediū deflectere. multas etiā delectatōes licitas cauēdo. vt facilius ab illicitis valeamus abstinere. Et quā tantā ad malā habemus punitatē oportet nos p diuturna tpa. in cōtrariū affluere scz in bonū vt facilius hāc punitatē possimus vitare. ab ipsa igit infantia inchoandū est vt relinquētes lasciuas sequamur bonos mores.

¶ Quarta via sumit ex vitatōe habitus cōtrarij. Nā qz iuuenes sunt molles et ductibiles. si absqz freno pmittantur statim lasciuas exequuntur. eisqz vitiosus habitus impūnt. Sicut in cera molli statim impūnt forma sigilli.

¶ Ne igit iuuenes vitiosis habitibz informēnt. statim ab infantia sunt mouēdi et corrigēdi. vt p monitōes et correctōes debitas a lasciujs retrahantur. **¶** Notandū insup et pcpue quo ad illā pculā. Et n̄ autē magistrātis qz quidam scholarū ppter etatē sunt indurati. et hjs cōsentiendū ē vt scribit. Alij vero p maliciam ex naturali cōplexione tractandū sunt et obtusi ingenij. et hjs cōpatiendū est. Alij p̄o ex cōsuetudine mala sunt inouati. et hjs similitacro falso cōgaudendū est. Debet em̄ magr circa tales apparere tanqz mitis. veritatem s̄bis aut s̄beribz eoz. correctioni insistere debet. eo qz p̄nt a proposito remoueri. Et

¶ cili? p̄terua iutili? In minimis pculab sit rapacitas. Et fame nouerca adijca tenacitas. **¶** Cauēdū actiā ne illoz pueroz pulueri ferulēto plusqz triennijs alludat. h̄yē. Licet matris comitū gagez affuerit. fluētiā p̄federati ve amoris opulētia. nisi hōis p̄motō vigeat i amore. l̄ facultatis i hōre vigeat elatio

hi planetiste p̄nt appellari a noie planetar et a p̄bo sto. S̄nt em̄ vt planetete. q̄ nūqz stant sed sp̄ mouent. S̄cō autē statiales appellant a sto stas qz sp̄ in eodē statu stāt et germanēt. nisi alie sc̄e adeptōem p̄fēc attingere possent. **¶** l̄. osequenter nota. qz in minimis rebz

aduca tenacitas nouerca fame m̄grīs adesse nō debet. inter em̄ duo mala melius est m̄grōs et ḡnialiter reipublice rōres eē pdigos q̄ tenaces vt auaros. **¶** Qd̄ triplia patet rōe. Prima qz melius est aliquē infirmari morbo curabili q̄ incurabili. Prodigalitas aut est morbo curabilis. et hoc vel ex etate. nā qui sunt pdigi in iuuetute. q̄n efficiunt senes et cū q̄nqz veniūt ad senectutē vt in plurima curat eoz. prodigalitas. et desinūt esse pdigi. Vel etiā ab egestate nā qui pdigi sunt vt in plurimū egent. qz exp̄se supabundāt reddēt. Experiendo igit indigentia a prodigalitate reuocant. Et ego p̄m p̄bim. prodigalitas est morbo curabilis vel ab egestate vel ab etate. sed auaricia est morbo incurabilis. Nā quāto d̄s plus senescat tāto magis auaricia iuuene scit. qz igit cōueniētius est aliquē egrotare morbo curabili q̄ incurabili. inter duo mala minus malū est magistrōs et vniuersaliter reipublice rōres. immo et quoscūqz esse pdigos q̄ tenaces. **¶** S̄cō hoc idem patet. qz prodigalitas est magis p̄p̄nqua p̄riti q̄ auaricia. nāz liberalis nō libenter dat. quorū verūqz facit prodigus. neutriū vero facit auarus. Differt et̄go prodigus a liberali quia prodigus nō dat vt debet. quibus debet. et cuius gratia debet. Cum igitur prodigus non sit amator p̄cunie. sicut nec libera-

It 9

Boetius de disci

lis. facilliter prodigus liberalis fieri potest. Tercio hoc idē patet. qz pbi/gus multis pdest. auarus at seu illiberalis vel tenax nulli pdest. immo si/ bñpñ nequā est. Sinus igit vitiosum est aliquid esse. pñgū qz tenacem.

Seca est scda ps pncipalis huius vltimi capituli. in qua ostēdit quō re/ ctores in ppria patria regendo se habebūt. Et ponit pmo tale doctri/ nā. si qz curā regēdi in ppris assumpserit partibz ppter delectatōnes pprie patrie. venerabiles parentū suorū aspectus insister pomposo affatu laute/ qz r splēdide sibi de necessarijs pvidebit. vestiqz circa variatōem erit preci/ puus. Qm̄ vestīū ornatus vna cū alijs ornabz plures maiorē vidimus cōsequi glām rei qz veritas exhibebat. Subdit. ornatus vestium. fauor hoim. leposqz p plures cōpulerūt mgros eminio in doctrina cōparatos ex/ cellere homēz virū excellentē atqz venerabilē. Tūc ibi (Ordine do. cōs)

Hic ponit alias do/ ctrinas a rectoribz seruā das. dicit sic. Ordie do/ cendi promisso diligēter obseruato diligēter tol/ lenda est voluptas dano/ sa ludōriū. vna r dānosa voluptas luxurie. vt qd raro cōtingit solet ho/ noz proprie patrie magi stri cōferat cōmēdatōes Et qz magis vite cō/ mēdatio accrescit tāto magis fauori discipulo/ rū est insistentiū. vt eozū dū vulget vocabys. qd eo rū magister oīe pprio ne sciat ex p̄mere. vt sic ne dum moz viderit in dul cedine. verūctā in sciaz acuminē. Horandum hic. qz cū magister curaz

regēdi acceperit ob delicias patrie. r venerabilis parentū aspectū in natalis soli cōfinio pomposo affatu insistentiū est. r sic de alijs in lrā po sitis. Et aliq vitupantur. qz honozē suū nō curant. Alij vero laudantur ho nozē nō curando qz humiles sunt. Curare igit pprium honozē vno modo est laudabile. alio mō vitupabile. Nā nō curare honozē scz nō volendo fa/ cere bona opa honozē digna vitupabile est. Debenus em̄ curare honozē nō vt simus ambitiosi. nec finē nostrū ponendo in honoribz sed agēdo opa honozē digna. Opa quidē honozē digna dupliciter pñt cōsiderari. Vt vt nobis pportio nata. vel vt sunt magno honozē digna. Et ideo circa hono/ res est duplex p̄tus. Vna respicit honozes mediocres. Et hec a p̄ho dī ho nozis amatiua. Alia est q̄ respicit honozes magnos. vt magnanimitas. Nam eadē opa pñt esse magnanimitatis r p̄tus. Nā agens opa fortitū

Am ob dulcoris patrie delicias parentūqz venerabiles aspectū re gendi curā quis susceperit In natalis soli cōfinio pomposo affatu insistentiū est laute splēdideqz pcuratōni vicissiz arridendiū. Vestīū varietate gauden/ diū est. Qm̄ vestis polimite venustas. anuloz insignia multos amorē glām qz p̄tias ac decor exigit cogit abtinere Quinatus fauor affatusqz lepos p̄ plu rimos sensu Eminio cōparatos Home rī ausu excedere cōpellūt. ordine docē di p̄traxato diligēter obseruato. Joco/ rīqz dānosa libido artētius ablata. vt qd raro cōtingit puincialis honoz fa mā cōferat in tituli p̄mēdōgrōes Quāz

plina scholarium

ditus vt aggredies pugna. si fecerit hoc qz delectatur in talibz actibz foris est. Si ho agat hec qz talia opa sunt magno honore digna magnanimus est. Sic etiam si qs agat opa castitatis. qz delectat in eis castus est et temperatus. Sed si hec agit qz sunt magno honore digna magnanimus e. 3o pericula delicia no sunt ppria materia magnanimitatis. sed potius materia fortitudinis. Nec etiā delectabilia fm sensum sunt ppria materia magnanimitatis. sed potius temperantia. Propria igit materia magnanimitatis est honor. Cui quecuqz agit magnanimus illa agit vt sunt magno honore digna. Hinc magnanimitas quide ornatus oim virtutu dici potest. Sicut em magnificentia est ornatus liberalitatis. qz magnificus opa liberalitatis facit excellentiori modo qz liberal. Sic etiā magnanimitas ornatus qdem est oim virtutum. Opera em ptutum sunt honore digna. Et sic magnanimitas opera singulara pcutum opabitur. Inter autem magnanimitatem et honoris amatiuam hec est differentia. Qm opera aliaru virtutum vt sunt magno honore digna sic pertinet ad magnanimitatem. Sed vt sunt nobis ordinata. et vt ordinatur ad honores mediocres. sic ptenent ad virtutem quod dicitur honoris amatiua. Unde honoris amatiua se habet ad magnanimitatem. sicut formositas corporalis ad magnitudinem. Pueri em si habet mebra proportionata et conformia. for-

to ho venustatis titulus magis surrexit tato magis subiectoz insistendu fauori: vt qd oris pprii neqz efferi vocibz. eoz tepstiuus erogat affatibz. vt no solu mox dulcedine veruetia pprie facultatis acume spectet. Lu at ta mox qz facultatis in publicu euenerit comendatio psideradu est ne incestus caput obstitet. adulteriu ora pfundat. Illiciteqz malignitatis fetoz fama denigret. ne rose veruū emittetes odore videantur expirare. et lilia sudore qstia decrepescere. **V**enerabilis Crathonis effigies pprie facultatis plicibz Alijs etiam qd em aspau vnico attigerant meroris cam pbuit et incrementu qd in que stozis diuersoz ob eufrasie vxoris sue delicias dormiuit. In amplexado reptus capillis extractis. sberere castigatus. vulnere laceratus. sale fricatus.

mosti qdem sunt sed no pulcri. qz pulcritudo non est nisi in magno corpore. Sic et facientes opera mediocriter honore digna dicitur honoris amatiui. Sic facientes opa magno honore digna magnanimi appellatur. Dagi stri igitur vel qz sunt honoris amatiui vel magnanimi. Etia si necessitas eos pgeat causa lucri honeste acquirendi in natalis solis confinio regentes (fm modu qd tangit in lra) se regere debent. **T**uic ibi. Cu aut mox qz facultatis et. **H**ic Boetius ponit vltima doctrina seu cautela a quolibz doctore seruanda. Et pmo facit hoc. scdo declarat hoc in exeplo vbi. **V**enerabilis Crathonis effigies dices sic. Quando commendatio rectoris sue.

Boetius de disci

Lais venerit in publicam tam in moribus q̄ in artibus. prouidendum est ne actus illicitus vel inhonestus circumdet caput magistri. vel q̄ adulterii siue fornicatio confundat faciem eius. Et q̄ fetor malignitatis fama non denigret. ne rose vernum emittentes odorem videantur expirare. et lilia adep̄ta labore euanescere. ¶ Tunc ibi (Generabilis Crathonis) ¶ Hic Boetius declarat. exemplo quoddam predicta propter fugam eorum. Et primo facit hoc. secundo ostendit finem non semper correspondere principio. ibi. Primum licet. dicens sic. Facies laudabilis Crathonis magistri meroris. id est tristitie causam et augmentum dedit suis conscijs. Et tiam et alij. qui eum duntaxat semel viderant quia ipse obdormiuit in habitaculis questoris propter eufraſie vxoris sue delicias. Ipseq̄ inuentus amplectendo talem capillis id est criminibus extractis. verberare castigatus. vulnere laceratus. sale fricatus. vrina seruatorum perfusus. angulis eiectus. trabibus receptus. tandemq̄ torcoribus lassatus. id est fatigatus genitalibus priuatus suis. stragulis suppositus. transeuntibus expositus. plebis abiectio discipulis desolatio. comilitonum obprobrium. crudele atq̄ miserum cumctis extitit doloris spectaculum. affinitatis etiam gratia. parenteleq̄ gloria in nullo sibi proficentibus. ¶ Tunc ibi (Licet primum qua docq̄ salua fiant iudicia) ¶ Hic Boetius ostendit finem non semper principio correspondere dicens. Licet prima iudicia quandoq̄ fuerint salua. vltima tamen alterius saporis inguinamenta permanebant. ¶ Notandum hic. q̄ luxuria octo habet species. quarum due tanguntur in littera. videlicet incestus et adulterium. Prima est implex fornicatio. et est soluti cum soluta. Secunda est meretricium vage luxuriando. vel cum publica concubendo. Tercia est adulterium. scilicet alterius thori violatio. Et dicitur quasi ad alterius thorum accessio. Unde vir et similiter mulier tripliciter committit adulterium. Primo si vir vxoratus cum soluta coeat. Secundo. si solutus cum maritata coeat. Tercio. si vterq̄ sit in copula matrimonij. et illud est grauius. Quarta species est stuprum. quo virginalis integritas corrumpitur. vt patet prius ibi (A luxurie seruoze) Ne namq̄ species luxurie nedum a magistris. verumetiaz a quibuscunq̄ poculum scientie salutariſsentientibus sunt vitande. Unde luxuria multipliciter est nociua. Nam deo est contumeliosa. demonibus placida. luxuriosis nociua. proximi scandalizatiua. proprie anime damnaſtiua. mentis infatuatiua. auerſat generatiua. conscientie amaraſtiua. ho

plina scholarium

minis defedatua. et vilissimo domino. scilicet carni subiectus. Prouenit
autem luxuria ex multis. scilicet ex ocio et immoderata cibi et potus sum-
ptione. et detularum instigatione. ex prauo exemplo. ex mulierum aspectu
et colloquio. ex musicalium instrumentorum sono. ex turpiloquio.

¶ Octo tamen contra luxuriam possunt assignari remedia. Primum est
aqua lachrymarum extinguens omnem luxurie feruorem. Secundum est
cibi et potus subtractio. Tertium est ab occasionibus luxurie elongatio.
Quartum extreme mortis cogitatio. Quintum est vt de se nulla sit pre-
sumptio. Sextum est frequens occupatio. Septimum proprie carnis do-
matio. Octauum est tentationis resistentia et rebellio. His meditationi-
bus si L. ratho vsus fuisset in desolationem discipulorum ac obprobrium
commulionum non tam turpiter succubisset.

¶ Finitur Boetius de disciplina scholarium
scti Thomae cum comento. Fideliter nec non diligen-
ter correctus Anno domini Millesimo quingē-
tesimo xviij. mensis Augusti.

1500 - 18. Aug.

primus est ad philosophiam libere institutam Aristoteles

Philosophia. i. amor seu studiū sapiētie. ab ipso Aristotele et scitis Patribus in tres partes diuidit. vtrūque in Rōnālē Naturalē et. Moralē Prima s̄borū pprietates et structurā exigat ac argumentatōes instruere docet ne falsa p̄ vero subrepat. Secūda rerū naturā in q̄ materia relucet bonitas primē cāe scrutat. et ex nature effectibz in nouiciā vni⁹ et p̄mi p̄surgit motō r̄is Tercia nostrū p̄ponit aim et actus ei⁹ dirigit vt hō felicitabil per s̄tutes summū et finale assequitur appetibile in cui⁹ Speculatōe et fructū r̄e p̄sistit vltima hoīs felicitas. Has tres phie sp̄s nature lux noster Aristoteles (vt p̄cipuus attestat eius Comentator Auerrois in exordio phisice auscultatōis) aduenit et p̄pleuit Inuenit ei. q̄si oē qd ab antiq̄s scriptū est nō foret dignū optinere pris nomē aut p̄ncipiū. Cōpleuit qdē. eo q̄ null⁹ eorū q̄ sequutiss. q̄cūq̄ poterit apponere qd deiechaulo illi⁹ fonte sufficere nō duceret originē Nec itē errore alicui⁹ quantitatis in dictis ei⁹ v̄prehendere. Et talē s̄tutē esse in vno indiuiduo extraneū est et miraculosū illi natura. et diuin⁹ magis vocitādus ē q̄ hūanus. Hāc gloriofus noster Hieronym⁹ doctriē p̄sumatōes absq̄ mētis stupore nō p̄terit q̄si in Regula Bēte lehemitica p̄fiteri Aristotilē fuisse phorū p̄ncipē et absq̄ dubitatōe p̄digū grādeq̄ miraculū in tota natura cui pene videt ifusus q̄cūq̄ naturalit̄ capax ē hūanū gen⁹ Cui nō dissonat Auli Gellij libro noctū atticarū vicesimo p̄mo s̄ba. viri iud⁹ no. Augustin⁹ libro nono de ciuitate dei elegāntissimi eloquiū et multū faciēde sciētie Aristoteles (isit) phis rei oīs hūane pitissim⁹ statura p̄p̄tioneq̄ corp̄is pulcherrim⁹. ad veritatē et bonū vniuersi demonstrandū q̄si a deo natus videt Augustin⁹ vero q̄q̄ Platonic⁹ illū phicū pecc⁹ absq̄ laude nō p̄merorabat dū exclamaret Sūm⁹ Aristoteles trinitādo cactu vna rerū In duo diuisit q̄cūq̄ in orbe fuit. Et q̄ ingenio p̄dit⁹ erat adūntissimoq̄ ad oēs phie partes idoneū et sufficēs foret nō cessabat phari qui sciret qd i rerū natura latitaret. qd i moribus appetendū eēt. atq̄ fugiendū. qd in ipsis rōcinādū regulis certa p̄nerione traheret. aut qd nō eēt cōs vel etiā repugnaret. qd animaduertēs vehemēs p̄le orator Qui. Fabius addubitat Aristotilē scia rerū. an scriptorū copia. an eloquēdi suauitate an inuentionum acumine. an varietate operū clariorem diceret.

¶ Solent ea vere pleriq̄ dubitatōe moueri. vñ huic viro tanta p̄uenerit et ingenij et vite felicitas. vt vni⁹ admiratōe tota p̄p̄teritas teneret Respōsus ē. Patre habuit natura generosus. et medicinali sciētia p̄clarū (Vir. canit Domerus. medic⁹ p̄cio multos equeris vnus) Nicomachū nomine in vbe sua Stagyritana (que in mace donia florēbat) Primatem virūq̄ grauisime autoritatis. q̄ v̄ tanta

R. l.

pollebat naturali industria vt qualitates hominū ex facie dinosceret. Hic cū i puerulo prognosceret diuini qd latere. idit ei nomē Aristoteles. quod est interpretatū optim^o finis. siquē aristos ē opim^o (nō areo vt inspicētes hallucinant qd martē significat) et relos finis. qd postea vt omnibus constat effectibus docuit dū optimū fines ex nature legibus demonstraret. vnūq; deū summū et p̄mū esse habendū p̄dicaret. Cuius amore qm̄ etati appropinq̄ret senectē salubriter exulabat. Mater dicta ē Phelisia q̄ ex honesto stēmate principū Statyritane puincie descendit. Insuper sortit^o est (vt ipse p̄fiteretur) aiaz bonā. detestantē vitia et in quas libet p̄cedentē virtutes. Cui natura corp^o substrauit aptissimū adeo p̄cens et magnificis p̄ vniuersūz linamētis et artub^o decoratū. vt tā nobili anime famularetur. Inde sancto sub lucē edit^o sydere comitē sancte laudabilēq; in Edibo paterna educat. vt naturali virtuti et optime indoli ex egregia institutio ne morum et discipline manifestū quz scie tū virtutis accederet incrementū. Et qm̄ vt isē docet libro decimo Ethices. Unusquisq; ad bene viuendū sua destinabit opa. fin optimū eorū q̄ sunt in ipso. elegit dū p̄uētū excederet phari qd opus erat honestissimū. arcuit ad summū in phia. ita vt nihil tam arduum esset q̄ illa eminētissimū vbertas ingenij negret supare. nec quicq; in scabulo adeo p̄plexū vel adquisitū laboriosum. qd hō ille veritatis m̄bre intreped^o agredi nō auderet. arbitras egre mētis indicij esse formidare iēpta. q̄ factū est vt nihil in natura tā occultū. nihil tā elevatū foret qd ei p̄clusum p̄maneret. De sunt assignate cause et occasiones huius celestis ingenij et sumate virtutis et doctrine. Porro pulsq; anū attingeret tricesimū factus ē ex vita sua modestissima et ingenij et virtutis beatitate apud plures gētes hō excellentis fame (vt etiā fatef Augustinus libro octauo de Unitate diuina) ita vt Philipp^o Macedonū Rex Alexandro nato exultaret q̄ ea tempeste filij haberet q̄ tā clarus flozeret phia. et habito p̄silio mitit Alexandrū grā marice tūc loquentē certis cum oratorib^o Athenas ad Lycēū. i. asia nū gymnasiū enixius mādato reg^o Aristoteli supplicātib^o vt sit am phiaz in h̄ adolescente dignaret expimēto p̄probare Annuit (vt erat natura facilis) regali petitōi Aristoteles. Et Alexander p̄ceptis et doctrina mgr̄i sui (quē itegro decēnio tradit audiuisset) p̄sequit^o est sapiam vt totum ferme mundū nō minus prudentia q̄ militari classe intra duodecim annos suo subijceret imperio. Et felix nimis si vitia que mundā pedagogorum suorum nō extraxisset. Hic tanto incalēbat philosophico amore vt nequaquā inter armorū strepitus philosophiam negligeret. Siquidē interdū armis et noctu literaria operaz tribuit. Nec magnus ille mūdi domitor Aristotelem secus.

ae Philippum patrem suum dilexit Unde cū bellica laude et in-
peru cupiditate per totum mūdum ferueret ad auditū ipsius per-
uenit Aristotelem amicorum precibus expugnatum in codices re-
degisse et in propatulū addiscendam cōicasse philosophiam Quod
tantus Rex adeo moleste tulit vt ex castris suis (que in asia siperat)
ad eum in hec verba (vt Menesocrates refert) incūctanter scriberet
Alexander Aristoteli felicitatem. Haud abs te recte factus est q̄
speculatiuas disciplinas edidisti. q̄ ei in re iā nos et nobiscuz aliti
ceterospcellem? si q̄bus eruditi sumus studia. ceperint esse omnibus co-
munia Mallem ego singulari disciplina q̄ potentia prestare Ua-
le. Intelligebat eniuero Alexander (quis plures extaret philoso-
phantū secte) se vegeta solidaqz imbuitū phia. que sic philosophorū
instrumentis. hoc est rationibus. erat communita vt quisqz eam do-
ctus. se vel intra Socratem nihil scientem. vel Platonem enygma-
ta cudentem. aut Thaletē igniuomū. aut Democritū atomis cir-
cumfusum. et item omīgenas philosophorū hereses fabularū in-
tegmentis aut inuolucris philosophia metaphoris adūbran-
tes vnde quaqz pretere et vidicare facile posset Qm̄qdē sicut om-
nis planetarum virtus (vt astruunt Mathematici) no sole p̄tinet
sic om̄e verum philosophicum non affectatis sphingos enygmatū
scrypis. nō synopsi fabellarū latebris. s; indissimulater s; subtilissi-
me solius Aristotelis philosophia p̄cludit. vt cuiqz monumenta
eius euolūti p̄picuum est Videmus equidē. quanto conatu quā-
taue industria morales virtutes ad heroicās. seu habitus iustos vt
aiunt theologi. hominem adaptantes discussit. quibus iuxta di-
ctamen recte rationis hominibus optimam viuendi dedit normā
a qua si lex etiam vniuersaliter loquendo recedat. iam non lex est s;
mera quasi iniq̄tas Per has ei virtutes tanq̄ p̄ debita media sca-
latim dicit hominem versus stabilem terminum felicitatis que est
summus actus summe potentie circa obiectuz summum. quo ade-
pto quietatur omnis vis appetitiua quorū homo summo bono
perfrui affectat Dicit ethice supponit physicen. quoniam physicus
cognoscens se quattuor p̄ncipijs contrarijs esse constatum. vt ne-
cesse sit ipsum compositum ex elementorum defatigatione in sua re-
solui componentia et quandoqz interiturum. erit fortior Nec mor-
tem tantopere timebit cum omnino se sciat moriturum Er̄it mag-
nanimus. liberalis. cum sciat se tandem diuitias relicturum. et nihil
in hac terra habiturum preter famam nominis sempiternā si virtuti
operam dedit et iusticiam excoluit. Nec item naturalis scientia
quā idē phus lynceis oculis. abditissima queqz nature penetrādo
toti pene mundo icognita referauit hoīez informat q̄ pacto vnus
mūd? omnib; partibus iter se p̄gruētib; coheret et nititur Inde q̄qz

R h

ex admittendo mouentiu & mobiliu ordine vnu p̄mū iuelligare mo-
torē. a q̄ q̄ cūctis emanat esse & viuere terno a nob̄ sacrificio ē studi-
ose colendus. Istis anteposuit v̄lem methodū a grecis logicā ap-
pellatā. q̄ discendi ardorem puocās insatiabilem. intellectu incuit
vera segregat a falsis. sola recto lumine contemplatōis scire facit. et
rationinādo rerū causas p̄cludere docet. quam solus Aristō. ad
formam disciplināq̄ p̄mū redēgit. Lum vero tantus nature scrutato-
rator: admittēs de om̄i ph̄ia bene mereri opa sua honorū exhortatōe
in aliorū manus migrare p̄m̄issit. Proin? inuidie nigro liquore
tia tabo. Lecta petiit. et virulēto iuidorū liuore. salicet q̄ de dijs
male sentiret. eoq̄ vnum deum qui entiu vniuersitati vt autor: & ci-
stos sempiternae vigilie presset rōne docere tētare. apud ingrātum
Atheniēsem dolose q̄dē & furtis defuit. O labores hoim q̄ incerti.
vñ h̄ illustris emētor nature intellectuā lūie tā p̄cellenter a deo do-
eat? se bene meritū ire sperabat. In vt criminolus a Criticis incul-
patur. At Senatus aduertens Aristorelem quum morum inte-
gritate potentissimis constipatum amicis. tum doctrina suffultus
eruberatissima. Idētidē p̄p̄ qd̄ Socrates toricaciter ierit. de Ari-
stotele & metu & scandali oborione. que timebat euentura p̄ue-
factus. sanioz̄ consilio vius. se scire dissimulat. Qd̄ p̄pendentes h̄i
obtretratores amplius exagitari diuertit linguas suas mō ad p̄ti-
mētiā & infamiā mō ad nugamēta & efficta mendacia q̄mōdociq̄
poterāt in tam insignē virū exacuere. vt saltē opprobrio & cōiūtijs
in eū euomerēt qd̄ zelo & mēs & felle grauata maligno cōceptasset.
Aristoteles ex aduerso non mō vel inectiis vel maledictis (vt qd̄ā
assolent) minime repugnat. Verū in oim̄ bonoz̄ superfluente remu-
neratore confidens hec om̄ia vt fortis ph̄us (quē nec metus exani-
mat. nec dolor corrumpit neq̄ ira inflāmat s̄ inter densissimas spi-
nas speciosos legē. flores) māsuete p̄ferebat. Spl̄ vultu simulās p̄-
mit altū corde dolorē. Nouissime vero cū sua māsuētudinē nihil p̄-
ficaret. post aliquot annos tante cedēs inuidie p̄umelicēz̄ in regio-
nem secessit Euboicā. que p̄finis est Attice. vbi comitantibz̄ cū Au-
ditoibus suis in vbe Chalchide que metropolis erat Euboie
Peripatum instituens reliquū vite in optimo mētis vigore glori-
ose trāsegit. In quo exilio rerū naturā p̄templatē transcendens stu-
pendū opus Metaphysicē (que ph̄orū dicitur theologia) vsq̄ ad
duodecim libros absoluit. & p̄ficatē a sciendi desiderio (qd̄ om̄i-
bus ingenitū demonstrat) p̄ species vniuersi ordinis (quas in itelle-
ctu possibili p̄iurino t̄pis studio singillatim p̄gesserat & i modū argu-
mētose ap̄is collocauerat) mētē eouseq̄ attollebat vt noticiā subaz̄
cōtingeret sup̄celestiu. & ex. m̄ de totius mūdi p̄mi principis a quo

celū et vniuersa natura depēdet. simplicissimā vnitatē. q̄ cognito se
toto mēt' amore in eū pueritēs nō multo post tpe felici morte q̄scit
Anno a natiuitate sua sexagesimo tercio. q̄ climactarie? ab astrolo/
gis nominat' p̄stās et septenario numero atq; binario septies in se
replicat'. quē Chaldei p̄mo inueniētes putabāt homini multū na
turali ob occulti quāpiam fati lateat'ā periculosum esse Defuncto
quidē Aristotele et multorū inuidia edaci tēpore (vt fit) paululum
foret attrita. s̄ta eius p̄bia paucis labentibus annis cepit auctori/
tate p̄plecti q̄ Atheniēs ex ea sufficienter p̄suasi in honorē vni/
dei (quem ignotū appellitabant) statuam publice erigerēt. quā dū
armariū legē et euāgelica tuba paulus xpi apostol' corā gentib' no
men dei portaturus Athenis offenderet. illū esse diebus suis pro sa
lute humani generis natū et crucifixum et a se quoq; scitū illi popu/
lo gētili salubriter exponebat q̄ Est p̄terea in dubium a nonnullis
quandoq; reuocātū. An Aristoteles de facto fuerit in statu salutis
vel dānationis eterne Respondent p̄ritiores. nō esse possibile a q̄
q̄ viuēte sciri indubitatū hominē v' dānatū iri vel saluari debere
nisi singularis dei reuelatio iterueniat Verūtāme hoc omnib' cō/
stat. Aristotelē multo tēpore legis euangelice p̄cessisse p̄mulgati
onē et sub nature lumine p̄uixisse Insuper a nullo sane mētis docto
re negat' quin extra mosaica legē pleriq; in statu fuerit salutis. si
cūri patet de Job et amicis eius. et Saba. tertio Regum decimo. et
Naaman syro quarto Regum quinto. et itē de Lyro p̄saram Rege
Esate xlv. et Dario Eldre sexto. et de multis alijs qui omēs vt re/
ner Postillator et ceteri interpretes veteris instrumētū ob cultū vni/
us dei extra iudaismū in statu fuerunt salutis Lex quāppe iudaica
deitus data solum Iudeos terram p̄missionis incolētes obliga
bat. q̄ vt canit Psalms ista deus nō fecit taliter oi nationi. et Amos
tercio Tantū modo vos cognoui. addit glosa. dādo vobis legē.
Quō autem Aristoteles poterat sub lege nature salutem eterne bea
titudinis consequi. non videtur probatu difficile. si modo aduer
tus deum pro omni tempore sufficienter generi humano de illo qd
ei maxime necessarium erat. imo propter quod homo in hoc erūno
so mundo nascat' p̄uidisse. qd si quisq; negare p̄sumeret haud p̄cul
heresi abesse crederetur. siq̄dem scriptū est Sapientie primo. Sa
nabiles fecit deus natōes orbis terrarū Et Paul' vas electōis
Timothei secundo clamat' Deus vult omnes hoīes saluos fieri et
ad cognitionē veritatis. i. dei peruenire Insuper nec negatur q̄ mi
sericors deus facienti quod in se est (vt puta vniū recognō. tere deuz
et ipsum remuneratōre oim sperare) vnq; denegabit eternam retri/
butionē Sic vero p̄sus vitā suam a teneris vnguiculis ad sup̄mā
vlt' diē p̄ ea re. et cognitōe veri et boni electōe flagrās ineffabili. Ihu

R ij

diō sūmptit. Taceo opprobria q̄ p̄ vni⁹ dei cultu accepit. taceo
eniliū qd̄ p̄ eodē tā fortiter ptulit. taceo frequētes elemosinas vī
q̄ ad sui iopiā idigētib⁹ erogatas. taceo itē tot gētes tot vrbes quas
vel ab excidio sua sapiētia p̄seruauit vel disiectas ⁊ p̄stratas autoꝝ
bus recōciliauit atq; restituit. q̄ p̄statores b̄itudinis eteme quam
expectabat de eo dat locupletissimas. Nec obstat si q̄ppiaz sub lege
scripserit nature qd̄ fides nō h̄z orthodoxa. de mūdi p̄petuitate vo
lo. qz mūdum esse creatū nec ab Aristote. nec a q̄q; vīdētē naturali
potest indagari rōne. imo p̄ncipijs refragat. phie. eo q̄ ill⁹ nō p̄tine
at. q̄re nō erit circa id vī huiuscemōi q̄q; merito culpād⁹. Gētes siq;
dē (vt vas electōis paul⁹ ad Romanos capite secūdo testis est) nō
h̄ntes legē naturaliter ea q̄ sunt legē faciūt. sic Aristot. (cui N. Doleo
codex dat⁹ nō ē ipse sibi erat lex ondēs op⁹ legis quā in corde suo
scriptā habebat testimoniū illi reddēte p̄sciētia sua. et illd̄ vidēt cō
forme oraculo enāgelico Joānis xv. exarato. dicēte Christo Si nō
venisset ⁊ loquit⁹ fuissem eis. i. mysteria dei) peccatū nō habrent
Alis iustā vidēt excusatores posse p̄cedere. Sic p̄plures sci doctores
i p̄mitina ecclia ⁊ citra. mltā senserūt q̄ posteri magis illūinati peni
tē rēnuūt. dēnāt atq; reijciūt. q̄ i mediū affere nō erat h̄ lo⁹. Si Do
stremo emagūt aliq; dubia circa Arist. phie traditōez stricti absoluē
da. Et vt a p̄mis iūciū repetam⁹. solz q̄busdā mag; lurida bile q̄ ne
cessario lacessitis stomachū mouere. q̄re h̄ phie Platon⁹ (cui⁹ Se
cte q̄nq; auditor extitit) sua phia fuerit ausus dire. Uex neris vas
na ⁊ p̄fecto stulta fucili argumētato efficiat abigua. pauc; id dilui
pt si solū itellerim⁹ studiū phicū ad h̄ nō esse iūctū vt successo
res maior; suo; errata defendāt aut sequāt. siqdē naturale est tōno
ad alter⁹ peccatū icitari. s; ad disq̄rēdū quō i rex natura se habeat
vitas. imo testis venerabili Beda i homilijs Utill⁹ scādalu nasci p̄
mittit q̄ vitas relinqt Aristot. reuera p̄ficiēs c̄edulū Plato. i mul
tis aberrare nō Platon⁹ i sensus erat. siqdē amic⁹ Socrates. amic⁹
plato. maxima s; amica vitas. s; errores p̄scribebat. veruz sup̄duxit
qd̄ vt cultu maneret iugiter viuido firmis rōib⁹ fideliter fulciuit. p̄
qd̄ architect⁹ ille phie tū christianiis p̄stitit theolog; bonū. q̄ntū im
p̄sentiaz effari neqm⁹ fatēt ipimet theolog; q̄ eate⁹ hō theolog; fa
bit. q̄ntū aū phatus sit. Nec id theolog; dūtācat. s; oib⁹ ad bonas
artes p̄perātib⁹ summo p̄ phibet necariū. Quod sedes ap̄lica ⁊ sci
p̄res maturo attēdētēs p̄silio. statuerūt publico decreto Arist. libros
patētib⁹ gymnasijs debere a doct; p̄fiteri. vt vitas phica i scilla ⁊ ob
seqū theolog; sumeret grauite. qd̄ q̄ diligētissime demonstrarunt et
Albertus ⁊ Thomas ⁊ Scot⁹ et id gen⁹. tot⁹ mūd⁹ iā olim nouit.
Nolo h̄ explicare (licet causa eo marie iuuet) q̄ frequētissime id ipm
facitātū sit a nr̄is doctorib⁹. qm̄ Thomā Bānū a positōib⁹ m̄gr̄i

sui venerabil' Alberti (quas tñ salua fide cōplecti potuisset imo in
hodiernū vsq; diem in scholis a doctissimis p̄fessas videmus ad
alias op̄niones defecisse Qd̄ itidē de Joanne Scotō ꝛ Carronē
suū p̄ceptorē liq̄do p̄ Superiorib; etiā secul' Hilariū Hieronym'
rursū Hieronymū Augustin' ꝛ absq; simulatōe redarguit, me
lius ē enī ab op̄rio amico q̄ sancta dissentire p̄tate q̄ Alterū qd̄ in
q̄stione a nō nullis vertit est Propter qd̄ Aristoteles p̄hiam suā tā
duro sub stylo trāsmisit ad posteros. Ad qd̄ due assignantur rōnes
Priz. Ne Antiq; ꝛtra q̄s Aristo. igenij acumine p̄hat' est acer/
rimo q̄rele sumeret occasione se plus canoris musicis aut exultātū
orōne p̄uictos q̄ vera ꝛ efficaci demōstratōe Videm' palam exper/
tissimos Oratores flumine orōnis copiosissimo spumātibus ver/
bis inuicē descuire. sicq; causas suā colorib; illustrare ꝛ fucare r̄hero
ricis. vt cui debetur palma iudicatu sit v' ab eruditissimis Difficillī
mū. q̄s orō inter Demosthenē et Eschynē inter Liceronē ꝛ Salu/
stū Carronē ꝛ Leliū Pogii ꝛ Lauretiū aliosq; inumeros tā eth
nicos q̄ eccl'asticos horisico iunctuaz fulmie digladiātes non affe
ctaram sed iustā eruciet sentētā. adeo herc'le orōnis pōpa et clau
sularū mullitudine hūanū sonitū aim Propter qd̄ etiā in idrociuitū
Lestrea Jura certas sub regulas ꝛ p̄stitutōes (q̄b; hodie iudicat)
multo sūdore sunt reducta Ne posthac op' foret Oratores r̄heroni
co spū afflato p̄ apullosat se q̄pedalia p̄ba tāto orōnis strepitu ꝛ
p̄trouersiol' viasim stridere. qd̄ minime viro cōuenit chūano Nec
quisq; suspicet Aristotelē hac insigni eloquētia non grāditer calluisse
Est in p̄mises' Rhetorica tā honesta tā florida tā copiosa orōne de
scripta. q̄ adeo graphice clausul' finit' iterp̄ctisq; cedit vt i arce p̄ri
tetur eloquētie stetit' Lestis adē magn' Licerō ad p̄ncipiū noue
Rhetorices q̄ n̄ Aristo. arti oratorie plūma adiūmea atq; oma
mēta s̄bministrat atq; trib; in ḡnib; rez p̄sari r̄herozis officiū ape
ruit demōstratōe. deliberatōe ꝛ iudiciali Et i dialogo ad Hortē
stū sic ait Aristo. flumē oratōis aureū effudit Nouerat isdemū offi
cium potē q̄uo ea q̄ gesta sunt vere in aliquas species obliquis fi
guratōib; cū decore aliq; cōuersa honeste ꝛ iucūdit' traduci debeāt
Quid multa. hūc sic emgritū p̄uicoz p̄hm A q̄ ceu fonte penni Va
ruz verifluis ora rigātur aquis. Posterior ratio est Ut neq; flagi
tiosū quāq; neq; homines pigri. qui omnibus bonis artibus indig
ni sunt imo quozū tabifico sp̄ritu tam diuinū p̄aminatur bonum
hanc venerandam apprehenderent philosophiam. que solūm vir
tutis est merces. sudoris comes. socia ieiuniorū non saturitatis. cō
tinentie nō luxurie Illud reuera non paucos a terendis p̄sie limi
nib; deteruit. q̄ vel ad voluptificas elūbelq; fabulas vel v̄tosaria
eloq̄ntiā aut alio sese diuertētes. liuore quodaz Aristotelē v' male

dicunt vel nota mendaciter inuolunt Di et illiusmodi sunt gregege
cuius vnicū solatium est cōtractis rugatisq; naribus doctos carpe
pueros terrere. 7 in āgulis garrire tenebrosis Et iter gloriosos pu
dentesq; viros clarissimorū doctissimorūq; hominū virtus 7 scien
tia populare vincit infamiam.

¶ Ultimo loco determinandum restat Cur Aristoteles tam dispa
rem habeat modum loquendi q; a quibusda vel expertis eius volu
mina transcurretibus taceatur qnq; a seipso dissidere Ad qd forte
non erit multum difficile respondere si modo sciuerimus qua rati
one hic phus sit peripateticus princeps appellatus Peripateo q;
dem grece apud latinos sonat inambulo seu deambulo Inde pe
ripateticus quasi deambulatorius Aristotelis nāq; in tradenda phi
s consuetudinis erat aliorum philosophorū libros accurate peram
bulare. vt sic erratis antiquorū (quibus tamen gratias dicit) com
pabili pene veritatis ardore citra cuiusvis iniurias radicatus euul
sis. verā 7 firmis vallatā demonstratōibus adduceret philosophi
am. qui certe philosophandi ritus ab omnibus peripatetice doctri
ne professibus in hunc vsq; diē obseruatus est studioissime. (Nō
adquiesco coniectantibus eū longis ambulacris spatiano semper
docuisse Dicoq; peripatetici nomē sortitū esse. Proinde loquendi
morem sepe numero ceteris phis seruat comunem (siquēle in Lo
picis idēz ait loquendum est vt plures) quōd ad locus se offerat vbi
necessariū sit illum. uere 7 saniores iducere. qd nō ab omnibus acce
ptus quosdā in magno impigit errores. cōplusculos vero ad dōm
concitauit Aristotelem a seipso qnq; discrepare. et reuocātū ad au
ras phie sue in publico magistrorū desessu ipsa delatrantib; negre
tutamēta prestare. qd q; temerariū q; arrogans q; deniq; stultū sit
proclamare. haud indiscussum preterire. si huic disceptatiūcule con
cessa fuerit enagandi licētia. ostēdere. pfecto qd phio pōpi efficac
ter possent occludere qd nusq; in phiā Aristotelis q; non seā natu
ra q; studio fuit phs) ageret radices. Et de his quidem obiter adie
ctis plusq; dignum sit imoratus est sermo.

¶ Habes ingenue lector Aristot. phorū monarche cū aliq; alijs
alijs famigeratas mag; Autorū. sentēcias imitatu dig
nas. cū eiusdē scie vite 7 morib; exēporali Cōmēdatiūcu
la (quē cōcinnis Poeta Vermānus Buschius aliquot
libris heroice. vt a quodam audiu. celebratū ire conce
pit) salū licet strictiq; ex cādidissima illi phia in hūc
fasciculū oportet. Necnon suauissimis odorib; spat
sim qstis vbi ad faciliore intellectū adducere purabatur
pigmetatas. qua secreta phie mysteria ad lucidiorē ad
discientium traducuntur intelligentiam.

Carmen de operosa virtute.

QUoniam Deus magnum fabricaret orbem

Et polos alto sinuaret arcu

Iussit æterna rutilare pulchrum

Lampadesolem.

Iussit et lunam dubia micantem

Luce sublimes agitare currus

Et per obscuras aliena ferre

Lumina noctes.

Aureis celum variauit astris.

Que per ingentes reuoluta gyros.

Fata disperant. humilisque terre.

Regna gubernant.

Aeris tractus auium canoris

Cantibus. terras nemozum virenti.

Fronde. diuersis decorauit altum.

Piscibus equor.

Tunc ad argutos philomena cantus

Suttur aptauit. didicitque voces

Pisthacus nostras. nituit superbo.

Tergore pano.

Barbaram citrum precidit Atlas

Ida funebrem peperit cypressum

Pelion quercus Solyme tulerunt.

Ballama sylue

Et tagus fuluo nociturus auro

Fluxit. et Troesi viridem per oram

Lydius cursu properant. Vernus.

Inuidioso

Tunc per humentes pelagi meatus

Squammea cinctus populi cæteris

Post suum fluctus equitauit altos

Prothea delphin.

Sic Deus celi maris atque terre

Fecit ornatum. tamen ad decorem

Mentis humane magis applicauit

Artis acumen.

Mens enim summo nimium parenti.

Chara. pro vite sapienter acte

Premio. mundi fuit in beatum

Limen itura.

Dumq; ei calcem dare singularem
Logitat pulchris Areten capillis
Forte prospexit spaciola solam
Ire per arua

Namq; flammantis meditant Olympi
Lumen et curfus Arete volantes.
Nomen aprabat numerumq; claris
Addidit astris

Jam maris fluxum tumidosq; fluctus
Noxat. et quare tremebunda tellus
Fluctuet. quare iaculetur aer
Nubilus ignes.

Noxat et linguas hominumq; mores
Et quibus falli solet et refelli.
Veritas tecto male nota yultu
Noxat dentes

Fecerat nostre documenta vite
Et quibus celi pereremus arcem
Sortis humane miserata casum
fecerat artes

Hanc Deus menti comitem ducemq;
fecit. ut casus patienter omnes
ferret. et nullo scelerum tumultu.
Deiceretur.

Ipsa nos dueros vocat in labores.
Nec dies nobis sunt ociosos.
Hoc ait nostros petuisse celum.
Calle parentes

Mermannii Buschij Monasteriensi Oda Lyrica. de Virtute

Ipsa cum solus varios retracto
Exitus vite studiumq; nostre.
Dispar. et curas sibi dissidentes
Lassaq; vota.

Rideo partos hominum triumphos
Regium nomen. nitidamq; rubri.
Littoris concham. tyrioq; pictas
Munice vestes

Rideo quicquid legit Astur auri
Fertiles campos lybie Sabei
Pulveris fumos. Solymiq; munus
Ballama regni

Rideo merces alio petitas.
Sole. rustratis cupide carinis
Et per ignoti sinuosa vectas
Littora ponti.

Rideo themas. celebres et arcus
Porticus. specula. natationes
Littreos oibes. niteoq; ductas
Marmore villas

Rideo lusus. hilaresq; mensas
Et puellarum fragilen decorent
Plectra. concentus. coreas. rosarum
Sutile tertum

Rideo luxum babiloniorum
Indie regum. Sybariticos. et
Persicos miroz nihil apparatus
Deliciasq;.

Rideo lauti patinas Apici
Prandia Antoni. simul et vitelli
Prodigos mores. epulasq; Martis
Pont. fieri q;.

Mutat et carpit malefida fors hec
Sandia et quedam minuit senectus
Integer sanguis. bona forma. cedunt
Omnia morti

Sola non languet studiosa virtus
Omnibus gemmis. opibusq; maior
Vivit. et nunq; dehis recolefcit
Artis honeste.

¶ Tetraſtychon bap. mā. de formoso et studioſo
Juncta venustati probitas iuuenilis in auro
Landida purpureis lilia mixta roſis
Additus in calatho violis amarantibus eburno
Et cum purpureo mē. lica mala croco.

¶ Et tantū de Aristotelis et aliorū quorundā Phorū autoritatibus
cum alijs plerisq; in hoc opusculo cōtēntis Impressum est. in pub
lica Calchographia Liberozū bone memorie Henrici Quentel.
Anno redemptionis quarto supra Millesimum quingentesimū.
in professo Laurentij martyns.

B. IX. 2

D. M. 4142

H. Spiegel

restant + Nov. 1572, Hr.



D.M. 4142
H. Spiegel

B. IX. 2

restant

